

urn:ma&:m

trsf(23)

'Di Emv? 2023

အကြမ်းဖက်မှုပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူ့သို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

- ၁။ ပြည်သူ့အတွက်ဟုသုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူ့ကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။
- ၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့် လုပ်ရပ်များလုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူ့လူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။
- ၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမားတို့၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ် ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and lotting under the pretext of sayings "for the people".
2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.
3. Giving Information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

urn@;&m

trsf(23)

'Dfmv? 2023

jrefma;&ma vkrma;& tz

---

jrefma;&m

trsf(22^24)?yxrxyfyeqkvefvr!

aumuvwm;hd, f&efkfd

zkf01- 8387568

Email: myanmaaffairs@gmail.com

jrefma&&ma vlv ma&; t zlu xwfa0onf/

wefk	5500 usyf
tk&	1000
vksft zklzf	jrefma&&ma vlv ma&; t zlu
xwfa0ol	0Duf&efvk(02506)
yefl	0aZmjf i&ef(00241)
	atZuy&vuf
	tr&f(118)?(4)vrf!
	yk&jr&yfufafa'yklf, f
	&efklfkl

rmwDum

t, fDmpum;

အစ္စရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း ကမ္ဘာ့အရေး ၉

t xlaqmi fyg

၁။ နိုင်ငံနှစ်ခုမူဝါဒနှင့် အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခ ပါလက်စတိုင်း ၁၄

၂။ ဂျူးတို့၏ ဝိသေသ [အစ္စရေး အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်]နှင့် ပါလက်စတိုင်းပဋိပက္ခ a'guvmatmi fyd ၂၁

၃။ အစ္စရေး-အာရပ်အရေးနှင့် ဒေသတွင်းမြင်ကွင်း qijzulefoefxef ၂၉

၄။ အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်းပဋိပက္ခအား သမိုင်းကြောင်းနှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သင်ခန်းစာဖော်ထုတ်ခြင်း a'guvmatmi qoef*F[mAd[mavkma&tz]D ၄၂

Ekfaf;

၅။ နယ်ချဲ့မီဒီယာ၊ ဒီမိုကရေစီ၊ ရေနံနိုင်ငံရေး၊ အကြမ်းဖက်မှု ဝေါဟာရရှင်းတမ်း wuókyfwbI ၅၁

၆။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် ခေါင်းကြီးပိုင်းသတင်းများ aU၈၈၆၆၆၆၆(SMART) ၆၂

၇။ “မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒ”နှင့် အမေရိကန်အပေါ် တန်ပြန်သက်ရောက်မှုများ pefedmi f ၇၂

၈။ ယွမ်ကစ်ပူ (Yom Kipur) စစ်ပွဲ၏ တကယ့်သင်ခန်းစာများ pkyefawmi f ၈၃

၉။ ရုရှား-ယူကရိန်း ပဋိပက္ခကနေ မည်သူ့အမြတ်ထွက်နေသနည်း aU၈၈၆၆၆၆ ၉၅

၁၀။ ဘာကြောင့် အစ္စရေးအတွက် အမေရိကန်လဲ xefi foef ၁၀၂

prya&

- ၁၁။ ရပ်ဝန်းနှင့်ပိုးလမ်းမကြီး ပွဲဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးနေသော တရုတ်ဘဏ်
armi fimi f i b e f p u f w u o b f ၁၀၇
- ၁၂။ ခေတ်ပြိုင်ဆက်ကြောင်းတစ်ခု
a t ; x e r i f ၁၁၄
- ၁၃။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခနှင့် စီးပွားရေးဂယက်ရိုက်ခတ်မှု
o e f r i f i o ၁၂၃
- ၁၄။ အာဆီယံဒေသနှင့် ထွန်းကားလာသည့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ငွေပေးချေမှုစနစ်
o u f e o D ၁၃၁
- ၁၅။ အစွရေး-ဟားမားစ်စစ်ပွဲ၏ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးသက်ရောက်နိုင်ခြေ
a p m e k f (t o k a b m * a A ') ၁၃၉

ppa&

- ၁၆။ ပြင်းထန်သောပဋိပက္ခများ၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပေါက်ကွဲမှုနောက်ကွယ်မှာ ၁၄၅
ဘာရှိနေသလဲ
[e f v w f
- ၁၇။ ဝါရှင်တန်သည် အဘယ့်ကြောင့် အစွရေးကို ထိန်းချုပ်သင့်သနည်း ၁၅၂
KMA
- ၁၈။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်ကိုစိုးမိုးသူသာ ကမ္ဘာကြီးကို စိုးမိုးရာ၏ ၁၆၁
အပိုင်း (၂)
armi f e f r i k f [m o z h e
- ၁၉။ ဟားမားစ်က အစွရေးကို ဘာကြောင့်ဝင်တိုက်ရသနည်း ၁၇၂
အစွရေးဘာကြောင့် အငိုက်မိရသနည်း
a x G u k e f

vrpdy&

- ၂၀။ မျက်မှောက်ကာလရဲ့ လူ့သက်တမ်းက ဘယ်လောက်အထိရှိနေသလဲ ၁၇၉
y a r m u o u k a t t m i f
- ၂၁။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကျေးလက်ဒေသခရီးသွားလုပ်ငန်း ၁၈၄
a & t e f a r

Uxerfma&

၂၂။ လိင်တူစုံတွဲအပါအဝင် ကလေးလိုချင်သူတို့အတွက်ဆေးပညာရဲ့ ၁၉၀
 ကြိုးပမ်းချက်များ
a'puxwɪrɪnbef

၂၃။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အဖြစ်များသော ကင်ဆာရောဂါများ ၂၀၀
a'puxwɪrɪnbefxɛfɪynɪnbuxerfma&)

ekfɪwumqupɪqk&

၂၄။ အိန္ဒိယတို့ပုံဖော်လိုသည့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ ၂၁၂
amiɪbɪw(tɪnmajr)

enfɪnm

၂၅။ ဒစ်ဂျစ်တယ်အင်ပါယာများ ၂၁၈
 (နည်းပညာစည်းမျဉ်းများအပေါ် တရုတ်-အီးယူ-အမေရိကန် ပြိုင်ဆိုင်မှု)
atmiɪfwɪnbɪ

၂၆။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ ထိပ်တန်းနည်းပညာ ခေတ်ရေစီးကြောင်း ၁၀ ခုနှင့် ၂၂၄
 အကျိုးဆက်များ
rɪtɪɪɪwɪf

obm0ywbefusi f

၂၇။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုက တရုတ်-အမေရိကန် ပြိုင်ဆိုင်မှုအပေါ် ၂၃၃
 သက်ရောက်မှုရှိနိုင်မည်လား
p&PÖ

unɪpɪy&upɪɪwɪvrɪnm;

၂၈။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စွဲမှတ်တမ်းများ ၂၃၈
jrefma&&navɪkma&t zÜ

၂၉။ အစ္စရေး-ဟားမားစ် ပဋိပက္ခ ရက်စွဲမှတ်တမ်းများ ၂၄၉
jrefma&&navɪkma&t zÜ

အယ်ဒီတာ့စကား

တပည့်- [m;rm;pfy#du
ta&v, ykfun

t, fDmtz

“ ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းတွင် မြစ်နှစ်သွယ်ဒေသသည်
ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုဗဟိုဌာနကြီးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။
ဂျူး၊ ခရစ်ယာန်နှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာတရားကြီးသုံးမျိုး
မွေးဖွားဖြစ်ထွန်းရာ ဒေသကြီးတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ”

ကမ္ဘာ့သမိုင်းကိုလေ့လာကြည့်လျှင် အင်ပါယာနိုင်ငံကြီးများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ၎င်း အင်ပါယာများ၏ ထူးခြားချက်များသည် ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ လူ့သမိုင်းဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု၊ လူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ကြိုးပမ်းစွမ်းဆောင်မှုများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းသာလွန်သော ထူးခြားချက်များကိုပိုင်ဆိုင်ထားသည့် အင်ပါယာများသည် စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမျိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုတို့တွင် သြဇာအာဏာဖြန့်ကြက်နိုင်ခဲ့ပြီး ၎င်းအင်အားကြီးနိုင်ငံများ သည် ၁၅ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုအတွင်း ပဒေသရာဇ်အင်ပါယာကြီးများ၊ ကိုလိုနီအင်ပါယာကြီး များအဖြစ် သမိုင်းတွင် အထင်အရှား ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး ၁၉၁၉ ခုနှစ် ရှေ့ပိုင်းမှစ၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်အထိ နယ်ချဲ့နိုင်ငံကြီးများအချင်းချင်းပဋိပက္ခ၊ နယ်ချဲ့နိုင်ငံများနှင့် ကိုလိုနီကျွန် ပြုခံနိုင်ငံများ၊ လူမျိုးများအကြားပဋိပက္ခနှင့် အရင်းရှင်လူတန်းစားနှင့် အလုပ်သမား လူတန်းစားများအကြား ပဋိပက္ခများကို တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ စစ်ပြီးခေတ်တွင် အရင်းရှင်နိုင်ငံ ကြီးများနှင့် ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများအကြားပဋိပက္ခ၊ အရင်းရှင်နိုင်ငံကြီးများနှင့် လွတ်လပ်စ နိုင်ငံများအကြားပဋိပက္ခများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။

စစ်အေးလွန်ခေတ်တွင် အမြင်သာဆုံးနှင့် အထင်ရှားဆုံး ပထဝီဒေသနှင့်နိုင်ငံများ သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသပင် ဖြစ်သည်။ အာရပ်-အစ္စရေးပဋိပက္ခ၊ ပါလက်စတိုင်း- အစ္စရေးပဋိပက္ခများကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ စင်စစ် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသကြီးသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ Global Strategic Package ထဲက အလွန်အရေးပါသော Regional and Tectical Package ဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အန်နာပိုးလစ်ညီလာခံကို ၂၀၀၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၂၇ ရက် တွင် ဦးဆောင်ကျင်းပခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က သမ္မတ ဘုရှ်ကိုယ်တိုင် အရှေ့အလယ်ပိုင်း ခုနစ်နိုင်ငံကို ရှစ်ရက်ကြာခရီးစဉ် စီစဉ်ထွက်ရှိခဲ့သည်။

“အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနယ်နိမိတ်ဆိုသည်မှာ ယာယီမျှသာဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးသော နိုင်ငံများက ပတ်ဝန်းကျင်မှ အင်အားနည်းသောနိုင်ငံများကို သိမ်းသွင်းမည်။ ဤနည်းဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံအနည်းငယ်သာ ကျန်ရစ်မည်။ ၎င်းတို့အချင်းချင်း ကမ္ဘာ ကြီးတစ်ခုလုံးကို စိုးမိုးရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်ကြရမည်။ ဤသည်မှာ တိုးတက်မှု၏ နိယာမ ဖြစ်သည်”ဟု ပထဝီနိုင်ငံရေးကို ကမ္ဘာကြီးနှင့် အစောဆုံးမိတ်ဆက်ပေးခဲ့သော ဂျာမန် ပညာရှင် Friedrich Ratzel (1844 - 1904) က ပြောဆိုခဲ့သည်။ အမေရိကန်သမ္မတ ဘုရှ် သည် သူ့သမ္မတသက်တမ်းအတွင်းကျဆင်းသွားရသော အမေရိကန်နှင့် နိုင်ငံတကာပုံရိပ် ကို အရှေ့အလယ်ပိုင်းပြဿနာ ဖြေရှင်းရေးနှင့် ပုံဖော်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အနေဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေသဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာရှိခဲ့သည်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ထူးခြားသောဝိသေသအချက်များကို တွေ့မြင်ရသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် ပထဝီသဘောထက် နိုင်ငံရေးသဘော ပိုဆောင်နေသည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက အရှေ့အလယ်ပိုင်း ဒေသသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ စစ်ရေး၊ ဘာသာရေးအရ အရေးပါခဲ့သလို မျက်မှောက် ကာလတွင်လည်း အရေးပါနေဆဲဖြစ်သည်။ ပထဝီအနေအထားအရ အရှေ့အလယ်ပိုင်းသည်

ကမ္ဘာ့တိုက်ကြီးသုံးတိုက် ဆုံတွေ့ရာနေရာဖြစ်သည်။ ၎င်း၏တည်နေရာသည် ကမ္ဘာ့အနောက် ခြမ်းနှင့် အရှေ့ခြမ်းတို့ကို ဆက်သွယ်နိုင်သော သမိုင်းဝင်ကုန်သွယ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုပေါင်း စုံ ကူးလူးဆက်သွယ်သော လမ်းကြောင်းတွင်ရှိသည်။ ထိုနေရာသည် ယူဖရေတီးနှင့် တိုက် ဂရစ်မြစ်ဝှမ်းဒေသဖြစ်ရာ မြစ်နှစ်သွယ်ကြားဒေသ (Between two Rivers) ဟု ဆိုကြသည်။ ၎င်းဒေသသည် ကုန်သွယ်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံပညာရပ်များ အစော ဆုံးထွန်းကားခဲ့သော ဒေသကြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းဒေသကြီးထဲသို့ ဝင်ရောက်စိုးမိုးခဲ့သောသူများ သည် အင်ဒိုဥရောပမျိုးနွယ်များ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းတွင် မြစ်နှစ်သွယ်ဒေသ သည် ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုဗဟိုဌာနကြီးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဂျူး၊ ခရစ်ယာန်နှင့် အစ္စလာမ် ဘာသာတရားကြီးသုံးမျိုး မွေးဖွားဖြစ်ထွန်းရာ ဒေသကြီးတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။

စင်စစ် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည် သမိုင်းဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုနှင့် လူ့သမိုင်းဖြစ် ပေါ်တိုးတက်မှု၊ မတူကွဲပြားသောလူမျိုးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများဆုံတွေ့ရာ နေရာဖြစ်သည်။ အစ္စလာမ်၊ ခရစ်ယာန်နှင့် ဟီဗရူး (ဂျူး) ဘာသာကြီးသုံးမျိုး ပေါ်ထွန်းရာဒေသနှင့် ၎င်း ဘာသာကြီးသုံးမျိုး၏ အထွတ်အမြတ်ထားရာ နေရာဒေသများရှိနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထူးခြားသည်ကား အစ္စရေးမှလွဲ၍ ကျန်နိုင်ငံအများစုသည် မွတ်ဆလင်နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြ သည်။ တူကီယို၊ အစ္စရေးနှင့် အီရန်မှလွဲလျှင် ကျန်နိုင်ငံများသည် အာရပ်နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြ သည်။ အထူးခြားဆုံးအချက်ကား အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည် ကမ္ဘာ့ရေခဲသိုက်ကြီးတည်ရှိ ရာနေရာ ဖြစ်နေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်လာချိန်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးတွင် ဂျူးလူမျိုးများ၏ထောက်ခံမှုကိုရရှိရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ်တွင် ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက် (Balfour Declaration) ထွက်ပေါ်လာခြင်းသည် အစ္စရေးနိုင်ငံပေါ်ထွန်းလာစေသည့် အခြေခံ အုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးသည် ပါလက်စတိုင်းဒေသတွင် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လမှ ၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလ ၁၅ ရက်အထိ ကြာရှည်ခဲ့သည်။ ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပါလက်စတိုင်း၊ အာရပ်လူမျိုးများနှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ဂျူးလူမျိုး များနေထိုင်ရန် ဖန်တီးခြင်းလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးချိန်တွင် ပါလက်စတိုင်း ဒေသသို့ ဂျူးများ အလုံးအရင်းနှင့် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ဤတွင် အာရပ်များ နှင့် ရန်ပွဲများဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ သည် ပါလက်စတိုင်းပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရေးစီမံချက်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ဂျေရုစလင်မြို့ အား ကုလသမဂ္ဂနယ်မြေထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး (UN Trusteeship Council) အောက် တွင် ထားရှိခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလ ၁၅ ရက်တွင် အစ္စရေးနိုင်ငံတည်ထောင်ကြောင်း ဂျူးတို့ကကြေညာခဲ့သည်။ အစ္စရေး-အာရပ်စစ်ပွဲသည် ရက်ပိုင်းအတွင်း စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့ သည်။ အာရပ်နှင့်ဂျူးများ၏ အဆုံးမသတ်နိုင်သော ပဋိပက္ခအတွင်း အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်း တို့၏ ကြေကွဲဖွယ် ဇာတ်လမ်းလည်း ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့၏။ အာရပ်-အစ္စရေးပဋိပက္ခနှင့် အစ္စရေး- ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခတို့သည် စစ်အေးခေတ်နှင့် စစ်အေးလွန်ခေတ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသကို လွှမ်းမိုးထားသော နိုင်ငံရေးပြဿနာကို ပုံသဏ္ဍာန်မျိုးစုံဖြင့် တွေ့မြင်ခဲ့ရပေသည်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည် ကုန်းမြေများ၊ နိုင်ငံများ ပတ်လည်ပိုင်းနေသော ကျဉ်းမြောင်းသည့် မြေထဲပင်လယ်ရှိရာနေရာ ဖြစ်သည်။ စူးအက်တူးမြောင်းဖောက်ပြီးသည့် နောက် မြေထဲပင်လယ်နှင့် စူးအက်တူးမြောင်းသည် ဥရောပနှင့်အာရှကို ဆက်သွယ်ပေးသော အဓိကရေကြောင်းလမ်း ဖြစ်နေသည်။ ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေကို လေ့လာကြည့်လျှင် မြေထဲပင်လယ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ဂျော်ဒန်မြစ်အကြား တည်ရှိနေသည်။ ဂျေရုစလင်မြို့တော်သည် မွတ်ဆလင်၊ ဂျူး၊ ခရစ်ယာန်များအတွက် ဥပုသ်သုံးခုရှိသော မြို့တော် ဖြစ်သည်။ ဂျေရုစလင်အရှေ့ပိုင်းတွင် အာရပ်အများစု အခြေချနေထိုင်ကြပြီး ငါးပုံလေးပုံက မွတ်ဆလင်များဖြစ်သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသပြဿနာကို ဖြေရှင်းရာတွင် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ၏ ပထဝီအနေအထားအရ လူမျိုးရေး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သံတမန်ရေး စသော ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရာတွင် ရေရှည်တည်တံ့သည့် ပြေလည်မှုများ မရရှိခဲ့ချေ။ ယင်းအခြေအနေမျိုးတွင် အကြမ်းဖက်ဝါဒနှင့် ကမ္ဘာ့ရေန်ပြဿနာတို့က အရှေ့အလယ်ပိုင်းပြဿနာကို မီးလောင်ရာ လေပင့်ပေးသလို ဖြစ်ခဲ့ရသည်။

၂၀၀၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့သော အန်နာပိုးလစ်ညီလာခံသည် အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်းနှစ်နိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူတည်ရှိကြရန် မူအားဖြင့်သဘောတူခဲ့ကြသည်။ ယင်းညီလာခံတွင် အစ္စရေးနှင့်ပါလက်စတိုင်း နယ်ခြားမျဉ်းကြောင်းများကို သဲကွဲစွာပိုင်းခြားပေးရန်၊ ဂျေရုစလင်မြို့ အုပ်ချုပ်ရေးပြဿနာကို နိုင်ငံရေး၊ ဘာသာရေး၊ သမိုင်းဖြစ်စဉ်များနှင့်အညီ တရားမျှတစွာ ရေးဆွဲပေးရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ဒေသအနှံ့အပြားမှာ ရောက်ရှိနေကြသော ပါလက်စတိုင်းဒုက္ခသည်များပြဿနာကို ဖြေရှင်းပေးရန် မူအားဖြင့် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမဟာဗျူဟာ ပထမအချက်မှာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင်ရှိသော ရနိုင်သမျှရေန်နှင့် စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များကို ဆက်လက်တိုးချဲ့ ထိန်းချုပ်ထားရန် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ အမေရိကန်ဆင်နွှဲနေသော အကြမ်းဖက်ဝါဒဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲ၏မဟာဗျူဟာကွင်းဆက်ဖြစ်သည်။ တတိယအချက်မှာ အမေရိကန်၏ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမဟာဗျူဟာကို ပြန်လည်ထိန်းညှိရေး ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်သည် အစ္စရေးဗဟိုပြု အရှေ့အလယ်ပိုင်းမဟာဗျူဟာကို အခြေခံအားဖြင့် ကိုင်စွဲထားဆဲဖြစ်သည်။

အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခတွင် ပါလက်စတိုင်းတို့က ကိုယ်ပိုင်သီးခြားနိုင်ငံ အဖြစ်ထူထောင်လိုသော်လည်း အစ္စရေးတို့ကခွဲထွက်လိုသည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင်ပါလက်စတိုင်း အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏ ဂါဇာအပိုင်း၌ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရာ ဟားမားစ်စစ်သွေးကြွအဖွဲ့ အနိုင်ရခဲ့ရာ ဂါဇာကို ဟားမားစ်တို့ ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အစ္စရေးတို့က ဂါဇာကို ကာလကြာရှည်ပိတ်ဆို့ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၂၃ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် နံနက်ပိုင်းတွင် ပါလက်စတိုင်း ဟားမားစ်အုပ်စုက အစ္စရေးနိုင်ငံသို့ မကြုံဖူးသောအတိုင်းအတာဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဒုံးကျည် ထောင်နှင့်ချီ၍ ပစ်ခတ်ခဲ့ကြသည်။ နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်ကာ အစ္စရေးနိုင်ငံတွင်းသို့ပင် ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ဓားစာခံများကိုဖမ်းဆီး၍ ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။ အစ္စရေးတို့ကလည်း ပိုမိုပြင်းထန်စွာ လက်တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ခဲ့၏။ အစ္စရေးတို့အနေဖြင့် ဟားမားစ်

တို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားသော ဓားစာခံများကို ပြန်လည်ကယ်တင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အစွရေးစစ်တပ်သည် ဂါဇာမြောက်ပိုင်း ဂါဇာစီးတီးမြို့ထဲသို့ဝင်ရောက်ကာ နယ်မြေရှင်းလင်းရေး လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အယ်ရီဖာဆေးရုံကို နိုဝင်ဘာလ ၁၅ ရက်က ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့သည်။ ဆေးရုံအောက်ဘက်တွင် မြေအောက်လိုဏ်ခေါင်းကွန်ရက်များရှိကြောင်း အစွရေးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

ဟားမားစစ်တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အစွရေးဘက်မှ လူပေါင်း ၁၄၀၀ ခန့် သေဆုံးခဲ့သော်လည်း အစွရေးတို့၏ ပြင်းထန်သော လေကြောင်းနှင့် မြေပြင်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ပါလက်စတိုင်းတို့ဘက်မှ လူပေါင်း ၁၄,၀၈၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏အဆိုအရ ဂါဇာရှိလူပေါင်း ၁ ဒသမ ၇ သန်းခန့် ၎င်းတို့နေအိမ်များကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ ဂါဇာတွင်ဖြစ်ပွားနေသော အစွရေး-ဟားမားစစ်ပွဲကို လေးရက်ကြာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက် နံနက်ပိုင်းတွင် စတင်ခဲ့ပြီးနောက် နာရီပိုင်းအတွင်း အစွရေးဘက်မှ ဓားစာခံ များနှင့် ပါလက်စတိုင်းအကျဉ်းသားများဖလှယ်မှု စတင်သည်ဟု ကြားဝင်စေစပ်ပေးသော ကာတာက ပြောကြားခဲ့သည်။

ဂါဇာကမ်းမြောင်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုသည် ဂါဇာဒေသခံ ၂ ဒသမ ၄ သန်းကို အကူအညီများ ဝံ့ပိုးပေးရန် ရည်ရွယ်သည်ဟုဆိုသည်။ အဆိုပါသဘောတူညီချက်အရ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိလူများကို မြောက်မှတောင်သို့ လုံခြုံသောလမ်းကြောင်းမှနေ၍ ဖြတ်သန်းခွင့်ပြုမည် ဖြစ်သည်။

အစွရေး-ဟားမားစစ်ပွဲကို ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ လေ့လာကြည့်လျှင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ကြီးမားသောသက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးအမြင်အရကြည့်လျှင် နိုင်ငံနှစ်ခုမူဝါဒကို အခြေပြုနေကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ အစွရေးဘက်မှ ဦးတည်ချက်မှာ ဂါဇာဒေသကို အပြီးတိုင်သိမ်းပိုက်၍ ပါလက်စတိုင်းများကို ၎င်းနယ်မြေမှ ရှင်းထုတ်လိုဟန် တွေ့ရသည်။ ဤသည်က လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဂရုမပြုသလို ဖြစ်နေသည်။ အစွရေးနှင့်ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဟု နှစ်နိုင်ငံယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးဟူသော ဖြေရှင်းနည်းကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် လက်မခံသေးသရွေ့ မပြီးဆုံးနိုင်သေးသော အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခဖြစ်နေဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့၊ ဝမ်းဗိုင်းလမ်း၊ ဝမ်းဗိုင်းလမ်း၊ ဝမ်းဗိုင်းလမ်း

၂၀၁၆

“ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရကြည့်လျှင် ဟားမားစ်တို့စတင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးကစားပွဲမှာ တဖြည်းဖြည်းအရှိန်မြင့်လာကာ ကြောက်သူထွက်ပြေး အရှုံးပေး ကြက်ခွပ်ကစားနည်း (Chicken Game) အသွင်ဆောင်လာလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

စစ်မီးတောက်လောင်လျက်ရှိသော ဂါဇာဒေသမှ အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း ဟားမားစ်တို့၏ စစ်ရေးပဋိပက္ခကို အတွင်းကျကျ အနှစ်ချုပ်၍လေ့လာကြည့်လျှင် နိုင်ငံနှစ် ခု မူဝါဒ (Two States Policy) ကို အခြေပြုနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပါလက်စတိုင်းတို့ က ကိုယ်ပိုင်သီးခြားနိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်လိုသည်။ အစ္စရေးထံမှ ခွဲထွက်လိုသည်။ လက်ရှိ အနေအထားအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရထားသည်ဟုဆိုသော်လည်း ဥပဒေကြောင်းအရ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံ မဖြစ်သေး။ ဘဏ္ဍာရေးအရလည်း အစ္စရေး၏ အထောက်အပံ့ယူနေရ ဆဲဖြစ်သည်။

အစ္စရေးတို့ဘက်တွင်မူ သဘောထားပျော့ပျောင်းသောအုပ်စုက အစ္စရေးနှင့် ပါလက် စတိုင်း နှစ်နိုင်ငံခွဲ၍ သီးခြားနေထိုင်လျှင် ပြဿနာအေးမည်ဟု ယူဆကြသည်။ သဘောထား တင်းမာသောအုပ်စုကမူ ထိုသို့ နှစ်နိုင်ငံခွဲပေးလိုက်လျှင် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ပြည်ပရောက် စစ်ပြေးပါလက်စတိုင်းများ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာမည်။ ထိုအခါ လက်ရှိ အစ္စရေးနိုင်ငံနယ်မြေတွင် ဂျူးခနစ်သန်းကျော်အား ပါလက်စတိုင်း ၁၄ သန်းကျော်က လူ အင်အားနှစ်ဆတစ်ဆဖြင့် လူဦးရေဖိအား ဖြစ်လာမည်။ ရေရှည်တွင် ကလေးမွေးနှုန်းများ သော ပါလက်စတိုင်းများက ဂျူးများကို ဝါးမျိုသွားမည်။ ထို့ကြောင့် ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေ ကို အစ္စရေးတို့ကထိန်းချုပ်ခွင့်အား လက်လွှတ်၍မဖြစ်ဟု သဘောထားကြသည်။ ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးသောအစ္စရေးနိုင်ငံတွင် သဘောထားတင်းမာသော လီကွတ်ပါတီနှင့် အပေါင်းအပါမဟာမိတ်တို့နှင့် သဘောထားပျော့ပျောင်းသည့် လေဘာပါတီနှင့် မဟာမိတ် တို့ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အလှည့်ကျအနိုင်ရကြသည့်အခါ ပါလက်စတိုင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍

ကွဲပြားသောရပ်တည်ချက်ကြောင့် အစွဲရေးနှင့်ပါလက်စတိုင်း နှစ်ဖက်ဆက်ဆံရေး အတက် အကျ ရှိခဲ့ကြသည်။ ယခု သဘောထားတင်းမာသည့် အစွဲရေးဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟု လက်ထက်တွင် တင်းလွန်း၍ ပြတ်တော့မည့် အနေအထားသို့ ရောက်ရှိလာခြင်း ဖြစ်သည်။

သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံ

ဂျူးနှင့် ခရစ်ယာန်တို့လက်ခံထားသော သမ္မာကျမ်းစာ၏ ဓမ္မဟောင်းကျမ်း (Old Testament) ၌ပါသည့် အာဒိကပ္ပ (Genesis) ကျမ်းအဆိုအရ ဆီးမိုက်မျိုးနွယ်ဝင် ဂျူးနှင့် အာရပ်တို့သည် ဆီးမိုက်လူမျိုးအကြီးအကဲ ပြောဟမ်၏ ဇနီးနှစ်ဦးမှမွေးဖွားသည့် ဖအေတူ မအေကွဲ ညီအစ်ကိုနှစ်ဦးတို့မှ ဆင်းသက်လာသူများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ မိခင်ချင်း မသင့် မြတ်ရာမှစခဲ့သည့် ကမ္ဘာဦးက ရန်ငြိုးရန်စသည် ယနေ့ထက်တိုင် လောင်ကျွမ်းနေဆဲဖြစ် သည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ယခု အစွဲရေးနိုင်ငံဟုခေါ်သော ရှေးခေတ်က လီဗွန် (Levont) ဟု လူသိများသည့်ဒေသတွင် ဂျူးလူ့အဖွဲ့အစည်းများက ကြေးခေတ်နှောင်း၊ သံခေတ်ကာလ ဘီစီ ၉ ရာစုခန့်ကစ၍ အခြေချနေထိုင်မှုများ ရှိခဲ့ကြသည်ကတော့ အများလက်ခံထားသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဒေးဗစ်၊ ရှောလမုန် စသည့် ဒဏ္ဍာရီလာ နာမည်ကြီး အစွဲရေးဘုရင်များနှင့် အစွဲရေး၊ ဂျူဒါမြို့ပြနိုင်ငံများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဘီစီ ၇ ရာစုနှောင်း ပိုင်းတွင် ဘေဘီလုံနီးယန်းတို့၏ လက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားခဲ့သည်။ ဂျူးအများအပြား ဘေဘီလုံသို့အပို့ခံခဲ့ရပြီး ထိုဒေသတွင်လူသူကင်းမဲ့သွားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ပါရှန်အင်ပါယာ က ဘေဘီလုံကိုအောင်နိုင်ခဲ့ပြီး ဂျူးများကို ဘီစီ ၆ ရာစုတွင် မူလနေရာသို့ ပြန်ခွင့်ပေးခဲ့ သည်။ အေဒီ ၁ ရာစုတွင် ရောမတို့လက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားခဲ့ပြီးနောက် ရောမတို့ ၏ ဖိနှိပ်မှုကို မခံနိုင်သည့်အတွက် ဂျူးတော်လှန်မှုများဖြစ်ပွားကာ ရောမတို့၏ချေမှုန်းခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ဂျူးအများအပြား ထိုဒေသမှ ထွက်ပြေးခဲ့ကြရာ ဥရောပနှင့် အာဖရိကမြောက် ပိုင်းသို့ ကစဉ့်ကလျား ရောက်ရှိခဲ့လှခဲ့ကြရသည်။

လူသူကင်းမဲ့သွားသော ထိုဒေသသို့ အနီးအပါးမှ အာရပ်မျိုးနွယ်စုများ တဖြည်းဖြည်း စိမ့်ဝင်နေထိုင်ကြရာမှ ပါလက်စတိုင်းအာရပ်ဟူ၍ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုပါလက် စတိုင်း အာရပ်များမှာလည်း သီးခြားနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်ခွင့်မရခဲ့ဘဲ ရောမနှင့်အရှေ့အလယ် ပိုင်း အာရပ်မွတ်ဆလင် ခါလီဖိတ်နိုင်ငံကြီးများ၏ လက်အောက်ခံအဖြစ်သာ ရှိခဲ့ရသည်။ ၁၆ ရာစုတွင် တူကီယဲအော်တိုမန်အင်ပါယာလက်အောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့ပြီး ၂၀ ရာစုအစ ပိုင်း ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီး စစ်ရှုံးတူကီယဲထံမှ ပါလက်စတိုင်းဒေသကို ဗြိတိသျှတို့က စောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေအဖြစ် သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့က ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက်ဖြင့် ပါလက်စတိုင်းတွင် ဂျူးနိုင်ငံထူထောင်ပေးမည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ပြခဲ့သည်။

ထို့နောက် ဥရောပရှိ ဂျူးများကို ပါလက်စတိုင်းဒေသသို့ ပြန်လာခွင့်ပြုခဲ့ရာမှ ဂျူး နိုင်ငံတစ်ခု ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ဂျူးတို့၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက် တမ်းတခဲ့ရသည့်အိပ်မက်ကို ဖော်ဆောင်ရန် စတင်ကြိုးပမ်းခွင့်ရခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုလုပ်ရပ်ကို မကျေနပ်သည့် ပါလက် စတိုင်းအာရပ်တို့က ပါလက်စတိုင်း ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံထူထောင်ရေး အုံကြွတော်လှန်မှုဖြစ်ခဲ့ ပြီး ပါလက်စတိုင်းအခြေချ ဂျူးတို့ကလည်း မြေအောက်လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

မြတ်သူတို့က အခြေအနေကိုမထိန်းနိုင်သည့်အတွက် ဤကိစ္စကိုဖြေရှင်းရန် ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်အပြီး၌ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကို လွှဲအပ်ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂက ပါလက်စတိုင်းဒေသကို နှစ်ပိုင်းခွဲ၍ ဂျူးတို့အတွက် အစွဲရေးနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်းအာရပ်တို့အတွက် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံအဖြစ် နှစ်နိုင်ငံသီးခြားထူထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေများအလိုက် ၁၉၄၈ ခုနှစ် မတ်လ ၁၄ ရက်တွင် နိုင်ငံအသီးသီးစတင်ထူထောင်၍ သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ နယ်မြေခွဲဝေမှုမှာ ထိုစဉ်က လူဦးရေ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံရှိသည့် အာရပ်များအား နယ်မြေသုံးပုံတစ်ပုံသာပေးပြီး လူဦးရေသုံးပုံတစ်ပုံသာ ရှိသော ဂျူးများကို နယ်မြေသုံးပုံနှစ်ပုံပေးထားသဖြင့် အာရပ်တို့ဘက်က မကျေနပ်ကြဘဲ လွတ်လပ်ရေးစတင်သည်နှင့် အာရပ်နိုင်ငံများက ပေါ်ထွန်းစအစွဲရေးကို ဝိုင်း၍တိုက်ခိုက်ကြရာ ပထမအကြိမ် အာရပ်-အစွဲရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

အာရပ်တို့စစ်ရှုံးခဲ့ပြီးနောက် ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံထူထောင်လိုသော ပါလက်စတိုင်းတို့၏ အိပ်မက်ပြုလဲခဲ့ရပြီး ပါလက်စတိုင်း ခုနစ်သိန်းခန့် ထွက်ပြေးခဲ့ကြရာ စစ်ပြေးဒုက္ခသည် ဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့ရသည်။ ထိုသူများသည် မည်သည့်အခါမျှ ပါလက်စတိုင်းသို့ ပြန်လည် ဝင်ရောက်ခွင့်မရတော့ဘဲ ဒုက္ခသည်များအဖြစ်သာ ဆွေစဉ်မျိုးဆက်ရှိနေခဲ့ကြရာ အစွဲရေး နိုင်ငံပြင်ပတွင် ပါလက်စတိုင်းဒုက္ခသည် ခုနစ်သိန်းခန့်မှာ ရွှေ့ပြည်တော်မျှော်တိုင်းဝေးလျက် ရှိနေဆဲဖြစ်၏။

အာရပ်-အစွဲရေးစစ်ပွဲ အကြိမ်ကြိမ်ဆင်နွှဲပြီး အစွဲရေးနိုင်ငံအတွင်း၌လည်း ပါလက်စတိုင်းတို့၏ အင်တီဖာဒါခေါ် လူထုအုံကြွတိုက်ခိုက်မှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၉၀ ပြည့် လွန်နှစ်များတွင် အော့စလိုသဘောတူညီချက်၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒေးဗစ်စခန်း ထိပ်သီး အစည်းအဝေးတို့ဖြင့် အစွဲရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း နှစ်နိုင်ငံသီးခြားထူထောင်ရေးကို နှစ်ဖက် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။

သို့သော် နှစ်ဖက်စလုံးရှိ အစွဲရေးရောက်အတွေးအခေါ်ရှိသူများက ထိုအိပ်မက်ကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အော့စလိုသဘောတူညီချက် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် အစွဲရေးဝန်ကြီးချုပ် ယစ်ဇက်ရာဘင် လုပ်ကြံခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် အလားတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် ပါလက်စတိုင်းခေါင်းဆောင် ယာဆာအာရာဖတ် အဆိပ်ခတ်ခံရ၍ သေဆုံးသည်။ အာရာဖတ်၏ ကမ္ဘာ့ရန်ဖြစ်သူ အစွဲရေးဝန်ကြီးချုပ် အေရီယယ်ရှလန်၏ လက်ချက်ဟု စွပ်စွဲမှုများရှိခဲ့သည်။

ထိုမှနောက်ပိုင်းတွင် အစွဲရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့အကြား တင်းမာမှုများ ပိုမိုမြင့် တက်လာသည်။ ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ဒုတိယအင်တီဖာဒါလှုပ်ရှားမှု ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပါလက်စတိုင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသ၏ ဂါဇာအပိုင်း၌ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပ ရာ ဟားမားစ်စစ်သွေးကြွအဖွဲ့ အနိုင်ရရှိသည်။ ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင် ဖာတာအဖွဲ့နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ဂါဇာကို ဟားမားစ်က ထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။ အစွဲရေးတို့က ဂါဇာကို ကာလကြာရှည်ပိတ်ဆို့ထားခဲ့ရာ ဂါဇာရှိ ပါလက်စတိုင်းတို့ အတွက် များစွာထိခိုက်မှုရှိခဲ့သည်။ တင်းမာမှုများ ထပ်မံမြင့်တက်ခဲ့ပြီး ဟားမားစ်တို့က အစွဲရေးဘက်သို့ ခုံးကျည်များဖြင့် ပစ်ခတ်သည့်နည်းတူ အစွဲရေးတို့ကလည်း လေကြောင်း

“ အရှေ့အလယ်ပိုင်း
 နိုင်ငံများကလည်း
 ဟားမားစ်
 တိုက်ခိုက်မှုနှင့်
 ပတ်သက်၍
 တုံ့ပြန်ကြရာ၌
 အကြမ်းဖက်မှုကို
 ရှုတ်ချသည့်တိုင်
 နှစ်နိုင်ငံ
 သီးခြားခွဲထွက်
 ထူထောင်ရေးကို
 ဇောင်းပေး၍
 ထုတ်ဖော်
 ပြောဆိုကြသည်ကို
 တွေ့ရသည်။ ”

မှပုံးကြခြင်း၊ အမြောက်ကြီးများဖြင့် ပစ်ခတ်ခြင်းတို့
 ဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အစွဲရေးတို့က
 ဂါဇာကမ်းမြောက်အတွင်းသို့ မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များ
 စေလွှတ်၍ ထိုးစစ်ကြီးတစ်ခု ဆင်နွှဲခဲ့သည်။

ဟားမားစ်တို့က အစွဲရေးလေကြောင်းတိုက်
 ခိုက်မှုကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန် မြေအောက်၌ ပေပေါင်း
 များစွာနက်သည့် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းများကို တည်
 ဆောက်၍ ခုံးလက်နက်များ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ခဲယမ်း
 သို့လှောင်ခြင်းများပြုလုပ်ကာ တစ်ဖက်မှလည်း
 အီရန်နှင့် အခြားအစ္စလာမစ်နိုင်ငံများမှ အကူအညီ
 ကို လျှို့ဝှက်ရယူခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ပဋိပက္ခနှင့် နိုင်ငံနှစ်ခု မူဝါဒ

၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် စတင်ခဲ့
 သည့် ဟားမားစ်တို့၏ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုသည်
 ၁၉၇၃ ခုနှစ် ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲ နှစ်(၅၀)ပြည့်အထိမ်း
 အမှတ်ဖြစ်ပြီး ပါလက်စတိုင်းတို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်
 နိုင်ငံထူထောင်ခွင့်ရရေး အိပ်မက်ကိုဖော်ဆောင်ရန်
 ဦးတည်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများ
 ကလည်း ဟားမားစ်တိုက်ခိုက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍
 တုံ့ပြန်ကြရာ၌ အကြမ်းဖက်မှုကို ရှုတ်ချသည့်တိုင်
 နှစ်နိုင်ငံသီးခြားခွဲထွက်ထူထောင်ရေးကို ဇောင်း
 ပေး၍ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

သို့သော် အစွဲရေးတို့ဘက်ကမူ ဤတိုက်ခိုက်
 မှုကို တုံ့ပြန်ရာ၌ မတူကွဲပြားသောဦးတည်ချက်ရှိပုံ
 ရသည်။ ယင်းမှာ ဂါဇာဒေသကို အပြီးတိုင်သိမ်း
 ပိုက်၍ ပါလက်စတိုင်းများကို ယင်းနယ်မြေမှ ရှင်း
 ထုတ်ရေးဖြစ်သည်။ ဂါဇာမှ ဟားမားစ်တို့ကို အပြီး
 တိုင်ရှင်းထုတ်ရန်ဟုဆိုသော်လည်း လက်တွေ့၌
 ဂါဇာရှိ ပါလက်စတိုင်းအားလုံးကို ရှင်းထုတ်ရန်ဖြစ်
 ဖွယ်ရှိသည်။ ယင်းတို့၏ အကြောင်းပြချက်မှာ ဂါဇာ
 ရှိ ပါလက်စတိုင်းအားလုံးသည် ဟားမားစ်နှင့်
 ပတ်သက်ဆက်နွှယ်ထောက်ခံသူများဖြစ်၍ အားလုံး
 ကိုရှင်းထုတ်မှ ဟားမားစ်ကို အမြစ်ဖြတ်နိုင်မည်
 ဟူသော အယူအဆဖြစ်သည်။

အစွဲရေးတို့၏ အကြံအစည်မှာ ဂါဇာမှ
 ပါလက်စတိုင်းများကို ပထမတွင် ဂါဇာတောင်ပိုင်း၌

စုပေါင်းထားပြီး ယင်းမှတစ်ဆင့် လူသားချင်းစာနာမှုအကြောင်းပြချက်ဖြင့် အီဂျစ်နိုင်ငံ ဆိုင်း နိုင်းဒေသ၌ ယာယီတံများဖြင့်ထားရှိရန်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် တတိယနိုင်ငံတစ်ခုသို့ပို့ဆောင်၍ ရှင်းပစ်ရန်ဖြစ်သည်။ တတိယနိုင်ငံအဖြစ်သို့ပို့ဆောင်ရန် အစွဲရေးတို့လျာထားသောနိုင်ငံမှာ ကနေဒါဖြစ်သည်။ ကနေဒါဝန်ကြီးချုပ် ရပ်စတင်ထရူးဒိုသည် လစ်ဘရယ်ဝါဒီဖြစ်ပြီး လူမျိုးစုံ ဝင်ရောက်နေထိုင်မှုကို အားပေးသူဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် မွတ်ဆလင်များကို ဦးစားပေး တတ်သူဖြစ်၍ ကနေဒါဒေသခံလူဖြူများက ယင်းကို ဂျေဟာဒီထရူးဒိုဟု နာမည်ပြောင် ပေးထားခြင်းခံရသူဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်းများကို ကနေဒါသို့ပို့ဆောင်ရာတွင် အရှေ့ အလယ်ပိုင်းအာရပ်နိုင်ငံများက ခရီးစရိတ်ထည့်ဝင်ကြစေရန် အစွဲရေးက လိုလားသည်ဟု ဆိုသည်။

သို့သော် ဂါဇာမှ ပါလက်စတိုင်းများ ယင်းတို့ပိုင် ဆိုင်းနိုင်းသဲကန္တာရသို့ ဝင်ရောက်လာ မည်ကို အီဂျစ်က လုံးဝမလိုလားပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဆိုင်းနိုင်းဒေသ၌ မူလကပင် စစ်သွေးကြွအကြမ်းဖက်အုပ်စုများရှိနေရာ ဟားမားစ်တို့နှင့် ပေါင်းမိသွားပါက အီဂျစ်အတွက် ကြီးမားသည့်အန္တရာယ်ကြီး ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ပါလက်စတိုင်းအရေး၌ အစွဲရေး နှင့်ပူးပေါင်းသူအဖြစ် အာရပ်ကမ္ဘာနှင့် မွတ်ဆလင်လောက၌ အမြင်မခံနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အစွဲရေးတို့ကတော့ ဤတစ်ကြိမ်တွင် များစွာအထိနာအရှက်ရခဲ့ သဖြင့် ဟားမားစ်တို့ကို အပြီးအပိုင် သုတ်သင်ရှင်းလင်းရန် ယတိပြတ်ဆုံးဖြတ်ထားပုံရ သည်။ ဂါဇာတွင် ပါလက်စတိုင်းများ ဆက်မနေချင်လောက်အောင် စစ်ရေးဖိအားနှင့် ပိတ်ဆို့ မှုများပြုလုပ်လျက်ရှိပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကိုပါ မျက်ကွယ်ပြုကာ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့်တစ်ယောက် ဖြစ်နေသည့်တိုင် ယင်းတို့၏ရည်ရွယ်ချက် ကို မဖြစ်မနေ ဖော်ဆောင်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့၏ နိုင်ငံတကာမဟာဗျူဟာ ကျောထောက်နောက်ခံဖြစ်သည့် အမေရိကန်၏ ဖိအားပေးမှုကိုပင် လက်မခံဘဲ ခေါင်းမာ စွာ ဆက်တိုး၍ လုပ်ဆောင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

သို့သော် တစ်ဖက်တွင်လည်း အားနည်းသော ပါလက်စတိုင်းများဘက်က လူနည်းစု (Tyranny of minority) ဘက်မှ အကျပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းရှိနေပြန်သည်။ ယင်းမှာ ပါလက်စတိုင်း တို့ ရက်စက်စွာ တိုက်ခိုက်သတ်ဖြတ်ခံနေရမှုများကို ကမ္ဘာသိတင်ပြ၍ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ အထူး သဖြင့် မွတ်ဆလင်နိုင်ငံများ၏ စာနာမှုကိုရယူ၍ အစွဲရေးကို စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးအရ ဖိအား ပေးရန် ဖြစ်သည်။ ဟားမားစ်တို့နောက်တွင် အီရန်ရှိနေပြီး အစ္စလာမ္မစ်ကမ္ဘာတွင် ဦးဆောင် နေရာယူလိုသော တူကီယံကလည်းဝင်ပါလာရာ အစွဲရေးတို့အနေဖြင့် ထိုဖိအားကို မည်မျှ အထိ ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်မည်ကို စောင့်ကြည့်သွားရန်လိုမည် ဖြစ်သည်။

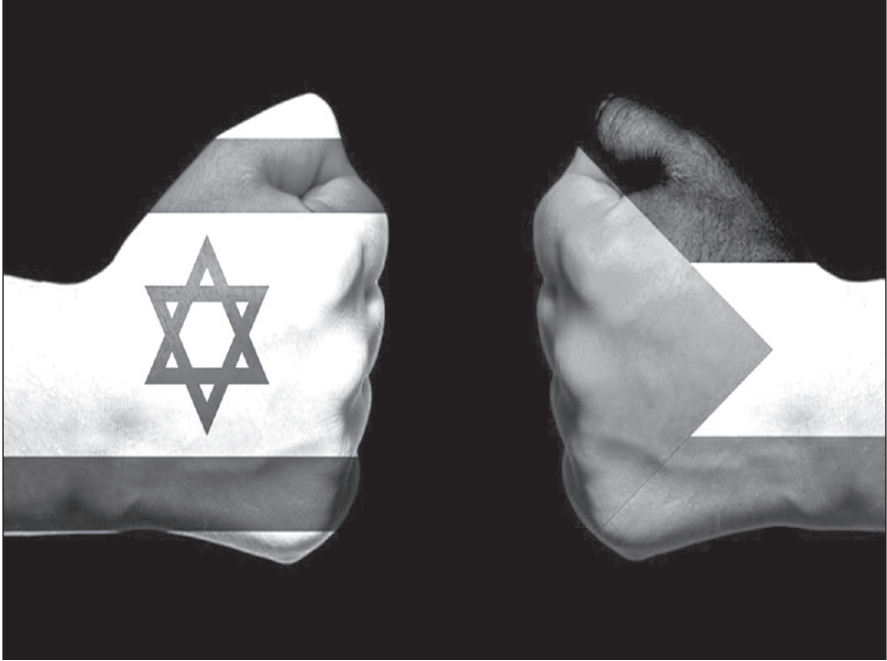
အီရန်၏ စစ်ရေးခြိမ်းခြောက်မှုကိုတုံ့ပြန်ရန် အမေရိကန်က လေယာဉ်တင်သင်္ဘော အုပ်စုနှစ်ခုကို မြေထဲပင်လယ်သို့စေလွှတ်ထားပြီး တရုတ်ကလည်း စစ်သင်္ဘောအုပ်စုတစ် ခုကို အာရှပင်လယ်ဘက်သို့ စေလွှတ်ထားရာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းတင်းမာမှုမှာ ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံရေးအဆင့်သို့ ရောက်လာသည်။ ပထဝီနိုင်ငံရေးအကြည့်လျှင် ဟားမားစ်တို့စတင်ခဲ့ သည့် နိုင်ငံရေးကစားပွဲမှာ တဖြည်းဖြည်း အရှိန်မြင့်လာကာ ကြောက်သူထွက်ပြေး အရှုံးပေး

ကြက်ခွပ်ကစားနည်း (Chicken Game) အသွင်ဆောင်လာလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အစွဲရေး-ပါလက်စတိုင်းနှစ်နိုင်ငံ သီးခြားထူထောင်ရေးရည်ရွယ်ချက်မှာ ဤအခြေအနေကြောင့် ပို၍အလှမ်းဝေးလာပုံရပြီး အစွဲရေးတို့၏ ဂါဇာကို အပြတ်ရှင်းရေးအစီအမံ အောင်မြင်နိုင်ဖွယ် ရှိ၊ မရှိ ဟူသည့်ကိစ္စမှာလည်း အဆိုပါကြက်ခွပ်ကစားနည်းမှ အင်အားနိုင်ငံရေးအခြေအနေပေါ် မူတည်နေဖွယ်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

ကိုကိုလှိုင်

*၂၀၁၆ ခုနှစ် (၂၀၁၆ ခုနှစ်) ခုနှစ်
 နှစ်စဉ် နှစ်စဉ် နှစ်စဉ်
 နှစ်စဉ် နှစ်စဉ် နှစ်စဉ်
 နှစ်စဉ် နှစ်စဉ် နှစ်စဉ်

“ နှစ်စဉ်မှာ ကမ္ဘာ၏ မည်သည့်အရပ်သို့ ရောက်ရှိစေကာမူ
 နှစ်စဉ်၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုးကွယ်ရာဘာသာကို
 ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည်။ ထူးခြားသည်မှာ
 နှစ်စဉ်ဘာသာသည် ခရစ်ယာန်မိစ္ဆာဟောင်းကျမ်းကို
 ကိုးကွယ်သူများဖြစ်သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ယနေ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဒေသ ဂါဇာကမ်းခြေဝင်၌ အစ္စရေးနှင့်ဟားမားစ်အဖွဲ့တို့အကြား ပဋိပက္ခကြီး ဖြစ်ပွားလျက်ရှိနေ သည်။ လတ်တလောဖြစ်စဉ်အရ ကျူးကျော်သူ အကြမ်းဖက်သမားများမှာ ဟားမားစ်တို့ ဖြစ်သည်။ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်တွင် အစ္စရေးနယ်မြေထဲသို့ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ပြီး တပ်စခန်းများကို တိုက်ခိုက်သည်။ အရပ်သားများကိုလည်း ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်သည်။ အချို့ ကို ဓားစာခံအဖြစ် ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။

ထိုတိုက်ခိုက်မှုတွင် အစ္စရေးတို့၏ လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်များ ခြေကုန် လက်ပန်းကျပြီး ရှုပ်ထွေးသွားစေရန်အတွက် ခုံးပျံစင်းရေထောင်ပေါင်းများစွာကို တစ်ပြိုင်နက် တည်း ဟားမားစ်တို့က ပစ်ခတ်ခဲ့သည်။ စတင်လက်ဦးမှု ရယူတိုက်ခိုက်သူများမှာ ဟားမားစ်တို့ဖြစ်ပြီး အစ္စရေးတို့ကလည်း ပြတ်ပြတ်သားသား ပြင်းပြင်းထန်ထန် တုံ့ပြန်ခဲ့ သည်။ အစ္စရေးတို့အနေဖြင့် ဟားမားစ်တို့ကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရာတွင် သေဆုံးခဲ့သော အရပ် သားများကိုအကြောင်းပြု၍ အစ္စရေးတို့၏ ဂါဇာအစုလိုက်အပြုံလိုက် ဗုံးကြဲမှုအား ထောက်ခံ သူနှင့် ကန့်ကွက်သူဟူ၍ နှစ်ပိုင်းကွဲပြားမှုကြီးသည် အာရပ်နှင့် အစ္စရေးသာမက ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အတော်များများမှာပင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ သို့ပါ၍ ထိုပဋိပက္ခကြီးအား သုံးသပ်အကဲဖြတ် ရာတွင် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း သိထားသင့်သော အချက်များ ရှိသည်။

အစ္စရေးနိုင်ငံတည်ရှိမှု၏ကာလအား ခရစ်ယာန်သမ္မာကျမ်းအားဖြင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ပေ သည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာအသုံးအနှုန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုစေဦးတော့ အစ္စရေးဟူသော ဖော်ပြချက်တစ်ခုကို ခရစ်တော်မပေါ်မီ ဘီစီ ၁၃ ရာစုခန့်က အီဂျစ်

ကျောက်စာတစ်ခုတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အစွဲရေး ခေါ် ဣသရေလလူမျိုး တို့သည် ယနေ့ အစွဲရေးနိုင်ငံတည်ရှိရာဒေသတွင် အခြေပြုခဲ့ရာမှ သက္ကရာဇ် အေဒီ ၇၀ တွင် ရောမ၌ တော်လှန်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထိုစစ်ပွဲတွင် စစ်ရှုံးခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း အစွဲရေး ခေါ် ဂျူးတို့အား ထိုဒေသတွင် အခြေပြုခွင့်မပေးတော့ဘဲ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်သို့ မောင်းထုတ်ခဲ့ သည်။ အစွဲရေး ခေါ် ဂျူးတို့၏ ဂျူးဒါပြည်ပျက်သုန်းမှုသည် ခရစ်တော်ပေါ်လာပြီးမှ ဖြစ်ပွား ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ခရစ်တော်ဟူသည့် ယေရှုသည် ဂျူးတို့ကိုးကွယ်မြဲဖြစ်သည့် ယေဟိုဗာ ခေါ် ထာဝရဘုရားသခင်၏သားတော်ဟု ခံယူသဖြင့် နောက်ဆုံးတွင် ဂျူးပရောဟိတ်တို့၏ စွပ်စွဲမှုအရ ရောမဘုရင်ခံမှ ယေရှုအားစွပ်စွဲရှုတ်ချကာ ကားစင်တင်၍ သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ သို့ပါ၍ လက်သည်တရားခံမှာ ဂျူးတို့ဖြစ်သည်ဟု စွပ်စွဲခံခဲ့ရသည်။ ထိုခေတ်ကာလနောက်ပိုင်း တွင် ခရစ်ယာန်သာသနာသည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ပြန့်ပွားလာခဲ့သည်။ ခရစ်ယာန်ဘာသာ ပြန့်ပွားလာသည်နှင့်အမျှ ဂျူးတို့အပေါ် ကမ္ဘာ၏မကောင်းသောအမြင်များစွာလည်း ပျံ့နှံ့ လာခဲ့သည်။

သာမန်လူမျိုးတစ်မျိုးအနေနှင့် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်သို့ပျံ့နှံ့ခဲ့လျှင် ရောက်ရှိရာအရပ်ဒေသ များ၌ မတူညီသောမျိုးနွယ်များနှင့် လက်ဆက်ကာ တဖြည်းဖြည်းနှင့် ပျောက်ကွယ်သွား နိုင်သည့် လူမျိုးတုံးအန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်ရပေမည်။ ဥပမာအားဖြင့် အင်္ဂလန်ကျွန်းပေါ်တွင် မူလဇာတိဆက်ဆွန် (Saxon) များနှင့်ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော ပြင်သစ်ပြည်နော်မန် ဒီနယ်သားများတို့ ပေါင်းစည်းရာမှ လူမျိုးနှစ်မျိုးလုံးပျောက်ကာ အင်္ဂလိပ်ဟူသော လူမျိုး အသစ်တစ်ခုထွက် ပေါ်လာခဲ့သည်။ ဂျူးတို့မှာ ကမ္ဘာ၏မည်သည့်အရပ်သို့ ရောက်ရှိစေကာ မူ ဂျူးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုးကွယ်ရာဘာသာကို ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည်။ ထူးခြားသည်မှာ ဂျူးဘာသာသည် ခရစ်ယာန်မဗ္ဗဟောင်းကျမ်းကို ကိုးကွယ်သူများဖြစ်သည်။ အစွဲလားမိတို့ ကမူ မဗ္ဗဟောင်းတွင် မိုဟာမက်၏ ဟောကြားချက်များနှင့် ပေါင်းစည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဂျူးဘာသာသည် ဂျူးတို့အတွက်သာဖြစ်သည်။ အခြားဘာသာဝင်များကို ဂျူးဘာသာကိုးကွယ် ခွင့်မပြုဟု သိရှိမှတ်သားရသည်။ ဂျူးဘာသာအား ဂျူးလူမျိုးဖြစ်သူများသာ ကိုးကွယ်ခွင့် ပြုသည်ဆိုသည့်အချက်မှာလည်း ထူးခြားလှပေသည်။ အသေးစိတ်ပြောရသော် နယ်မြေ ပျောက်သွားခဲ့သော်လည်း ဂျူးလူမျိုးတို့သည်ကား မပျောက်ခဲ့ပေ။

ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် ရှင်သန်လျက်ရှိပြီး ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း ဉာဏ်ကောင်းသူ၊ ဉာဏ်ထက်သူ၊ ကြိုးစားအားထုတ်သူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်ဖက်ကလည်း ဖိနှိပ်မှုကို ခံနေရသည်။ တစ်ဖက်မှာလည်း အောင်မြင်သူများ ဖြစ်သည်။ ဂျူးတို့ထဲမှ ထင်ရှားထူးချွန် သူများမှာ ကမ္ဘာ့ကွန်မြူနစ်ဝါဒကြီး၏ဖခင်ဖြစ်သူ ကားလ်မာ့က်(စ်)၊ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး အိုင်စတိုင်း၊ အမေရိကန်အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အစိုးရ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ ဒေါက်တာ ဟင်နရီကတ်ဆင်ဂျာ၊ သူဌေးကြီးဂျော့ဆိုးရော့စ် စသည်တို့ဖြစ်ကြပြီး ဂျူးတို့မှာ ထူးချွန်ကြ သည်။ ယခုမှသာ ထူးချွန်သည်မဟုတ်၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာထွန်းကားနေချိန် ဥရောပတွင် ပဒေသရာဇ်ရှင်ဘုရင်များအနေဖြင့် စစ်ပွဲများတိုက်ခိုက်ရန်ရှိသောအခါ စစ်စရိတ်လိုအပ် သောအခါ ချမ်းသာသော ဂျူးများထံမှ ချေးငှားရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ထိုဂျူးသူဌေးများကို ဖမ်းဆီးကာ ပြန်ပေးငွေတောင်းခံတတ်ကြသည်။

“ ဂျူးတို့အနေဖြင့် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရောက်ရှိ ပြန်ကျနေစေကာမူ ဘာသာတရား ကိုးကွယ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခြေအနေက ဂျူးတို့၏ ဖြစ်တည်မှုကို ကာကွယ်ပေးလျက် ရှိသည်။ ”

ဗြိတိသျှစာရေးဆရာကြီး ဆာဝေါလတာ စကော့က သူ၏ရာဇဝင်နောက်ခံ ပထမကြီးတစ်ခု ဖြစ်သော "အိုင်ဗင်ဟို" တွင် ဂျူးတို့၏ ထိုခေတ်လူမှု ရေးအခြေအနေကို ဖော်ပြထားခဲ့သည်။ စာရေး ဆရာကြီး ရှိတ်စပီးယားကလည်း ၎င်း၏ နာမည် ကျော် "ဗင်းနစ်မြို့မှ ကုန်သည်" ပြဇာတ်တွင် ဂျူး သူဌေးကြီး ရှိုင်းလော့ခ်ကို အမြတ်ကြီးစားသူ ငွေ တိုးချေးလုပ်ငန်းရှင်ဇာတ်ကောင်တစ်ဦးအဖြစ် ပုံ ဖော်ထားခဲ့သည်။ ထိုအချက်မှာ နိုင်ငံမဲ့ဂျူးတို့၏ ငွေကြေးဆိုင်ရာကြွယ်ဝမှု နိုင်ငံအရေးများတွင် ပါဝင် ပတ်သက်မှုတို့ကိုဖော်ပြသော ခေတ်၏ကြေးမုံပြင် များဖြစ်သည်။ အလယ်ခေတ် ပဒေသရာဇ်များသည် စစ်တိုက်ရန်လိုအပ်ပါက ဂျူးလူမျိုး ငွေရှင်ကြေးရှင် များထံမှပင် ငွေချေးငှားရသည်အထိ ဂျူးတို့၏ ဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုမှာ များပြားခဲ့သည်။

ဂျူးတို့အနေဖြင့် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရောက် ရှိပြန်ကျနေစေကာမူ ဘာသာတရား ကိုးကွယ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခြေအနေက ဂျူးတို့၏ဖြစ်တည်မှုကို ကာကွယ်ပေးလျက်ရှိသည်။ သို့ပါ၍ လူမျိုးပျောက် ကွယ်ခြင်းမရှိခဲ့။ လူမျိုးမပျောက်သဖြင့်လည်း ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ဂျူးများအချင်းချင်းလည်း ဆက် သွယ်မှုရှိခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံမဲ့အနေအထားကို မနှစ်မြို့ကြသဖြင့် အတိတ်တဘောင်များ၊ စနစ်များ ဖြင့် နိုင်ငံပြန်လည်စုစည်းရေးကို စတင်ခဲ့သည်။ ဇီယွန်ဝါဒလှုပ်ရှားမှုသည် ၁၉ ရာစု ကုန်ခါနီးတွင် စတင်၍ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဇီယွန်ဝါဒဆိုသည်မှာ ယခု အစွဲရေး သို့မဟုတ် ပါလက်စတိုင်းဒေသ ဂျေရုဆလင် မြို့ရှိ အထွတ်အမြတ်ထားရာနေရာတစ်ခု ဖြစ်သော ဇီယွန်တောင်ကိုအစွဲပြုပြီး အစွဲရေးနိုင်ငံ ပြန်လည် ထူထောင်ရေးလှုပ်ရှားမှု ဖြစ်သည်။ ဇီယွန်ဝါဒဆိုပြီး သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမရှိမီကပင် အစွဲရေးတို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ဒေသသို့ပြန်ကြရန် ရည်မှန်းချက်များရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဥရောပတွင် အစွဲရေး သို့မဟုတ် ဂျူးလူမျိုးတို့အား မူလက ရှေးရိုး ဆန်သော ဂျူးအစဉ်အလာများကိုစွန့်ခွာကာ ဉာဏ်

နေထိုင်လျက် ရှိကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် တိုက်ပွဲ ဝင်ရာမှနေပြီး အကြမ်းဖက်သမားများအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားခဲ့ကြသည်။

ထိုမှတစ်ဆင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ကို အမေရိကန် သမ္မတ ကလင်တန်၏ ကြားဝင်စေ့စပ်မှုအရ ပါလက်စတိုင်းခေါင်းဆောင် ယာဆာ အာရာဖတ်နှင့် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်တို့အကြား သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ အစ္စရေးနယ်မြေထဲသို့ သိမ်းပိုက်ခံရသော ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းနှင့် ဂါဇာတို့တွင် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံသစ်အဖြစ် ပြန်လည်ထူထောင်စေခဲ့သည်။

အစ္စရေး၏ ခါးသီးသောရန်ဘက်ဖြစ်သည့် ဟားမားစ် (Hamas) ပေါ်ပေါက်လာခြင်း

အစ္စရေးအားရန်ပြုနေသော ပါလက်စတိုင်းလှုပ်ရှားမှုတွင် အင်အားအကြီးမားဆုံး မှာ ယာဆာအာရာဖတ်၏ Fatah ပြောက်ကျားအုပ်စုဖြစ်သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံတွင်အခြေပြု ကာ ပေါ်ပေါက်လာသော မွတ်ဆလင်ညီနောင်များအဖွဲ့ (Muslim Brotherhood) မှာ ဘာသာ ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ၎င်းလှုပ်ရှားမှုမှ ဟားမားစ်ခေါ် အစ္စလာမစ်စစ်သွေးကြွအုပ်စုပေါ်လာ ခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့မှာ ပါလက်စတိုင်းခေါင်းဆောင်ကြီး ယာဆာအာရာဖတ်၏ ပြိုင်ဘက် ဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်းတို့အတွက် ရရှိသောနယ်မြေမှာ ဂျော်ဒန်မြစ်၏ အနောက်ဘက် ကမ်းနှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဖြစ်သည်။ ဂါဇာကမ်းမြောင်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဟားမားစ်တို့ အနိုင်ရရှိခဲ့သဖြင့် ထိုမှတစ်ဆင့် အစ္စရေးနှင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဟားမားစ်တို့ အနေဖြင့် အမျိုးမျိုး ကျူးကျော်စော်ကားခဲ့ရာ ၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် ဖြစ်စဉ် မှာ အစ္စရေးတို့ အထိအခိုက် အများဆုံးဖြစ်သည်။

ဂါဇာကမ်းမြောင်မှာ ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိသော်လည်း အစ္စရေးရေတပ်မှ ပိတ်ဆို့ထား ခဲ့သည်။ ထိုပိတ်ဆို့မှုကိုဖယ်ရှားရန်အလို့ငှာ နေတိုးအုပ်စုဝင်ဖြစ်သည်သာမက အစ္စလာမ် ဘာသာကိုပါ အများစု သက်ဝင်ယုံကြည်ကြသည့် တူကီယံနိုင်ငံသားများကဦးဆောင်ပြီး လှေဖြင့်ဝင်ရောက်ရန် ကြိုးစားခဲ့မှုလည်း ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဟားမားစ်တို့မှာ ဂါဇာ ကမ်းမြောင်ဒေသတွင် မြေအောက်ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းများတူးကာ အကာအကွယ်ယူနေထိုင် ပြီး အစ္စရေး၏ပိုင်နက်များကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်နေလေ့ရှိသည်။

ယခုပဋိပက္ခများမှာ အရှိန်အဟုန်ကောင်းဆဲဖြစ်သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် သဘောတူညီ ချက်ရယူပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် အာရပ်ကမ္ဘာနိုင်ငံများတွင် ရောက်ရှိနေ ကြသော ပါလက်စတိုင်းတို့သည် ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းနှင့် ဂါဇာသို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့ကို ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် လက်ခံထားခဲ့ရသည့် နိုင်ငံများ မှာ မြေထဲပင်လယ်၏ တောင်ဘက်ကမ်းခြေရှိ နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ တူနီးရှား၊ လစ်ဗျား၊ မော်ရိုကို၊ ဂျော်ဒန်၊ လက်ဘနွန် စသည်ဖြင့် ပျံ့နှံ့နေထိုင်ကြသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင်ရှိစဉ်က လည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများအနေဖြင့်လည်း အာရပ်အချင်းချင်းဟူ၍သာ လက်ခံ ထားရသည်။ နှစ်မြို့ခြင်းမရှိ။ ဂျော်ဒန်နိုင်ငံတွင် ဂျော်ဒန်၏ဘုရင်စနစ်ကိုပင် ထိခိုက်စော်ကား မှုများဖြင့် ပြည်တွင်းရေးမှာ ဝင်စွက်ခဲ့သည်။

ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေ၏ မူလပိုင်ရှင်ဖြစ်သော အစ္စရေး ခေါ် ဂျူးတို့မှာ နိုင်ငံ့ဘဝကို နှစ်ပေါင်း ၁၉၀၀ ခန့် ဖြတ်သန်းခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘာအနှံ့သို့ ရောက်ရှိသွားသော်လည်း လူမျိုး က ပျောက်မသွားခဲ့ပေ။ ဤသည်မှာ ထူးခြားချက်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အစ္စရေးတို့သည် ဘာသာ ရေးဆိုင်ရာ အစွန်းရောက်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း ခေါင်းဆောင်အဆက်ဆက်သည် လူမျိုး အား ပိုမို၍ လောကီဆန်စေသော ပြုပြင်မှုများကိုဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း အမျိုးသားရေးရပ်တည်မှု ကိုယ်ပိုင်ဟန်က ကွယ်ပျောက်ခြင်း မရှိပေ။

ထို့ပြင် အစ္စရေးသည် ၎င်းနှင့် အိမ်နီးချင်းအာရပ်ကမ္ဘာများနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ဒီမို ကရေစီစံနှုန်းပြည့်ဝသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အစ္စရေးနိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သည့် အစ္စရေး နိုင်ငံသား အာရပ်တချို့ကပင်လျှင် အစ္စရေးတပ်မတော်သို့ ဝင်ရောက်စစ်မှုထမ်းလျက်ရှိ သည်။

အစ္စရေးတို့သည် လွတ်လပ်ရေးကြေညာသည့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်ကပင်လျှင် ပတ်ဝန်းကျင် အာရပ်နိုင်ငံများ၏တိုက်ခိုက်မှုကို ဟာဂါနာ ခေါ် ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များဖြင့် တွန်းလှန် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရသည်။ အစ္စရေး၏လူဦးရေမှာ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ၉ ဒသမ ၃၆၄ သန်းသာရှိ သည့်အတွက် အမြဲတမ်းတပ်မတော်ကြီးအဖြစ် အင်အားအပြည့်ထားနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ အမြဲတမ်းထမ်းဆောင်နေသည့်အင်အားမှာ ၁၆၉,၅၀၀ ဖြစ်ပြီး အရန်အင်အားမှ ၄၆၅,၀၀၀ ဖြစ်သည်။ ဘတ်ဂျက်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၄ ဒသမ ၃ ဘီလီယံဖြစ်သည်။ အစ္စရေး တပ်မတော်၏ အရန်တပ်ဖွဲ့မှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အအောင်မြင်ဆုံးသော နိုင်ငံသားတပ်မတော် (Citizen Army) ဖြစ်သည်။ တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် တပ်လှန့်အချက်ပေးသံကြားရသည်နှင့် ရောက်လေရာအရပ်မှ ပြန်လာကြပြီး သတ်မှတ်ရာထူး၊ တာဝန်အရ ဝတ္တရားများကို ထမ်း ဆောင်ကြသည်။

အစ္စရေးနိုင်ငံသည် နည်းပညာရပ်ပိုင်းတွင်လည်း ထူးချွန်ကာ မူလစက်ပစ္စည်း ကိရိယာများကို ဒေသနှင့်လိုက်လျောညီစွာ မွမ်းမံထိန်းသိမ်းနိုင်စွမ်းလည်း ရှိသည်။ ယခု ဟားမားစ်တို့နှင့်ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲတွင်လည်း နောက်ဆုံးတွင် အစ္စရေးတို့သာ အနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ အစ္စရေးတို့၏ ထူးခြားစွမ်းရည်များမှာ နိုင်ငံ၏ သေရေးရှင်ရေးကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသား ကျန်းမာသူတိုင်း သင့်ရာတာဝန်ကို ဝင်ရောက်ထမ်းရွက်ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ဟောင်းများကလည်း ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် ပြန်လည်စုဝေးကြသည်။ အကြံပေး ကြသည်။ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ကြသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲတွင် အငြိမ်းစားယူထား သော ဗိုလ်ချုပ်ရှာရွန်ဦးဆောင်ကာ တန်ပြန်ထိုးစစ်ကို အောင်မြင်စွာ ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ အစ္စရေး တို့၏ အစိုးရအဖွဲ့ အစည်းအဝေးတွင်လည်း ခမ်းခမ်းနားနား ဝေဝေဆာဆာ ဟိတ်ဟန်များ မထုတ်ဘဲ ရိုးရှင်းစွာ ကျင်းပသည်။ ရုပ်အင်္ကျီရိုးရိုးပင် ဝတ်ဆင်ကြသည်။ လည်စည်း နက်ကတိုင်များပင် မပါတတ်ကြပေ။

ခေါင်းဆောင်ပိုင်းသည်လည်း အစ္စရေး၏ နိုင်ငံထူထောင်ရေးအပိုင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံကာကွယ်ရေးအပိုင်းတွင်ဖြစ်စေ ရွပ်ရွပ်ချွံချွံပါဝင်ခဲ့သူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ငြိမ်းချမ်း ရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့သူ ဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်မှာ ဗိုလ်ချုပ်ဟောင်းတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ လက်ရှိ

ဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟုမှာ ၁၉၇၆ ခုနှစ် ယူဂန္ဓာအင်တက်ဘီလေဆိပ် ဓားစာခံများအား ကယ်ထုတ်ခဲ့သည့် စစ်ဆင်ရေးတွင်ပါဝင်ခဲ့သူ အထူးကွန်မန်ဒိုတပ်ဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖက်က ပါလက်စတိုင်းတွင် သဘောထားပျော့ပျောင်းသည့် ပါလက်စတိုင်း အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် သဘောထားတင်းမာသူ အစ္စလာမစ်အခြေခံ ဟားမားစ်ဟူ၍ ကွဲပြား နေသည်။ အာရပ်နိုင်ငံများကလည်း ပါလက်စတိုင်းအရေးကို စိတ်ကုန်လာကာ အစ္စရေးတို့ နှင့် ပုံမှန်ဆက်ဆံရေးကို ထူထောင်လာကြသည်။ သို့သော် အာရပ်မဟုတ်သော အီရန်တို့ က ပါလက်စတိုင်းတို့ဘက်မှဝင်ကာ စွက်ဖက်လျက်ရှိသည်။ ပါလက်စတိုင်းအရေးကို စိတ်ဝင်စားမှု လျော့နည်းလာသော ကမ္ဘာကြီးအား နှိုးဆွရန်၊ အစ္စရေးအပေါ် စိတ်မအေး သွားစေရန်အတွက် ဟားမားစ်တို့မှ ယခုတိုက်ခိုက်မှုကို ဖန်တီးသည်ဟု ယူဆသည်။

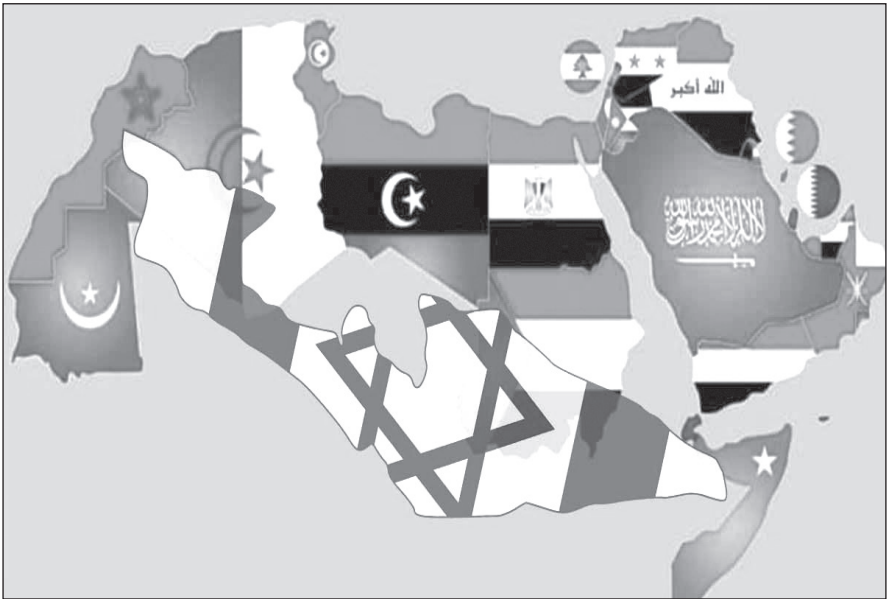
အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ပဋိပက္ခနှင့် သမိုင်းဖြစ်စဉ်မှ အဓိကကောက်ချက်ချ ရန်တစ်ခုရှိသည်။ ထိုအချက်မှာ "လူမျိုးတစ်မျိုး၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မာမှုသည် ၎င်း၏ ယဉ်ကျေးမှုလေ့ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဟန်များကို ထိန်းသိမ်းနိုင်မှုအပေါ်တွင် မူတည်သည် ဟူသော သမိုင်းဆိုင်ရာ အနုမာန (Hypothesis)" ဖြစ်ပေသည်။

ဒေါက်တာအောင်မျိုး

Ref: - www.aljazeera.com/news/2023/9/13/what-were-also-accords-israel-palestinians
- www.brittanica.com/topic/zionism
- www.history.com
- "IVANHOE" written by Sir, Walter Scott
- "A Merchant of Venice" Shylock (ဂျူးသူဌေးကြီး) ; by Willian Shakespeare
- www.wikipedia.com

ပိလက်စတိုင်း-အစ္စရေးအရေးအခင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး သိမ်းပိုက်ခံနယ်မြေများမှ အစ္စရေးများက ဆုတ်ခွာပေးရေး၊ ပိလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေးပြီး အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြရေးကို အခြေခံမူအရ သဘောတူပြီး ဖြစ်သည်။ ”

“ ပိလက်စတိုင်း-အစ္စရေး အရေးအခင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး
သိမ်းပိုက်ခံနယ်မြေများမှ အစ္စရေးများက ဆုတ်ခွာပေးရေး၊
ပိလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေးပြီး
အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြရေးကို
အခြေခံမူအရ သဘောတူပြီး ဖြစ်သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်တွင် ပါလက်စတိုင်း ဟားမားစ်လက်နက်ကိုင် ၁၅၀၀ ခန့်တို့သည် အစ္စရေးနိုင်ငံတွင်းသို့ ကြည်း ရေ လေ ဘက်စုံထိုးဖောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

အဘယ့်ကြောင့် ဟားမားစ်တို့က လျှပ်တစ်ပြက် အကြီးအကျယ် တိုက်ခိုက်ခဲ့သနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် အစ္စရေးတို့က ဂါဇာဒေသကို ဖျက်ဆီးတိုက်ခိုက်ရုံသာမက သိမ်းယူမည့် အလားအလာများပင် ရှိနေသနည်း။ အတိုချုပ်ဖြေရှေ့လျှင် ဟားမားစ်တို့က လွတ်လပ်သော ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်လိုသည်။ ဖြစ်နိုင်ပါက အစ္စရေးနိုင်ငံကို အပြီးတိုင် တိုက်ခိုက် ဖျက်ဆီးလိုသည်။ အစ္စရေးတို့က လွတ်လပ်သော ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးကို မလိုလားဘဲ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဖြစ်လာမည်ကို မဖြစ်မနေ တားဆီးလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အပြန်အလှန် တိုက်ခိုက်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။

အစ္စရေးနိုင်ငံထူထောင်ပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်မှာ ၇၅ နှစ်ကျော် ကြာပြီ ဖြစ်သည်။ ယင်းကို ပါလက်စတိုင်း ဟားမားစ်တို့က အဘယ့်ကြောင့် လက်မခံနိုင် သနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ဟားမားစ်တို့က ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်လိုပြီး အစ္စရေး တို့က ယင်းသို့ ထူထောင်လာမည့် အလားအလာများကို ဖျက်ဆီးတိုက်ခိုက်ရသနည်း။ ယင်း အမေးများကို ဖြေကြားနိုင်ရန် သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်ကြည့်ရန် လိုအပ်နေသည်။

ပါလက်စတိုင်းဒေသ၊ ဂျူးလူမျိုးများနှင့် အစ္စလာမ်အာရပ်များ

ယနေ့ ပါလက်စတိုင်းဒေသဟုခေါ်သော နေရာများမှာ ယနေ့ အစ္စရေးနိုင်ငံအပါအဝင် ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်နှင့် မြေထဲပင်လယ်ကြားနေရာနှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသဖြစ်

သည်။ ယင်းဒေသသည် ဂျူးဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာများ အထွတ်အမြတ်ထားရာနေရာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဂျူးလူမျိုးများက ၎င်းတို့၏ မူရင်းဒေသဟု မှတ်ယူထားသည်။

ဂျူးတို့သည် ရောမအင်ပါယာ အင်အားကြီးချိန်ကတည်းက ယင်းဒေသမှ နှင်ထုတ်ခံခဲ့ရပြီး နေရာအနှံ့အပြား အထူးသဖြင့် ဥရောပတိုက်ဒေသများတွင် ပြန့်ကျဲနေထိုင်ခဲ့ကြရသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာထွန်းကားလာချိန်တွင် ပါလက်စတိုင်းဒေသသည် အာရပ်မွတ်ဆလင်ဘာသာရေးအရ အရေးကြီးသောနေရာတစ်ခု ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ၁၁ ရာစုနှင့် ၁၃ ရာစုတို့တွင် ခရီးဆိတ် ခေါ် ဘာသာရေးစစ်ဖြစ်ပွားသောနေရာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ အော်တိုမန်အင်ပါယာကြီးကျယ်ချိန်တွင် အခြားအာရပ်နယ်မြေများနည်းတူ အော်တိုမန်အင်ပါယာအောက် ကျရောက်ခဲ့သည်။

အင်္ဂလိပ်၊ ဂျူးလူမျိုးများနှင့် ပါလက်စတိုင်းဒေသ

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လာချိန်တွင် အင်္ဂလန်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးတွင် ဂျူးလူမျိုးများ၏ ထောက်ခံမှုရရှိရန် ဂျူးလူမျိုးများအတွက် National Homeland တစ်ခု ထူထောင်ပေးမည်ဟု British Zionist Federation သို့ ၁၉၁၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် စာရေးသား အကြောင်းကြားခဲ့ရာ နောင်တွင် Balfour Declaration ဟု နာမည်ကြီးသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဂျူးလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံတည်ထောင်ရေးအိပ်မက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် စိတ်အားထက်သန်ခဲ့ကြသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် စစ်ရှုံးအော်တိုမန်အင်ပါယာထဲရှိ အာရပ်နယ်မြေများကို ခွဲဝေယူကြရာတွင် ပြင်သစ်က ယနေ့ ဂျော်ဒန်၊ ဆီးရီးယား စသောနယ်မြေများကို ရယူပြီး အင်္ဂလိပ်က ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေကို ရယူသည်။

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်ခန့်မှစပြီး ဥရောပမှ ဂျူးလူမျိုးအနည်းငယ်သည် ပါလက်စတိုင်းဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသည်။ ဂျူးလူမျိုးများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း နာဇီတို့၏ အစုလိုက်၊ အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့အတွက် နယ်မြေ/နိုင်ငံရှိသင့်သည်ဆိုသော အယူအဆမှာ ပိုမိုအားကောင်းလာသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးချိန်တွင် ပါလက်စတိုင်းဒေသသို့ ဂျူးလူမျိုးများ အလုံးအရင်းနှင့် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာကြသည်ကို အင်္ဂလိပ်က ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က အာရပ်များက မတားဆီးနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေခဲ့သည်။

ဂျူးများ၊ အာရပ်များနှင့် အမေရိကန်

ပါလက်စတိုင်းသို့ ဂျူးလူမျိုး အများအပြားရောက်လာသည်နှင့်အမျှ အာရပ်များနှင့် ရန်ပွဲများဖြစ်ကြပြီး အင်္ဂလိပ်တို့က မထိန်းသိမ်းနိုင်တော့ကြောင်းကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်ကုန်တွင် ကုလသမဂ္ဂသို့ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂက ပါလက်စတိုင်းအရေးကိစ္စကို ကော်မတီဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခဲ့ရာတွင် ပါလက်စတိုင်းဒေသအား နှစ်ခြမ်းခွဲလိုက်ရန် အဆိုပြုခဲ့သည်။ အာရပ်များက ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဂျူးလူမျိုးများက လိုလားသည်။ Jewish Agency for Palestine and the World Zionist Organization ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ Chaim

Weizmann သည် အမေရိကန်သမ္မတ ထရူးမင်းနှင့် အစိုးရအဖွဲ့သို့ ထိုးဖောက်နိုင်သည်အထိ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် ဂျူးလူမျိုးများသည် သြဇာကြီးသည်။

ယင်းသို့ဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကုလသမဂ္ဂက ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေ နှစ်ပိုင်း ခွဲခြမ်းရန်၊ ဂျေရုစလင်နှင့် အခြားဘာသာရေးအချက်အချာနေရာများအား ကုလသမဂ္ဂ က ကြီးကြပ်ရန် စသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် (၁၈၁) ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေတွင် ၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလတွင် အစွဲရေးနိုင်ငံဟု ဖြစ်တည်လာသည်။

အစွဲရေးနိုင်ငံဖြစ်တည်လာခြင်းကို အီဂျစ်၊ ဂျော်ဒန်၊ ဆီးရီးယားနိုင်ငံတို့က စစ်ဆင် တိုက်ခိုက်သောကြောင့် ပထမ အစွဲရေး-အာရပ်စစ် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ စစ်မှာ ရှစ်လခန့်ကြာ သည်အထိ ဖြစ်လိုက်၊ ရပ်လိုက် ဖြစ်နေခဲ့သည်။ စစ်မဖြစ်ရန် ကုလသမဂ္ဂစောင့်ကြည့်တပ် များ ချထားပေးရသည်။ ပါလက်စတိုင်းစစ်ပြေးဒုက္ခသည်များရှိလာပြီး နီးစပ်ရာအာရပ်နိုင်ငံ များ အထူးသဖြင့် ဂျော်ဒန်နိုင်ငံအတွင်း ခိုလှုံနေထိုင်ကြရသည်။

အစွဲရေး-အာရပ်အရေးနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု

၁၉၅၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် အီဂျစ်နိုင်ငံ ဘုရင် ဖရောက်အား စစ်တပ်က အာဏာသိမ်း ပြီး ဘုရင်စနစ် အဆုံးသတ်သွားသည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် နာဆာသည် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာပြီး ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဆက်ဆံရေးများကို ထူထောင်သည်။

အာဆွမ်ရေကာတာတည်ဆောက်ရန် ကြိုးစားရာတွင် အမေရိကန်၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့ နှင့် အဆင်မပြေဘဲ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုမှ အကူအညီ ရယူခဲ့သည်။ ထို့ပြင် စူးအက် တူးမြောင်းကို ပြည်သူပိုင် သိမ်းယူသည်။ ပြည်သူပိုင်သိမ်းခြင်းကို ဖျက်သိမ်းနိုင်ရန် စူးအက် တူးမြောင်းကို ပိုင်ဆိုင်သော အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်တို့က အစွဲရေးနိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းပြီး ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် အီဂျစ်အပေါ် စစ်တိုက်သောကြောင့် ဒုတိယအစွဲရေး-အာရပ်စစ်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏ ဖိအားကြောင့် အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်နှင့် အစွဲရေးတို့သည် စစ်ကို အဆုံးသတ် ပေးလိုက်ရသည်။

စစ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အီဂျစ်နှင့် အာရပ်နိုင်ငံများတွင် အနောက်နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုလိုလားရေး သဘောထားများ အားကောင်းလာသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် တွင် အိုင်စင်ဟောင်ဝါကြေညာချက်ဖြင့် အာရပ်နိုင်ငံများတွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏ သြဇာအာဏာကျယ်ပြန့်လာရေးကို တားဆီးသည်။ ထိုအချိန်နောက်ပိုင်းတွင် အီဂျစ်၊ ဆီးရီးယား စသော အာရပ်နိုင်ငံများတွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏သြဇာ ပိုမိုကြီးမားလာ ပြီး အမေရိကန်နှင့် စစ်အေးတိုက်ပွဲမှာ အာရပ်နိုင်ငံများသို့ ကူးစက်ကျယ်ပြန့်လာသည်။ ပါလက်စတိုင်းများကလည်း ၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင် PLO ခေါ် ပါလက်စတိုင်း လွတ်မြောက်ရေး အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းလှုပ်ရှားသည်။

၁၉၆၇ ခုနှစ် ခြောက်ရက်ကြာ စစ်ပွဲ

၁၉၆၇ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် အာရပ်-အစွဲရေးစစ်ဖြစ်ရာ အာရပ်များဘက်တွင် အဓိက အားဖြင့် အီဂျစ်၊ ဆီးရီးယားနှင့် ဂျော်ဒန်တို့က ပါဝင်တိုက်ခိုက်သည်။ စစ်မှာ ခြောက်ရက် သာကြာပြီး အစွဲရေးတို့က အီဂျစ်ထံမှ ဆိုင်းနိုင်းကျွန်းဆွယ်၊ ဂါဇာကမ်းမြောင်းဒေသ၊ ဆီးရီးယားထံမှ ပိုလန်ကုန်းမြင့်ဒေသ၊ ဂျော်ဒန်ထံမှ ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ပိုင်းကို သိမ်းယူသည်။

ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက် (၂၄၂) ဖြင့် စစ်အတွင်းသိမ်းယူထားသောနေရာများမှ အစွဲအကွဲတို့က ဆုတ်ခွာပေးရေး၊ ပါလက်စတိုင်းဒေသတွင် ပါလက်စတိုင်းနှစ်နိုင်ငံထူထောင်ပေးရေးကို ဆုံးဖြတ်သည်။ အစွဲအကွဲဘက်တွင် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဟု သီးခြားနိုင်ငံထူထောင်ပေးရေးကို ဆန့်ကျင်သောနိုင်ငံရေးအုပ်စုများရှိသကဲ့သို့ အစွဲအကွဲနိုင်ငံအား အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရေးကိုဆန့်ကျင်သော ပါလက်စတိုင်းများ၊ အာရပ်နိုင်ငံများ ရှိနေသည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် အာရပ်-အစွဲအကွဲစစ်ပွဲနှင့် အမေရိကန်

အာရပ်နိုင်ငံများတွင် အီဂျစ်နိုင်ငံသည် အင်အားကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် သမ္မတ နာဆာကွယ်လွန်ပြီး သမ္မတ အာဆတ် အစိုးရတက်လာသည်။ ဆုံးရှုံးထားသော အီဂျစ်နယ်မြေများ ပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် ဆီးရီးယားနှင့်ပူးပေါင်းကြံစည်သည်။ စစ်အင်အားကို ပြန်လည်တည်ဆောက်သည်။ ဆိုဗီယက်အကြံပေးများကို နှင်ထုတ်ပြီး အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေးများကို တည်ဆောက်သည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် အီဂျစ်နှင့် ဆီးရီးယားခေါင်းဆောင်သော အာရပ်တို့က အစွဲအကွဲအား လျှပ်တစ်ပြက် ဝင်တိုက်သည်။ ကနဦးစစ်ရေးအောင်မြင်ပြီး စူးအက်တူးမြောင်းကို ဖြတ်ကျော်နိုင်သည်။ သို့သော် အမေရိကန်က အစွဲအကွဲဘက်တွင် အကူအညီပေးခြင်းကြောင့် အစွဲအကွဲတို့က ပြန်လည်အနိုင်ရပြီး ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် အမေရိကန်တို့သည် ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်ရမည်ကဲ့သို့ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃-၇၄ ခုနှစ်အတွင်း အမေရိကန်၏ သံတမန်ရေးဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် အာရပ်-အစွဲအကွဲအရေး၊ ပါလက်စတိုင်းအရေးများတွင် အမေရိကန်၏ဩဇာမှာ ပိုမိုအားကောင်းလာခဲ့သည်။

အမေရိကန်နှင့် ကင့်ဒေးဗစ် သဘောတူညီချက်များ

ပါလက်စတိုင်း-အစွဲအကွဲ အရေးအခင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး သိမ်းပိုက်ခံနယ်မြေများမှ အစွဲအကွဲများက ဆုတ်ခွာပေးရေး၊ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေးပြီး အစွဲအကွဲနိုင်ငံနှင့် အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြရေးကို အခြေခံမူအရ သဘောတူပြီး ဖြစ်သည်။ အစွဲအကွဲဘက်က ၎င်း၏လုံခြုံရေးကို အာမခံချက်ရမှသာ သိမ်းပိုက်ထားသော နယ်မြေများမှ ပြန်လည်ဆုတ်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

အာရပ်နိုင်ငံများတွင် အီဂျစ်နိုင်ငံသည် အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ အီဂျစ်သမ္မတ ဆဒတ်အနေဖြင့် လောလောဆယ် ဆုံးရှုံးထားသောနယ်မြေများ (ဆိုင်းနိုင်င်းကျွန်းဆွယ်နှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ)များ ပြန်လည်ရရှိရန် လိုအပ်သည်။ အစွဲအကွဲဘက်က ၎င်းအား အသိအမှတ်ပြုပါက သိမ်းယူထားသော နယ်မြေများကို ပြန်လည်ပေးအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အီဂျစ်သမ္မတ ဆဒတ်နှင့် အစွဲအကွဲဝန်ကြီးချုပ် ဘီဂင်တို့သည် အမေရိကန်သမ္မတ ကာတာ၏ ဦးဆောင်တိုက်တွန်းပါဝင်မှုဖြင့် ကင့်ဒေးဗစ်စခန်းတွင် နှစ်ပတ်ကြာ ဆက်တိုက် ဆွေးနွေးကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ကင့်ဒေးဗစ်သဘောတူညီချက်များကို ရရှိသည်။

ကင့်ဒေးဗစ်သဘောတူညီချက်များအရ အစွဲအကွဲနိုင်ငံနှင့် အီဂျစ်နိုင်ငံသည် အပြန်အလှန် သံတမန်လဲလှယ်ကြသည်။ အစွဲအကွဲတို့ သိမ်းပိုက်ထားသော ဆိုင်းနိုင်င်းကျွန်းဆွယ်နှင့် ဂါဇာ

ကမ်းမြောင်ကို အီဂျစ်ထံ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်သည်။ ဂျော်ဒန်ထံမှ သိမ်းထားသော ဂျော်ဒန် မြစ် အနောက်ဘက်ကမ်း၊ ဆီးရီးယားထံမှ ဂိုလန်ကုန်းမြင့်များမှာ သိမ်းပိုက်ခံအဖြစ် ကျန် ရှိနေသည်။

အီဂျစ်သမ္မတ ဆဒတ်သည် အီဂျစ်နယ်မြေများ ပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် အခြား သော အာရပ်နိုင်ငံများအား သစ္စာဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲသည်များရှိနေပြီး ၁၉၈၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် အစွန်းရောက်သူများ၏လုပ်ကြံမှုဖြင့် သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အစွန်းရောက်နိုင်ငံ၏ရပ်တည်မှုကို အာရပ်နိုင်ငံများက လက်ခံအသိအမှတ်ပြုရေးမှာ ခက်ခဲနေ ဆဲဖြစ်သည်။

ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေးရေးကိစ္စမှာ ပိုမိုခက်ခဲသည်။ အစွန်းရောက်ဘက်က ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေးရေးကို လက်မခံလိုသော နိုင်ငံရေးအုပ်စုများရှိနေပြီး ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးဆိုသည်မှာ အာရပ်များသာဖြစ်ကြောင်း၊ ဂျော်ဒန်၊ ဆီးရီးယား စသော နိုင်ငံများတွင် နေထိုင်ကြရန်ဖြစ်ပြီး သီးခြားနိုင်ငံထူထောင်ပေးရန် မလိုအပ်ကြောင်း စသည် ဖြင့် ခံယူထားကြသည်။ ပါလက်စတိုင်းနှင့် အာရပ်နိုင်ငံများဘက်တွင်လည်း အစွန်းရောက်နိုင်ငံ မှာ နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန်တို့က တည်ထောင်ပေးထားသော နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း၊ ဂျူး လူမျိုးများအတွက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံထူထောင်ပေးလိုလျှင် အခြားနေရာတစ်ခုခုတွင် တည်ထောင် ပေးနိုင်ကြောင်း စသည်ဖြင့် လက်ခံထားကြသည်။

ပါလက်စတိုင်း၊ ဟားမားစ်နှင့် အီရန်

၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် အီရန်နိုင်ငံ၌ အယာတိုလာ ခိုမေနီခေါင်းဆောင်သော တော်လှန်ရေး အောင်မြင်ပြီး ရှားဘုရင်အစိုးရ ပြုတ်ကျသွားသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာရေးအခြေပြုနိုင်ငံ အဖြစ် ထူထောင်ကြသည်။ အမေရိကန်နှင့် ဆန့်ကျင်ရေးသဘောထားများ ပြင်းထန်သကဲ့သို့ အစွန်းရောက်နိုင်ငံ တည်ရှိနေခြင်းကို လက်မခံနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာရေး အခြေခံ ပြီး အာရပ်နိုင်ငံများတွင် အမေရိကန်နှင့်အစွန်းရောက်ရေးများကို ဖော်ထုတ်အားပေး သည်။ ရှီရိုက်ဘာသာရေး အခြေခံတူညီသော လက်ဘနွန်တွင် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ (Hezbollah) အုပ်စုသည် အီရန်၏ အကူအညီများဖြင့် စစ်အင်အားကောင်းလာသည်။

အီရန်နိုင်ငံတွင် အစ္စလာမ်ဘာသာရေးအခြေခံအယူအဆများ အားကောင်းလာ သည်နှင့်အတူ ပါလက်စတိုင်းအရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဂါဇာဒေသတွင် PLO ၏ဦးဆောင်မှု ကို မကျေနပ်သူများသည် ဟားမားစ် (Hamas) ဟူသောအဖွဲ့အစည်းကို ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် သီးခြားထူထောင်သည်။ ဟားမားစ်၏အဓိပ္ပာယ်မှာ Islamic Resistance Movement ဖြစ် ပြီး အစွန်းရောက်အား အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်ကြသော Anti-Fatah လှုပ်ရှားမှုများ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များမှစပြီး ဟားမားစ်နှင့်အစွန်းရောက်၏ အပြန်အလှန်တိုက်ခိုက်မှုများ မှာ ဆက်တိုက်ဖြစ်နေခဲ့သည်။

အခြေခံအားဖြင့် ဟားမားစ်နှင့်ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့သည် အစွန်းရောက်ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် အီရန်ထံမှ အကူအညီရရှိရေးတို့တွင် အတူတူဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ပါလက်စတိုင်း

ဒေသတွင် အစွဲအမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးကိုသာမက အခြားအာရပ်နိုင်ငံများရှိ အစွဲလွှာသဘာဝရေးအခြေခံအုပ်စုများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး အမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးကို ဆောင်ရွက်ကြပြီး အမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးအုပ်စု Axis of Resistance ဟု နာမည်ကြီး သည်။

အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် အမေရိကန်

ကင်းဒေးဗစ်သဘောတူညီချက်များရရှိချိန်တွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ၌ အမေရိကန်သည် ပြိုင်ဘက်မရှိ ဩဇာအာဏာ ထူထောင်ထားနိုင်သော နိုင်ငံကြီးဖြစ်နေသည် ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အစွဲအေးအား ပြိုင်ဆိုင်ရာတွင် အီဂျစ်နိုင်ငံက မပါဝင်နိုင်တော့သော အနေအထားသို့ရောက်လာသောကြောင့် အစွဲအေးနိုင်ငံအားလက်မခံနိုင်သော၊ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံထူထောင်ရေးကိုလိုလားသော ပါလက်စတိုင်းတို့သည် နည်းလမ်းသစ်များ ရှာဖွေ ကြသည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ပါလက်စတိုင်း အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို နှိမ်နင်းရန် အစွဲအေးသည် လက်ဘနွန်နိုင်ငံအတွင်း ထိုးစစ်ဆင်ခဲ့သည်။

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်း အီရန်နှင့်အီရတ်စစ်ပွဲများဖြစ်ခဲ့ရာတွင် အမေရိကန် သည် အီရတ်ဘက်တွင် ရပ်တည်ခဲ့သည်။ ထို ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အာဖဂန်နစ္စတန် နိုင်ငံတွင် မူဂျာဟေဒင်(mujahidin)တို့သည် ဆိုဗီယက်ဆန့်ကျင်ရေးတိုက်ပွဲများ ဖြစ်လျက် ရှိရာ အမေရိကန်က ကူညီပေးခဲ့သည်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ဩဂုတ်လတွင် အီရတ်သည် ကူဝိတ်နိုင်ငံကို ကျူးကျော်သိမ်းယူ သည်။ အဓိကအားဖြင့် ကူဝိတ်အားသိမ်းယူခြင်းဖြင့် ရေနံများရရှိရေးဖြစ်သည်။ အမေရိကန် သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ထောက်ခံမှုကိုရရှိရန်ကြိုးစားပြီး ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အီရတ်တို့အား ကူဝိတ်မှတိုက်ထုတ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံကြီး မှာ ပြိုကွဲနေပြီဖြစ်သည်။ ကူဝိတ်နိုင်ငံအား လွတ်မြောက်စေပြီးနောက်တွင် အမေရိကန် သမ္မတ ဘူရှ်က ကမ္ဘာသစ် (New World) ရောက်ပြီဟု ဟစ်ကြွေးခဲ့သည်။ ကမ္ဘာသစ်ဆိုသည် ကို မည်သို့မျှ အနက်မဖွင့်ဆိုသော်လည်း စစ်အေးတိုက်ပွဲတွင် ဆိုဗီယက်အပေါ် အမေရိကန် က အောင်ပွဲရခြင်းကို ညွှန်းဆိုသည်ဟု နားလည်ကြသည်။ အာရပ်နိုင်ငံများသာမက ကမ္ဘာ တွင် အမေရိကန်သည် ပြိုင်ဘက်မရှိ မဟာအင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်နိုင်သော အခြေ အနေဖြစ်သည်။

ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံထူထောင်ရေး

၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အမေရိကန်သည် ပါလက်စတိုင်းအရေးတွင် တိုးတက်မှု များရရှိရန် အစွဲအေးနှင့် PLO တို့အား ဖိအားပေးပြီး ဆွေးနွေးစေခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် နော်ဝေနိုင်ငံ အော်စလိုမြို့ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုးတက်မှုများရပြီး အစွဲအေးဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်နှင့် PLO ခေါင်းဆောင် ယာဆာအာရာဖတ်တို့သည် ၁၉၉၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ တွင် ဝါရှင်တန်မြို့တွင် Declaration of Principles ကိုလက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်သည်။ ယင်းသို့ ဖြင့် ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းဒေသနှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်းဒေသတွင် ပါလက် စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးကို သဘောတူခဲ့သည်။

ထိုသို့ တိုးတက်လာမှုရလာသည်နှင့်အတူ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ဂျော်ဒန်နိုင်ငံကလည်း အစွရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရပြီး အစွရေးနိုင်ငံအား အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးကို သဘောတူခဲ့သော အစွရေးဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်အား လက်ယာစွန်း အစွရေး အုပ်စုက မကျေနပ်ဘဲ လုပ်ကြံသဖြင့် ၁၉၉၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ရသည်။

သို့သော် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးအတွက် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ပါလက်စတိုင်းဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို လေးနှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးချယ်ရန်၊ သမ္မတကို ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံသားများက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ရန် ဖြစ်လာသည်။ ထိုစဉ် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် PLO ခေါင်းဆောင် ယာဆာအာရာဖတ် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် PLO အဖွဲ့ Mahmoud Abbas အား တညီတညွတ်တည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့သည်။

ထိုသို့ တိုးတက်မှုများရရှိသော်လည်း PLO အဖွဲ့သည် ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ပိုင်း နေရာများတွင် အစွရေးတို့၏ လူနေအိမ်များ တိုးချဲ့တည်ဆောက်နေခြင်းကို မတားဆီး နိုင်ဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် PLO အဖွဲ့၏ ဦးဆောင်မှုမှာ ကျဆင်းလာပြီး အစွန်းရောက်ပါလက်စတိုင်းအဖွဲ့များက ထင်ရှားလာသည်။ ယင်းတို့မှာ ဂါဇာဒေသတွင် ဟားမားစ်အဖွဲ့ ဖြစ်ပြီး ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် ဖာတာ အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် ပါလက်စတိုင်းဥပဒေပြုကောင်စီရွေးပွဲတွင် ၁၃၂ နေရာအနက် ဟားမားစ်အဖွဲ့က ၇၄ နေရာ ရရှိသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် PLO အဖွဲ့မှာ ဦးဆောင်မှုမပေးနိုင်သော အနေအထားသို့ ကျဆင်းသွားသည်။ သို့သော် ဟားမားစ်နှင့် ဖာတာတို့မှာလည်း မသင့်မမြတ်ဖြစ်နေသောကြောင့် PLO ခေါင်းဆောင် သမ္မတ Mahmoud Abbas က အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာပြီး အုပ်ချုပ်ရသည်။ ၂၀၀၅-၂၀၀၆ ခုနှစ်မှာသည် ယနေ့တိုင် ရွေးကောက်ပွဲများ မပြုလုပ်နိုင်ဖြစ်နေခဲ့သည်။

ပါလက်စတိုင်းအရေးနှင့် အီရန်

အီရန်နိုင်ငံသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသအရေးတွင် အရေးကြီးသောနိုင်ငံကြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီတွင် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ အထူးသဖြင့် အယာတိုလာခိုမေနီခေါင်းဆောင်သော တော်လှန်ရေးအောင်မြင်ပြီး ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ အုပ်ချုပ်သောစနစ်ကို ထူထောင်သည်။

အစွရေးနိုင်ငံသည် အစွလာမ်ဘာသာ အထွတ်အမြတ်ထားရာ ပါလက်စတိုင်းဒေသကို ကျူးကျော်နေသော ဇီယွန် (ဂျူး)နိုင်ငံဟု အီရန်နိုင်ငံကသတ်မှတ်ပြီး အစွရေးနိုင်ငံ တည်ရှိနေခြင်းကိုလက်မခံသည့်အပြင် အစွရေးအားဘက်စုံထောက်ခံနေသော အမေရိကန်အား ဆန့်ကျင်သည်။ အီရန်နိုင်ငံသည် နျူကလီးယားလက်နက်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးကို ကြိုးစားလာခြင်းကြောင့် အစွရေးနှင့် အမေရိကန်တို့က နည်းလမ်းစုံရှာဖွေပိတ်ဆို့သည်။

အီရန်နိုင်ငံသည် ဘာသာရေးယုံကြည်မှုကိုအခြေခံပြီး ပါလက်စတိုင်းတို့အား ထောက်ခံအားပေးရာတွင် အစွရေးနိုင်ငံတည်ရှိနေခြင်းကို လက်မခံသော ဟားမားစ်နှင့်

လက်ဘန္တန်နိုင်ငံရှိ ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့အား အဓိကထားပြီး အားပေးသည်။ ငွေကြေးနှင့် လက်နက်ပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့သည်။

အီရန်ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် ခိုမေနီက အောက်တိုဘာ ၁၀ ရက်တွင် ဟားမားစ် တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုကို ချီးကျူးပြောဆိုသော်လည်း ဟားမားစ်တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုတွင် ပါဝင် ပတ်သက်မှုမရှိကြောင်းပြောဆိုသည်။အီရန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဟူစိန်အမာအိဗ်ဒိုလဟင် က ဂါဇာတွင် အရေးနိမ့်ပါက အခြားနေရာများတွင် အလားတူဖြစ်ရပ်များ ပေါ်လာမည်ဟု အောက်တိုဘာ ၁၅ ရက်တွင် ပြောဆိုသည်။

လက်ဘန္တန်ရှိ ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့က ဟားမားစ်တို့နည်းတူ အစ္စရေးအားတိုက်ခိုက်မည့် အလားအလာများရှိနေသကဲ့သို့ အစ္စရေးတို့ကလည်း ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့အားတိုက်ခိုက်မည့် အလားအလာများလည်း ရှိနေသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်လာလျှင် အီရန်က ဝင်ရောက်စွက်ဖက် လာမည်ဖြစ်ပြီး စစ်ပွဲများမှာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာမည်ဖြစ်သည်။

ပါလက်စတိုင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ

မျက်မှောက်ကာလတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည် နေပြီဖြစ်သော်လည်း ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီအထိ တစ်နည်းအားဖြင့် စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလ တွင် ပါလက်စတိုင်းအရေးကိစ္စများနှင့် ကင်းဝေးနေခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့် လွန်နှစ်များတွင် စီးပွားရေးတိုးတက်စပြုနေပြီဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံသည် ရေနံစွမ်းအင် လိုအပ်ချက်အရ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများ ပြုလုပ်လာခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အာရပ်နိုင်ငံများအားလုံးနှင့် သံတမန်ဆက်ဆံရေးများကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့ သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် သံတမန်ဆက်ဆံရေးများထူထောင်နိုင်ပြီး ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ပါလက်စတိုင်း နိုင်ငံထူထောင်ရေး၊ အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ယှဉ်တွဲ နေထိုင်ရေးမှုကို ထောက်ခံရပ်တည်ထားခဲ့သည်။

၂၀၀၀ ပြည့်လွန်ကာလတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် စွမ်းအင်လိုအပ်ချက် အရ အာရပ်နိုင်ငံများ၊ ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများနှင့် ပိုမိုနီးကပ်စွာဆက်ဆံလာချိန်တွင် အမေရိကန်သည် အကြမ်းဖက်တိုက်ဖျက်ရေးအရ အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရေးပျက်ပြား နေသည်။ ထို့ပြင် အမေရိကန်သည် အီရန်နိုင်ငံအပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့နေချိန်တွင် တရုတ် နိုင်ငံသည် စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်ရရှိရေးကိုသာအလေးထားပြီး အီရန်နှင့် ဆက်ဆံနေခဲ့သည်။

၂၀၁၀ ပြည့်လွန်ကာလများတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံကြီးအဖြစ် ရပ်တည် နိုင်ရန် ကြိုးစားလာသည်။ အထူးသဖြင့် တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်လက်ထက်တွင် BRI စီမံကိန်းဖြင့် ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများအထိ ထိုးဖောက်ရန် ကြိုးစားသည်။ ယင်းနိုင်ငံများဘက်ကလည်း တရုတ်နိုင်ငံနှင့် စီးပွားဆက်ဆံရေးများ တိုး ချဲ့ရန် ကြိုးစားလာချိန်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများရှိ ဆိပ်ကမ်းနှင့် အခြားဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမှာ ဒေါ်လာ ၁၇၇ ဘီလီယံအထိ ရှိသည်။

လောလောဆယ်တွင် အီရတ်၊ ဆီးရီးယားနိုင်ငံများ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း များတွင် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်ရရှိရန် ကြိုးစားနေသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် အီရန်နှင့် ၂၅

“ အစ္စရေးအား
 ဟားမားစ်တို့က
 တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့်
 ပတ်သက်ပြီး
 တရုတ်သမ္မတ
 ရှီကျင့်ဖျင်က
 လွတ်လပ်သော
 ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ
 ထူထောင်ပေးခြင်းသည်
 အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်း
 ပြဿနာ
 အဆုံးသတ်ရေး
 ဖြစ်ကြောင်း
 ပြောကြားခဲ့သည်။ ”

နှစ်သက်တမ်းရှိ စီးပွားရေးနှင့် မဟာဗျူဟာမြောက် ဆက်ဆံရေးသဘောတူညီချက်ကို ရရှိသည်။ အီဂျစ် နှင့်ဆီးရီးယားနိုင်ငံတို့သည် BRI စီမံကိန်းတွင် ပါဝင် သောနိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည်။

ထူးခြားချက်မှာ ၂၀၂၃ ခုနှစ်မတ်လတွင် အီရန် နှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျသည် သံတမန်ဆက်ဆံ ရေးများကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြစ်ရန် တရုတ်နိုင်ငံက ခုနှစ်နှစ်ကြာ ကြားဝင်ဆောင်ရွက် ပေးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့် ဖျင်သည် ဆော်ဒီအာရေဗျသို့ ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ တွင် သွားရောက်ခဲ့သည်။ အီရန်သမ္မတ Ebrahim Raisi သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် တရုတ် နိုင်ငံသို့ လာရောက်ခဲ့သည်။

အစ္စရေးအား ဟားမားစ်တို့က တိုက်ခိုက် ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က လွတ်လပ်သော ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေး ခြင်းသည် အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်းပြဿနာ အဆုံး သတ်ရေးဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ တရုတ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဝမ်ယီသည် အောက်တိုဘာလ ၂၃ ရက်တွင် အစ္စရေးနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် တွေ့ဆုံ စဉ် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ ကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း နိုင်ငံတကာဥပဒေများကိုလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည် ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် အစ္စရေး- ဟားမားစ်အရေးကို ကုလသမဂ္ဂတွင် ဖြေရှင်းရေး ထက် ပိုမိုလုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းရှိသော နိုင်ငံတကာ အစည်းအဝေးတစ်ခုကျင်းပရေးကို ပြောဆိုထား သည်။

သုံးသပ်ချက်များ

၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလသည် အီဂျစ် နှင့်အာရပ်တို့က အစ္စရေးတို့အား တိုက်ခိုက်ခဲ့သော ၁၉၇၃ ခုနှစ် တိုက်ပွဲ နှစ် ၅၀ ပြည့်ဖြစ်သည်။ စစ်ရေး အားဖြင့်ကြည့်လျှင် အစ္စရေးသမိုင်းတွင် ထိခိုက်မှု အများဆုံး တိုက်ခိုက်ခံရမှုဖြစ်သည်။ အစ္စရေးဘက် တွင် အရပ်သားများအပါအဝင် ၁,၄၀၀ ခန့်သေဆုံး

ခဲ့ပြီး လူပေါင်း ၂၅၀ ခန့်ကို ဓားစာခံအဖြစ် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည်။ အမေရိကန်အား အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်သော 9/11 တိုက်ခိုက်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သည်။

ဟားမားစ်ဘက်တွင် အခြားမိတ်ဖက်နိုင်ငံအဖွဲ့များက ပါဝင်တိုက်ခိုက်လာမည်ကို လည်းကောင်း၊ အစ္စရေးက အင်အားသုံး ပြန်လည်တိုက်ခိုက်မည်ကိုလည်းကောင်း အမေရိကန်က စိုးရိမ်သည်။ သို့သော် အောက်တိုဘာလ ၁၈ ရက်တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေး ကောင်စီတွင် ဂါဇာဒေသသို့ လူသားချင်းစာနာသော အကူအညီများပေးနိုင်ရန် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးအဆိုကို ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရာ အမေရိကန်က ဗီတိုအာဏာသုံးပြီးပယ်ချသည်။

အမေရိကန်သမ္မတ ဘိုင်ဒန်သည် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးနှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးတို့ အား ဒေသတွင်းနိုင်ငံများသို့ ချက်ချင်းစေလွှတ်သည်။ လေယာဉ်တင်သင်္ဘောအုပ်စုနှစ်ခု ကိုပင် စေလွှတ်သည်။ အမေရိကန်သမ္မတ ဘိုင်ဒန်ကိုယ်တိုင် အစ္စရေးသို့ အောက်တိုဘာလ ၁၈ ရက်တွင် သွားရောက်သည်။ အစ္စရေးနိုင်ငံအား ထောက်ခံကြောင်း၊ အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကိုထောက်ခံကြောင်း ပြောကြားသည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၉ ရက်တွင် အင်္ဂလန်ဝန်ကြီးချုပ် ဆူနစ်နှင့် အောက်တိုဘာလ ၂၂ ရက် တွင် ပြင်သစ်သမ္မတ မက်ခရွန်တို့သည် အစ္စရေးသို့လာရောက်ပြီး ထောက်ခံကြောင်းပြသ သည်။

ဟားမားစ်တို့က အစ္စရေးတို့၏ ရက်စက်ပြင်းထန်သော လက်တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်မှု များကို ခံစားရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ မည်သို့ပင် ပြင်ဆင်ပြီး အလစ်တိုက်ခိုက်စေကာမူ အစ္စရေးတို့အား စစ်ရေးအရ အနိုင်မတိုက်နိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း နားလည်သိမြင်ပြီး ဖြစ်သည်။ သို့စဉ်လျက် အဘယ့်ကြောင့် စစ်ရေးအရ တိုက်ခိုက်သနည်း။

ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံထူထောင်ရေးကို မူအားဖြင့် သဘောတူထားပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ စေကာမူ အစ္စရေးနိုင်ငံတွင် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးကို လက်မခံသော နိုင်ငံရေး အုပ်စု (ဥပမာ လက်ရှိဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟ)များလည်း ရှိနေသည်။ ယင်းအုပ်စုများသည် ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းဒေသများတွင် အစ္စရေး လူနေအဆောက်အဦများကို တိုး ချဲ့တည်ဆောက်နေကြသည်။ တိုးချဲ့တည်ဆောက်ရန်အားပေးနေကြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံထူထောင်ရေးကို ပိုမိုခက်ခဲအောင်လုပ်နေသည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံထူထောင်ရေးကို မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ပေးရန် တောင်းဆိုသည့်အနေဖြင့် ဟားမားစ်တို့က တိုက်ခိုက်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

အစ္စရေးနိုင်ငံအနေဖြင့် ဟားမားစ်တို့အား နောင်ကြည်အောင် တိုက်ခိုက်မည်ဖြစ်သည်။ ဂါဇာဒေသကို အပြီးသိမ်းယူလျှင် မှားမည်ဟု အများက သတိပေးနေသည်။ လောလောဆယ် တွင် ဂါဇာကို ဗုံးကြဲ၊ အမြောက်နှင့် ပစ်ခတ်သောကြောင့် သီတင်းသုံးပတ်အကြာတွင် လူ ၇,၀၀၀ ကျော်သေဆုံးပြီးဖြစ်ရာ အစ္စရေးသည် ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးပြုန်း တိုက်ခိုက် သတ်ဖြတ်မှုကိုကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲခံနေရသည်။ ဂါဇာရှိ မြေအောက်လိုဏ်ဂူများသည် (ကီလိုမီတာ ၅၀၀) ခန့်ရှိနေပြီး ယင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးမည်ဆိုပါက ဂါဇာဒေသတစ်ခုလုံးကို မြေလှန်ပစ်ရမည့်သဘော ဖြစ်နေသည်။

ပါလက်စတိုင်းကို အစွဲရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်းဟု နှစ်ပိုင်းခွဲခြားရေးကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်ကပင် ကုလသမဂ္ဂက သဘောတူခဲ့သည်။ အစွဲရေးတို့က ကုလသမဂ္ဂဆုံးဖြတ်ချက်အား လက်ခံခြင်းဖြင့် အစွဲရေးနိုင်ငံ ဖြစ်လာသည်။ ပါလက်စတိုင်းနှင့် အာရပ်တို့က အစွဲရေးနိုင်ငံ ဖြစ်တည်လာခြင်းကို ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။

အီဂျစ်သမ္မတ ဆဒတ်က ကင်းဒေးဗစ်သဘောတူညီချက်များအရ အစွဲရေးနိုင်ငံတည်ရှိ နေခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော် သမ္မတ ဆဒတ်အား ပါလက်စတိုင်းနှင့်အာရပ် အရေးကို သစ္စာဖောက်သည်ဟု အစွဲန်းရောက်သမားများက သဘောထားပြီး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ အလားတူပင် အစွဲရေးဘက်က ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံထူထောင်ရေးကို လက်မခံနိုင်ဖြစ်နေခဲ့သည်။ အော်စလိုသဘောတူညီချက်များအရ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးကို ဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်က သဘောတူခဲ့ရာ ယင်းကို လက်မခံလိုသော အစွဲန်းရောက်သမားများက ဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်ကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

ယခု အောက်တိုဘာလ ဟားမားစ်နှင့်အစွဲရေး အပြန်အလှန်တိုက်ခိုက်မှုဖြစ်ပြီး နောက် အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်နှင့် ပြင်သစ်တို့က အစွဲရေးနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဟု နှစ်နိုင်ငံ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောကြားသည်။ ယင်းမှာ မှန်ကန်သော ဖြေရှင်းချက်ဖြစ်သော်လည်း အားလုံးက လက်ခံမည်လား၊ လက်တွေ့ဖြစ်နိုင်မည်လား။

ဟားမားစ်တို့၏ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုသည် အစွဲရေးသမိုင်းတွင် အထိအနာဆုံးသော တိုက်ခိုက်ခံရမှုဖြစ်သည်။ ယင်းတိုက်ခိုက်ခံရမှုကြောင့် အစွဲရေးဘက်တွင် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ပေးရေးကို လက်တွေ့ကျကျ စဉ်းစားပေးလာရတော့မည်ဟု သုံးသပ်ချက်များ ထွက်ပေါ်လာသည်။ သို့သော် အစွဲရေးဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟုအစိုးရက လက်မခံနိုင်သေးဟု သတင်းများရှိနေပြီး၊ ဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟုက ဟားမားစ်တို့အား မှတ်မှတ်သားသားဖြစ်သွားရန် တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းပစ်ရေးကို အားသန်နေဆဲဟု နားလည်ရသည်။ ယင်းသို့ တုံ့ပြန်အကြမ်းဖက်လျှင် အခြေအနေဆိုးကို ထိန်းမရနိုင်ဟု အစွဲရေးအား ထောက်ခံသော အနောက်အုပ်စုနိုင်ငံများက လက်ခံထားသည်။

ပါလက်စတိုင်းအရေးတွင် ၁၉၇၄ ခုနှစ်ခန့်အထိ အမေရိကန်နှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့က တစ်ဖက်တစ်ချက်စီတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသော်လည်း နောက်ပိုင်းကာလများတွင် အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံတည်းသာ လွှမ်းမိုးနေခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းတွင် တရုတ်နိုင်ငံက ဒေသအရေးများတွင် စိတ်ဝင်တစားဆောင်ရွက်လာခဲ့ရာ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ပိုမိုထင်ရှားလာသည်။ သို့စေကာမူ ဒေသတွင်းအရေးတွင် အမေရိကန်ကို ယှဉ်နိုင်သည့်အနေအထားသို့ ရောက်မလာသေးသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဒေသတွင်းနိုင်ငံကြီးများအနက် အီဂျစ်သည် ရှေးယခင်က အရေးပါသော်လည်း အစွဲရေးနိုင်ငံတည်ရှိရေးကို လက်ခံအသိအမှတ်ပြုထားသောကြောင့် အစွဲရေးအား စစ်ရေးအရ တိုက်ခိုက်မည့် နိုင်ငံမဟုတ်တော့ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အီရန်နှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျသည် ပါလက်စတိုင်းအရေးတွင် အရေးပါသောနိုင်ငံများအဖြစ် ရပ်တည်နေသည်။

အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဟု နှစ်နိုင်ငံယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးဟူသော ဖြေရှင်းချက်ကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်က လက်မခံသေးသရွေ့ စစ်ပွဲ သို့မဟုတ် တိုက်ခိုက်မှုကြီး ဆက်လက် ဖြစ်နေဦးမည်ဖြစ်သည်။ သမ္မတကလင်တန်က ဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်နှင့် ပါလက်စတိုင်းခေါင်းဆောင် ယာဆာအာရာဖတ်တို့အား နှစ်နိုင်ငံယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် အားပေးစဉ်က သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလျှင် ခင်ဗျားတို့ နှစ်ယောက်အသတ်ခံရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လက်မှတ်ရေးထိုးလျှင် လူပေါင်း ထောင်သောင်းချီပြီး သတ်ဖြတ်နေကြမည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ဖူးပါကြောင်း ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ဆင်ဖြူကျွန်းသန်းထွန်း

Ref: – CSR Report (20 October 2023) Israel and Hamas October 2023 Conflict: Frequently Asked Questions (FAQs)
– Joseph S. Nye,Jr. Understanding International Conflicts :An Introduction to Theory and History. Longman.2003.p-164-184

တပျံး-ယုပျံးယုပျံးယုပျံးယုပျံး
ယုပျံးယုပျံးယုပျံးယုပျံး

အပျံးအပျံးအပျံးအပျံး

(အပျံးအပျံးအပျံးအပျံး)

“ ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီး ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် အောင်နိုင်သူနိုင်ငံများအကြား
စစ်ပွဲ၏ အကျိုးအမြတ်များအား ခွဲဝေယူခဲ့ကြသည်။
ထိုအချိန်တွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ပေါ်ပေါက်လာရာ
ပါလက်စတိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား
ကြေညာခဲ့သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သမိုင်းကြောင်းအား ပြန်လည် စေ့ငြိမ်း

ပထမကမ္ဘာစစ်ကာလ ၁၉၁၆ ခုနှစ်အရောက်တွင် နယ်ချဲ့အင်အားကြီး နှစ်နိုင်ငံဖြစ် သည့် ဗြိတိသျှနှင့် ပြင်သစ်တို့အတွက် အခြေအနေမှာ ကောင်းမွန်ခြင်း မရှိချေ။ ထိုအတွက် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးအား စဉ်းစားလာရသည်။ ပထမနည်းလမ်းမှာ ၎င်း၏ ပြိုင်ဘက် ရန်သူ များဖြစ်သော ဂျာမနီ၊ ဩစတြီးယား-ဟန်ဂေရီအင်ပါယာနှင့် အော်တိုမန်အင်ပါယာတို့ပါဝင် သည့် ဗဟိုအင်အားစုနိုင်ငံများအား အင်အားချညှိနဲ့စေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယ နည်းလမ်းမှာ အမေရိကန်အားပါဝင်လာစေရန် ဆွဲဆောင်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ အင်အားကြီး ထွားလာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှတို့က အမေရိကန်ရှိ ရဟူဒီလူမျိုးများအနေဖြင့် အမေရိကန်အစိုးရအား တစ်ကိုယ်တော် တံခါးပိတ်ဝါဒကျင့်သုံးနေခြင်းအားလျှော့ချကာ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း မဟာမိတ်များဘက်က ပါဝင်တိုက်ခိုက်နိုင်စေရန် ဆွဲဆောင်လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်ဟု ခိုင်မာစွာ ယုံကြည်ထားသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အစွဲရေးနိုင်ငံအားပေါ်ထွန်းလာစေသည့် အခြေခံ အုတ်မြစ်ဖြစ်သော ၁၉၁၇ ခုနှစ် နာမည်ကျော်ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက် (Balfour Declaration) ထွက်ပေါ်လာစေရန် ဦးတည်သွားသည်။

ထိုအခြေအနေများအရ ကျွန်ုပ်တို့သည် မဟာမိတ်တို့အား အထက်ပါကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ပြင်သစ်၊ အီတလီနှင့် အမေရိကန်တို့ကလည်း လက်ခံခဲ့ ပါသည်။ ဂျူးများသည် ၎င်းတို့ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်သမျှ အစွမ်းကုန်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေရန် ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ကြသည်။

အော်တိုမန်အင်ပါယာပြိုကွဲပြီးနောက် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားအားကာကွယ်ရန် အတွက် ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက်အား ချက်ချင်းလက်ငင်းဆိုသလိုပင် ကနဦးစတင်အကောင် အထည်ဖော်ရာ ဗြိတိန်နှင့်ပြင်သစ်တို့သည် ဆိုင်ကေစ်-ပီးကော့ သဘောတူညီချက် (Sykes-Picot Agreement) အား ရရှိခဲ့သည်။

နယ်ချဲ့အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့်ကိုက်ညီနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်မှု များကြောင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသကြီးသည် အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာကွဲသွားနိုင်ကြောင်း ကြိုတင်တွေ့မြင်ခဲ့ကြရသည်။ ပြင်သစ်သည် သမိုင်းကြောင်းအရ မြေထဲပင်လယ်အရှေ့ပိုင်း နိုင်ငံများနှင့် ဆက်သွယ်မှုရှိခြင်းကြောင့် ဆီးရီးယားနှင့်လက်ဘနွန်တို့သည် ၎င်းတို့နှင့် နီးစပ် သွားသည်။ စက်သုံးဆီ၏အရေးပါမှုမှာ ထင်ရှားလာရာ ဗြိတိသျှတို့က မက်ဆိုပိုတေးမီးယား တောင်ပိုင်းအား လွှမ်းမိုးရန်လိုလားပြီး ဗြိတိသျှအင်ပါယာ၏ အထွတ်အထိပ် အဖိုးတန် ကျောက်မျက်အဖြစ် တင်စားရနိုင်သည့် အိန္ဒိယသို့သွားသည့် ရေလမ်းကြောင်းလုံခြုံမှု အတွက် စူးအက်တူးမြောင်းအနီးဝန်းကျင်ရှိ ပါလက်စတိုင်းဒေသအားလည်း ပိုင်ဆိုင်ရန် စိတ်ဝင်စားလျက် ရှိနေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီး ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် အောင်နိုင်သူနိုင်ငံများအကြား စစ်ပွဲ၏ အကျိုး အမြတ်များအား ခွဲဝေယူခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ပေါ်ပေါက် လာရာ ပါလက်စတိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား ကြေညာခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် ပါလက် စတိုင်းနှင့် အော်တိုမန်အင်ပါယာ ပြိုကွဲပြီးနောက်ကျန်ရှိသည့် ဂျော်ဒန်အစိတ်အပိုင်း နယ်မြေ များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးအနေဖြင့် မျှော်မှန်းလုပ်ဆောင်ရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ပါလက်စတိုင်းဒေသတွင် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးသည် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လမှ ၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလ ၁၅ ရက်နေ့အထိ ကြာညောင်းခဲ့ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များတွင် ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက် အား အကောင်အထည်ဖော်ရန်လည်းပါဝင်ရာ ပါလက်စတိုင်းအာရပ်လူမျိုးများနှင့် ယှဉ်တွဲ လျက် ဂျူးလူမျိုးများနေထိုင်ရန် ဖန်တီးခြင်းလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပါလက် စတိုင်းဒေသသည် လူသူနေထိုင်ခြင်းမရှိသည့်အရိုင်းဒေသမဟုတ်သည့်အတွက် ဤနယ်ချဲ့ တို့၏ စီမံမှုသည် ပြဿနာကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

ကွယ်လွန်သူ ဗြိတိသျှဝန်ကြီးချုပ် ဒေးဗစ်လွိုက်ဂျော့က ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် အောက် လွှတ်တော် (House of Common) တွင် မိန့်ခွန်းပြောကြားရာ၌ ထိုကြေညာစာတမ်းအား ပြင်ဆင်ချိန်သည် စစ်၏ အဆိုးရွား အမှောင်မှိုက်ဆုံး အချိန်များအနက် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းအချိန်တွင် ပြင်သစ်တပ်မတော်အတွင်း စစ်ပုန်ကန်မှုဖြစ်နေသည်။ အီတလီ တပ်မတော်သည် ပြိုကွဲလုနီးနီးဖြစ်နေသည်။ အမေရိကန်သည်လည်း စစ်ပွဲအတွက် အလေး အနက်ထားပြင်ဆင်မှုစတင်ပြုလုပ်ရန် ခက်ခဲနေချိန်ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်အနေဖြင့် ကမ္ဘာပေါ် တွင် အင်အားအကြီးမားဆုံး မဟာမိတ်အဖွဲ့ကြီးအား ရင်ဆိုင်ရုံမှတစ်ပါး ရွေးချယ်စရာမရှိ တော့သည့် အခြေအနေဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့အတွက် ရနိုင်သမျှ တရားဝင်အကူအညီရရှိ ရေးသည် အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်လာသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့နေရာဒေသတိုင်းဆီမှရရှိ သော သတင်းအချက်အလက်များအရ ဂျာမနီအသိုက်အဝန်း၏ ကရုဏာသက်ဝင်မှုရရှိရန် မှာ အသက်တမျှအရေးကြီးကြောင်း ကောက်ချက်ချလိုက်ရတော့သည်။ ကျွန်ုပ်တို့အနေ ဖြင့် အာရပ်တို့အား အကျိုးယုတ်လျော့ ထိခိုက်နစ်နာစေလိုခြင်း မရှိသည်မှာ သေချာပါသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအချိန်တွင် တူရကီ(ယခု တူရကီယံ)တို့ထံမှ အာရပ်တို့၏ လွတ်မြောက်ရေးကြိုးပမ်းမှုတွင် သိန်းနှင့်ချီသောစစ်သည်များ ပါဝင်တိုက်ခိုက်နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေနှင့် လက်ခံရရှိသောအကြံများအရ အစိုးရသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးတွင် အထင်ရှားဆုံး အသိုက်အဝန်းဖြစ်သော ဂျူးလူမျိုးတို့ထံမှ စာနာကရုဏာ သက်ဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရရှိရန်လိုအပ်နေကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက်ရ တော့သည်။ ၎င်းတို့သည် အမေရိကန်တွင် ကျွန်ုပ်တို့အား အလွန်ကြီးမားစွာ ကူညီစောင့်မ ပေးသကဲ့သို့ ရုရှားတွင်လည်း ထိုနည်းနှင့်ပင်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရုရှား သည်လည်း စစ်ပွဲမှ ထွက်ခွာသွားရမည့်အခြေအနေ ဖြစ်နေသည်။ ထိုအခြေအနေများအရ ကျွန်ုပ်တို့သည် မဟာမိတ်တို့အား အထက်ပါကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။ ပြင်သစ်၊ အီတလီနှင့် အမေရိကန်တို့ကလည်း လက်ခံခဲ့ပါသည်။ ဂျူးများသည် ၎င်းတို့ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်သမျှ အစွမ်းကုန်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေရန် ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ကြသည် ဟု ပြောကြားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အော်တိုမန်အင်ပါယာ ပြိုကွဲပြီးနောက် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားအား ကာကွယ်ရန် အတွက် ဘဲလ်ဖိုးကြေညာချက်အား ချက်ချင်းလက်ငင်းဆိုသလိုပင် ကနဦးစတင်အကောင် အထည်ဖော်ရာ ဗြိတိန်နှင့်ပြင်သစ်တို့သည် ဆိုင်ကေစ်-ပီးကော့ သဘောတူညီချက် (Sykes-Picot Agreement) အား ရရှိခဲ့သည်။

အမှန်အားဖြင့် ဗြိတိန်သည် တစ်စုံတစ်ရာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းမရှိဘဲ ပါလက် စတိုင်းတို့၏နယ်မြေအား ဂျူးများထံပေးအပ်ရန် ကတိပြုခြင်းဖြစ်ရာ ဝိရောဓိဖြစ်စေမည့် အခြေအနေအား ဖန်တီးလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ နယ်ချဲ့လိုစိတ် မျိုးရိုးဗီဇ ဒီအင်နီအေ အရ ဗြိတိန်သည် အမြဲတစေပင် အခြေအနေ၏ တောင်းဆိုချက်အရ တစ်ဖက်ဖက်သို့ ဘက်လိုက် လေ့ရှိသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂသည် ပါလက်စတိုင်း ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရေးစီမံချက်အား အတည်ပြုပေးခဲ့ပြီး ဂျူးနိုင်ငံနှင့် အာရပ်နိုင်ငံများ ပေါ်ထွန်းလာ ရန် အခွင့်အပ်နှင်းခဲ့သည်။ ဂျေရုစလင်မြို့အား ကုလသမဂ္ဂနယ်မြေထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ရေး (UN Trusteeship Council) အောက်တွင် ထားရှိသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် မေလ ၁၅ ရက် တွင် အစ္စရေးနိုင်ငံ (State of Israel) တည်ထောင်ကြောင်း ဂျူးတို့ကကြေညာပြီး ချက်ချင်း ဆိုသလိုပင် ဗြိတိသျှတို့က ၎င်း၏ အခွင့်အာဏာအဆုံးသတ်ပြုဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ပထမ အစ္စရေး-အာရပ်စစ်ပွဲသည် အစ္စရေးနိုင်ငံပေါ်ပေါက်လာပြီး ရက်ပိုင်းအတွင်း စတင် ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ သိန်းနှင့်ချီသော ပါလက်စတိုင်းများသည် ၎င်းတို့အိမ်များကို ဆုံးရှုံးရ သကဲ့သို့ အပြန်အလှန် လက်တုံ့ပြန်မှုအနေဖြင့် ဂျူးလူမျိုး ထောင်ပေါင်းများစွာသည်လည်း အိမ်နီးချင်းအာရပ်နိုင်ငံများ၏ မောင်းထုတ်ခြင်းကိုခံကြရပြီး ထိုမဆုံးနိုင်သော သံသရာ စက်ဝိုင်းမှာ အဆက်မပြတ်လည်ပတ်နေသည်။

အာရပ်နှင့် ဂျူးလူမျိုးတို့၏ အဆုံးမသတ်နိုင်သော ပဋိပက္ခအတွင်း အစ္စရေး- ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ကြေကွဲဖွယ်ဇာတ်လမ်းလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့်ရာစုနှစ် လယ်အထိ အာရှတွင် တည်ရှိနေသည့် နယ်ချဲ့ကိုလိုနီအမွေဆိုးများကြောင့် ထိုဒေသသည် ဆက်လက်ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံနေရသည်ဟူသည်မှာ ချဲ့ကားပြောဆိုခြင်း မဟုတ်ပါ။

“ ပါလက်စတိုင်း
 တို့အနေဖြင့်
 အနောက်ဘက်
 ကမ်းခြေဒေသနှင့်
 ဂါဇာကမ်းမြောင်
 ဒေသတို့တွင်
 ရှင်သန်ရပ်တည်ရန်
 ကြိုးပမ်းနေချိန်တွင်
 အစ္စရေးသည်
 ဆယ်စုနှစ်
 ခုနှစ်စုအတွင်း
 စီးပွားရေးနှင့်
 နည်းပညာစွမ်းအားအရ
 အလွန်လျင်မြန်
 သွက်လက်စွာ
 တိုးတက်
 လာပါသည်။ ”

အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်း မြင်ကွင်းကျယ်

ပါလက်စတိုင်းတို့အနေဖြင့် အနောက်ဘက် ကမ်းခြေဒေသနှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတို့တွင် ရှင်သန်ရပ်တည်ရန် ကြိုးပမ်းနေချိန်တွင် အစ္စရေး သည် ဆယ်စုနှစ်ခုနှစ်စုအတွင်း စီးပွားရေးနှင့်နည်း ပညာစွမ်းအားအရ အလွန်လျင်မြန်သွက်လက်စွာ တိုးတက်လာပါသည်။ အစ္စရေးသည် ၁၉၆၀ ပြည့် လွန်နှစ်များအထိ ပြင်သစ်နိုင်ငံထံမှ အကန့်အသတ် မရှိသော ကူညီထောက်ပံ့မှုများအားရရှိသည်ဖြစ်ရာ ထိုကူညီမှုများတွင် အစ္စရေးအား နျူကလီးယား လက်နက်ပိုင်နိုင်ငံအဖြစ် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းများ လည်း ပါဝင်သည်။ ဆက်လက်ပြီး အမေရိကန်အနေ ဖြင့် ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားကိုပင် အထိခိုက်ခံကာ အစ္စရေးဘက်မှ ရပ်တည်ပေးခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်။ အမေရိကန်ကြည်းတပ်ဗဟိုကွပ်ကဲမှုဌာနချုပ် (CENTCOM) ၏ ဌာနချုပ်မှူးဟောင်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဒေးဗစ်ပီးထရပ်စ်က အစ္စရေးနှင့် ၎င်း၏ အာရပ် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံအချို့တို့အကြား စစ်မက်ပြု ရန်လို ခြင်းများ ကာလကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ အကျိုးစီးပွားအားဖော်ဆောင်ရန် စွမ်း ဆောင်ကြိုးပမ်းမှုများအတွက် သိသာထင်ရှားသော စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။ ပါလက်စတိုင်းမေးခွန်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး အာရပ်တို့ ၏အမျက်ဒေါသသည် အမေရိကန်၏ အရှေ့အလယ် ပိုင်းဒေသအစိုးရများနှင့် ပြည်သူများ၏ဆက်ဆံရေး အတိမ်အနက်အား ကန့်သတ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါ သည်။ ထို့အပြင် အာရပ်ကမ္ဘာမှ အလယ်အလတ် ဝါဒီအစိုးရများ၏ တရားဝင်မှုအား အားလျှော့စေ သည်။

အစ္စရေးတပ်မတော် (Israel Defence Forces-IDF) ၏ ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ရည်ရွယ် ချက်ကြီးမားမှုများအား ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံများ ပင် လေးစားအားကျရပါသည်။ အစ္စရေးတပ်မတော် သည် စတင်မွေးဖွားလာစဉ်ကာလကတည်းကပင် မရပ်မနား ကြုံတွေ့နေရသော ပဋိပက္ခများအတွင်း အနိုင်မခံ အရှုံးမပေးသော ဂုဏ်သတင်းမှာ မွေးပျံ့ နေလျက် ရှိပါသည်။

များအား ပြန်လည်ကယ်တင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ သို့သော် အလွန်ခက်ခဲသော ရွေးချယ်မှုများအား ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကောဇောခင်းသက်သို့ ကြွဖြန့်ပုံးကြခြင်း (Carpet Bombing) သည် ပြည်တွင်း၌ အမြင်ကောင်းနိုင်သော်လည်း ထိုနည်းလမ်းအား ရေရှည်သုံးစွဲမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အန္တရာယ်သရဲမယုံနိုင်စရာများပြားသည့် လူသေဆုံးမှုများက နိုင်ငံတကာ၏ အားပေးထောက်ခံမှုကို ကျဆင်းသွားစေနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် လေကြောင်းမှတိုက်ခိုက်ခြင်းသည် စစ်ရေးခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်သော ဟားမားစ်အား အမှန်တကယ်ထိရောက်စွာ ထိခိုက်ပျက်စီးမှု မဖြစ်စေပါ။ ထို့အတွက်ကြောင့်ပင် အစွဲအစားတပ်မတော်သည် ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် မြေပြင်စစ်ဆင်ရေးအား စတင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဟားမားစ်တို့သည် ကီလိုမီတာပေါင်းများစွာရှည်လျားသော မြေအောက်ဥမင်များအား ပျားအုံသဖွယ်တည်ဆောက်ထားရာ အစွဲအစားတို့အနေဖြင့် မြေပြင်ထိုးစစ် စတင်သည်နှင့် ထိုအရာအား မဖြစ်မနေ ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဝင်ရမည် ဖြစ်သည်။ လူဦးရေထူထပ်သော ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသသည် အခြေအနေအား ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေနိုင်ပါသည်။ ဟားမားစ်အား စစ်ရေးအရ ချေမှုန်းရန်မှာ မြေပြင်ရှိ ထိုအခြေအနေများကြောင့် ကာလရှည်လျားသော မြေပြင်စစ်ဆင်ရေးတစ်ရပ်ဆင်နွှဲရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြို့ပြစစ်ဆင်ရေး၏ သဘောသဘာဝကြောင့် မြေပြင်စစ်ဆင်ရေးများသည် ပါလက်စတိုင်းများအတွက်သာမက အစွဲအစားတပ်မတော်အတွက်ပါ ပိုမိုကျည်းတန်အရပ်ဆိုး သွေးထွက်သံယို များပြားစေနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်း

အစွဲအစားနှင့် တစ်သားတည်း ရပ်တည်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုရန်အတွက် အမေရိကန်သည် မြေပြင်စစ်ဆင်ရေးများ ဆင်နွှဲနိုင်ရန်အတွက် မရိန်းစစ်သည် ၂,၀၀၀ အပါအဝင် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောတိုက်ခိုက်ရေးအဖွဲ့ (Carrier Battle Groups) နှစ်ခုအား မြေထဲပင်လယ်အတွင်း တပ်ဖြန့်ချိထားခဲ့ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အနှေးနှင့်အမြန် ဆိုသလိုပင် အမေရိကန်သည် စီးပွားရေး၊ စစ်ရေးနှင့် နည်းပညာ စသောနယ်ပယ်များတွင် အင်အားကြီးသောပြိုင်ဘက်ဖြစ်သည့် တရုတ်အား ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသအား ပြန်လည်အာရုံစိုက်လာတော့မည် ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းအား ဆက်လက်ထောက်ပံ့ရန် အခက်အခဲများဖြင့် ရုန်းကန်နေရသော အမေရိကန်သည် ၎င်းအား ဆက်လက်ကူညီခြင်းမပြုတော့ဘဲ ချန်ထားမည့်ပုံပေါ်နေသည်ဟု ယူဆရသည်။ အမေရိကန်အမျိုးသားလိုခြံရေးကောင်စီ ပြောရေးဆိုခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ် ဂျန်ကာဘီ၏ ထုတ်ပြန်ပြောဆိုချက်က ထိုအချက်ကို သက်သေပြနေသည်။ ၎င်းက ယူကရိန်းအား ဆက်လက်ထောက်ပံ့ကူညီရန်မှာ သေချာရေရာခြင်းမရှိ။ ရေတိုကာလအတွက် လျာထားချက်များရှိသော်လည်း ခြေကုန်လက်ပန်းကျချိန်တွင် ရေရှည်အတွက် ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ပြုလုပ်နိုင်မည်မဟုတ်ဟု ဂျန်ကာဘီကဆိုသည်။

အမေရိကန်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းအား ဗဟိုပြုခြင်းမှ ဖယ်ခွာသွားပြီးဖြစ်ရာ ထိုဖြစ်ရပ်က ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်သစ်တစ်ရပ်အား ပေါ်ထွက်လာစေပါသည်။ အေဘာရာဟမ်သဘောတူညီချက်သည် ဤဖြစ်စဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ယူဆရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်များအပေါ် မူတည်

လျက် ဆက်ဆံရေးများအား ပြန်လည်ချိန်ညှိလာကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မဝေးကွာ တော့သည့် အနာဂတ်တွင် အစွဲရေးသည် အဘရာဟမ်သဘောတူညီချက်ဆိုင်ရာ ၎င်း၏ မူဝါဒအား ပြောင်းလဲပစ်နိုင်ကာ အာရပ်အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် ပုံမှန်သံတမန်ဆက်ဆံရေး အား ဆက်လက်တည်ဆောက် ဖော်ဆောင်သွားနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် အစွဲရေးတွင် အခြားရွေးချယ်စရာ အင်အားဖြန့်ကြက်မှုစွမ်းဆောင်ရည်ရှိသည့် နိုင်ငံကြီး လည်းရှိလာနိုင်ပါသည်။

ဤထိတ်လန့်စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ ကံဆိုးမိုးမှောင်ကျရောက်မှုသည် ပါလက်စတိုင်းတို့ အနေဖြင့် ပျောက်ကင်းမည်မဟုတ်သည့် ပြည်တည်နာအား စွန့်လွှတ်ဖယ်ခွာပစ်ချနိုင်ခြင်း မရှိသေးကြောင်း ကမ္ဘာကြီးအားလှုပ်နှိုးလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပါလက်စတိုင်းအရေး သည် အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများအတွက်သာမက အာရပ်အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအတွက်ပါ အရေးမပါတော့ဘဲ ဘေးချိတ်ထားသော အရေးကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ မကြာခင်က ဖြစ်စဉ်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်း၏ အစီအစဉ်အား အံ့အားသင့်စရာ ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည့် အလားအလာ ရှိနေကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။

အစွဲရေးသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှစတင်ကာ ဂါဇာအား မရပ်မနား ပြစ်ဒဏ်ခတ်နေပါသည်။ အစွဲရေးသည် အိုင်းစတိုင်းပြောဆိုသည်ကို ပြန်လည်တွေးဆရန် အချိန်ဖြစ်နေပါပြီ။ ၎င်းက မတူညီသော ရလဒ်ထွက်ပေါ်ရန်မျှော်လင့်ပြီး တူညီသောအရာတစ်ခုအား ထပ်တလဲလဲပြု လုပ်ခြင်းသည် ရူးသွပ်မှုဖြစ်သည်ဟု Haaretz သတင်းစာတွင် ရေးသားဖော်ပြထားသည်။ ပရပ်ရှားဗိုလ်ချုပ်ကြီးနှင့် စစ်ဘက်သီအိုရီပညာရှင် ကားလ်ဖွန်ကလော့ဇင်က စစ်ပွဲ ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးအား အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည် ဟု ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် စစ်ပွဲအား နိုင်ငံရေး ဖြင့် လွှမ်းမိုးကျော်လွှားမှုပြုလုပ်ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။

ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ သင်ခန်းစာဖော်ထုတ်ခြင်း

အစွဲရေး-ဟားမားစ်စစ်ပွဲသည် တစ်ချိန်တွင်ပြီးဆုံးရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထို စစ်ပွဲအပြီးတွင် ကမ္ဘာကြီးသည်လည်း တူညီမည်မဟုတ်ပါ။ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၏ နောက်ဆုံး စစ်ပွဲသည် ကျယ်ပြန့်သော ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ ရှိလာပါလိမ့်မည်။ မေးခွန်းထုတ်စရာရှိသည်မှာ နောက်ဆုံးဖြစ်ပွားနေသော ဂါဇာစစ်ပွဲသည် ကမ္ဘာကြီးအပေါ် ကြီးမားသော ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများ ရှိလိမ့်မည်လား။ စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီဆိုလျှင် ပထဝီ ဝင်နိုင်ငံရေးတိုးတက်မှုများသည် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံသော တန်ပြန်အင်အားစုများဖြင့် ဟန်ချက် ညီညီဖြစ်လေ့ရှိပြီး ကမ္ဘာ၏သေးငယ်သောအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုတွင် ဖြစ်ပွားသောဖြစ်ရပ် များသည် အခြားနေရာများတွင် ကြီးမားသောရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လေ့မရှိပါ။ အကျပ် အတည်းများနှင့် စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားတတ်သော်လည်း တည်ငြိမ်အေးဆေးစွာ ဖြေရှင်းနိုင်မှု ကြောင့် ပုံမှန်အားဖြင့်အောင်နိုင်ကာ ၎င်းတို့၏အကျိုးဆက်များကို ကန့်သတ်ထားနိုင်ပါ သည်။

သို့သော်လည်း ထိုအချက်မှာ အမြဲတမ်း မှန်ကန်နေသည်မဟုတ်ပါ။ ဂါဇာတွင် ဖြစ်ပွား နေသော လက်ရှိစစ်ပွဲသည် ခြွင်းချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ တတိယကမ္ဘာစစ်သို့ ဦးတည်သွား နေသည် မဟုတ်သော်လည်း ဒေသတွင်းပဋိပက္ခကြီးတစ်ခုအသွင်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွား

နိုင်ပါသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် အဖွဲ့များဖြစ်သည့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၊ အီရန်၊ ရုရှားနှင့် တူကီယဲ စသည်တို့အနေဖြင့် စစ်ပွဲအတွင်းတိုက်ရိုက်ပါဝင်လိုခြင်းမရှိဟု ယူဆရပြီး အမေရိကန်သည်လည်း ထိုပဋိပက္ခကို ဒေသတွင်းအဆင့် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ထိန်းထားလိုပါသည်။

နိဂုံး

ကြီးမားသော ဒေသတွင်းပဋိပက္ခသည် ပေးဆပ်ခြင်းများ ပိုမိုများပြားပြီး အန္တရာယ် ရှိနိုင်သောကြောင့် စစ်ပွဲအဆုံးသတ်ရန်ကြိုးပမ်းမှုများ အောင်မြင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ စစ်ပွဲအား ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင်း၌သာ အကန့်အသတ်ဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားမည်ဟု မျှော်လင့်ထားရပြီး ထိုနည်းဖြင့် ပြီးဆုံးခဲ့ပါကလည်း ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် သိသာထင်ရှားသော ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာဦးမည် ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာနိုင်ဆွေဦး(သေနင်္ဂမဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့)

Ref: - The Israel-Palestine Crisis, Sanjiv Khanna, VIF, November 2 , 2023
- The World Won't Be the Same After the Israel-Hamas War, Foreign Policy, Stephen M. Walt, November 08, 2023

၂၀၁၆ ၅၁
၂၀၁၆ ၅၁

၂၀၁၆ ၅၁

“ ယနေ့ခေတ် အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ စသည့် နယ်ချဲ့ဝါရင့်နိုင်ငံများမှ စာနယ်ဇင်း သတင်းမီဒီယာများက မြန်မာအပါအဝင် ကမ္ဘာကို သတင်းလိမ်၊ သတင်းမှား၊ သတင်းစောက်ထိုး၊ သတင်းပြောင်းပြန်များ အုံလိုက်ကျင်းလိုက် လုပ်ကြံရေးသားလွှင့်ထုတ် ယုတ်မာနေကြသည်မှာ အဆန်းမဟုတ်ပေ။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ယခင်ကာလက နိုင်ငံတကာအခြေအနေ (ကမ္ဘာ့အခြေအနေ)သည် ယခု (မျက်မှောက်ကာလ) အခြေအနေများနှင့် ထူးခြားနားဟု ဆိုရပေမည်။ ယခင်ကာလသည် အေးချမ်းတည်ငြိမ်စွာ မိမိတို့နိုင်ငံ၊ မိမိတို့လူမျိုး ကောင်းကျိုးညီညာစွာ ဆောင်ရွက်ကြိုးပမ်းနေကြသော ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများစုကို အရင်းရှင်စက်မှုနိုင်ငံများမှ လောဘလွန်၊ မောဟကျွံ၊ မာနတံခွန်ထူနေကြသည့် ကမ္ဘာ့လက်တစ်ဆုပ်စာမျှသာရှိသော နယ်ချဲ့သမားများက စွက်ဖက်ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ချုပ်ကိုင် ကုပ်သွေးစုပ် ဒုက္ခပေးခဲ့ကြသည်။ ယနေ့ခေတ် ထိုနယ်ချဲ့နိုင်ငံတွင် နောင်တ၊ သံဝေဂ၊ အသိမှန်တွေ့ရပြီး ဥပုသ်စောင့်ကုန်ကြပြီလား။ ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသား (မြန်မာများအပါအဝင်) အားလုံးက နယ်ချဲ့အုပ်စု၏ လုပ်ဆောင်နေမှုအပတ်တွင် ကမ္ဘာ့အန္တရာယ်မှာ ပို၍ပင် ဆိုးရွားလာကြောင်း ပြောပြနေကြပေပြီ။

မျက်မှောက်ကာလတွင် နယ်ချဲ့အုပ်စု၏ ကောက်ကျစ်ယုတ်မာသော နယ်ချဲ့လက်သစ်ဝါဒ (Neo-Colonialism) ကို ဒီမိုကရေစီစကားလုံး၊ လူ့အခွင့်အရေးစကားလုံး တွင်တွင်သုံးကာ သတင်းမီဒီယာလက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ရပ်ဖြင့် တစ်ဖက်သတ်ဝါဒဖြန့် မှိုင်းတိုက်၊ ထင်ရာစိုင်းလာနေသည်ကို မွေးရာပါ အကောင်းပကတိ၊ မျက်စိဖြင့် ကြည့်သောသူတိုင်း မြင်နေကြသည်။ ကိုယ်ပိုင်သောတနားဖြင့် နားထောင်သူတိုင်း ကြားနေကြ၏။ အမေကမွေးပေးသည်ဆိုဆို၊ ဘာဘဝအရပါလာသည်ဆိုဆို၊ ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းသည်ဆိုဆို လူတိုင်းတွင် မွေးရာပါဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်ဦးနှောက်ကိုအသုံးပြု၊ တွေးတောဆင်ခြင်၊ သုံးသပ်တတ်သူတိုင်း သိနေကြရမည်။ အသိတရားကိုယ်စီမြဲနေလျှင် ဘာက လွဲမှားသည်၊ ဘာက မှန်သည်ကို သိနိုင်ကြပါသည်။ မိမိတို့လူသားတိုင်း ပိုင်ဆိုင်ထားသော မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၊ သိခြင်း

အခွင့်အရေးကို အသုံးမပြုလျှင် ကျားငစဉ်းလဲ၏ခံတွင်းထဲ ကိုယ်တိုင်သက်ဆင်းရမည့် အခြေအနေ ဖြစ်နေလေသည်။

မှသာသတင်းဖြင့် လမ်းဖောက်

မန္တလေးတက္ကသိုလ် ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး(ငြိမ်း) ဦးကိုလေး သုတေသနပြုလေ့လာ ရေးသားခဲ့သည့် “သီပေါမင်းနှင့် နယူးယောက်တိုင်းမ်သတင်းစာ” စာအုပ်ကို ပုဂံစာအုပ်တိုက် က ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဤစာရေးသူသည် ဆရာကြီး ဦးကိုလေး၏ ထိုစာအုပ်ပါ အကြောင်းအရာ အချက်အလက်များကို ထုတ်နုတ်ခဲ့ပြီး “လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၂၀ က နယ်ချဲ့ဓာတ်ပြား ဟောင်း” ခေါင်းစဉ်ဖြင့် နိုင်ငံပိုင်သတင်းစာတွင် နှစ်ကြိမ်မက၊ သုံးကြိမ်မျှ ရေးသားတင်ပြခဲ့ ဖူးသည်။ လန်ဒန်ထုတ် ဒေးလီနယူးစ်၊ လန်ဒန်ဆန်းဒေးတိုင်းမ် စသည့် သတင်းစာများနှင့် အမေရိကန်ထုတ် နယူးယောက်တိုင်းမ်သတင်းစာများတွင် ၁၈၇၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၈၈၀ ပြည့် နှစ်၊ ၁၈၈၅ ခုနှစ်များအတွင်းက မမှန်မကန် နယ်ချဲ့ကျူးကျော်မှုလမ်းစဉ်ကို မှသာသတင်း ဖြင့် လမ်းဖောက်ပေးခဲ့ကြသည်။ သတင်းမီဒီယာများကို အထိရောက်ဆုံးလက်နက်ကိရိယာ အဖြစ်သုံးခဲ့၊ ရေးသမျှသတင်း တစ်ပုဒ်မှ မမှန်၊ သီပေါမင်းကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ မမှန်မကန် စွပ်စွဲအပုပ်ချလျက်၊ သည်ကနေ့သာ အင်္ဂလိပ်တို့က မြန်မာနိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်လျှင် မြန်မာပြည်သူများက လိုလားထောက်ခံကြဖွယ်ရှိနေသည်ဟူသော နယ်ချဲ့နှုတ်ကြောင်းပေး သတင်းများ၊ "အလွန်တရာ ရိုင်းစိုင်းသော ဇူးလူးလူမျိုး (အာဖရိက) များနှင့် အာဖဂန်လူမျိုး လူရိုင်းများကို ယဉ်ကျေးလာအောင် တိုက်ခိုက်ဆုံးမရန် ဘုရားသခင်က ငါတို့အင်္ဂလိပ်များ ကို တာဝန်ပေးခဲ့သကဲ့သို့ ယနေ့မြန်မာဘုရင် အရိုင်းအစိုင်းကို တိုက်ခိုက်ပြီး သွန်သင်ရန် ငါတို့အင်္ဂလိပ်များကို သဘာဝတရားကြီးက တာဝန်ပေးပြန်ပြီ" ဟူ၍ ကူလီကူမာများ ရေး ခဲ့သည်။

ယနေ့ခေတ် အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ စသည့် နယ်ချဲ့ဝါရင့်နိုင်ငံများမှ စာနယ်ဇင်း သတင်းမီဒီယာများက မြန်မာအပါအဝင် ကမ္ဘာကို သတင်းလိမ်၊ သတင်းမှား၊ သတင်းဇောက်ထိုး၊ သတင်းပြောင်းပြန်များ အုံ့လိုက်ကျင်းလိုက် လုပ်ကြံရေးသားလွှင့်ထုတ် ယုတ်မာနေကြသည်မှာ အဆန်းမဟုတ်ပေ။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၄၄ နှစ် (၁၈၇၉ ခုနှစ် ကတည်းက) သတင်းမီဒီယာများကို နယ်ချဲ့လုပ်ငန်း၏ အထိရောက်ဆုံး လက်နက်ကိရိယာ အဖြစ် သုံးခဲ့သည်ကို မေ့ထား၍မဖြစ်။ ကိုယ်ပိုင် မျက်စိ၊ နား၊ ဦးနှောက် အသုံးပြုနေသည့် မြန်မာတိုင်း သိနေကြသည်။ အနောက်နယ်ချဲ့အုပ်စု၏ "ကျီးကန်းတစ်အုပ်ပမာ" မီဒီယာ များ၊ နယ်ချဲ့နောက်လိုက် မီဒီယာသမားများက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် မေလက ပြည်သူ ၂၅ သန်းနီးပါးက ထောက်ခံမဲပေး၊ အတည်ပြုထားခဲ့သော ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နယ်ချဲ့ နှင့်ပေါင်းပြီး မဲလိမ်၊ မဲခိုး ထောင်းလမောင်းထခဲ့သော ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲမသမာ မှုများ၊ ဆန္ဒမဲ ၁၀ သန်းကျော် ကလိမ်ကျခဲ့မှုများ၊ မဲမသမာမှုကို စွပ်စွဲမှုရှိလျှင် ဖြေရှင်းမှုရှိရ မည့်အစား မဖြေမရှင်းဘဲ (ဖြေရှင်းရန်ကလည်း ၎င်းမဲသူခိုးများဘက်တွင် အကြောင်းပြ ချက် လုံးဝမရှိ) နေခဲ့သဖြင့် အခြေခံဥပဒေအရ ယာယီသမ္မတနှင့် ကာလုံအစည်းအဝေးက နိုင်ငံကို အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာရတော့သည်။

ဒီမို (DEMO) ဆိုသောစကားလုံးမှာ မူလဂရိဘာသာဖြစ်ကြောင်း၊ အဓိပ္ပာယ်မှာ DEMO (ပြည်သူ)ဟူ၍ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒီမိုကရေစီသမိုင်းကြောင်း ရှေးဟောင်း အေသင်မြို့ပြ နိုင်ငံခေတ် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၆၀၀ ကျော်က ပြည်သူများကိုယ်တိုင် ပါဝင်တက်ရောက် ကာ နိုင်ငံအတွက် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးတို့ကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်တို့ကို စာရေးသူ အကြိမ်ကြိမ်ရေးခဲ့ဖူးသည်။ ဟောခဲ့၊ ပြောခဲ့ဖူးပါသည်။ အင်္ဂလန်၊ ဗြိတိန် ခေါ် ယူကေတွင် အရင်းရှင်များထံမှ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေး အာဏာများကို လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်တိုက်ခိုက် လုယက်ယူငင်ခဲ့ကြပြီးနောက် စက်မှု အရင်းရှင်တို့ ပေါ်ချောင်ကောင်းနှုန်းဖြင့် ချမ်းသာရန် နယ်ချဲ့ခဲ့ကြကြောင်း၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အားလုံး၏ ၇၇ ရာခိုင်နှုန်းကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ကျွန်ပြုပြီး ထိုကျွန်ပြုခံနိုင်ငံ များ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကိုဖျက်ဆီး၍ နိုင်ငံများမှ စက်မှုကုန်ကြမ်း၊ ဓာတ်သတ္တုမျိုးစုံ၊ လောင်စာစွမ်းအင်မျိုးစုံသာမက နန်းစဉ်ပတ္တမြား၊ ရွှေငွေစိန်ကျောက် ရတနာမှန်သမျှ ပင်လယ်ခားပြသဖွယ်လုယက်၍ တစ်မျိုး၊ ခိုးယူ၍တစ်သွယ် လက်ကုန်နှိုက်ယူသွားကြသော အဆိုပါနယ်ချဲ့များက သူတို့သည် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီဝါဒီများ၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် ဒီမို ကရေစီဆိတ်သုဉ်းနေ၍ ဒီမိုကရေစီဇာတ်သွင်းပေးရဦးမည်ဟု ဆိုလာပြန်သည်။

ယနေ့ခေတ်သစ် နယ်ချဲ့လက်သစ်များက ဒီမိုကရေစီနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဟူသော စကားလုံးနှစ်လုံးကို ရေလဲနှင့်သုံးကာ ကမ္ဘာတစ်ခွင် သွေးပင်လယ်ဝေ၊ မျက်ရည်သမုဒ္ဒရာ ဝေရန် ကျူးကျော်စစ်၊ စွက်ဖက်စစ်၊ ကြားခံစစ်၊ ပြည်တွင်းစစ်၊ ဒေသစစ် စသည့် စစ်ပွဲမျိုးစုံ ဖန်တီးနေကြပုံကို မြန်မာစစ်စစ်များက သိကြသကဲ့သို့ ပုံမှန်အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်ရှိသည့် ကမ္ဘာ့ပြည်သူများကလည်း သိနေကြပေသည်။

နယ်ချဲ့ပါးစပ်ပေါက်များက ထွက်လာနေသော ဒီမိုကရေစီဆိုသည့် စကားလုံးနှင့် ပတ်သက်၍၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ အကြမ်းဖက်တိုက်ဖျက်ရေး စသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ စာရေး သူက ရေးသားလျှင် မထင်မရှား ပါမ္မားတစ်ယောက်ကပြောခြင်း၊ ရေးခြင်းဟု ငြင်းလိုက် လျှင် အချည်းနှီးဖြစ်ပေတော့မည်။ ငါးကြင်းဆီနှင့် ငါးကြင်းကိုကြော်သကဲ့သို့၊ သူ့အရိုးနှင့် သူ့ကိုထိုးသကဲ့သို့ နယ်ချဲ့လုပ်ပေါက်၊ ပြောပေါက်၊ ဆိုပေါက်များကို ထိုနယ်ချဲ့နိုင်ငံများမှ တစ်သန်းလျှင် တစ်ယောက်ပင်မရှိသော၊ ရှားရှားပါးပါး မှန်ရာပြောဆို ရေးသားသောသူ အချို့၏ အရေးများကို ထုတ်နုတ်တင်ပြပါမည်။

ဂရိမြို့ပြနိုင်ငံ(အေသင်)၊ ရောမမြို့ပြနိုင်ငံ(ရောမ)၊ စပါတာမြို့ပြနိုင်ငံတို့တွင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၆၀၀ ကျော်က Demo Kratos ကို ဘုရင့်ထံမှ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ကို ပုန်ကန်လုယက်ရရှိခဲ့သည့် ဗြိတိသျှ(အင်္ဂလိပ်)အရင်းရှင်များ၊ ဥရောပမှ ပြင်သစ်အမှူး ပြုသော အရင်းရှင်များက သူတို့သည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်သူပေးသော မဲအများစုဖြင့် တက်လာသော အစိုးရများဖြစ်၍ (ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပြည်သူက ရွေးကောက်၍) ဒီမို ကရေစီအစိုးရဟု ကြံဖန်ဂုဏ်လုပ် လေပုပ်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ လက်တွေ့၌ ထိုအရင်းရှင်နယ် ချဲ့များသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတစ်ရာကျော်ကို ကျွန်ပြုခဲ့၊ နယ်ချဲ့ခဲ့၊ သယံဇာတ ဓနုဥစ္စာများ လုယက်ခိုးယူခဲ့ကြသည်။

သတင်းများဖြင့်မြန်မာကို ဒုက္ခပေးခဲ့ပုံသိလာရ

အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်အစိုးရ၏ ထင်ရာစိုင်း ကိုယ်ကျိုးရှာသော လုပ်ရပ်များကို အမှန်အတိုင်း ရှုမြင်ထောက်ပြ ရေးသားပြောဆိုကြသူအချို့ (အလွန်နည်းပါးစွာ) ရှိနေပေသည်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ကြီး(ငြိမ်း) ဆရာကြီး ဦးကိုလေးသည် ကျွန်တော်နှင့် ရန်ကုန်တွင် မကြာခဏတွေ့ဆုံသောအခါတိုင်း ဟောပြောညွှန်ပြသွန်သင်လေ့ရှိသည်။ ဆရာကြီးသည် မျိုးချစ်စိတ်ဖြင့် မဟုတ်မခံ၊ မှန်ရာကို မခြွင်းမချန် ရေးသားဝေဖန်လေ့ရှိသည်။ ဆရာကြီးရေးသားသော စက္ကူဖြူပြဇာတ်ကို အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့တို့ မျက်မှောင်ကြုတ်ကြည့်ခဲ့ကြသည်။ ဆရာကြီးရေးသားထုတ်ဝေသော “သီပေါမင်းနှင့် နယူးယောက်တိုင်းမ် သတင်းစာ” စာအုပ်ကိုဖတ်၍ ကျွန်တော်တို့မသိခဲ့၊ မမိခဲ့သော ရတနာပုံခေတ် အင်္ဂလိပ် သတင်းစာ၊ အမေရိကန်သတင်းစာများ နယ်ချဲ့လမ်းခင်းသတင်းများဖြင့် မြန်မာကိုဒုက္ခပေးခဲ့ပုံသိလာရ၏။ ဆရာကြီး ဦးကိုလေးက “မစ္စတာမက္ကီန်းရေ ကျွန်တော်အခုအသက် ၈၀ ရှိပါပြီ။ ကျွန်တော့်တစ်သက် ဒီကနေ့ ဒီအချိန်အခါလောက် မြန်မာပြည်ထောင်စုကြီး ငြိမ်းချမ်းတော့၊ တည်ငြိမ်တော့၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာတာ မတွေ့ဖူးမမြင်ဖူးခဲ့ပါဘူး။ ဒီအခြေအနေကောင်းကို အမေရိကန်ကကူညီပါ။ မကူညီရင်တောင် မနှောင့်ယှက်ပါနဲ့” ဟု တင်ပြသည်။

အကြမ်းဖက်မှုအဓိပ္ပာယ်

(ချွမ်စကီး) “၁၉၈၁ ခုနှစ်ကတည်းက အကြမ်းဖက်မှုအကြောင်း ကျွန်တော်ရေးခဲ့တာပါဗျာ။ အဲဒီတုန်းက အမေရိကန်သမ္မတ ရီဂင်နဲ့ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဂျော့ရှလ်ဇ် (SHULTZ) တို့ အစိုးရလူကြီးများကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်ညွှန်ကြားတဲ့ နိုင်ငံတကာအကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲရမယ်လို့ နိုင်ငံအချို့ကို ရည်ရွယ်ပြောကြားခဲ့တယ်။ အကြမ်းဖက်မှုဟာ ဒီနေ့ခေတ်ရဲ့ ပလိပ်ရောဂါ(ကူးစက်မြန်ပြီး မချိမဆုံခံစားသေဆုံးလွယ်သော ရောဂါ) ဖြစ်တယ်။ ဘာဘေးရီးယန်း လူရိုင်းကြီးတွေရဲ့ခေတ်ကို တစ်ကျော့ပြန် ရောက်လာနေပြီ။ အကြမ်းဖက်မှုတွေ ကူးစက်ပျံ့နှံ့လာပေပြီ စတဲ့စကားတွေ အများကြီးပြောခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့ဖွင့်ဆိုတဲ့ အကြမ်းဖက်မှုအဓိပ္ပာယ်ကတော့ နိုင်ငံရေးအရ ဘာသာရေးအရ သဘောတရား (အယူဝါဒရေးရာအရ) ကိုယ်ထိလက်ရောက် တိုက်ခိုက်လာရင် သို့မဟုတ် တိုက်ခိုက်မယ်လို့ ခြိမ်းခြောက်ရင် အကြမ်းဖက်မှုပဲဖြစ်တယ်။”

“သမ္မတရီဂင်အစိုးရက ဖိအားပေးမှုကြောင့် ၁၉၈၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးကို အစိုးရများ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရမယ်ဆိုတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့တယ်။ အဲဒီဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ၁၅၃ နိုင်ငံက ထောက်ခံပေးခဲ့တယ်။ (အဖွဲ့ဝင်အားလုံးရဲ့ လေးပုံသုံးပုံ ထောက်ခံမဲဖြစ်သည်) ကန့်ကွက်ခဲ့တဲ့ နှစ်နိုင်ငံကတော့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ အစ္စရေးနိုင်ငံတို့ပဲဖြစ်တယ်။ အဲဒီဆုံးဖြတ်ချက်မှာ “ယခုဆုံးဖြတ်ချက်သည် နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းဆုံးဖြတ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာချုပ်အရ ကြီးပမ်းလုပ်ဆောင်မှုများကို မထိခိုက်စေရ” လို့ဆိုပါတယ်။ အဲဒီလိုပါတာကို အမေရိကန်နဲ့အစ္စရေးတို့က မကြိုက်ကြဘူး။

တိုင်းတစ်ပါးလက်အောက် ကျရောက်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့နေရတဲ့ လူမျိုးတွေ၊ အဲဒီပြည်သူ တွေရဲ့ လွတ်လပ်ရေးပြန်ရအောင် တိုက်တာတွေဟာ အကြမ်းဖက်မှုမဟုတ်ဘူးလို့ ကုလသမဂ္ဂ ဆုံးဖြတ်ချက်က ဆိုလိုတာပါ။ အမေရိကန်နဲ့အစွဲရောဟာ သူတို့ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ထား တဲ့ဒေသကလူတွေ လွတ်လပ်ရေးအတွက် တော်လှန်တယ်ဆိုတာ လက်မခံနိုင်ကြဘူးလေ။

(အက်ချ်ကာ) “ဥရောပနိုင်ငံများသမဂ္ဂက ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇွန်လမှာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အမိပွယ်ဖွင့်ခဲ့တယ်။ ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) ကတော့ အကြမ်းဖက်မှုဆိုတာ စီးပွားရေးထိခိုက်စေရန် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပစ္စည်းကိုဖြစ်စေ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဖျက်ဆီးပစ်ရန်ကြံစည် ကာ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်” ဟုဆိုပါသည်။

ကျူးကျော်မှုအဓိပ္ပာယ်

(ချွမ်စကီး) “သူတစ်ပါးနိုင်ငံကို အင်အားသုံးပြီး နိုင်လိုမင်းထက် ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် (သိမ်းပိုက်)ခြင်းဟာလည်း အကြမ်းဖက်တာပဲဗျာ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျာမန်နာဇီ တွေ ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ စစ်ရာဇဝတ်မှုတွေကို ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှာ နရင်ဘတ်ခုံရုံးဖွင့် စစ်ဆေးတော့ အကျိုးဆောင် (ရှေ့နေချုပ်)လုပ်ခဲ့တဲ့ ရောဘတ်ဂျက်ဆန်က ကျူးကျော်မှုအဓိပ္ပာယ်ကို အခု ကျွန်တော်ပြောသလိုဖွင့်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့်လည်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးဖန်တီးပြီး နိုင်ငံများ စွာကို အင်အားသုံး ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် ညှဉ်းပန်းမှုတွေလုပ်ခဲ့လို့ နာဇီဂျာမန်၊ အီတလီ ဖက်ဆစ်၊ ဂျပန်ဖက်ဆစ်တွေကို နရင်ဘတ်စစ်ခုံရုံး၊ တိုကျိုစစ်ခုံရုံးတွေက စွဲချက်တင် အပြစ်ပေးခဲ့တာပေါ့။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်က ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံမှာ ကျူးကျော်မှုအနက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုတဲ့ အထက်ပါမူကို အတည်ပြုခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ အလုပ်မဖြစ်ပါဖူးဗျာ။

အဲဒီ ကုလသမဂ္ဂဆုံးဖြတ်ချက်ကိုသာ ဆုပ်ကိုင်အကောင်အထည်ဖော်တယ်ဆိုရင် အမေရိကန်သမ္မတအားလုံး စစ်ရာဇဝတ်သားတွေအဖြစ် ခုံရုံးတင်စစ်ဆေး အပြစ်ပေးခံရ တော့မှာပေါ့”

(အက်ချ်ကာ) “၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလက အီဂျစ်နိုင်ငံ ကိုင်ရိုမြို့မှာ နိုင်ငံတကာ အစည်းအဝေးကျင်းပရာမှာ လက်ရှိအမေရိကန်အလိုကျ ရွေးခန့်ထားတဲ့ အီရတ်အစိုးရ လည်း ပါတယ်လေ။ တိုင်းတစ်ပါးက ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်မှုကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်သူတွေ (နိုင်ငံတွေ)က ခုခံတွန်းလှန်တိုက်ခွင့်ရှိတယ်။ ဒါဟာ အကြမ်းဖက်မှုမဟုတ် ဘူး။” (မိမိတို့ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံကို အန္တရာယ်ပြုရင် ကာကွယ်ခွင့်ရှိတယ်)လို့ အဲဒီအစည်းအဝေးမှာ တင်ပြကြ၊ ဆွေးနွေးကြတယ်။ အဲဒီသဘောတရားအရ အမေရိကန် ရဲ့ အီရတ်နိုင်ငံအပေါ် ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်မှုကို အီရတ်ပြည်သူတွေမှာ တွန်းလှန်ခွင့်ရှိတယ် ဆိုတာ ပေါ်လွင်လာတာပါပဲဗျာ။”

(ချွမ်စကီး) “လမ်းပေါ်မှာ လူတစ်ယောက်ကို သေနတ်နဲ့ပစ်သတ်တာဟာ လူသတ်မှု သက်သက်ပဲ၊ အကြမ်းဖက်မှုမဟုတ်ဘူး။ အကြမ်းဖက်မှုဆိုတာ အင်အားသုံးပြီး အရပ်သား များကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်တာမျိုး သဘောတရားရေးအရ၊ ဘာသာရေးအရ၊ နိုင်ငံရေး အရ သို့မဟုတ် အခြားရည်ရွယ်ချက်နဲ့ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတစ်ခုရဲ့ အစိုးရအပေါ် မိမိတို့ဩဇာလွှမ်း မိုးလိုတဲ့ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ဖြစ်စေ အင်အားသုံးတိုက်ခိုက်တာမျိုး၊ အဲဒီလိုအင်အားသုံး တိုက်ခိုက်

မယ်လို့ ခြိမ်းခြောက်တာမျိုး၊ တကယ်တမ်းတော့လည်း အရပ်သားပြည်သူတွေကို အဓိက တိုက်ခိုက်တာက တကယ့်အကြမ်းဖက်မှုပဲ။ အမေရိကန်အစိုးရကိုယ်တိုင်က အကြမ်းဖက် မှုဆိုတာဘာလဲလို့ အနက်ဖွင့်ထားတယ်လေ။ အဲဒီဖွင့်ဆိုချက်ဟာ လေထဲမှာပျောက်သွား ပြီး သူတို့အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တဲ့အတိုင်းဆိုရင် အမေရိကန်အစိုးရတွေရဲ့လုပ်ရပ်နဲ့ ငြိစွန်းနေတယ်။ အမေရိကန်အစိုးရတွေဟာ အကြမ်းဖက်သမားတွေ ဖြစ်သွားတယ်။”

(စာရေးသူ၏ ဖြည့်စွက်ချက်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၆ ရက်နှင့် ၉ ရက်နေ့က အမေရိကန်က ဂျပန်နိုင်ငံ ဟီရိုရှီးမားမြို့နှင့် နာဂါဆာကီမြို့များအပေါ် အဏုမြူဗုံးနှစ်လုံး ကြဲချခဲ့ရာ အရပ်သားစုစုပေါင်း ငါးသိန်းသေဆုံးခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်ကို အမေရိကန်က ကျူးကျော်တဲ့စစ်ပွဲမှာဗီယက်နမ်ပြည်သူသုံးသန်းကျော်သေဆုံးခဲ့သည်။ဗီယက်နမ်မှ မိုင်လေ ရွာသူရွာသားစုစုပေါင်း ၇၀၀ ကို အမေရိကန်စစ်တပ်က ပစ်သတ်ခဲ့သည်။ အီရတ်စစ်ပွဲ၊ အာဖဂန်စစ်ပွဲ၊ ဟေတီစစ်ပွဲ၊ ပနားမားကျူးကျော်စစ်၊ ဆိုမာလီယာ ကျူးကျော်စစ်တို့မှာ အရပ်သားပြည်သူများ သန်းချီပြီးသေခဲ့ရသည်။ အရပ်သားပစ်မှတ်များကို အဓိကတိုက်ခိုက် သတ်ဖြတ်ရာ၌ အမေရိကန်ကို မည်သည့်နိုင်ငံမှ မမီပါချေ။)

(အက်ချ်ကာ) “အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်ရယ်လို့ အမေရိကန်အစိုးရ၊ ဥရောပသမဂ္ဂ၊ ကုလသမဂ္ဂနဲ့ လူအများကဖွင့်ဆိုထားတဲ့ လုပ်ရပ်မျိုးကို တစ်ဦးချင်း၊ တစ်စုချင်းစီက ကျူးလွန် ရင် အကြမ်းဖက်သမား၊ အကြမ်းဖက်အုပ်စုဖြစ်သွားရာ အစိုးရတွေပေါင်းပြီး အကြမ်းဖက် ရင် အစိုးရများအုပ်စု အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်မှာပဲ။ ဥပမာ-၁၉၉၉ ခုနှစ် မတ်လက အမေရိကန် ဦးဆောင်တဲ့ ဥရောပနေတိုးစစ်အုပ်စုက ယူဂိုဆလပ်(ဆားဘီးယား)ကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် ပြီး အရပ်ဘက်ပစ်မှတ်တွေ ဗုံးကြဲသတ်ဖြတ်ခဲ့တာ အစိုးရများရဲ့အကြမ်းဖက်မှုပဲပေါ့”

(ရှာလွမ်) “၂၀၀၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှာ အမေရိကန်က အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ကျူးကျော်မှုအပေါ် ခင်ဗျားတို့ ဘယ်လိုသုံးသပ်ကြမှာလဲ”

ကြီးမားသောရာဇဝတ်မှု

(ချွမ်စကီး) “ကျွန်တော့်သဘောကတော့ အာဖဂန်စစ်ပွဲဟာ အမေရိကန်ရဲ့ ကြီးမား သော ရာဇဝတ်မှုတစ်ခုပဲ။ အမေရိကန်က အာဖဂန်ကို ကျူးကျော်ဗုံးကြဲပြီး အာဖဂန်အရပ်သား ပြည်သူအရပ်သားငါးသန်းကို ဆောင်းရာသီမတိုင်မီနဲ့ ဆောင်းရာသီမှာ ငတ်သေအောင် လုပ်ခဲ့တာ။ ငါးသန်းဆိုပေမယ့် တကယ်ငတ်သေစရာရှိရင် သေမယ့်အရေအတွက်က ခုနစ် သန်းငါးသိန်းရှိတယ်။

၂၀၀၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့က နယူးယောက်နဲ့ ဝါရှင်တန်မှာ အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်ခံရပြီး ခုနစ်ရက်အကြာ ၂၀၀၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့ထုတ် နယူး ယောက်တိုင်းမ်သတင်းစာမှာ သတင်းထောက်ချုပ် ဂျန်အက်ဖ်ဘန်း (John F. Burns)က သတင်းတစ်ပုဒ်ကို အခုလိုရေးထည့်ခဲ့တယ်ဗျာ။ ဝါရှင်တန်(ဘုရှ်ဂျူနီယာ)ဘုရှ်အစိုးရက အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံတွင်းမှာ လောင်စာဆီဖြန့်ဖြူးမှုလမ်းကြောင်းမှန်သမျှ ပိတ်ပစ်ဖို့ အာဖဂန်ပြည်သူ ငါးသန်းအတွက် စားနပ်ရိက္ခာနဲ့ ထောက်ပံ့ရေးပစ္စည်းတင်ဆောင်လာတဲ့ မော်တော်ယာဉ်တန်းကြီးကို ပိတ်ဆို့တားမြစ်ဖို့ အမိန့်ပေးထားပြီဆိုသော သတင်းပါပဲဗျာ။”

“အာဖဂန်တာလီဘန်အစိုးရကိုဆန့်ကျင်တဲ့ အတိုက်အခံခေါင်းဆောင် အဗ္ဗူဟတ် (Abdul Haq)နဲ့ တော်လှန်သော အာဖဂန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့ချုပ်(RAWA)တို့က အမေရိကန် တို့ နေ့ညမပြတ် ဗုံးကြဲချနေမှုကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ကြတယ်။ အဲဒီလို ဗုံးကြဲချနေတဲ့ အတွက် အာဖဂန်ပြည်သူတွေအတွင်း တာလီဘန်အစိုးရအပေါ် ဆန့်ကျင်မှုများကိုပါ ယုတ်လျော့လာစေတယ်လို့ ဝေဖန်တယ်။”

၂၀၀၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်နေ့ညကစပြီး အာဖဂန်ကို အမေရိကန်တို့က နေ့ညမပြတ် ဗုံးကြဲခဲ့တယ်။ အောက်တိုဘာ ၂၄ ရက်နေ့နဲ့ ၂၅ ရက်နေ့တွေက ပါကစ္စတန် နိုင်ငံ ပက်ရှဝါမြို့မှာ လူ ၁,၅၀၀ ကျော်ပါဝင်တဲ့ လူထုအစည်းအဝေးကြီး ကျင်းပတယ်။ အာဖဂန်နစ္စတန်က တကယ့်လူမျိုးစုခေါင်းဆောင်တွေ၊ ထင်ရှားတဲ့ အာဖဂန်ပညာရှင်တွေ၊ ပါကစ္စတန်မှာ ရောက်ရှိနေထိုင်တဲ့ အာဖဂန်လူမျိုးတွေ တက်ရောက်ကြတယ်။ နယူးယောက် တိုင်းမိသတင်းစာပါ သတင်းအရ အဲဒီအစည်းအဝေးမှာ အားလုံးဆန္ဒကတော့ အမေရိကန် တို့ ဗုံးကြဲနေတာရပ်ဆိုင်းဖို့ တစ်ခဲနက် တောင်းဆိုကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ သိကြတဲ့အတိုင်း အမေရိကန်ကတော့ ဆက်ပြီးဗုံးမိုးရွာနေခဲ့တာပဲ”

(စာရေးသူ၏ ဖြည့်စွက်ချက်။ ။ အမေရိကန်သည် ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲတွင် ရှုံးနိမ့်ပြီး အသက်လူထွက်ပြေးခဲ့ရပြီးနောက်ပိုင်း နိုင်ငံများကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်တိုင်း မြေပြင်စစ်ပွဲ ကိုရှောင်ပြီး ဝေဟင်မှပိုက်ဆံပေါတိုင်း ဗုံးတွေ တစ်ပြုံတစ်ခေါင်း ထုတ်လုပ်၍ ဝေဟင် (အဝေးမှ)ဗုံးကြဲသော စစ်ပွဲမျိုးကိုသာ ဆင်နွှဲလာခဲ့သည်။ အာဖဂန်တွင်ရှိနေသော အတိုက်အခံ (တာလီဘန်ဆန့်ကျင်ရေး) စစ်သွေးကြွသူပုန်များကို မြေပြင်မှာတိုက်ကြ၊ အာဖဂန် တစ်နိုင်ငံလုံးကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်နိုင်သော မူဂျာဟစ်သူပုန်အဖွဲ့အစိုးရဖြစ်မည်ဟု ဆို ကာ တိုက်ခိုင်းခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့များကလည်း တိုက်ပေးကြသည်။ အမေရိကန်တပ်များသည် ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၂၅ ရက်နေ့ မြို့ရွာအားလုံးမှာ တာလီဘန်တို့မရှိတော့မှ လေယာဉ်များဖြင့် အာဖဂန်မြေကို နင်းကြသည်။)

(အက်ချ်ကာ) “စက်တင်ဘာ ၁၁ ရက် အကြမ်းဖက်မှုကို ဦးဆောင်ကျူးလွန်တဲ့ အိုစမာဘင်လာဒင်နဲ့ အယ်လ်ကိုင်ဒါတပ်ဖွဲ့တွေက အာဖဂန်မှာ တာလီဘန်အစိုးရနဲ့အတူ ရှိနေကြတယ်။

ဒါကြောင့် အိုစမာဘင်လာဒင်နဲ့ အယ်လ်ကိုင်ဒါခေါင်းဆောင်တွေကို လွှဲပြောင်း ပေးအပ်ရမယ်လို့ အမေရိကန်သမ္မတဂျော့ဘုရှ်(ဂျူနီယာ)က တောင်းဆိုတယ်။ တာလီဘန် အစိုးရ ခေါင်းဆောင် မူလာအိုမာက စက်တင်ဘာ ၁၁ ရက်နေ့ အမေရိကန်မှာ တိုက်ခိုက်ခဲ့ တဲ့ကိစ္စမှာ အိုစမာဘင်လာဒင် တရားခံဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြပါ။ သက်သေပြနိုင်ရင် အိုစမာဘင်လာဒင်ကိုလွှဲပေးမယ်လို့ အကြောင်းပြန်တယ်။ အဲဒီအချိန်က အမေရိကန်အစိုးရ မှာ အိုစမာဘင်လာဒင်ကိုစွပ်စွဲဖို့ ဘာသက်သေမရှိဘူး။”

“သက်သေအထောက်အထားမရှိဘဲ အိုစမာ ဘင်လာဒင်ကိုလွှဲပေးဖို့ ဘုရှ်ကတောင်း တိုင်း တာလီဘန်ကပေးပါ့မလား။ တကယ်လို့ အီရန်အစိုးရက အမေရိကန်သမ္မတ ဂျော့ဘုရှ်ကို သူတို့လက်လွှဲပေးပါလို့ တောင်းရင်ကော လွှဲပေးမှာလား။ အဲဒီ 9/11 ကိစ္စ သက်သေခံအကြောင်း ပြောရဦးမယ်။ စက်တင်ဘာ ၁၁ ရက်နေ့ အကြမ်းဖက်မှုပြီးလို့

ရှစ်လအကြာ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လမှာ အမေရိကန်မှခင်းစုံစမ်းထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ (ကမ္ဘာကျော်) အက်ဖ်ဘီအိုင် (FBI) အဖွဲ့အကြီးအကဲ ရောဘတ်မွယ်လာ (Robert Mueller) က 9/11 အကြမ်းဖက်မှုမှာ ဘယ်သူပါတယ်ဆိုတာ FBI က မသိနိုင်သေးပါဘူးလို့ စာနယ်ဇင်းတွေကို ပြောပြတယ်။ အမှန်တကယ် 9/11 ကို ကြိုတင်ကြံစည်ပြင်ဆင်ခဲ့တာက အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု (UAE) နဲ့ ဂျာမနီပြည်ထောင်စုနိုင်ငံအတွင်းမှာပါ။

အမေရိကန်သမ္မတ ဘုရိက 9/11 ဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်းမှာပဲ အကြမ်းဖက်သမားကို လက်ခံထားတဲ့အစိုးရတွေကို အကြမ်းဖက်သမားတွေလို့ သတ်မှတ်မယ်။ အဲဒီအစိုးရမျိုးကိုလည်း အကြမ်းဖက်သမားတွေကိုတိုက်သလို တိုက်ပစ်မယ်လို့ပြောပြီး 9/11 အပြီး ၂၇ ရက်အကြာ ၇-၁၀-၂၀၁၀ ရက်နေ့မှာ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှု စတင်တာပါပဲ။ “9/11 တိုက်ခိုက်မှုဟာလည်း တကယ့်ရာဇဝတ်မှုကြီးပါဗျာ။” ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုတာကို ဘယ်လိုကိုင်တွယ်ကြရသလဲ။ ပထမဦးဆုံး အဲဒီရာဇဝတ်ပြစ်မှုကို ဘယ်သူကျူးလွန်တာလဲဆိုတာ သက်သေအထောက်အထားခိုင်လုံစွာ စွပ်စွဲနိုင်အောင်ဖော်ထုတ်ရမယ်။ သေချာပြီဆိုမှ အဲဒီတရားခံကိုဖမ်းရမယ်။ အခုတော့ အဲဒီ 9/11 ဖြစ်ပြီး ရှစ်လကြာသည့်တိုင် အမေရိကန်မှခင်းထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ (FBI) အကြီးအကဲကိုယ်တိုင်က 9/11 ကို ဘယ်သူကျူးလွန်တယ်ဆိုတာ မသိရသေးပါဘူးလို့ ဖြေထားပါတယ်။

“ဥပမာတစ်ခုပြောမယ်။ ကမ္ဘာမှာ နာမည်ဆိုးနဲ့ အကျော်ကြားဆုံး အကြမ်းဖက်သမားလူးဝစ်ပိုဆာဒါကာရိုင်းလ် ဆိုတဲ့လူကို ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံက ရာဇဝတ်သား တရားခံပြေးအဖြစ် အလိုရှိတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ၁၉၇၆ ခုနှစ်က ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံမှာ ကျူးဘားနားခေါ် ကျူးဘားလေကြောင်းလိုင်းပိုင် လေယာဉ်ကြီးတစ်စင်းကို လူးဝစ်ပိုဆာဒါကာရိုင်းလ်က ဖောက်ခွဲခဲ့တဲ့အတွက် ခရီးသည် ၇၃ ဦး သေဆုံးခဲ့တယ်။ နောက်ပြီးသူဟာ နီကာရာဂွါနိုင်ငံမှာ သူပုန်ထနေတဲ့ အမေရိကန်အထောက်အပံ့ခံ ကွန်ထရိုလ်သောင်းကျန်းသူတွေကို ကူညီပံ့ပိုးပေးခဲ့တယ်။ တကယ်တော့ အမေရိကန်စစ်တပ်က ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီး အိုလီပါနော့သ်နဲ့အတူ လူးဝစ်ပိုဆာဒါကာရိုင်းလ်၏ အားပေးပံ့ပိုးနေတဲ့ ကွန်ထရိုလ်သူပုန်တွေလက်ချက်နဲ့ သေရတဲ့အရပ်သားတွေဟာ 9/11 တိုက်ခိုက်မှုမှာ နယူးယောက်နဲ့ ဝါရှင်တန် ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်မှာ လူဦးရေ ၃,၀၀၀ နီးပါးသေဆုံးခဲ့ရပါတယ်။ လူးဝစ်ပိုဆာဒါကာရိုင်းလ်နဲ့အတူ ကျူးဘားလေယာဉ်ကြီးကိုဖောက်ခွဲခဲ့တဲ့ အကြမ်းဖက်သမား အော်လန်ဒိုဘော့ခ်ဟာလည်း အခုအမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်မှာ ကောင်းမွန်စွာနေထိုင်လျက်ရှိပါတယ်။ (FBI) စုံထောက်အဖွဲ့နဲ့ အမေရိကန်တရားရေးဌာနတို့ကအော်လန်ဒိုဘော့ခ်ကို အမေရိကန်နိုင်ငံအတွက် အန္တရာယ်ရှိတဲ့အကြမ်းဖက်သမားအဖြစ် ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးဖို့ကြိုးပမ်းခဲ့တယ်။ အဲဒီတုန်းက အမေရိကန်သမ္မတဖြစ်တဲ့ ဂျော့ဒဗလျူဟားဘတ်ဘုရ် (စီနီယာ)က သမ္မတအခွင့် အာဏာသုံးပြီး လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့တယ်။

အဲဒီစီနီယာဘုရ်ရဲ့သား ဂျူနီယာဘုရ် သမ္မတဖြစ်လာတော့ ဂျူနီယာဘုရ်က အကြမ်းဖက်သမားကို လက်ခံပေးတဲ့ နိုင်ငံအစိုးရဟာလည်း အကြမ်းဖက်သမားတွေပဲ ဖြစ်တယ်လို့ သတ်မှတ်ပြီး အဲဒီနိုင်ငံကို ဝင်တိုက်ပစ်ရမယ်လို့ ဘုရှ်မှုဝါဒ (Bush Doctrine) ထုတ်ပြန်ထားရာ လူးဝစ်ပိုဆာဒါနှင့် အော်လန်ဒိုအပါအဝင် အကြမ်းဖက်သမားများကို လက်ခံထားတဲ့

“ စက်မှုထွန်းကားလွန်းတဲ့
 အမေရိကန်ဟာ
 ရေနံစွမ်းအင်
 လောင်စာကို
 အလေးအနက်
 ထားနေရတယ်။
 အမေရိကန်အနေနဲ့
 ရေနံလိုအပ်ချက်ရဲ့
 ထက်ဝက်လောက်ကို
 ပြည်ပက
 ဝယ်နေရတယ်။ ”

အမေရိကန်နိုင်ငံကို ကျူးဘားတို့၊ ဗင်နီဇွဲလား
 တို့၊ နီကာရာဂွါနိုင်ငံတို့က ဝင်တိုက်ရတော့
 မလားဆိုတဲ့ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာပြီ
 လေ။”

(ရှာလွမ်း) “ကဲ အီရတ်နိုင်ငံဘက် လှည့်
 ကြည့်ကြဦးစို့။ အမေရိကန်က ၂၀၀၃ ခုနှစ်
 (မတ်လ ၁၉ရက်နေ့ညကစပြီး) အီရတ်ကို ဘာ
 ကြောင့် ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်တာလဲ”

(ချွမ်းစကီး) “၂၀၀၃ ခုနှစ် မတ်လ ၁၉
 ရက်နေ့မှာ အမေရိကန်က အီရတ်ကို ဗုံးကြဲ
 တိုက်ခိုက်ကျူးကျော်ခဲ့တယ်။

အစကတော့ အီရတ်သမ္မတ ဆက်ဒမ်
 ဟူစိန်ရဲ့လက်ထဲမှာ နျူကလီးယားလက်နက်
 တွေ၊ ဓာတုအဆိပ်လက်နက်တွေ၊ ဇီဝရောဂါပိုး
 မွှားလက်နက်တွေ စတဲ့ လူတွေအစုလိုက်
 အပြုံလိုက်သေစေတဲ့ လက်နက် WMD တွေရှိ
 နေတယ်။ အမေရိကန်နဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတွေကို
 အဲဒီလက်နက်တွေနဲ့တိုက်ဖို့ ဆက်ဒမ်ဟူစိန်
 က ပြင်ဆင်နေ ပြီး ကမ္ဘာ့အတွက် ရော၊
 အမေရိကန်အတွက်ပါ အန္တရာယ်ရှိတယ်။
 ကုလသမဂ္ဂက အဲဒီလက်နက်တွေ (အကြိမ်
 ကြိမ်) သွား ရောက်ရှာဖွေသော်လည်း မတွေ့
 ဘူး။ ဒါကြောင့် အမေရိကန်က လက်ဦးမှုယူ
 ပြီး စတင်တိုက်ခိုက်ရမယ်လို့ ကြေညာပြီး
 (၁၉-၃-၂၀၀၃)ရက်တွင် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့
 တယ်။ တကယ်ဝင်တိုက်ပြီး WMD လက်နက်
 တွေ ဘယ်လိုမှ မတွေ့တော့(ရှိမှမရှိဘဲ) ၂၀၀၃
 ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလကြတော့ ဂျူနီယာဘုရှ်က
 အီရတ်ကို ဒီမိုကရေစီသွတ်သွင်းပေးဖို့ ဝင်
 တိုက်တာလို့ လေသံပြောင်းသွားတယ်။”
 (အီရတ်ကိုဝင်မတိုက်မိခြောက်လကြိုပြီး ထို
 စဉ်က အမေရိကန်ဒုတိယသမ္မတ ဒစ်ချေနီ
 (စီနီယာဘုရှ်လက်ထက် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး
 လုပ်ခဲ့ပြီး အီရတ်ကို ၁၉၉၀-၉၁ ခုနှစ်က ဝင်
 တိုက်ပေးခဲ့သူ) လက်ရှိ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌလုပ်နေ

သော အမေရိကန်ရေနံကုမ္ပဏီကြီး (ဟယ်လီဘာတန်)ကို ဝင်မတိုက်မီ ခြောက်လကြိုပြီး အီရတ်ရေနံလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ခွင့် ကန်ထရိုက်ချပေးခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ကွန်ဒိုလီဇာရိုက်စ်သည်လည်း ရေနံကုမ္ပဏီကြီးတစ်ခု၏ အမှုဆောင်အရာရှိလုပ်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ စီနီယာဘုရားနှင့် ဂျူနီယာဘုရား သမ္မတသားအဖနှစ်ယောက်သည်လည်း ရေနံကုမ္ပဏီထောင်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုစဉ်က အီရတ်နိုင်ငံ၏မြေအောက်မှ ရေနံအရန်သိုက်သည် ကမ္ဘာတွင် ဒုတိယအကြီးဆုံး ရေနံသိုက်ကြီးဖြစ်သည်။

(အက်ချ်ကာ) “အမေရိကန်က အီရတ်ကိုတိုက်တဲ့အပေါ် တစ်မျိုးယူဆကြတာရှိ တယ်။ စက်မှုထွန်းကားလွန်းတဲ့ အမေရိကန်ဟာ ရေနံစွမ်းအင်လောင်စာကို အလေးအနက် ထားနေရတယ်။ အမေရိကန်အနေနဲ့ ရေနံလိုအပ်ချက်ရဲ့ ထက်ဝက်လောက်ကို ပြည်ပက ဝယ်နေရတယ်။ အဓိကမှာ အရှေ့အလယ်ပိုင်း အာရပ်(မ္မတ်ဆလင်) နိုင်ငံတွေဆီကပေါ့ဗျာ။ WMD ၏ အန္တရာယ်လက်နက်များအကြောင်းပြပြီး တိုက်ခိုက်တာက အဲဒီဒေသကရေနံကို စိတ်ကြိုက်ထုတ်ယူဖို့ဖြစ်တယ်လို့ ယူဆနေကြတယ်။ အမေရိကန်နှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း ဒေသ ရေနံပြဿနာများကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးကာလ အာရပ်ရေနံနိုင်ငံများက ၎င်း တို့၏အဓိကရန်ဘက် အစွဲရေးနိုင်ငံနှင့်စစ်ဖြစ်တိုင်း အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်တို့က အစွဲရေးဘက်မှ ကူညီပံ့ပိုးနေခဲ့ပုံများအပေါ်မကျေနပ်၍ ၁၉၇၃-၇၄ ခုနှစ်များက အနောက်အုပ်စုနိုင်ငံများအပေါ် ရေနံတင်ပို့မှု ရပ်စဲခဲ့သည်။ ရေနံကို လျော့ထုတ်ကြပြီး ရေနံ ဈေး မတန်တဆ တင်ခဲ့ကြသည်။

ထိုအခါမှစ၍ အမေရိကန်စီအိုင်အေက အရှေ့အလယ်ပိုင်းကိုဝင်မွှေပြီး အမေရိကန်၏ ကျူးကျော်စစ်များအတွက် လမ်းခင်းခဲ့သည်များကိုပါ လေ့လာပါလျှင် ယနေ့အမေရိကန် နှင့် အနောက်အုပ်စုခေါ် ကမ္ဘာ့မူလလက်ဟောင်း နယ်ချဲ့နိုင်ငံများအုပ်စုတို့ သမိုင်းကြောင်း နှင့်ယနေ့လုပ်ရပ်များကို သတင်းအသိများမှ ရယူသုံးသပ်ကြည့်လျှင် ကွင်းကွင်းကွက်ကွက် ရှင်းရှင်းပြက်ပြက် လင်းလင်းလက်လက် မြင်နိုင်ကြမည်ဖြစ်ပါကြောင်း၊ မိမိလူမျိုး မိမိနိုင်ငံ ကို နယ်ချဲ့အုပ်စုအန္တရာယ်မှ ရှောင်ကွင်းနိုင်ကြမည်ဖြစ်ကြောင်းပါခင်ဗျား။ ။

တက္ကသိုလ်မြတ်သူ

2023 ခုနှစ် အမျိုးသမီးများအတွက် အားလုံးအကျိုးပြု (SMART)

“ ဟွန်နူးရပ်စ်သည် ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)နှင့် ဆက်ဆံရေးဖြတ်တောက်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ ပေကျင်းတွင် ၎င်း၏ပထမဆုံးသံရုံးကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်ကိုကြည့်လျှင် တရုတ်၏ဩဇာသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှုကြီးမားလာသည်ကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာတစ်လွှားမှ အရေးကြီးသည့် ခေါင်းကြီးပိုင်းသတင်းများကို လအလိုက် ကောက်နုတ်သုံးသပ် ရေးသားတင်ပြပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးမှ အဖြစ်အပျက်များကို သာ ဖော်ပြထားပါသည်။

အကျဉ်းချုပ်အနေဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ ပြင်းထန်မှု ကျဆင်းလာသည်ကို မြင်တွေ့ရပြီးနောက် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)က ၎င်းထုတ်ပြန်ထားသော ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အရေးပေါ်အခြေအနေအား မေလတွင် အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ ယူကရိန်းနှင့်ရုရှားစစ်ပွဲ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေပြီး အာဏာသိမ်းမှုများ၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအများအပြားနှင့် အာဖရိကနိုင်ငံများမှာ နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို အုပ်ချုပ်သော ဟားမားစ်များက အစွဲအမူးကို အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်တွင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းသည် အစွဲအမူးက ဟားမားစ်ကို စစ်ကြေညာရန် တွန်းအားပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဧပြီလတွင် အိန္ဒိယသည် တရုတ်နိုင်ငံကိုကျော်တက်ကာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူဦးရေအများဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၂၁ ရာစု၏ ပဉ္စမမြောက် လူအသေအပျောက်အများဆုံးလျင်ကြောင့် တူကီယိုနှင့်ဆီးရီးယားတွင် လူ ၆၀,၀၀၀ နီးပါး သေဆုံးခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဘဏ်လုပ်ငန်းဆိုင်ရာအကျပ်အတည်းကို ထပ်မံတွေ့မြင်ခဲ့ရပြီး အမေရိကန်ဒေသဆိုင်ရာ ဘဏ်အများအပြား ပြိုလဲသွားပါသည်။ အမေရိကန်ဘဏ်များ

ထဲတွင် ပြိုကျခဲ့သည့် အကြီးဆုံးဘဏ်နှစ်ခုမှာ ဆီလီကွန်တောင်ကြားဘဏ် (Silicon Valley Bank)နှင့် ပထမရီပတ်ဘလစ်ဘဏ် (First Republic Bank) တို့ ဖြစ်ပါသည်။ စက်မှု လုပ်ငန်းမျိုးစုံတွင် ဝယ်ယူမှုမြောက်မြားစွာကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပြီး အကြီးဆုံးနှင့် အထင်ရှားဆုံး အချို့မှာ ExxonMobil ရေနံကုမ္ပဏီကြီးက Pioneer Natural Resources ကို ဝယ်ယူခဲ့ခြင်းနှင့် Chevron ရေနံကုမ္ပဏီကြီးက Hess ကို ဝယ်ယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်မြင့် ဖက်ရှင်ကုမ္ပဏီ Tapestry (Coach New York, Kate Spade New York) က Capri Holdings (Michael Kors နှင့် Versace) ကို ဝယ်ယူခဲ့ပါသည်။

နည်းပညာနယ်ပယ်တွင် မျိုးဆက်သစ် AI မော်ဒယ်လ်များ ဆက်လက်တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရပြီး လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးတွင် အသုံးချမှုများ တိုးလာခဲ့သည်။ မိုက်ကရိုဆော့ဖ်(Microsoft)ကျောထောက်နောက်ခံပြု Open AI နှင့် ဂူဂယ်ပိုင်ရှင် အယ်လ်ဖာဘက် (Alphabet)တို့၏ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းကတည်းက ဖြစ်နေသော AI ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ

ခရိုအေးရှားသည် ယူရိုငွေကိုလက်ခံပြီး ရှန်ဂင် (Schengen) ဧရိယာသို့ ဝင်ရောက်ကာ ယူရိုဇန်၏ (၂၀) ကြိမ်မြောက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံနှင့် ရှန်ဂင်ဧရိယာ၏ ၂၇ခု မြောက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်လာပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတ်လတွင်စတင်ခဲ့သော ကိုဗစ်-၁၉ ခရီးသွားလာမှု ကန့်သတ်ချက်များကိုအဆုံးသတ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာဧည့်သည်များကို ၎င်း၏နယ်စပ်များအား ဖြတ်ကျော်ခွင့်ပြုပေးလိုက်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ဗီယက်နမ်အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အရှုပ်တော်ပုံများစွာဖြစ်ပွားပြီး ဗီယက်နမ်သမ္မတ ငုယင်စွမ်းဖုသည် ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ မစ်ဂျာစင်ဒါ အာဒင် (Ms Jacinda Ardern) သည် နယူးဇီလန်၏ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်မှ နုတ်ထွက်ကြောင်းကြေညာပြီး ခြောက်ရက်အကြာတွင် ခရစ်စ်ဟစ်ကင်းစ် (Mr. Chris Hipkins)က ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာပါသည်။

ဂျပန်မြို့ကို အစွရေးစစ်တပ်က ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့သည့်အတွက် ပါလက်စတိုင်းကိုးဦးသေဆုံးပြီးနောက် အစွရေးနိုင်ငံအတွင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မငြိမ်သက်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ ပါလက်စတိုင်းများက ဗုံးချိတ်ဆွဲထားသော မီးပုံးပျံများကို အစွရေး၏ လူနေထူထပ်ရာ နေရာများသို့လွှတ်တင်၍ တိုက်ခိုက်ပါသည်။ ပစ်မှတ်ထားသော လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများဖြင့် အစွရေးက တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုနေ့နှောင်းပိုင်းတွင် နာဗေးရာကွပ် (Neve Yaakov)ရှိ ဘာသာရေးအဆောက်အအုံတစ်ခု အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်ခံရပြီး ဂျူးအရပ်သား ခုနစ်ဦး သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

အစွရေး-ဟားမားစ်စစ်ပွဲသည် မကြာခဏဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိပက္ခများမှ ကြီးထွားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ဝီရောဓိများ၊ ပဋိပက္ခများဖြစ်လာလျှင် မြန်မြန်ဖြေရှင်းမှသာ ကြီးမားသော စစ်ပွဲကြီးများကို ရှောင်နိုင်ပါမည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ

ဥရောပဗဟိုဘဏ်နှင့် အင်္ဂလန်ဘဏ်တို့သည် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို တိုက်ဖျက်ရန် အတွက် ၎င်းတို့၏အတိုးနှုန်းကို ၀ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် မြှင့်တင်ကြပြီး အမေရိကန်ဗဟိုဘဏ်သည် ၎င်း၏ဖက်ဒရယ် ရန်ပုံငွေနှုန်းကို ၀ ဒသမ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း မြှင့်တင်လိုက်ပါသည်။ ယူကွန်မှ တောင်ကယ်ရိုလိုင်းနားသို့ လွှင့်မြောနေသော တရုတ်၏ စပိုင်လေပူဖောင်းကို စောင့်ကြည့်နေကြောင်း အမေရိကန်ကကြေညာပြီးနောက် ပစ်ချခဲ့ပါသည်။ ကိုလံဘီယာနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံပေါ်တွင် ပျံဝဲနေသောပူဖောင်းကို ထပ်မံတွေ့ရှိကြောင်း အမေရိကန်က ပြောကြားပါသည်။

တူကီယဲအရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ဂါဇီယန်တပ်(Gaziantep)ပြည်နယ်တွင် ရစ်ချ်တာ စကေး ၇ ဒသမ ၈ ငလျင်တစ်ခုလှုပ်ခတ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုနေ့တွင်ပင် အနီးအနား ခရာမန်မရပ်စ် (Kahramanmaras) ပြည်နယ်တွင် ၇ ဒသမ ၅ နောက်ဆက်တွဲငလျင်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ပြီး တူကီယဲနှင့်ဆီးရီးယားတွင် အနည်းဆုံး လူ ၅၉,၀၀၀ သေဆုံးကာ ၁၂၁,၀၀၀ ကျော် ဒဏ်ရာရခဲ့ပါသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉ ရက်တွင်ကျင်းပသော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲကို တစ်ခုတည်းသော အမည်စာရင်းတင်သွင်းထားသည့် အဝါမီလိဂ်ပါတီမှ ရဟာဘူဒင်ချူပူ (Shahabuddin Chappu)က ပြိုင်ဘက်မရှိအနိုင်ရပြီး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သမ္မတ ဖြစ်လာပါသည်။ ရုရှားနိုင်ငံ ဒူမာရှိ လွှတ်တော်အမတ်များသည် ဥရောပကောင်စီ၏ ညီလာခံ ၂၁ ခုမှ ရုရှားကို နုတ်ထွက်ရန် မဲပေးခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်နှင့် နျူကလီးယားလက်နက်လျှော့ချရေးသဘောတူစာချုပ်(New START) တွင် ရုရှားသည် ၎င်း၏ပါဝင်မှုကို ဆိုင်းငံ့ထားကြောင်း ဗလာဒီမာပူတင်က ကြေညာခဲ့သည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ကမ္ဘာပေါ်တွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်လာလျှင် လူအသေအပျောက်များ လေ့ ရှိပါသည်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ပဲခူးငလျင်ကြောင့် လူအသေအပျောက်များခဲ့ပြီး အဆောက်အဦများလည်း ပျက်စီးခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်တွင်လည်း လူသေဆုံးမှုများရှိခဲ့ပြီး အများစုမှာ အဆောက်အဦပြိုကျမှုကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချိန်က ရန်ကုန်မြို့တွင် သုံးထပ်တိုက်များသာ အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပြီး လူနေအိမ်ခြေလည်း နည်းပါးသည်။ နှစ် ၉၀ မှ ၁၀၀ အတွင်း ငလျင်ပြန် လှုပ်လေ့ရှိသဖြင့် ရန်ကုန်မြို့အတွက် ငလျင်ဘေးအန္တရာယ်ကို ကာကွယ်၊ ကယ်ဆယ်ရေး အစီအစဉ်များ ကြိုတင်ရေးဆွဲသင့်ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မတ်လ

ဗီယက်နမ် ပါလီမန်မှ ၉၈ ဒသမ ၃၈ ရာခိုင်နှုန်း ထောက်ခံမဲရရှိပြီးနောက် ဗီယက်နမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ဗိုဗင်ထရွန်း (Vo Van Thuong)ကို နိုင်ငံ၏သမ္မတသစ်အဖြစ် ကြေညာခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ့သမုဒ္ဒရာများ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်သည့် High Seas Treaty အတွက် ဥပဒေမူဘောင် တစ်ရပ်ကို သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

အမျိုးသားပြည်သူ့ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က ၂၀၂၃ ခုနှစ် တရုတ်သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ တွင် ရှိကျင့်ဖျင်ကို တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသမ္မတအဖြစ် တညီတညွတ်တည်း တတိယ သက်တမ်း ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။

တရုတ်က စေ့စပ်ညှိနှိုင်းပေးသည့်အတွက် အီရန်နှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျတို့သည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကတည်းက ဖြတ်တောက်ထားသောသံတမန်ဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်စတင်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ၁၆ ခုမြောက် အကြီးဆုံးဘဏ်ဖြစ်သည့် ဆီလီကွန် တောင်ကြားဘဏ် (Silicon Valley Bank) ပြိုလဲခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အကြီးမား ဆုံးသော ဘဏ်ကျရှုံးမှု ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

OpenAI ကုမ္ပဏီသည် GPT-4 (Generative Pre-trained Transformer 4)ကို ကမ္ဘာသို့ စတင်မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ရှိကျင့်ဖျင်သည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသမ္မတအဖြစ် တတိယသက်တမ်း ပြန် လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပါသည်။ တတိယသက်တမ်းပြည့်သည့်အခါ ရှိကျင့်ဖျင်၏ အသက်သည် ၇၅ နှစ်သာ ရှိပါဦးမည်။ စတုတ္ထသက်တမ်း ငါးနှစ် ဆက်လက်၍ ရှိကျင့်ဖျင် သည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသမ္မတအဖြစ် တည်ရှိနေဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ အရေးကြီးသည့်နိုင်ငံဖြစ်သည့်အတွက် ရှိကျင့်ဖျင်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးခင်မင်ရင်းနှီးမှုတည်ဆောက်ရန် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လိုအပ်ပါ သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ

ဖင်လန် (Finland) သည် နေတိုး (NATO) ၏ ၃၁ ခုမြောက်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်လာ သည့်အတွက် ရုရှားနှင့် နေတိုးမဟာမိတ်များ၏နယ်စပ်သည် နှစ်ဆတိုးလာပါသည်။

ယူကရိန်း-ရုရှား ကျူးကျော်စစ်ပွဲနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် နိုင်ငံခြားစစ်အကူအညီများ အကြောင်း အသေးစိတ်ဖော်ပြသည့် ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်မှ စာရွက်စာတမ်းများ အင်တာ နက်ပေါ်သို့ ပေါက်ကြားခဲ့သည်။

ဒုံးပျံတည်ဆောက်ခဲ့သမျှတွင် အကြီးမားဆုံးနှင့်အစွမ်းထက်ဆုံး SpaceX ၏ Starship ဒုံးပျံသည် တက္ကဆက်မှလွှတ်တင်ခဲ့ပြီး လေးမိနစ်အကြာမှာ ပေါက်ကွဲခဲ့ပါသည်။

လိင်တူလက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုကိုထောက်ခံအားပေးသော ကင်တာဘာရီ (Canterbury) ဂိုဏ်းချုပ် ဂျပ်စ်တင်ဝဲဘီ (Justin Welby)ကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအင်္ဂလိကန် လူဦးရေအများ စုကို ကိုယ်စားပြုသည့် Global Fellowship of Confessing Anglicans က ကန့်ကွက်ထား ပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

လစ်ဘရယ်ကို ရှေ့တန်းတင်သည့် အနောက်နိုင်ငံများတွင် လစ်ဘရယ်အယူအဆ၊ အမှုအကျင့်များကို တားဆီးနိုင်သည်မှာ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံတွင်လည်း ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများကို အားကောင်းအောင် အစိုးရက စောင့်ရှောက် ရပါမည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မေလ

ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း (United Kingdom)နှင့် အခြားသော ဓနသဟာယနယ်ပယ် များ၏ ဘုရင်နှင့်ဘုရင်မအဖြစ် ချားလ်စ်(Charles III)နှင့် ကဲမီလာ(Camilla)တို့၏ နန်းတက် ပွဲကို လန်ဒန်ဝက်မင်နစ်စ်တာ (Westminster Abbey)တွင် ကျင်းပသည်။

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတွင် ဆိုင်ကလုန်းမိုခါ (Mocha) ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး လူ ၄၀၀ ကျော် သေဆုံးကာ ၇၀၀ ကျော် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ် ထိုင်းအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရှေ့သို့ချီမည် (Move Forward)နှင့် ဖွေထိုင်း(Pheu Thai) ပါတီများကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီလိုလားသော ပါတီများက အောက်လွှတ်တော် တွင် အမတ်နေရာအများစုရရှိကြပြီး ပလန်ပရာချရတ် (Palang Pracharath) ကဲ့သို့သော စစ်တပ်လိုလားသော ပါတီများ အမတ်နေရာရရှိမှု နည်းပါးခဲ့ပါသည်။

(၄၉) ကြိမ်မြောက် G-7 ထိပ်သီးအစည်းအဝေးကို ဂျပန်နိုင်ငံ ဟီရိုရှီးမားမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

ရုရှားနှင့် ဘီလာရုစ်တို့သည် ဘီလာရုစ်နယ်မြေတွင် ရုရှားနည်းဗျူဟာ နှုတ်ကလီးယား လက်နက်များ တပ်ဆင်ထားရှိခွင့်ပြုရေး သဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ကို ဘီလာရုစ်၏ မြို့တော် မင့်စ်(Minsk)တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့(WHO)က ၎င်းထုတ်ပြန်ထားသော ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ ကျန်းမာရေး အရေးပေါ်အခြေအနေအား မေလတွင် အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ထိုင်းနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲအများဆုံးရရှိသော ရှေ့သို့ချီမည် (Move Forward) ပါတီသည် ဘုရင်နှင့်တပ်မတော်၏ ထောက်ခံမှုမရ၍ ပါတီခေါင်းဆောင်သည် ဝန်ကြီးချုပ် ရာထူးကို မရခဲ့ပါ။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဘုရင်နှင့်တပ်မတော်၏ဩဇာသည် ကြီးမားဆဲဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ကိုဗစ်ကန့်သတ်ချက်များကို ဖြေလျှော့ရပါမည်။ သို့မှသာ ခရီးသွားကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးလာပါမည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ

ရုရှားထိန်းချုပ်ရာ ခါဆန် (Kherson) ဒေသရှိ နိုဗာကာကိုဗာ (Nova Kakhovka) ဆည် ပျက်စီးသွားပြီး ယင်းဒေသသည် ရေကြီးရေလျှံမှုအန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။

ဟွန်ဒူးရပ်စ်သည် မတ်လတွင် ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)နှင့် ဆက်ဆံရေးဖြတ် တောက်ပြီးနောက် တရုတ်နိုင်ငံ ပေကျင်းတွင် ၎င်း၏ ပထမဆုံးသံရုံးကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

“ ရုရှားအပေါ်
 ပိတ်ဆို့
 အရေးယူမှုများ
 တိုးမြှင့်လာခြင်းကြောင့်
 ရုရှားမှ
 ရေနံတင်သွင်း
 ချက်လုပ်သော
 အိန္ဒိယ
 လုပ်ငန်းရှင်များသည်
 ရုရှား
 ရေနံတင်သွင်းမှုအတွက်
 တရုတ်ယွမ်ငွေဖြင့်
 စတင်ပေးချေသည်။ ”

တိုင်တန်းနစ်(Titanic)သင်္ဘောပျက်ကိုလေ့လာရန် သွားရောက်ခဲ့သော ရေနက်ပိုင်း ရေငုပ်သင်္ဘော တိုင်တန်း(Titan)သည် ရေအောက်တွင်ပေါက်ကွဲပြီး လိုက်ပါသူငါးဦးစလုံး သေဆုံးခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ရေပိုင်နက်အတွင်း ပင်လယ်ရေကြောင်းထိန်းသိမ်းရေး အတွက် ရည်ရွယ်သည့် ပထမဆုံးသော ပင်လယ်ပြင် စာချုပ်ကို ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံသည် တညီ တညွတ်တည်း သဘောတူလက်ခံခဲ့သည်။

ပရီဂိုဇင် (Yevgeny Prigozhin) ဦးဆောင်သော ဝက်ဂ်နာအဖွဲ့ (Wagner Group) သည် ရုရှားစစ်တပ် နှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခစတင်ခဲ့ပြီး Rostov-on-Don မြို့နှင့် Voronezh ဒေသ၏အစိတ်အပိုင်းများကိုသိမ်းယူ ခဲ့ပါသည်။ သိမ်းယူပြီးနောက်တစ်နေ့တွင် ဘီလာရစ် သမ္မတ Alexander Lukashenko ၏ ကြားဝင်စေ့စပ် ပေးမှုကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ ပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ဟွန်ဒူးရပ်စ်သည် ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ) နှင့် ဆက်ဆံရေးဖြတ်တောက်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ ပေကျင်း တွင် ၎င်း၏ပထမဆုံးသံရုံးကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်ကိုကြည့် လျှင် တရုတ်၏ဩဇာသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှု ကြီးမားလာသည်ကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ

ရုရှားအပေါ် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ တိုးမြှင့် လာခြင်းကြောင့် ရုရှားမှ ရေနံတင်သွင်း ချက်လုပ်သော အိန္ဒိယလုပ်ငန်းရှင်များသည် ရုရှားရေနံတင်သွင်းမှု အတွက် တရုတ်ယွမ်ငွေဖြင့် စတင်ပေးချေသည်။

အစ္စရေး၏ အနောက်ဘက်ကမ်းသို့ အကြီးမား ဆုံးကျူးကျော်မှုတွင် အစ္စရေးစစ်တပ်သည် ဂျနင်စခန်း အတွင်းသို့ မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် လက်နက်တပ်ဆင် ထားသော ဒရုန်းများဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လူ ၁၃ ဦး သေဆုံးပြီး ၁၀၀ ကျော် ဒဏ်ရာ ရရှိပါသည်။ ဟားမားစ်တို့က တဲလ်အဗီ(Tel Aviv)တွင် လက်တုံ့ပြန် သည့် တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုပြုလုပ်ခဲ့ရာ ကိုးဦးဒဏ်ရာရ ခဲ့သည်။

အီရန်သည် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (SCO) တွင် ပါဝင်လာ သည့်အတွက် အဖွဲ့အစည်း၏ နဝမမြောက်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာသည်။

ကမ္ဘောဒီးယား အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကိုကျင်းပခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားပြည်သူ့ပါတီ သည် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် နေရာအများစုကို အနိုင်ရရှိပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ကမ္ဘောဒီးယား အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကိုကျင်းပခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားပြည်သူ့ပါတီ သည် အမျိုးသားလွှတ်တော် ၁၂၅ နေရာတွင် နေရာ ၁၂၀ အနိုင်ရရှိပါသည်။ ဟွန်ဆင်က ဝန်ကြီးချုပ်နေရာကို သားဖြစ်သူ ဟွန်မနက် (Hun Manet)ကို ပေးခဲ့ပါသည်။ ဟွန်ဆင် သည် တိုင်းပြည်ကို ၂၅ နှစ် အုပ်ချုပ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက် ခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ

ကမ္ဘာကြီးပူဇွန်လကမ္ဘာ့မိတ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် စံချိန်ကိုချိုးကာ ကမ္ဘာ့သမုဒ္ဒရာများသည် ၂၀ ဒသမ ၉၆ ဒီဂရီ စင်တီဂရိတ် (၆၉ ဒသမ ၇၃ ဒီဂရီ ဖာရင်ဟိုက်)ဖြင့် စံချိန်တင်မြင့်မားသော အပူချိန်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။

အိန္ဒိယ၏ လ ဆင်းယာဉ် ချန်ဒရာရန်-3 (Chandrayaan-3)သည် လ၏တောင် ဝင်ရိုးစွန်းအနီးတွင် ပထမဆုံးဆင်းသက်သည့် အာကာသယာဉ်ဖြစ်လာသည်။

ဝက်ဂ်နာအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ပရိုဂျက်တိုင်းထောင်သူ ဒီမီထရီအတ်ကင် (Dmitry Utkin)နှင့် အခြားရှစ်ဦးတို့သည် ရုရှားတွင် လေယာဉ်ပျက်ကျ သေဆုံးခဲ့သည်။

ကောက်နုတ်ချက်

အာကာသစူးစမ်းရှာဖွေမှုတွင် အောင်မြင်နေသောနိုင်ငံများ၌ အိန္ဒိယသည် ကမ္ဘာ့ ထိပ်ဆုံးခြောက်နိုင်ငံတွင် ပါဝင်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်အိန္ဒိယသည် ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်လျက်ရှိပါသည်။ ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုခိုင်မြဲအောင်ကြိုးစားပြီး အာကာသနှင့် ပတ်သက်သည့်နည်းပညာများကို အိန္ဒိယထံမှ လေ့လာသင်ယူရပါမည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ

စင်ကာပူသမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် စီးပွားရေးပညာရှင်နှင့် လက်ထောက်ဝန်ကြီး ဟောင်း သာမင် (Tharman Shanmugaratnam) သည် မဲအရေအတွက် ၇၀ ရာခိုင်နှုန်း ကျော်ဖြင့် သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသည်။

မော်ရိုကိုအနောက်ပိုင်း မာရာကက်ရှ်စဖီ(Marrakesh-Safi)ပြည်နယ်တွင် ရစ်ချ်တာ စကေး ၆ ဒသမ ၉ ရှိသော ငလျင်တစ်ခုလှုပ်ခတ်ခဲ့ပြီး အနည်းဆုံး လူ ၂,၉၆၀ ဦး သေဆုံး ပြီး သမိုင်းဝင်အဆောက်အဦများ ပျက်စီးခဲ့သည်။

နယူးဒေလီတွင် (၁၈) ကြိမ်မြောက် G-20 ထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် အာဖရိက သမဂ္ဂကို G-20 ၏ ၂၁ ခုမြောက် အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ကြေညာခဲ့သည်။

ဥရောပဗဟိုဘဏ် (ECB) သည် ဥရောပတိုက်တွင် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဖိအားများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေချိန်တွင် ယူရိုဇန်အတိုးနှုန်းကို စံချိန်တင်အမြင့်ဆုံး လေးရာခိုင်နှုန်း သို့ မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ ရူပတ်မားဒေါ့ (Rupert Murdoch) သည် အငြိမ်းစားယူကြောင်း ကြေညာပြီး သူ၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကို သားဖြစ်သူ လက်လန် (Lachlan) အားလွှဲပြောင်း ပေးသည်။ မားဒေါ့သည် News Corp နှင့် Fox မီဒီယာတို့ကိုဦးဆောင်ခဲ့ပြီး ယခင်က ဥရောပ၏အကြီးဆုံးမီဒီယာ Sky Group ကိုလည်း ဦးဆောင်ခဲ့သည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ရစ်ချ်တာစကေး ၆ ဒသမ ၉ ရှိသောငလျင်ကြောင့် မော်ရိုကိုတွင် လူ ၂,၉၆၀ ဦး သေဆုံးခဲ့ပါသည်။ ငလျင်သည် ကြိုတင်ခန့်မှန်းရန်ခက်ခဲသော သဘာဝဘေးဖြစ်သည်ကို သတိပြုရပါမည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ

အမေရိကန်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်မှ ကယ်ဗင်မကာသီ (Kevin McCarthy) ဖယ်ရှားခံရပြီး မိုက်ဂျွန်ဆင် (Mike Johnson) လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ရွေးချယ်ခံရပါသည်။ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်တွင် ဂါဇာကမ်းမြောင်မှ ဟားမားစ်တို့သည် အစ္စရေးတို့၏ ဘာသာရေးပွဲတော်ကျင်းပနေချိန် အစ္စရေးတောင်ပိုင်းသို့ အလစ်အငိုက် ကျူးကျော်ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အရပ်သား ၈၀၀ ကျော်နှင့် အစ္စရေးစစ်သား၊ ရဲ ၃၀၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့ပါသည်။ အရပ်သားနှင့်စစ်သား ၃၀၀ နီးပါးကို ဟားမားစ်တို့က ဓားစာခံအဖြစ် ဂါဇာကမ်းမြောင်သို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားပါသည်။ အောက်တိုဘာလ ၈ ရက်တွင် အစ္စရေးလုံခြုံရေးဝန်ကြီးအဖွဲ့သည် ဟားမားစ်တို့အပေါ် စစ်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ယွမ်ကစ်ပူ (Yom Kippur) စစ်ပွဲနောက်ပိုင်း ပထမဆုံးအကြိမ် စစ်ကြေညာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နာမည်ကျော်ဗီဒီယိုဂိမ်း “Call of Duty, World of Warcraft, Diablo” တို့ကို ထုတ်လုပ်သော Activision Blizzard ကုမ္ပဏီကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၈ ဒသမ ၇ ဘီလီယံဖြင့် မိုက်ကရိုဆော့ဖ်က ဝယ်ယူခဲ့သည်။

ဂါဇာကမ်းမြောင်အတွင်းရှိ ပါလက်စတိုင်းစစ်ဘေးရှောင်များခိုလှုံရာ အယ်လ်အာလီအာရပ် (Al-Ahli Arab) ဆေးရုံတွင် ပေါက်ကွဲမှုတစ်ခုဖြစ်ပွားခဲ့သဖြင့် လူအမြောက်အမြားသေဆုံးခဲ့ပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

စစ်ပွဲများတွင် စာသင်ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံများ၊ အရပ်သားများကို တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် လူမဆန်သော အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံကြီးများသည် သူတို့လိုလားသော နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများက စစ်ရာဇဝတ်မှုများကျူးလွန်သည့်အခါ မသိကျိုးကျွန်ပြုနေသော်လည်း သူတို့၏ဩဇာကိုမခံယူသည့် နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများကိုမူ အမျိုးမျိုး အပြစ်ရှာ၍ ထောက်ပြဝေဖန် ရှုတ်ချလေ့ရှိသည်ကို သတိပြုမိပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ

ပထမဆုံး AI လုံခြုံရေး ထိပ်သီးအစည်းအဝေး (AI Safety Summit)ကို ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း (United Kingdom)တွင်ကျင်းပခဲ့ပြီး အန္တရာယ်အရှိဆုံး AI များကို စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် ၂၈ နိုင်ငံက "ကမ္ဘာ့ပထမဆုံးသဘောတူညီချက်" ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ဂါဇာတွင် အစ္စရေးတို့ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် သေဆုံးသူ ၁၀,၀၀၀ ကျော်သွားပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုနှင့်စကားပြောရာတွင် အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က အရပ်သားများအား အကူအညီများ စီးဆင်းမှုတိုးမြှင့်လာစေရန် တိုက်ပွဲများကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအတွက် ခေတ္တရပ်ရန်တောင်းဆိုထားသည်။

ဟန်ဂေရီနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ပီတာဆီယာတို(Peter Szijarto)က OTP ဘဏ်နှင့် ဟန်ဂေရီကုမ္ပဏီများအား စစ်ကိုအားပေးသည့် ထောက်ပံ့သူများအဖြစ် European Peace Facility (EPF) က အမည်ပျက်စာရင်းမသွင်းပါဟု Kyiv က အာမခံချက်မပေးမချင်း စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအကူအညီများကို ရပ်ဆိုင်းထားမည်ဟု ပြောကြားပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ဂါဇာတွင် အစ္စရေးတို့တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် သေဆုံးသူ ၁၀,၀၀၀ ကျော်သွားပြီ ဖြစ်ပါသည်။ သေဆုံးသူ ၁၀,၀၀၀ ကျော်တွင် အမျိုးသမီး ၂,၇၀၀ ကျော်နှင့် ကလေး ၄,၂၀၀ ကျော် ပါဝင်ပါသည်။ စစ်ပွဲများတွင် အပြစ်မရှိသည့် အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးများ သေဆုံးရသည်ကိုတော့ မလိုလားပါ။

နိဂုံးချုပ်

၂၀၂၃ ခုနှစ်သည် စစ်ပွဲများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲသတင်းများ က နေရာတော်တော်များများကို ယူခဲ့ပါသည်။ သတင်းများကိုဖတ်ရှုပြီး မိမိနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအတွက် သတိပြုစရာ၊ လိုက်နာစရာ၊ ကြိုတင်လုပ်ဆောင်သင့် သည့် အရာများကို တွေးတောလုပ်ဆောင်ကြရန် တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

ကျော်ကျော်လှိုင် (SMART)

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၀ ရက်နေ့
တရားရုံးချုပ်၊ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန

ပြည်ထောင်စု

“အမေရိကန်အစိုးရများသည်
“အမေရိကန်သည်သာပထမ” (American First) ဟု
အတ္တလွန် ဝိသမလောဘစိတ်နှင့်အတူ
“အမေရိကန်ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးဝါဒ”
(Protectionism) ကို လက်တွေ့တွင်ကျယ်စွာ
ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်သစ်ဝါဒ (Neo-colonialism)နှင့် ဗိုလ်ကျစိုးမိုးရေးဝါဒ (Hegemonism) ကို အစဉ်အမြဲယှဉ်တွဲကျင့်သုံးနေသည့် အမေရိကန်အနေဖြင့် ယနေ့ မျက်မှောက်ကမ္ဘာကြီး၏ နိုင်ငံအများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒ (Multilateralism)ကို သိနေလျက်နှင့် တမင်မသိကျိုးကျွန်ပြုကာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ တစ်ကိုယ်တော် တစ်နိုင်ငံတည်းမူဝါဒ (Unilateralism) ဖက်တွယ်ထားကာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိ သည်။ ထို့ကြောင့် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းသမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင် (Vladimir Putin) က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံအနေဖြင့် မည်သည့်နိုင်ငံနှင့်မဆို ဆက်ဆံရာတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူဝါဒ (Peaceful Coexistence Policy) ကို လက်ခံကျင့်သုံးရန် အချိန်တန်ပြီဟု သတိပေးပြောကြားထားသည်။

မဟာအင်အားလွန် နယ်ချဲ့ဝါဒဆိုသည်မှာ

မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဝေါဟာရများဖြစ်ကြသည့် Super Imperialism ဟူ၍လည်းကောင်း၊ Hyper Imperialism ဟူ၍လည်းကောင်း၊ Ultra Imperialism ဟူ၍လည်းကောင်း၊ Post Imperialism ဟူ၍လည်းကောင်း နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်အသီးသီးက သတ်မှတ်ခေါ်ဝေါ်ရေးသားသုံးစွဲခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံရေးဝေါဟာရချင်းအနည်းငယ်ကွာခြားသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။

ဂျာမနီနိုင်ငံမှ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် “ကုတ်စကီး” (Kautsky) က ၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး (First World War, 1914-1918) ကတည်းက

မြတ်သောအင်ပါယာပိုင်ရှင် အင်္ဂလိပ်နှင့်ဂျပန်အင်ပါယာပိုင်ရှင် ဂျပန်တို့သည် ကိုလိုနီနယ် ချဲ့ စနစ်ဟောင်း (Old Imperialism) ကို စတင်ကျင့်သုံးကတည်းက ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံးကိုပါ နယ်ချဲ့ကြီးစိုး ချုပ်ကိုင်ခြယ်လှယ်ရန်ဟူသော မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒကို ကျင့်သုံးရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။

အမေရိကန်အစိုးရများ၏ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်သစ်ဝါဒအရ စစ်ရေးစွက်ဖက်မှုများကို လေ့လာဆန်းစစ်ကြည့်မည်ဆိုပါလျှင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ပျမ်းမျှ (၁ ဒသမ ၁၅) ကြိမ်၊ စစ်အေးကာလ (Cold War) တွင် တစ်နှစ်လျှင်ပျမ်းမျှ (၁ ဒသမ ၂၀) ကြိမ်၊ ၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ဥရောပ၌ ဘာလင်တံတိုင်းကြီး (Berlin Wall) ပြိုကွဲပျက်စီးသွားသည့်နောက်ပိုင်းတွင် တစ်နှစ်လျှင် စစ်ရေးစွက်ဖက်မှုမှာ ပျမ်းမျှနှစ်ကြိမ်ရှိသည်ဟု နိုင်ငံရေးသုတေသီတို့က ဆိုကြသည်။

အမေရိကန်အစိုးရ၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးဝါဒ ပဓာန

အမေရိကန်အစိုးရများသည် အမေရိကန်သည်သာပထမ (American First) ဟု အတ္တလွန်ဝိသမလောဘစိတ်နှင့်အတူ အမေရိကန်ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးဝါဒ (Protectionism) ကို လက်တွေ့တွင်ကျယ်စွာကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ အမေရိကန်အစိုးရများက ချုပ်ကိုင်ခြယ်လှယ်ကြီးစိုးထားသော အဖွဲ့အစည်းများမှာ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (World Trade Organization-WTO)၊ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (International Monetary Fund-IMF) နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank) တို့ဖြစ်ကြသည်။

ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် အမေရိကန်၏ မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒ ရှင်သန်ရန် အထောက်အကူပြုနေသကဲ့သို့ အမေရိကန်အစိုးရများကလည်း ထိုအဖွဲ့အစည်းများကို အသုံးချ၍ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးကိုချုပ်ကိုင်ထားပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီကြီးများ၊ ကော်ပိုရေးရှင်းများဖွံ့ဖြိုးအောင် လမ်းရှင်းပေးလေ့ရှိကြသည်။

အမေရိကန်အစိုးရများ၏ လွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်ရေးဆိုသည်မှာ သူတို့ဆန္ဒရှိသလို လွတ်လပ်စွာလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အစိုးရများသည် အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးမူဝါဒများကို မနှစ်သက်လျှင် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) ကို အသုံးချပြီး ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလေ့ရှိသည်။ ယင်းသို့ ဖျက်ဆီးရာတွင် ထိရောက်မှုမရှိလျှင် တစ်ဖက်သတ်အရေးယူ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများပြုလုပ်ရုံမျှမက ပြည်တွင်းရေးများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ကာ စစ်ပွဲများဖန်တီးပြီး အစိုးရကိုဖြုတ်ချ၍ သူတို့အလိုကျ ရုပ်သေးအစိုးရ (Puppet Government) များကို တင်မြှောက်လေ့ရှိသည်။

အမေရိကန်သမ္မတ ဂျော့ဒဗလျူဘုရှ် (George W. Bush, 2001-2009) လက်ထက်တွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အမေရိကန်အစိုးရအနေဖြင့် တရုတ်ဈေးကွက်ကို ထိုးဖောက်ချုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက် မျက်စိကျခဲ့ပြီး တရုတ်၏ လုပ်အားခသက်သာမှုအပေါ် ခြယ်လှယ်အမြတ်ထုတ်ရန်ပင်ဖြစ်သည်။ ယခုလက်ရှိ အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန် (Joe Biden) သည် ထိုစဉ်က ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ်သာဖြစ်၍ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံဖြစ်ပြီး

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ရန်သူမဟုတ်ကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီးတွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် လက်ခံသင့်ကြောင်း ဆွေးနွေးတင်ပြပြီး လက်ခံကြိုဆိုခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ဂျိုးဘိုင်ဒန်သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၌ သမ္မတဖြစ်လာသောအခါ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံကလည်း ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်နေရုံမျှမက စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှုန်းမှာပါ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုထက် သာလွန်နေသည်ကို ဒိဋ္ဌဓမ္မမြင်တွေ့လာရသည်။ ထိုအခါ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ရုရှားနိုင်ငံထက်ပင် အန္တရာယ်ရှိလာကြောင်း၊ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)ကို ကျူးကျော်လာနိုင်ကြောင်း စသည်ဖြင့် တစ်ဖက်သတ် အမုန်းစကားပြောကြားလာခဲ့သည်။ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)သည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတ နိုင်ငံပိုင်ဖြစ်၍ အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်စွပ်စွဲသကဲ့သို့ ကျူးကျော်စရာမလိုအပ်ဘဲ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်နက်ထဲတွင်သာ ရှိနေသည်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးက သိရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအနေဖြင့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နက်နယ်မြေထဲတွင်ရှိနေသော ဟောင်ကောင်ကျွန်း၊ မကာအိုကျွန်း၊ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)ကျွန်းတို့မှာ အတိတ်က အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့၊ ဂျပန်နယ်ချဲ့တို့ ကြီးစိုးခဲ့သည့် နယ်မြေများဖြစ်သည့်အလျောက် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံကြီးအဖြစ် ရပ်တည်လာသောအခါ ဟောင်ကောင်၊ မကာအို၊ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)တို့သည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နက်နယ်မြေထဲသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်အစိုးရများသည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ တစ်နိုင်ငံ စနစ်နှစ်မျိုး (One Country Two Systems) ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် မူဝါဒကိုသိလျက်နှင့် မသိကျိုးကျွန်ပြုကာ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)ကို သပ်လျှိုသွေးခွဲလျက်ရှိသည်။

ထို့ကြောင့် နယ်ချဲ့တို့၏ ဝိသမလောဘနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆိုဗီယက်ယူနီယံခေါင်းဆောင် ဗလာဒီမာလီနင် (Vladimir Lenin) က နယ်ချဲ့ဝါဒသည် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ကြီးစား အရင်းရှင်စနစ်၏ အမြင့်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သည် (Imperialism is the highest stage of Capitalism) ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်ပညာရှင် ကားလ်မာ့ခ် (Karl Marx) ကလည်း ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ကြီးစား အရင်းရှင်တို့သည် အမြတ်သာရရှိမည် ဆိုပါက ကြိုးစင်ပေါ်သို့တက်ဝံ့ကြသည်ဟု ဝေဖန်ရေးသားခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို လိုသလိုအသုံးပြုနေသည့် အမေရိကန်

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၌ လုပ်ပိုင်ခွင့်အရှိဆုံးနှင့် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သော အထွေထွေညီလာခံကြီး (General Assembly) က လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ရှောက်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ နျူကလီးယားလက်နက်များ ဖျက်သိမ်းရေး၊ စီးပွားရေးဈေးကွက်များအပေါ် လက်ဝါးကြီးအုပ် ချုပ်ခြယ်ခြင်းများကိုပယ်ဖျက်ရေး၊ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုဆန့်ကျင်ရေး၊ အမေရိကန်၏ ဩဇာမခံသည့်နိုင်ငံများအပေါ် အရေးယူရေး စသည့် ကိစ္စရပ်အားလုံးကို အမြဲတမ်းဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သည့်နိုင်ငံမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုပင် ဖြစ်သည်။

“ အမေရိကန်
 အစိုးရတို့သည်
 သူတို့၏
 ကိုယ်ပိုင်
 အကျိုးစီးပွားအတွက်
 ခြောက်လှန့်ခြင်း၊
 ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊
 ဗီတိုအာဏာ
 အသုံးပြုခြင်းတို့ဖြင့်
 ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို
 လိုသလို
 အသုံးပြုကြသည်။ ”

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးနှင့် အမေရိကန်အစိုးရများ၏ ဆက်ဆံရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ဘူထရိုစ်ဂါလီ (Boutros Ghali, 1992-1996) က ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် ယခုအခါ တစ်ခုတည်းသော အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုပိုင် အဖွဲ့အစည်းကြီး ဖြစ်သွားပေပြီ။ အမေရိကန်အစိုးရတို့သည် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားအတွက် ခြောက်လှန့်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ဗီတိုအာဏာအသုံးပြုခြင်းတို့ဖြင့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို လိုသလို အသုံးပြုကြသည်။ အမေရိကန်အစိုးရများသည် ၎င်းတို့စိတ်တိုင်းကျ လုပ်ခွင့်ရှိသည့် အခါများတွင် သူတို့ဩဇာမခံသောနိုင်ငံအချို့ကို ဆိုးသွမ်းနိုင်ငံ သို့မဟုတ် မိစ္ဆာနိုင်ငံများအဖြစ် တစ်ဖက်သတ်ကြေညာ၍ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများပြုလုပ်ရန် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ တရားဝင်ထောက်ခံချက်မရရှိအောင် ရယူလေ့ရှိသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များက အမေရိကန်အစိုးရနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်လာလျှင် အမေရိကန်အစိုးရသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးအား အပြင်းအထန် ရှုတ်ချပြစ်တင်လေ့ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ သမိုင်းတစ်လျှောက်လုံးကို လေ့လာသုံးသပ်လျှင် အမေရိကန်အစိုးရသည် အမေရိကန်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်လာသည့်အခါ ကုလသမဂ္ဂ၏ မည်သည့်ဆုံးဖြတ်ချက် သို့မဟုတ် မည်သည့်ကြေညာစာတမ်းကိုမဆို ဗီတိုအာဏာ (Veto Power) ဖြင့် အစဉ်တစိုက်ပယ်ချ လေ့ ရှိ သည် ဟု ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် ဘူထရိုစ်ဂါလီက ၎င်းကိုယ်တိုင်ရေးသားပြုစုခဲ့သော "Unvanquished; A V.S-U.N. Saga: Boutros-Ghali" အမည်ရှိစာအုပ်တွင် ရေးသားဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

**အမေရိကန်အစိုးရ၏ အမှားများကို ထောက်ပြ
 ပြစ်တင်ပြောကြားလိုက်သည့် ကမ္ဘာ့သန်းကြွယ်သူဌေးကြီး အီလွန်မတ်စ်**

ယနေ့ ကမ္ဘာ့အဆင့် အချမ်းသာဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြပါဆိုလျှင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံဇာတိ Space

X အာကာသယာဉ်နှင့် ခိုးပျံလုပ်ငန်း၊ ဂြိုဟ်တုဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း၊ နေရောင်ခြည်သုံး စွမ်းအင်သုံးပစ္စည်းများနှင့် လျှပ်စစ်မော်တော်ယာဉ်များ ထုတ်လုပ်လုပ်ကိုင်သည့် ဘိုရင်း ကုမ္ပဏီ၊ Tesla ကုမ္ပဏီများ၏ အမှုဆောင်အရာရှိချုပ်နှင့် တည်ထောင်သူ သန်းကြွယ်သူဌေးကြီး နံပါတ်(၁) နေရာသို့ရောက်ရှိနေသည့် အသက် ၅၅ နှစ်အရွယ် အီလွန်မတ်စ် (Elon Reeve Musk) ဆိုသူပင် ဖြစ်သည်။

အီလွန်မတ်စ်၏ လက်ရှိငွေကြေးပိုင်ဆိုင်မှုပမာဏမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၂၅ ဘီလီယံမှ ၂၃၀ ဘီလီယံရှိနေပြီး ၎င်း၏ဉာဏ်ရည်မြင့်မားမှုညွှန်းကိန်းမှာ ၁၅၅ ရှိသည်။ အီလွန်မတ်စ် ၏ Tesla ကုမ္ပဏီကြီးမှ ယခု ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အသားတင်အမြတ်ငွေ ၁၂ ဒသမ ၆ ဘီလီယံ ရှိပြီး နှစ်စဉ် အခွန်ငွေ တစ် ဘီလီယံ ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။ ၎င်း၏ကုမ္ပဏီကြီးများမှ ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသော လျှပ်စစ်မော်တော်ယာဉ်များကို ဖွိုဒ် (Ford)၊ ဂျီအမ် (GM)၊ ဗောက်ဝက်စ်ဝွန် (Volkswagen) စသည့် ကမ္ဘာကျော်မော်တော်ယာဉ်ကုမ္ပဏီကြီးများက အရည်အသွေးရော၊ အရေအတွက်ပါ အမီမလိုက်နိုင်ဘဲ ရှိနေသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ကယ်လီဖိုးနီးယားပြည်နယ်တွင် အခြေချနေထိုင်လျက် ရှိသော ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်း သန်းကြွယ်သူဌေးကြီး အီလွန်မတ်စ်က အမေရိကန်အစိုးရမှားယွင်း နေသော လုပ်ရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ -

“အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဟာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (USD) ကို လက်နက်အဖြစ် အသုံးပြုနေခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိနိုင်ငံများရဲ့ အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ကြရာမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ အသုံးပြုမှုလျော့ချလာတာကို တွေ့မြင်နေရပါတယ်။ ဒီလိုဖြစ်လာရတာ ဟာလည်း အမေရိကန်အစိုးရကိုယ်တိုင် အမေရိကန်ဒေါ်လာကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတော်တော်များ များမှာ အသုံးပြုမှုလျော့ချလာအောင် တွန်းအားပေးသလို ဖြစ်နေလို့ပါ။ ဘယ်သူမပြု မိမိ မှုပါပဲ။ ဒီလိုနဲ့ BRICS Group (ဘရာဇီး၊ ရုရှား၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ တောင်အာဖရိကတို့ပါဝင် သော ငါးနိုင်ငံအုပ်စု)ဟာ ပူးပေါင်းပြီး နိုင်ငံတကာနဲ့ ကုန်သွယ်မှုပြုလုပ်ရာမှာ သူတို့နိုင်ငံ သုံး ငွေကြေးများကိုပဲ အသုံးပြုလာကြပါတော့တယ်။ ဒီလိုဖြစ်လာရတာဟာ BRICS အုပ်စု နိုင်ငံတွေကြောင့် မဟုတ်ပါဘူး။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲနဲ့ပတ်သက်ပြီး အမေရိကန်ဦးဆောင်တဲ့ အနောက်အုပ်စုနိုင်ငံတွေက ရုရှားအပေါ် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုတွေ ပြုလုပ်ခဲ့တာကြောင့် အမေရိကန်ဟာ တန်ပြန်သက်ရောက်မှုဆိုးကျိုးတွေကို ခံစားနေတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ကိုယ့် မကောင်းကံ ကိုယ့်ထံပြန်လာတာဟာ ဓမ္မတာပါပဲ။ ဒီလို စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုတွေ ပြုလုပ် လိုက်တာဟာ BRICS အုပ်စုနိုင်ငံများကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ အသုံးမပြုအောင် တွန်းအား ပေးလိုက်သလို ဖြစ်သွားတော့တာပါပဲ။

ဘရာဇီးတို့၊ အိန္ဒိယတို့ဟာ ရုရှားနဲ့ပဲ ကုန်သွယ်မှုပြုလုပ်ချင်ကြပါတယ်။ သူတို့ဟာ ကုန်သွယ်မှုတွေမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာကို အသုံးမပြုချင်ကြတော့ပါဘူး။ ဒါကြောင့် ကမ္ဘာ ကြီးမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာရဲ့ ရပ်တည်နိုင်မှုဟာ အားနည်းလာပါတော့တယ်။

ဒါ့အပြင် ကနေ့ အစွရေး-ဟားမားစ် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခမှာ အစွရေးတပ်ဖွဲ့တွေ ဟာ ဂါဇာဒေသကို မြေပြင်ထိုးစစ်ဆင်မှုတွေ တိုးချဲ့လုပ်ကိုင်နေတာကြောင့် ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးနှစ်သန်းကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း

တွေဟာ ဂါဇာဒေသရှိ လူသားချင်းဆိုင်ရာ စာနာမှုအကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ အဆက်အသွယ်ပြတ်တောက်နေတယ်လို့ သိရပါတယ်။

ဒါကြောင့် ကျွန်တော်အနေနဲ့ “ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ လူသားချင်းဆိုင်ရာ စာနာမှု အကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်းများကို အင်တာနက်အသုံးပြုနိုင်ဖို့ ကူညီဖြည့်ဆည်းပေးပါမယ်”ဟု မီဒီယာများကို ရှင်းလင်းပြောကြားခဲ့သည်။

အမေရိကန်၏ ကေမဏ္ဍိုင် (Unipolar) ခေါ် မဏ္ဍိုင်တစ်ခုတည်းဖြစ်လို့မှုနှင့် မဟာအင်အား လွန် နယ်ချဲ့ဝါဒအပေါ် တုံ့ပြန်မှုများ

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒကို ကျင့်သုံးနေခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် စစ်အသုံးစရိတ်အများဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်နေသည်။ အမေရိကန်အစိုးရ၏ စစ်အသုံးစရိတ်သည် တစ်ကမ္ဘာလုံးအသုံးစရိတ်၏ ထက်ဝက်ခန့်ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် အာကာသကို စစ်ရေးအရ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးရန်ဖြစ်ပြီး အာကာသ၊ မြေပြင်၊ ပင်လယ်ပြင်တို့တွင် တိုက်ချင်းပစ်ခိုးကျည်စနစ်ကို ဖြန့်ကြက်ထားခြင်းမှာ မြေပြင်ရှိ ပစ်မှတ်မှန်သမျှ တိုက်ခိုက် ချေမှုန်းနိုင်ရန်ပင် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်အစိုးရများသည် သူတို့ကိုယ်သူတို့ စကြဝတေးမင်းကြီးကဲ့သို့ တစ်ကမ္ဘာလုံးသာမက စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကိုပါလွှမ်းမိုးထားလိုသည်ဟု နိုင်ငံရေးသုတေသီတို့က ဝေဖန်လျက်ရှိကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ကမ္ဘာ့မူပြုခြင်း (Globalization) ဟု ကြွေးကြော်ကာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက အရာရာကိုချုပ်ကိုင်ထားပြီး အမေရိကန်အစိုးရ၏ သဘောတူညီချက်မရရှိလျှင် မည်သည့်ကိစ္စမျှ မပြီးမြောက်နိုင်ဟုလက်ခံထားလျက်ရှိသည်။

သာဓကအားဖြင့် ယူကရိန်းကိစ္စ၊ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)ကိစ္စ၊ အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကို အမေရိကန်အစိုးရ ဝင်ရောက်ဖြေရှင်းရာမှ မြေပူရာကင်းမှောက်ဆိုသလို တစ်ပူပေါ်နှစ်ပူဆင့်ကာ ပြဿနာကြီးထွားလာသည်သာ အဖတ်တင်တော့သည်။ ထိုပဋိပက္ခများမှ နိုင်ငံရေးအမြတ်၊ စီးပွားရေးအမြတ်ထုတ်ရန် ဦးတည်ချက်များကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးမှာ ဝေးသည်ထက် ဝေးရတော့သည်။

ထို့ကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု တင်းနစ်စီတက္ကသိုလ်ပါမောက္ခ ဘရစ်တွန် မေးလ်စ် (Bruceton Mills, Tennessee Academy USA) က - “ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးမှာ အမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်များ ပေါ်ပေါက်စေသည့်အချက်မှာ အမေရိကန်အစိုးရဟာ အပြောတစ်မျိုး အလုပ်တစ်မျိုးဖြစ်နေတာကြောင့်ပါပဲ။ အမေရိကန်အစိုးရတွေဟာ သူတို့ဖြစ်ချင်တာတွေကို အခြားနိုင်ငံတွေအပေါ် တွန်းအားပေးဖိအားပေး ပြောဆိုနေပြီး သူတို့ကိုယ်တိုင်ကျတော့ ဘာကြောင့် မကျင့်သုံးကြတာလဲ။

အမေရိကန်အစိုးရများဟာ ကမ္ဘာကြီးပိုမိုပူဇွန်လောပြီး ကမ္ဘာ့သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ယိုယွင်းပျက်စီးလာမှုကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းဖို့ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက် ဓာတ်ငွေ့များလျှော့ချရေးနှင့် ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုကောင်းမွန်မျှတအောင် ဆောင်ရွက်ဖို့ကျတော့ ငြင်းဆိုနေတုန်းပါပဲ။

ကမ္ဘာ့သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ မြေမြှုပ်ခုံများ၊ ဇီဝလက်နက်များထိန်းချုပ်ရေးအတွက် ချမှတ်ထားတဲ့ ခိုင်မာတိကျလှတဲ့ စာချုပ်စာတမ်းများကို အမေရိကန်အစိုးရများက ဘာကြောင့် မထောက်ခံကြသလဲဆိုတာကိုလည်း စဉ်းစားမရအောင်ဖြစ်ရပါတယ်။

ရုရှားနဲ့ အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံအများစုကလည်း အမေရိကန်အစိုးရများဟာ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများကို ထာဝရစွဲကိုင်ထားတဲ့မူကို လက်နက်သဖွယ် အားကိုးလုပ်ဆောင်နေတာကို နားမလည်အောင်ဖြစ်ရပါတယ်။ ကနေဒါနိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများကလည်း သူတို့ကနေဒါလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းသို့ အမေရိကန်သရုပ်ပျက်ယဉ်ကျေးမှုများ သွတ်သွင်းလွှမ်းမိုးစေခြင်းကို ဆန့်ကျင်နေကြပါတယ်” ဟု ပွင့်လင်းစွာ ပြစ်တင်ဝေဖန်ခဲ့သည်။

ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းသမ္မတပူတင်က - “လွန်ခဲ့တဲ့ ၁၉၈၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၈ ရက်တွင် ထိုစဉ်က အမေရိကန် သမ္မတ ရော့နယ်ရီဂင် (Ronald Reagan) နှင့် ဆိုဗီယက်သမ္မတ မီခေးလ်ဂိုဗာချော့ (Mikhail Gorbachev) တို့နှစ်ဦး ဦးဆောင်ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း ၁၈၇ နိုင်ငံပါဝင်ကာ သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြတဲ့ တာလတ်ပစ်နျူကလီးယားတပ်ဖွဲ့စာချုပ် (Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty- INF)ကို အမေရိကန်အစိုးရ အနေဖြင့် ချိုးဖောက်ပြီးတားမြစ်ထားတဲ့ နျူကလီးယားလက်နက်များကို ဥရောပမှာ ဖြန့်ကြက်ပါက ရုရှားအနေဖြင့် တုံ့ပြန်သွားရပါလိမ့်မယ်။

အမေရိကန်အစိုးရအနေဖြင့် နျူကလီးယားလက်နက်တပ်ဆင်အဆင့်မြှင့် လုပ်ဆောင်ဖို့ စီစဉ်နေပါတယ်။ အနောက်အုပ်စုက အကာသအတွင်းမှာ လွှတ်တင်ထားတဲ့ အရပ်ဘက်ပုံဆောင်ငြိုဟ်တုများကို ယူကရိန်းပဋိပက္ခမှာအသုံးပြုလာပါက ထိုငြိုဟ်တုများကို မလွဲမသွေပစ်ချသွားပါမယ်။

ရုရှားနဲ့ ယူကရိန်းစစ်ဖြစ်ကတည်းက အမေရိကန်အစိုးရက ယူကရိန်းသို့ လက်နက်များ ပံ့ပိုးရောင်းချနေခြင်းကြောင့် ရုရှားနိုင်ငံအနေဖြင့် နျူကလီးယား လက်နက်များဖောက်ခွဲစမ်းသပ်မှု တားမြစ်ပိတ်ပင်ရေးစာချုပ် (Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty- CTBT)မှ နုတ်ထွက်သွားဖို့ ရုရှားလွှတ်တော်မှာ မဲခွဲဆုံးဖြတ်ထားပြီးဖြစ်ပါတယ်” ဟု မီဒီယာသတင်းဌာနများကို ရှင်းလင်းပြောကြားထားသည်။

အမေရိကန်အစိုးရနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ရှီကျင့်ဖျင် (Xi Jin Pin) ဒုတိယသမ္မတတာဝန်ယူခဲ့ချိန်မှစ၍ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏အခြေခံအဆောက်အအုံ (Infrastructure) ပိုမိုခိုင်မာတောင့်တင်းလာခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် သမ္မတတာဝန်ထမ်းဆောင်ရသောအခါ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအင်အား (Economic Might)မှာ တစ်ရှိန်ထိုးမြင့်မားစွာ ကြီးပွားတိုးတက်လာသောကြောင့် အမေရိကန်ဦးဆောင်သော အနောက်အုပ်စုခေါင်းဆောင်များနှင့် ကမ္ဘာ့မီဒီယာလောကတစ်ခုလုံးက မော့၍ကြည့်လာရသည့်အခြေအနေ ဖြစ်လာတော့သည်။

အမေရိကန်အစိုးရသည်တရုတ်အစိုးရအားအမေရိကန်၏အဓိကပြိုင်ဘက်နှင့်အကြီးဆုံး ပထဝီနိုင်ငံရေးစိန်ခေါ်မှုအဖြစ် စတင်သတ်မှတ်ထားသည့် အမေရိကန်သမ္မတ

ဂျိုးဘိုင်ဒန်က တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံထက် အန္တရာယ် ရှိသောနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်လာပြီဟု ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က “အမေရိကန်ဦးဆောင်သော အနောက်အုပ်စု၏ တစ်ကမ္ဘာလုံးလွှမ်းခြုံစိုးမိုးသောကမ္ဘာပြုမှု” (Globalization) နှင့်အတူ နိုင်ငံတကာစံနှုန်း ဖြင့် လွတ်လပ်မှုနယ်ကျယ်သည့် အစွန်းရောက်မှုကြောင့် ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ကြီးပြိုကွဲကာ ယခင်သမ္မတနိုင်ငံ ၁၅ နိုင်ငံပေါင်းစည်းထားသော ပြည်ထောင်စုကြီးမှာ ကမ္ဘာ့မြေပုံမှ ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းကို နိုင်ငံရေးသင်ခန်းစာ ထုတ်ယူကြရမည်” ဟု သတိပေး ပြောကြားခဲ့သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ မဟာအင်အားလွန် နယ်ချဲ့ဝါဒနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမေရိကန်သတင်းဌာနတစ်ခုဖြစ်သော CBS News သတင်းဌာနက အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်အား “ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)ကိစ္စကို တရုတ်အားမည်သို့သဘောထားပါ သနည်း” ဟုမေးမြန်းခဲ့ရာ သမ္မတက “အမေရိကန်က ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)ကိစ္စမှာ ပါဝင်ဖြေရှင်းမည်ဆိုလျှင် ကျူးကျော်မှုပြဿနာဖြစ်သွားမည်” ဖြစ်သကဲ့သို့ “ထိုင်ဝမ်(တရုတ်- တိုင်ပေ)ကို မြောက်ပင်သလိုပါ ဖြစ်သွားမည်” ကိုသိနေသဖြင့် အမေရိကန်သမ္မတမှာ ရှေ့တိုး ထမ်းပိုး နောက်ဆုတ်လှည်းတုတ်ဆိုသကဲ့သို့ ဘေးကျပ်နံကျပ် ဖြစ်သွားတော့သည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ငြိမ်းချမ်းစွာအတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူဝါဒ (Peaceful Coexistence) ကို ရှေးရှု၍ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးတစ်ခုတည်းကိုသာ ဦးစားပေး အကောင်အထည်ဖော်လာခဲ့ခြင်းကြောင့် ယနေ့ကမ္ဘာ့ကုန်စည်စီးဆင်းမှုများတွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံက ဦးဆောင်မှုနေရာသို့ အောင်မြင်စွာရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် အနောက်ဥရောပအုပ်စုမှ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်ကြီးများကပင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတ၏ဦးဆောင်အုပ်ချုပ်မှုသည် စီးပွားရေးအရရော၊ နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်ပါ အလွန်ကောင်းမွန်သည့်စနစ် တစ်ခုဖြစ်လာသည်ဟု ဝန်ခံချီးကျူးအားကျသည့် အနေအထားသို့ ရောက်ရှိလာပြီ ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်အစိုးရသည် မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒနှင့်အတူ စစ်ရေးစွက်ဖက်မှု များ ပြုလုပ်ရုံသာမက နည်းပညာနယ်ပယ်တွင်လည်း မလျော်ကြာသုံးပြီး နည်းပညာ ဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ဝါဒ (Technological Terrorism) ကိုပါ ကျင့်သုံးလာသည်ဟု နိုင်ငံရေး သုတေသီများက ဝေဖန်လျက်ရှိကြသည်။ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ် လက်ထက် တွင် တရုတ်နှင့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ (Trade War) ကို စိန်ခေါ်ဆင်နွှဲခဲ့သလို သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်လက်ထက်ရောက်လာသောအခါ အဆုံးမသတ်ချင်ပုံရသည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတွင် တိုးတက်မှုတစ်ရှိုက်ထိုးဖြစ်လာသော နည်းပညာရပ် များကို အမေရိကန်အစိုးရက ထိန်းချုပ်နေရုံမျှမက ဂျပန်နှင့် နယ်သာလန်နိုင်ငံတို့ကိုပါ တရုတ်အား နည်းပညာဆိုင်ရာပစ္စည်းများကို မရောင်းချရန်ထိန်းချုပ်ထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နယ်သာလန်နိုင်ငံမှ ချစ်ပ်(Chip) ကုမ္ပဏီအမှုဆောင်အရာရှိချုပ် (Peter Wennink, CEO, Dutch chip equipment master) က “အမေရိကန်အစိုးရက နယ်သာလန်အစိုးရကို ဖိအား ပေးပြီး တရုတ်နိုင်ငံကို နည်းပညာပစ္စည်းမရောင်းရန် ပိတ်ပင်ကန့်သတ်ထားတာကြောင့်

ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ကုမ္ပဏီကြီးဟာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်ကတည်းက နည်းပညာ၊ ငွေကြေးအရင်းအနှီး၊ လူ့လုပ်အား၊ စက်အင်အား ဆုံးရှုံးတာတွေပဲ အဖတ်တင်ပါတော့တယ်” ဟု သတင်းမီဒီယာ များအား ထုတ်ဖော်ရှင်းလင်းပြောကြားခဲ့သည်။

အမေရိကန်အစိုးရသည် အမေရိကန်နိုင်ငံသားများနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ အမြဲတမ်းနေထိုင်ခွင့်ရရှိသူများ (Green Card) သည် တရုတ်ပိုင်ချစ်ပုံကုမ္ပဏီများတွင် အလုပ် လုပ်ခွင့် မရအောင် ရည်ရွယ်ပိတ်ပင်ထားခဲ့သည့် အမေရိကန်အစိုးရ၏ မဟာအင်အားလွန် နယ်ချဲ့ဝါဒကြောင့် တောင်ကိုရီးယား၊ စင်ကာပူ၊ တရုတ်ပိုင် ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ) တို့၌ရှိ နေသည့် ချစ်ပုံကုမ္ပဏီကြီးများပါ နောက်ကျောမလှံဘဲ ပူပန်သောကရောက်နေကြရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စားသုံးကုန်ပစ္စည်းဖြစ်စေ၊ နည်းပညာသုံးပစ္စည်းဖြစ်စေ အမေရိကန်နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုပြုလုပ်လျှင် မည်သည့်ပို့ကုန်သွင်းကုန်မျိုးမဆို ပဋိပက္ခ ဖြစ်လာပါက ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (WTO) ကြီးက တရားမျှတစွာ ဆုံးဖြတ်ပေးမည် ဖြစ်သော်လည်း အမေရိကန်အစိုးရ၏ ဖိအားပေးချုပ်ကိုင်ထားခြင်းကြောင့် အမှားသည် အမှန်ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

ကုန်သွယ်စီးပွားရေးကိုမဆိုထားနှင့် ကမ္ဘာကြီးပူပြင်းလာမှုကြောင့် ကာဗွန်ဒိုင် အောက်ဆိုက်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုများ သိသိသာသာလျှော့ချပြီး ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုကောင်းမွန် လာရေးအတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးကိုကျောခိုင်းကာ စာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ငြင်းဆိုသည်မှာလည်း အမေရိကန်အစိုးရပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဗဟိုအစိုးရမဟုတ်ဘဲ ကယ်လီဖိုးနီးယားပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဂါဗင်နယူးစွမ်း (Gavin Newsom) သည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်နှင့်တွေ့ဆုံကာ ပြန်လည် ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင် (Renewable Energy) အသုံးပြုရေးနှင့် ကာဗွန်ဓာတ်ငွေ့များလျှော့ချ ရေးအတွက် သဘောတူစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးခဲ့သည်။

စာချုပ်ချုပ်ဆိုမည်ဆိုပါက အမေရိကန် ကယ်လီဖိုးနီးယားပြည်နယ်နှင့် တရုတ်ပြည် သူ့သမ္မတနိုင်ငံမှ ဝမ်းဒေါင်းပြည်နယ်အပါအဝင် ပြည်နယ်လေးပြည်နယ်နှင့် စတင်စာချုပ် ချုပ်မည် ဖြစ်သည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က “တရုတ်နှင့်အမေရိကန်နှစ်နိုင်ငံ အပြန်အလှန်နားလည်မှုရှိပြီး အပြုသဘောဆောင်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် တည်ငြိမ် အေးချမ်းစွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်မှုကို ကြိုဆိုပါ ကြောင်း” စသည်ဖြင့် တုံ့ပြန်ပြောကြားခဲ့သည်။ ကယ်လီဖိုးနီးယားပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေး မှူး ဂါဗင်နယူးစွမ်းက ဆွေးနွေးတင်ပြရာတွင် လာမည့် ၂၀၃၅ ခုနှစ်တွင် စက်သုံးဆီသုံး မော်တော်ယာဉ်များကိုပိတ်ပင်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး လာမည့် ၂၀၄၅ ခုနှစ်အထိ ရေနံတွင်းများတူး ဖော်သုံးစွဲခြင်းကို အဆုံးသတ်မည်ဟုဆိုသည်။

များသောအားဖြင့် အမေရိကန်အစိုးရများသည် ကုလသမဂ္ဂဦးဆောင်အကောင်အထည် ဖော်နေသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ရာသီဥတုညီညွတ် ကောင်းမွန်မှုတရားလုပ်ငန်း၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကုလ

သမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်(UNDP)၊ ကုလသမဂ္ဂပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO)၊ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာအဖွဲ့ (UNHCR) လုပ်ငန်းများအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှု နည်းပါးလှသည်။

သို့ရာတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ကယ်လီဖိုးနီးယားပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဂါဗင်နယူစွမ်းသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂရာသီဥတုပြုပြင်ရေးညီလာခံသို့တက်ရောက်ခဲ့ပြီး နောက် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသို့ သံတမန်ခရီးဖြင့်ရောက်ရှိလာကာ သမ္မတရီကျင့်ဖျင် နှင့် ကာဗွန်ဓာတ်ငွေ့လျော့ချရေးသဘောတူညီချက်ရရှိရန် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လာရောက်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးသည့်သတင်းမှာ ကမ္ဘာ့အထူး သတင်းတစ်ပုဒ်(Hot News)ဖြစ်လာသည်ဟု Yahoo သတင်းဌာနက သတင်းဆောင်းပါး ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ရုရှား ဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံတို့၏ စိန်ခေါ်မှုများနှင့်ရင်ဆိုင်နေရသည်ဟု အမေရိကန်အစိုးရကဆိုနေ သော်လည်း ယခုကဲ့သို့ အဖြစ်သနစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာလည်း အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုက သူ့မွေးသည့်မီးကို သူ့ကိုယ်တိုင်ငြိမ်းသတ်နိုင်မှသာလျှင် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုအပေါ် တန်ပြန်သက်ရောက်မှုများ လျော့နည်းပပျောက်လာမည်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးရောင်ခြည်သစ်များထွန်းတောက်လာမည်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံရေးသုတေသီ များနှင့်နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များက ဝေဖန်သုံးသပ်လျက် ရှိပါသည်။

စန်းနီလာဝင်း

Ref: - Dutch chip equipment maker ASML's (EQ Questions US export rules on China (<http://www.scmp.com, tech, article, 14.12.2022>))
- Elon Musk responds to calls to provide starlink for Gaza (Global Times, 25.10.2023)
- California Gov. Newsom meets with China's President Xi to discuss climate change (Yahoo, 26.10.2023)
- Ultra-Imperialism (Wikipedia)

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ဟားမားစ်များကိုအနိုင်ရရန် အစွရေးတို့အနေဖြင့် သတင်းထောက်လှမ်းရေးနည်းလမ်းသစ်များလိုအပ်မှု

၁၉၇၃ ခုနှစ်၌ ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲပြီးဆုံးပြီးနောက် များမကြာမီတွင် ထိုစဉ်က အစွရေးနိုင်ငံ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး နောင်တွင်အစွရေးနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသူ “မိနာချန်ဘီဂင်”က ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ “ဘာကြောင့် သူတို့က စစ်လက်နက်ပစ္စည်းတွေကို ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာကို ပို့မထားရတာလဲ”ဟု နာကြည်းမှုဖြင့် ပေါက်ကွဲအော်ဟစ်ခဲ့သည်။ ၁၈ ရက်ကြာမျှ အစွရေးတို့ကတစ်ဖက်၊ အီဂျစ်နှင့်ဆီးရီးယားတို့၏ စုပေါင်းတပ်ဖွဲ့များကတစ်ဖက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည့် ထိုစစ်ပွဲတွင် အစွရေးစစ်သား ၂,၀၀၀ ကျော် မျှကျဆုံးခဲ့ရာ အစွရေး၏ နိုင်ငံရေးတည်ဆောက်မှုကို တုန်လှုပ်သွားစေခဲ့ပြီး စစ်ရေးဆိုင်ရာ စိတ်ချယုံကြည်မှုကိုပင် ထိတ်လန့်သွားစေခဲ့သည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ဘာကြောင့် ထိုတိုက်ပွဲအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုမပြုခဲ့သည်ကို “ဘီဂင်” ကသိလိုခဲ့သည်။

ယနေ့အချိန်တွင်လည်း အစွရေးတို့သည် ထိုစဉ်က “ဘီဂင်” မေးခဲ့သလို အလားတူမေးခွန်းမျိုးကိုချောက်ချားစွာသူတို့ကိုယ်သူတို့မေးခွန်းထုတ်လျက်ရှိကြသည်။ အောက်တိုဘာ ၇ ရက်က အစွရေးနယ်စပ်၌ ဟားမားစ်တို့က မကြုံစဖူး ထူးကဲစွာ စတင်တိုက်ခိုက်ပြီး အစွရေးနိုင်ငံသား ၁,၀၀၀ ကျော်ကိုသတ်ဖြတ်ခဲ့ပြီးချိန်တွင် အစွရေးတို့က သူတို့နိုင်ငံ၏နာမည်ကျော် ထောက်လှမ်းရေးများက ဟားမားစ်တို့၏ ရုတ်တရက် ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်လာမည်ကို ဘာကြောင့်မသိရှိခဲ့ကြရသည်ကို သိလိုနေခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် အစွရေးတပ်မတော်က ဂါဇာနယ်စပ်တွင် စစ်လက်နက်နှင့် စစ်သည်အင်အားအနည်းငယ်မျှကိုသာ ပို့လွှတ်ထားရှိခဲ့သည်ကိုလည်း အစွရေးပြည်သူတို့က မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည်။

ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲသည် ယခုဖြစ်ပွားနေသည့် အစွရေးနှင့် ဟားမားစ်တို့၏ အဆုံးအရှုံး ကြီးမားလှသောစစ်ပွဲနှင့် သိသိသာသာကြီး ခြားနားလှပေသည်။ ယခုစစ်ပွဲမှာ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်နိုင်ငံတစ်ခုနှင့် သမားရိုးကျစစ်တပ်တစ်ခုတို့အကြား ဖြစ်ပွားသည့်စစ်ပွဲတစ်ပွဲ သာဖြစ်သည်။ ထိုစစ်ပွဲဖြစ်ပွားအောင်သွေးထိုးလှုံ့ဆော်ပေးခဲ့ကြသည့် အီဂျစ်နှင့် ဆီးရီးယား နိုင်ငံတို့သည် ရှေးယခင်စစ်ပွဲအတွင်းက အစွရေးထံ သူတို့ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့်နယ်မြေများကို ပြန်လည်ရယူလိုနေကြသည်။ ထိုစစ်ပွဲသည် စစ်အေးကာလ၏ လောင်းရိပ်အောက်တွင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုစစ်ပွဲ၏ တိုက်ပွဲဝင်စစ်သည်များကို ရုရှားနှင့် အမေရိကန်တို့က အားပေးကူညီခဲ့ ကြပြီး ထိုစစ်ပွဲ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ စစ်ပွဲပြီးဆုံးရေးတို့အတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ခြင်းတို့ကိုလည်း ရုရှားနှင့်အမေရိကန်တို့ကပင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အစွရေးတို့အတွက် အရှက်တကွဲ အကျိုးနည်းဖြစ်စေခဲ့သည့် ဟားမားစ်တို့၏ ရုတ်တရက် တိုက်ခိုက်မှုသည် အစွရေးတို့ကို မခံမရပ်နိုင်လောက်အောင် ခံစားစေခဲ့ရပြီး အီဂျစ်သမ္မတ အန်ဝါဆဒတ်၏ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ဖွယ်ရာ ၁၉၇၃ ခုနှစ် ကျူးကျော်စစ်ကာလကို ပြန်လည် ခံစား တွေးတောမိစေခဲ့သည်။

ထိုအလားတူဖြစ်ရပ်သည် ယခုတစ်ကြိမ်တွင် ပို၍ပင် ပြင်းထန်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်ကာလ ကလည်း စစ်ပွဲမဖြစ်ပွားမီတွင် အစွရေးတို့သည် ယခုကဲ့သို့ပင် အလွန်အံ့အားသင့်ဖွယ် ကောင်းစွာ စီးပွားရေး၌ ကြီးပွားချမ်းသာနေချိန် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်က စစ်ပွဲစတင်မဖြစ်ပွား မီတွင် ယခုကဲ့သို့ပင် ရုတ်တရက် တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းသိရှိထားခဲ့ သည်။ သို့သော် ရန်သူတပ်ဖွဲ့ဝင်များ နယ်စပ်ဒေသများသို့ ရောက်ရှိချိန်တွင် အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ အခြေအနေများမှာ စိတ်ချယုံကြည်နိုင်စရာ အခြေအနေများကို ပေါ်ပေါ်လွင်လွင် တွေ့မြင်နေခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၆၇ ခုနှစ်စစ်ပွဲတွင် အစွရေးတို့သည် အကြီးအကျယ်အောင်မြင် မှု ရရှိခဲ့သည်။ အာရပ်ခြောက်နိုင်ငံတို့ကို ခွက်ခွက်လန်ရှုံးနိမ့်စေပြီး အစွရေးနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ် ကို လေးဆမျှ တိုးလာစေခဲ့သည်။ ရှေးပဝေသဏီကာလကတည်းကစ၍ ဂျူးလူမျိုး (အစွရေး) တို့သည် ယခုလောက်တစ်ခါမျှ စိတ်ချလုံခြုံမှု မရရှိ မခံစားခဲ့ရသေးချေ။ ခရစ်ယာန်တို့၏ သမ္မာကျမ်းစာထဲတွင် ဂျီရီချိုမြို့တော် (အာရပ်ဘာသာအရ လမင်း၏မြို့တော်) ကို အောင် နိုင်ရန် ရှေးခေတ်က ဂျူးတို့သည် ခုနစ်ရက်တာမျှ အချိန်ပေးခဲ့ရသည်ဟု မှတ်တမ်းတင် ထားခဲ့သည်။

သို့သော် ၁၉၆၇ ခုနှစ်က အာရပ်တို့အပေါ် အစွရေးတို့အောင်နိုင်ခြင်းသည် အပြီးအပြတ် (ကိစ္စပြတ်) အောင်နိုင်မှုကိုပေးစွမ်းခဲ့ခြင်း မဟုတ်ခဲ့ချေ။ အီဂျစ်တို့က သူတို့၏ ယခုဆုံးရှုံးခဲ့ ရမှုများကို ပြန်လည်အစားရယူရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချထားခဲ့သည်။

အစွရေးတပ်ဖွဲ့များ ဒမတ်စကတ်မြို့တော်၏ ဆင်ခြေပုံးအနီး အမြောက်တစ်ကမ်း စာအကွာအဝေးသို့ ရောက်ရှိချိန်နှင့် အီဂျစ်တတိယတပ်မတော်ကို ဝိုင်းရံထားမိပြီးနောက်တွင် ရရှိသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးတစ်ခုက ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲကို ပြီးဆုံးစေခဲ့သည်။ သို့သော် အစွရေးပြည်သူတို့က ထိုစစ်ပွဲဖြစ်ပွားလာခြင်းသည် ခွင့်လွှတ်နိုင်ဖွယ်မရှိကြောင်း ကြိုတင် သိမြင်ရန် အစွရေးအစိုးရ၏ ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အစိုးရအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အမှားများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ကျယ်ပြန့်သော စစ်ဆေးရေးဘုတ်အဖွဲ့တစ်ခု မဖြစ်မနေ

ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရန်ကိုလည်းကောင်း စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ အစွဲရေးထောက်လှမ်းရေး အရာရှိတစ်ဦးက ကော်မရှင်၏ရှေ့မှောက်၌ ထွက်ဆိုခဲ့ရာတွင် ၁၉၇၃ ခုနှစ် စစ်ပွဲသည်ဖြစ်လာ နိုင်ဖွယ်မရှိဟု အစွဲရေးစစ်ဘက်မှ မှားယွင်းစွာသုံးသပ်ခဲ့ကြောင်း ဝန်ခံခဲ့သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ ကိုင်ရိုမြို့တော်တွင် ဖြစ်ပျက်နေသည့်အခြေအနေများအပေါ် အခြေခံ၍ သုံးသပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုပါလျှင် သူတို့ (ထောက်လှမ်းရေးတို့) သည် စူးအက်တူးမြောင်း အနီး၌ အီဂျစ်တို့၏ စစ်ရေးအင်အားတည်ဆောက်မှုဖြစ်သည့် သိသာထင်ရှားသော လက္ခဏာ များကိုထောက်လှမ်းခြင်းထက် ထောက်လှမ်းရေးနည်းပညာအရ တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ် မှုများကို ကြားဖြတ်၍ အီဂျစ်ထိပ်ပိုင်းပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အချင်းချင်းဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများကို နားထောင်ခြင်းများအပေါ်တွင်သာ ပို၍ လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

တိုက်ပွဲများပြီးဆုံးသွားလျှင် အစွဲရေးသည် ယခင်ကနည်းတူ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို ပြုလုပ်ရန် သေချာသလောက်ရှိပေသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေး ရေးကော်မရှင်၏အစီရင်ခံစာသည် စာမျက်နှာပေါင်း ၂,၂၀၀ မျှပါရှိသော်လည်း ၁၉၇၃ ခုနှစ် စစ်ပွဲမှ အချို့သောသင်ခန်းစာယူဖွယ်ရာကိစ္စရပ်များကို လေ့လာသင်ယူခြင်းပြုခဲ့ကြဟန် မရှိချေ။ အစွဲရေးအနေဖြင့် ထိုစဉ်က လေ့လာသင်ယူနားလည်ရန် လိုအပ်နေသည့် သင်ခန်းစာ များသည် ယခုထက်တိုင်လည်း သင်ယူနားလည်ရန် လိုအပ်နေဆဲပင် ရှိနေသည်။

မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည်မှုလွန်ကဲခြင်း သို့မဟုတ် ရဲတင်းမှု

ခြောက်ရက်စစ်ပွဲ ပြီးသည့်နောက်တွင် အစွဲရေး၏ စစ်ရေးပမာဏသည် အကြီး အကျယ် ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲသွားသည်။ ၁၉၆၇ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တို့အတွင်း၌ ထိုစစ်ရေး ကြီးထွားမှုမှာ ပို၍တိုးပွားလာသည်။ အခြားသောအရေးကိစ္စများထက် 178 A-4 စတိုင်း ဟော့ခ်ဂျက်တိုက်လေယာဉ်များ၊ 110 F-4 ဖန်တွမ်ဂျက်လေယာဉ်များနှင့် တင့်ကားစီးရေ ၂,၀၀၀ နီးပါးတိုးတက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တူကာလအတွင်း၌ပင် အစွဲရေးနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး သည်လည်း အံ့ဩဖွယ် ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းမျှအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ခြောက်ရက်စစ်ပွဲပြီးဆုံး ပြီးနောက် လအနည်းငယ်ကြာသည့်တိုင် ၁၉၄၈ ခုနှစ်က အစွဲရေးနိုင်ငံ၏ မူလကရှိနေခဲ့ သော နယ်စပ်တစ်လျှောက်၌ စိုက်ထူထားသည့် များပြားလှသော “ရှေ့တွင် နယ်နိမိတ်မျဉ်း ရှိသည်၊ အန္တရာယ်သတိပြု” ဟူသည့် ဆိုင်းဘုတ်များမှာ ဆက်လက်ရှိနေသေးသည်။ ထို ဆိုင်းဘုတ်များအနက်တစ်ခုတွင် တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူက “ရှေ့တွင် နယ်နိမိတ်မျဉ်း မရှိ” ဟု မရှိဟူသောစကားလုံးကို နယ်နိမိတ်မျဉ်းဟူသည့် ဝေါဟာရနောက်၌ မှတ်ဆေးဖြင့် မှုတ်၍ ဖြည့်စွက်ထားခဲ့သည်။

သို့သော် စင်စစ်အားဖြင့် အာရပ်နှင့် အစွဲရေးတို့၏ပဋိပက္ခမှာ မည်သည့်အခါတွင်မျှ အမှန်တကယ် မပြီးဆုံးနိုင်ပေ။ စစ်ပွဲပြီးဆုံးပြီးနောက် သီတင်းပတ်အနည်းငယ်အတွင်း၌ပင် အစွဲရေးနိုင်ငံ၏ အိလက်အမည်ရှိ ရေတပ်ဖျက်သင်္ဘောတစ်စီးကို နှစ်မြုပ်ပစ်ခဲ့ရာ အစွဲရေး တို့ကလည်း စူးအက်တူးမြောင်းဘေးရှိ အီဂျစ်မြို့များကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် လက်တုံ့ပြန် ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်အချိန်က အီဂျစ်သမ္မတဖြစ်သူ ဂမ္ဘဲလ်အဗ္ဗဒယ်လ်နာဆာက အစွဲရေးနိုင်ငံကို အသိအမှတ်ပြုရန်ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး စစ်ပွဲအတွင်းက အစွဲရေးတို့သိမ်းယူသွားသည့် ဆိုင်းနိုင် ကျွန်းဆွယ်ကို ပြန်လည်ရယူရန် ရည်မှန်းထားခဲ့သည်။ သမ္မတနာဆာက “အင်အားသုံးပြီး

အမေ့သိမ်းယူထားတဲ့ပစ္စည်းကို အင်အားသုံးပြီး ပြန်လည်ရယူရမယ်”ဟု မကြာခဏ ထုတ်ဖော်ပြောကြားလေ့ရှိခဲ့သည်။ ထိုခြောက်ရက်စစ်ပွဲသည် ၁၉၆၉-၇၀ ပြည့်နှစ်အထိ တအာန်နွေးနွေး မကျေမလည် ဆက်လက်ခံစားနေခဲ့ကြရသည်။ အစွရေးဘက်မှ လူပေါင်း ၄၄၀ ခန့်နှင့် အီဂျစ်ဘက်မှ လူထောင်ပေါင်းများစွာ သေဆုံးခဲ့ကြရသည်။ တစ်ကြိမ်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက အီဂျစ်နိုင်ငံကို SAM-3 ခေတ်မီခိုးလက်နက်များထောက်ပံ့ခဲ့ရာ အစွရေးလေတပ်မှ လေယာဉ်ပျံပေါင်းမြောက်မြားစွာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ကုလသမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့က ငြိမ်းချမ်းရေးမပျက်ပြားစေရန် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြရသည်။

၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် နှလုံးရောဂါကြောင့် အီဂျစ်သမ္မတနာဆာ ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီးနောက်တွင် သမ္မတရာထူးကို ဆဒတ်က ဆက်ခံခဲ့သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံသားတို့၏စိတ်ထဲတွင်မူ ဆဒတ်သည် နာဆာ၏အရည်အချင်းကိုမမီဟု မှတ်ယူထားကြပြီး ဆဒတ်ကို သမ္မတနာဆာ မွေးထားသည့် အမွှေးဖွားခွေးကလေးဟု အတင်းတုတ် အပုပ်ချတတ်ကြသည်။ ဆဒတ်ကို ဆန့်ကျင်သူများက “သမ္မတကြီးကတော့ နတ်ရွာစံသွားပြီး လူနဲ့လူအတစ်ယောက်က သူ့နေရာကိုရယူသွားပြီ”ဟု ကြွေးကြော်အော်ဟစ်ကြသည်။ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှ ခေါင်းဆောင်များကလည်း ဆဒတ်ကို သိပ်မဟန်သူတစ်ဦးအဖြစ် ရှုမြင်ခန့်မှန်းသတ်မှတ်ထားကြသည်။ ဆဒတ်ကို အသွင်ကူးပြောင်းချိန် ခေါင်းဆောင် (ယာယီခေါင်းဆောင်)ဟု တရားဝင်သုံးနှုန်းခဲ့ကြသည့် မှတ်တမ်းများရှိခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် အစွရေးထောက်လှမ်းရေး လေ့လာချက်တွင် ဆဒတ်ကို ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွေး အဆင့်နိမ့်သူဟု ကောက်ချက်ချထားပြီး ၁၉၇၂ ခုနှစ် ဖြည့်စွက်ချက်တွင်မူ စိတ်ဓာတ်ပျော့ညံ့သူဟု သုံးသပ်ထားသည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၃ ခုနှစ်အထိ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးအရာရှိဖြစ်သူ မိုဟာမက် ဟာဖစ်အစွမေးလ်က အကယ်၍ အီဂျစ်နိုင်ငံသည် အစွရေးကို နောက်ထပ်တစ်ကြိမ် စစ်ပွဲထပ်မံတိုက်ခိုက်ခဲ့ပါက အစွရေးက ထပ်မံအနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၁၉၆၇ ခုနှစ်က စစ်ပွဲကထက် ပိုမိုအနိုင်ရသွားလိမ့်မည်ဟု အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဟင်နရီကစ်ဆင်ဂျာက သူ့ကို အခိုင်အမာပြောကြားခဲ့သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

အစွရေးခေါင်းဆောင်များသည် အီဂျစ်စစ်တပ်တစ်ခုလုံးကို အထင်သေးခဲ့ကြမှု

သို့ရာတွင် ဆဒတ်က သူသည် ပျော့ညံ့သူမဟုတ်ကြောင်း မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပင် ပြသခဲ့သည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ်တွင် မအောင်မြင်သော အာဏာသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ စီးပွားရေးကလည်း ချွတ်ခြံကျနေပြီး ၁၉၆၇ ခုနှစ် စစ်ရှုံးခဲ့ခြင်းအပေါ် လက်စားချေရန် စစ်အရာရှိအုပ်စုတို့ကလည်း တလှုပ်လှုပ် တရွရွ ဖြစ်နေကြသည်။ ဆဒတ်သည် စစ်ပွဲတစ်ပွဲဆင်နွှဲရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဆဒတ်သည် နာဆာ မဆောင်ရွက်ခဲ့သောနည်းကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ သူက နယ်စပ်ဒေသများကို အတော်အတန်ငြိမ်သက်နေစေရန် ထိန်းသိမ်းထားသည်။ အစွရေးကို ပြန်လည်တိုက်ခိုက်ရန် အခိုင်အမာစိတ်ထဲတွင် စွဲမြဲနေသည့်အရာရှိများကို ဘေးဖယ်ထားခဲ့ပြီး ငယ်သော်လည်း စစ်ရေးစစ်ရာတွင် အဆင့်မြင့်ကျွမ်းကျင်စွာ ဆောင်ရွက်တတ်ကြသည့် အရည်အချင်းပြည့်ဝသော စစ်ဗိုလ်ချုပ်များအုပ်စုဖြစ်သည့် ဆက်ရက်ဇလေဦးဆောင်သော ဗိုလ်ချုပ်များကို တာဝန်ပေးခဲ့သည်။

ရှက်ဇလေနှင့်လက်ရွေးစင် စစ်အရာရှိများသည် အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်ရှိ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်များကို မှန်မှန်ကန်ကန် ချင့်ချိန်တွက်ဆ သုံးသပ်မှုပြုကြလျက် အစွမ်းကိုတိုက်ခိုက်မည့် အစီအစဉ်တစ်ခုကို ချမှတ်ရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ ရှက်ဇလေက ဆိုင်းနိုင်ကျွန်းဆွယ်ကြီးတစ်ခုလုံးကို ပြန်လည်သိမ်းယူရေးထက် အစွမ်းတို့ တုန်လှုပ်သွားစေရန် အစွမ်းနယ်မြေအတွင်းသို့ ခြောက်မိုင်ခန့်ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ပြီး အစွမ်းတို့ကို သေကျေဒဏ်ရာရရှိစေမှုများ ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် စစ်ပွဲကိုစတင်ရန် သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အစွမ်းစစ်တပ်ကို တစ်စတစ်စအင်အား ဆုတ်ယုတ်လာစေခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှဖိအား ပေးခြင်းတို့ဖြင့် အစွမ်းကို ၁၉၆၇ ခုနှစ်မတိုင်မီကရှိနေခဲ့သည့် သူတို့၏ နယ်နိမိတ်များဆီသို့ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာစေရန် ရှက်ဇလေက ယူဆမျှော်လင့်ထားခဲ့သည်။ သူကအစွမ်းလေတပ်ကို ဆိုဗီယက်လုပ် မြေပြင်မှဝေဟင်ပစ်ဒုံးကျည်များသုံး၍လည်းကောင်း၊ အစွမ်းသံချပ်ကာကားများကို ပခုံးတင်ပစ်ရသော ဒုံးလက်နက်များဖြင့်လည်းကောင်း တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် အစွမ်းတို့စစ်အင်အားကို လျော့ပါးစေရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။

ရှက်ဇလေ၏တိုက်ခိုက်မှုအစီအစဉ်အများစုသည် အစွမ်းတို့မျှော်လင့်မထားသည့် အံ့အားသင့်စေမည့်အပေါ်တွင် မူတည်ထားခဲ့သည်။ ရှက်ဇလေအသုံးပြုသည့်နည်းဗျူဟာမှာ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ခဲ့စဉ်က အနောက်တိုင်းထောက်လှမ်းရေးဌာနများကို အရှူးလုပ်နိုင်ခဲ့သည့်နည်းဗျူဟာကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဗျူဟာမှာ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုမီ၌ တိုက်ခိုက်မည့်ပုံစံကို ထပ်တလဲလဲ ကြိမ်ဖန်များစွာလေ့ကျင့်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ကြိမ်ဖန်များစွာလေ့ကျင့်နေခြင်းဖြင့် ထိုသို့ လေ့ကျင့်နေခြင်းသည် ထိုးစစ်အတွက်ပြင်ဆင်နေခြင်းလား၊ ပုံမှန်စစ်ရေးလေ့ကျင့်နေခြင်းလား စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ(ပြည်ပထောက်လှမ်းရေးများ) အဖို့ ခွဲခြားသိရှိရန် ခက်ခဲစေလေသည်။ အီဂျစ်တို့သည် ၁၉၇၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ရက်မှ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်အတွင်း စူးအက်တူးမြောင်းတစ်လျှောက်၌ စစ်ရေးစည်းရုံးလေ့ကျင့်ခြင်း၊ လေ့ကျင့်မှုရပ်နားခြင်းတို့ကို ၂၂ ကြိမ်ထက်မနည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၆ ရက်တွင်ကျင်းပမည့် (၂၃) ကြိမ်မြောက် စစ်ရေးလေ့ကျင့်ချိန်တွင် အီဂျစ်စစ်တပ်များအား စူးအက်တူးမြောင်းကိုဖြတ်ကျော်ရန် (အစွမ်းကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ရန်) အမိန့်ပေးလိမ့်မည်ဆိုသည်ကို အီဂျစ်စစ်ခေါင်းဆောင်အနည်းငယ်သာ သိထားခဲ့ကြသည်။ နောင်အခါတွင် အစွမ်းတို့က သို့ပန်းအဖြစ်ဖမ်းဆီးရမိခဲ့သော အီဂျစ်စစ်သည် ၈,၀၀၀ ခန့်အနက် တစ်ဦးကသာ ထိုသို့အစွမ်းသို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မည့်အစီအစဉ်ကို တိုက်ခိုက်မည့်နေ့မတိုင်မီ တစ်ရက်ကြိုတင်သိရှိခဲ့ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။ အခြားသောစစ်သည်များက တိုက်ခိုက်မည့်နေ့ နံနက်တွင်မှ သိရှိခဲ့ကြသည်။

သို့သော် ယင်းသည် ထိုဇာတ်လမ်း၏အစိတ်အပိုင်းမျှသာဖြစ်သည်။ အစွမ်းတို့သည် အီဂျစ်စစ်တပ်တစ်ခုလုံးကို အထင်သေး (လျှော့တွက်) ခဲ့ကြသည်။ အစွမ်းတို့သည် အီဂျစ်တို့၏ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုတို့ကို စောင့်ကြည့်ရန်နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်၍ ခံတပ်များစီတန်းတည်ဆောက်ထားခဲ့ကြသော်လည်း ထိုခံတပ်များရှိခေါင်းဆောင်များက အီဂျစ်စစ်တပ်များအနေဖြင့် မိမိတို့ကို ရုတ်တရက် စီးနင်းတိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းရှိမည်ဟု ယုံကြည်မထားခဲ့ကြပေ။

၁၉၇၁ ခုနှစ်က အစွရေးတို့သည် တိုက်ပွဲဝင်တပ်များကို လက်တွေ့စစ်ကစားလေ့ကျင့်မှု တစ်ခုပြုလုပ်ခဲ့ရာ ၁၆ နာရီအတွင်း အီဂျစ်တို့ဘက်မှ ခြေလျင်တပ်မသုံးခုနှင့် တင့်ကား ၇၀၀ တို့က စူးအက်တူးမြောင်းကို ဖြတ်ကျော်လာခဲ့ကြသည်။ အီဂျစ်တို့ဘက်မှ ထိပ်တန်းဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ယောက်မှာ အီဂျစ်တို့နိုင်မည်ဟုမထင်ကြောင်း ပြောကြားလျက် ထိုလှုပ်ရှားမှုကို အလေးအနက်မထားခဲ့ပေ။ သူက “အီဂျစ်တို့အနေနှင့် အောင်နိုင်ဖို့အတော်ကို ခက်ခဲမှာပါ။ သူတို့နိုင်ဖို့က ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းလောက်ပဲ အခွင့်အရေးရှိမှာပါ” ဟု အီဂျစ်တို့ နိုင်လိမ့်မည်ဟု မထင်ကြောင်း ပြောခဲ့သည်။ ထိုဗိုလ်ချုပ်ကြီးက ဆက်လက်၍ “ အာရပ်စစ်သားတွေဟာ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲတွေအတွက် စစ်ထောက်လှမ်းရေးမှာရော၊ အခြေအနေအချိန်အခါအလိုက် (ဗျူဟာ) ပြောင်းလဲကျင့်သုံးရေးမှာရော လျင်လျင်မြန်မြန် တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ရေးတွေမှာပါ အရည်အချင်း ပြည့်မီခြင်းမရှိဘူး” ဟုပြောကြားခဲ့သည်။

သဘောတရားကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသော မသိမြင်ခဲ့ရမှု

အစွရေးနိုင်ငံထုတ် Yedioth Ahronoth သတင်းစာ၏ ၂၀၀၅ ခုနှစ် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုအရ ၁၉၆၉ ခုနှစ်က အရပ်မြင့်မြင့်နှင့် သပ်သပ်ရပ်ရပ်ဝတ်ဆင်ထားသူ အမျိုးသား တစ်ယောက်က လန်ဒန်မြို့ရှိ အစွရေးသံရုံးအတွင်းသို့ဝင်ရောက်လာပြီး အစွရေးမေ့ဆက်ထောက်လှမ်းရေးတစ်ယောက်နှင့် စကားပြောဆိုလိုကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ထိုသူက “ကျွန်တော်က ခင်ဗျားတို့အတွက် ဆောင်ရွက်ချင်ပါတယ်” ဟု ဆိုပါသည်။ ဆက်လက်၍ “ကျွန်တော်က ခင်ဗျားတို့ သိပ်ပြီးမျှော်လင့်ထားတဲ့ ဒါပေမဲ့ စိတ်ကူးမျှော်လင့်ရုံပဲရနိုင်မယ့် သတင်းကိုပေးမယ်။ ကျွန်တော်က ငွေ လိုချင်တယ်၊ ငွေအများကြီးလိုချင်တယ်။ ကျွန်တော့်ကိုယ့်ပါ။ ခင်ဗျားတို့ ငွေပေးရကျိုးနပ်စေရမယ်” ဟုပြောခဲ့သည်။

အမှန်တကယ်ပင် အစွရေးတို့ ငွေပေးရကျိုးနပ်ခဲ့ကြပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသူမှာ အီဂျစ်သမ္မတဆဒတ်၏ ကိုယ်ရေးအတွင်းရေးမှူးလည်းဖြစ်ပြီး သမ္မတနာဆာ၏ သမက်လည်းဖြစ်သူ အရှေ့ဖ်မာဝန် ကိုယ်တိုင်ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ Yedioth Ahronoth သတင်းစာက ထိုသူသည် အစွရေးတို့ထံမှ ယနေ့ခေတ်တန်ဖိုးအရ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၄ သန်းရရှိခဲ့သည်ဟု ထုတ်ဖော်ရေးသားခဲ့သည်။ (ထိုကိစ္စဖြစ်မြောက်အောင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သူမှာ အမေရိကန်လူမျိုး သူလျှိုလုပ်ငန်းဖြင့် ငွေအများဆုံး ရရှိသူဟု နာမည်ကြီးသော စီအိုင်အေနစ်ဖက်ချွန်သူလျှို အဲလ်ဒရစ်ချ် အမက်စ်ဆိုသူဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စအတွက် ထိုသူမှာ ယနေ့ခေတ်ငွေတန်ဖိုးအရ အမေရိကန်ဒေါ်လာ လေးသန်းမျှသာ ရရှိခဲ့သည်။)

စစ်ရေးအရတန်ဖိုးရှိသည့် အခြားသောသတင်းများအနေဖြင့် မာဝန်က သူ၏ နောက်လိုက် အစေအပါးများကို အစွရေးစစ်ဘက်မှ ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် တန်ဖိုးရှိမည်ဟု ထင်ရသော သတင်းအနည်းငယ်ကိုပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့အရေးပါသည့်သတင်းများကို အစွရေးက ဟီးဘရူးဘာသာစကားဖြင့် ကွန်ဆက်ပီဇီယာဟု စကားလုံးထွင်၍ သုံးနှုန်းကြသည်။ မာဝန်က သူ၏နောက်လိုက်အစေအပါးများကိုပေးခဲ့သည့် ကွန်ဆက်ပီဇီယာအရ အီဂျစ်တို့အနေဖြင့် အစွရေးလေတပ်ကို ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းရှိသည့် ခေတ်မီဆိုဗီယက်ဂျက်တိုက်လေယာဉ်များမရသေးသမျှ အစွရေးကို တိုက်ခိုက်လိမ့်မည်မဟုတ်ဟုဆိုသော

သတင်းပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ယခုအခါတွင် အစွမ်းတိုး၏ စစ်ရေးစီမံကိန်းကျားကွက် ပေါ်တွင် အစွမ်းတိုးတိုက်လေယာဉ်များ၏ကိုယ်ထည်ကို အခိုင်ခံ့ဆုံးတည်ဆောက်ရန် စဉ်းစားသုံးသပ်ခဲ့ကြရာ အစွမ်းတိုးနိုင်ငံကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ် (ကာကွယ်ရေးဘတ်ဂျက်)၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးကို အစွမ်းတိုးလေတပ်အတွက် သုံးခဲ့ကြသည်။ (အမှန်အားဖြင့်ဆိုပါလျှင် ၁၉၆၇ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၂ ခုနှစ်အကြားကာလ၌ အစွမ်းတိုးနိုင်ငံသည် သူ၏ပြည်တွင်းအသားတင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအားလုံး (GDP)၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို လေတပ်တစ်ခုတည်းအတွက် သုံးစွဲခဲ့ သည်။) ဆိုဗီယက်တိုက်လေယာဉ်များရရှိရန် သမ္မတဆဒတ်က ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု နှင့် ဆက်သွယ်ခဲ့သော်လည်း ထိုတိုက်လေယာဉ်များကို ၁၉၇၄ ခုနှစ်ထိ အီဂျစ်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးပို့ခြင်း မပြုခဲ့သေးပေ။ အကြောင်းမှာ ထိုတိုက်လေယာဉ်များကို ကိုင်တွယ် မောင်းနှင်တိုက်ခိုက်မည့် လေသူရဲများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန် အချိန်တစ်နှစ်ခန့်မျှ လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၉၇၃ ခုနှစ်အတွင်း၌ အစွမ်းတိုးက သူတို့အနေဖြင့် လအတန်ကြာမျှ အန္တရာယ်ကင်းနေဦးမည်ဟု ခန့်မှန်းတွက်ဆခဲ့ကြသည်။

စစ်ပြုမည့်လက္ခဏာသည် စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုနှင့် တိုက်ရိုက်ကိုက်ညီနေသည်ဟု အစွမ်း တစ်ရေးစီမံဆောင်ရွက်သူများက သူတို့၏သဘောတရားရေး အယူအဆတွင် စွဲမှတ်ထားမှု

အချို့သော အစွမ်းအရာရှိများက (သတင်းရရှိရေးအတွက်) မာဝန်အပေါ် ကြီးမား စွာ မှီခိုနေခြင်းနှင့် သူတို့နာမည်ကြီး စောင့်ကြည့်ရေးသီအိုရီအပေါ် များစွာမှီခိုနေခြင်း ကို စိုးရိမ်ပူပန်နေကြသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် နှစ်လယ်ပိုင်းအချိန်က အစွမ်းပိုလ်မှူးကြီး ယော့ စီလန်ဂျေစကီးက “ဘာကြောင့် အစွမ်းခေါင်းဆောင်အများစုက စစ်ဖြစ်တော့မယ်၊ စစ် ဖြစ်မှာ မဟုတ်ဘူး စသည်ဖြင့် အလေးမထားဘဲ လျှောက်ပြောနေကြတယ်ဆိုတာကို သူ့ အနေဖြင့် နားမလည်နိုင်ကြောင်း” နောင်တွင် အစွမ်းဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသည့် အီဟတ်ဒ် ဘာရက်ခ်အမည်ရှိ အစွမ်းထောက်လှမ်းရေးအရာရှိငယ်တစ်ယောက်ကို ညည်းတွားပြော ကြားခဲ့သည်။ “သူတို့ရတဲ့ (ထောက်လှမ်းရေး)သတင်းက နည်းနည်းကလေးပဲရတယ်ဆိုတာ တို့အားလုံးသိနေတာပဲ။ အဲဒါကို သူတို့ (ခေါင်းဆောင်တွေ) က သူတို့ရဲ့ သီအိုရီသဘောတရား တွေနဲ့ ဆက်စပ်ယူဆနေကြတာပဲ” ဟု ဆက်၍ပြောခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်သည့်တိုင် အစွမ်းနိုင်ငံ ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များသည် သူတို့ရရှိထားသောသတင်းများကို အဆင့်မြင့်ကြောင်း (သာသာထိုးထိုး) ထင်မြင်ယူဆထားကြသည်။ မာဝန်က မှားယွင်းပြီး သတင်းမှားများ ပေးကောင်းပေးမိသည့်တိုင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းအောင် စီမံထားကြသည်။ အစွမ်း စစ်ထောက်လှမ်းရေး လက်ရုံးတပ်ဖွဲ့၏ အကြီးအကဲက “အစွမ်းသူလျှိုလုပ်ငန်းရဲ့လုပ်နိုင် စွမ်းက ကျုပ်ရဲ့အာမခံလုပ်ငန်းပဲ။ ကွန်ဆက်ပီဇီယာမှာ တကယ်လို့ အမှားအယွင်းတစ်စုံတစ်ရာ ပါရှိခဲ့ရင် ကျုပ်ရဲ့အာမခံလုပ်ငန်းက ကျုပ်ကိုသတင်းပို့ရမယ်” ဟု ဆိုပါသည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် ဆောင်းဦးရာသီတွင် ထိုစဉ်က အီဂျစ်၊ ဆီးရီးယားတို့နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ် နေသည့် ဂျော်ဒန်နိုင်ငံ၏ဘုရင်ဟူစိန်သည် အစွမ်းဝန်ကြီးချုပ် ဂိုလ်ဒါမေယာနှင့် လျှို့ဝှက် တွေ့ဆုံပြီး အီဂျစ်နှင့် ဆီးရီးယားနိုင်ငံတို့သည် အစွမ်းကိုတိုက်ခိုက်ရန် ပြင်ဆင်နေကြောင်း သတိပေးပြောကြားခဲ့သည်။ ဘုရင်ဟူစိန်၏ပြောကြားချက်ကို အစွမ်းတို့ ဂရုမစိုက် အလေး မထားခဲ့ပေ။ အစွမ်းထောက်လှမ်းရေးက သတိပြုရမည့် စစ်ပြုလာနိုင်သည့် လက္ခဏာ ၄၅

ချက်ကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားသည်။ ယင်းတို့အနက် အချက် ၃၀ ကျော်မှာ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအစောပိုင်းတွင် မြေပြင်၌ တည်ရှိနေခဲ့သည်။ သို့သော် ကွန်ဆက်ပီဇီယာ တွင် စွဲစွဲမြဲမြဲဖော်ပြနေသော်လည်း စစ်ပြုလာနိုင်သည့်လက္ခဏာ (စစ်ရေးပြင်ဆင်သည့် လက္ခဏာ) အများစုတို့သည် စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများနှင့် ညီညွတ်ကိုက်ညီမှုရှိနေရမည်ဟု အစွဲရေးစစ်ရေးစီမံကိန်းရေးဆွဲသူများက မှတ်ယူထားခဲ့ကြသည်။ မာဝန်ကမူ ထိုဖြစ်ပေါ်လာ မည့်စစ်ပွဲ (အီဂျစ်တို့က အစွဲရေးကို တိုက်ခိုက်လာမည့်စစ်ပွဲ) အတွက် စတင် တိုက်ခိုက်မည့် ညမတိုင်မီအထိ သတိပေးခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။

ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲတွင် အီဂျစ်သမ္မတ အန်ဝါဆဒတ်သည် သူ့ကိုယ်တိုင်ကွန်ဆက်ပီ ဇီယာ (သတင်းပေးခြင်း) လုပ်ခဲ့ကြောင်း အစွဲရေးထောက်လှမ်းရေးက တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဆဒတ်၏ အီဂျစ်တပ်ဖွဲ့များက စူးအက်တူးမြောင်းကိုဖြတ်ကျော်လာပြီး အစွဲရေးတပ်ဖွဲ့များ ကို ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်မရှိဘဲ ဆိုင်းနိုင်ကျန်းဆွယ်မှ အနည်းငယ်ဆုတ်ခွာသွားစေရန် စတင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် အစွဲရေးတပ်သားများက ဆဒတ်၏စစ်တပ်ကို ဝန်းရံ မိသောအခါ အီဂျစ်တပ်များ ရပ်နားသွားကြရသည်။ သို့သော် အစွဲရေးပြည်သူများကို ထိတ် လန့်သွားစေမည့် ဆဒတ်၏အကြံအစည်မှာမူ အလုပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။

ပို၍တောက်ပသော နောက်ဆက်တွဲတစ်ခု

ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲကို ဖြစ်လာစေခဲ့သည့် ပြောင်းလဲစေနိုင်သောအားများနှင့် ယနေ့ ကာလအတွင်း၌ ထူးခြားသောတူညီမှုများ ရှိနေသည်။ ဟားမားစ်တို့သည် အီဂျစ်တို့ကျင့်သုံး ခဲ့သည့် တစ်ဖက်ရန်သူတို့ အာရုံမစိုက်နိုင်ဖြစ်စေသော ထပ်ခါတလဲလဲ စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှု အလားတူနည်းဗျူဟာကို သုံးခဲ့ကြသည်။ ဟားမားစ်တို့သည် အစွဲရေးနှင့် ဂါဇာနယ်စပ် တစ်လျှောက် တိုက်ခိုက်ရေးသမားတို့ကို ထပ်ခါတလဲလဲ ချီတက်စေခြင်း၊ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာ လာစေခြင်းတို့ကို လွန်ခဲ့သောလများစွာကတည်းက ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလုပ်စေခဲ့သည်။ အစွဲရေးတို့က ဟားမားစ်တို့၏ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ယုံကြည်မှု ကြံစည်နိုင်သောစွမ်းအား၊ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းကို ရှောင်တိမ်းနိုင်သည့်စွမ်းရည် စသည်တို့ကို များစွာလျှော့တွက် ထားခဲ့ကြသည်။ ဟားမားစ်အကြီးတန်းအရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သူ အလီဘာရကာက “အောက်တိုဘာ ၇ ရက်တွင် တိုက်ခိုက်ရေးသမားများကို နယ်စပ်ခြံစည်းရိုးတစ်လျှောက်မှ အစွဲရေးဘက်သို့ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ရန် အမိန့်ပေးလိမ့်မည်ဆိုသည်ကို ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင် အနည်းငယ်သာ သိရှိထားသည်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

အစွဲရေးနှင့် ဟားမားစ်တို့၏ စစ်ပွဲပြီးဆုံးပြီးနောက် အစွဲရေးတို့က စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက် သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်တစ်ခု ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မည်မှာ သေချာပါသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၈ ရက်တွင် ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲ၏ ရုတ်တရက် လုံးဝပြိုကွဲပျက်စီးသွားခြင်း များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ် ရှိမွန်အဂ္ဂရာနတ် ဦးဆောင်သည့် အဂ္ဂရာနတ်ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ကော်မရှင်က သက်သေထွက်ဆိုသူ ၉၀ ဦး တို့၏ ထွက်ဆိုချက်များကိုကြားနာခဲ့ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးသူ (အလွတ်စုံထောက်) များကလည်း အခြားသောသူ ၁၈၈ ဦးတို့ထံမှ သက်သေခံထွက်ဆိုချက်များကို စုဆောင်းပေးခဲ့သည်။ ထို အဂ္ဂရာနတ်ကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာတွင် ကွန်ဆက်ပီဇီယာအပေါ် အီဂျစ်တို့ထံမှရရှိသည့်

“ ဂါဇာဒေသမှ
 အစ္စရေးတပ်များ
 ရုပ်သိမ်းခြင်းဖြင့်
 ငြိမ်းချမ်းရေး
 ရရှိလာမည်ဟု
 မည်သူကမျှ
 မယုံကြည်
 ခဲ့ကြသော်လည်း
 အစ္စရေးထိပ်တန်း
 အရာရှိများက
 နယ်စပ်ဒေသ၌
 ခြိမ်းခြောက်
 ဟန့်တားမှုများမှ
 အတော်အတန်
 ငြိမ်သက်သွားနိုင်မည်ဟု
 တွေးထင်ခဲ့ကြသည်။ ”

အလွန်အလွန်တန်ဖိုးနည်းပါးလှသည့် “ရွှေ စစ်ရေး
 သတင်းများ” ၏ အဆိုအရဟူသော သတင်းမှားများ
 အပေါ်အလွန်အမင်းမှီခိုအားထားခြင်းတို့ကို အပြစ်ဆို
 ထားသည်။

အဂ္ဂရာနတ်ကော်မရှင်၏နေ့ကပ်ပိုင်း အစွဲရေး
 နိုင်ငံအတွင်း၌ ပေါ်ထွက်ခဲ့သော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး
 ကော်မရှင်တိုင်းတွင် အဂ္ဂရာနတ်ကော်မရှင်၏
 လောင်းရိပ်ကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ယခုအခါ အစ္စရေးတို့
 က ခေါင်းဖြတ်သတ်သော ယဉ်ကျေးမှုဟု ခေါ်ဆိုနေ
 ကြသည့် တာဝန်ရှိသောသူများကို ကြိမ်ဒဏ်ပေးလျှင်
 ထပ်ခါတလဲလဲကျဆုံးခြင်းကို ကာကွယ်ပေးနိုင်
 လိမ့်မည်ဟူ၍ မျှော်လင့်လျက်၊ ကျဆုံးခြင်းတစ်ခုကို
 အလိုအလျောက်တုံ့ပြန်ရန် အစုလိုက်အပုံလိုက်
 အလုပ်မှထုတ်ပစ်ခြင်း၊ ရာထူးမှနှုတ်ထွက်စာတင်စေ
 ခြင်းများပြုစေသည့် စုပေါင်းဆောင်ရွက်ရသော လူ
 အစုအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ အဂ္ဂရာနတ်
 ကော်မရှင်က သူ၏ပဏာမအစီရင်ခံစာထုတ်ပြန်ပြီး
 သီတင်းတစ်ပတ်အကြာ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂ ရက်
 တွင် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဂိုလ်ဒါမေယာက ရာထူးမှ
 နုတ်ထွက်ကြောင်းထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ အစ္စရေး
 နိုင်ငံ၏ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး
 နှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးတို့ကိုလည်း ပြောင်းလဲခန့်အပ်
 ခဲ့သည်။ အကယ်၍ ထိုယွမ်ကစ်စစ်ပွဲတွင် အစ္စရေး
 ဘက်မှ သူရဲကောင်းရှိခဲ့မည်ဆိုပါက ထိုသူမှာ အစ္စရေး
 စစ်ဦးစီးချုပ် ဒေးဗစ်အီလာဇာပင်ဖြစ်မည်ဟု ဂိုလ်ဒါ
 မေယာက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော် ဒေးဗစ်အီ
 လာဇာသည်လည်း ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခံခဲ့ရသည်။

ယနေ့ခေတ် အစ္စရေးနှင့် ဟားမားစ်စစ်ပွဲအပြီး
 တွင် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး
 ကော်မရှင်အနေဖြင့် အစ္စရေးနိုင်ငံ၏လက်ရှိ ခေါင်း
 ဆောင်မှု အနေအထားအပေါ် ယခင်ခေတ် ကော်မရှင်
 များထက်ပို၍ ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းပေလိမ့်မည်။
 အဂ္ဂရာနတ်ကော်မရှင်အနေဖြင့် အစ္စရေး (အစိုးရ)
 သည် မမှားသင့် မမှားထိုက်သော(ရန်သူ၏) စစ်ရေး
 ပြင်ဆင်မှု လက္ခဏာများကို လျစ်လျူပြုထားခဲ့
 ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ယခုစစ်ပြီးလျှင် ဖွဲ့စည်း

ဆောင်ရွက်မည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်သည်လည်း အစွဲအမူး (အစိုးရ) ၏ အလားတူ လျစ်လျူပြုခဲ့မှုများကို တွေ့ရှိမည်သာ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အစွဲအမူး၏အဓိကနေရာများ၏ သုံးသပ်ချက်၊ ယူဆချက်များသည် ယခင် ၁၉၇၃ ခုနှစ်က မှားယွင်းသုံးသပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်များထက်ပင် ပို၍ များစွာကျော်လွန်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ လွန်ခဲ့သော နှစ် ၂၀ ခန့်ကတည်းက အလွန်အလွန် စိတ်ရင်းကောင်းဖြင့် ဂါဇာဒေသမှ အစွဲအမူးတပ်များ ဆုတ်ခွာပေးခဲ့သည့် မဟာဗျူဟာကို ကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

အဆိုးရွား အပြင်းထန်ဆုံးတိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားပြီးသည့်နောက်၌ပင်လျှင် ထိုနေရာများကို နောက်ထပ် စစ်ပွဲများဆင်နွှဲနိုင်ရန် ယခင်ကထက် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ ရှိနေမှု

ဂါဇာဒေသမှ အစွဲအမူးတပ်များ ရုပ်သိမ်းခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိလာမည်ဟု မည်သူ ကမျှ မယုံကြည်ခဲ့ကြသော်လည်း အစွဲအမူးထိပ်တန်းအရာရှိများက နယ်စပ်ဒေသ၌ ခြိမ်းခြောက် ဟန့်တားမှုများမှ အတော်အတန်ငြိမ်သက်သွားနိုင်မည်ဟု တွေးထင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့အတူ ရန်သူတို့၏ တိုက်ခိုက်မှုအတွက် ပြတ်သားစွာတုံ့ပြန်ရမှုများ၊ စီးပွားရေးဆွဲဆောင်မှုများ လည်း အတော်အတန်ငြိမ်သက်သွားနိုင်မည်ဟု ထင်မှတ်ထားခဲ့ကြသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်က အစွဲအမူးတို့က ဂါဇာဒေသသို့ ထောက်ပံ့ရေး ကုန်တင်ယာဉ် ၆၇,၀၀၀ တို့ကိုပေးပို့ခဲ့ပြီး ဂါဇာ ဒေသနေပြည်သူများအတွက် အစွဲအမူးနိုင်ငံအတွင်း၌ အလုပ်အကိုင်နေရာပေါင်း ၂၀,၀၀၀ ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ ဟားမားစ်များအနေဖြင့် ထိုပမာဏမျှသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအထောက် အပံ့များကို လက်လွှတ်အဆုံးရှုံးခံ၍ အရဲစွန့်(တိုက်ခိုက်)မှုများ ပြုလာလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု အစွဲအမူးခေါင်းဆောင်များက ယုံကြည်ထားခဲ့ကြသည်။

ကာလတိုအားဖြင့်မူ ထိုအကြောင်းပြချက်(ထိုယုံကြည်မှု)သည် မှန်ကန်သည်ဟု ထင်ရပေသည်။ အစွဲအမူးနှင့်ဟားမားစ်တို့သည် အခါအားလျော်စွာ ခုံးကျည်များဖြင့် အပြန် အလှန်ပစ်ခတ်ကြခြင်း၊ အသေးစားစစ်တိုက်ခြင်းများ ဖြစ်တတ်ကြသည်။ သို့သော် ထိုတိုက်ပွဲ များသည် ထိန်းရသိမ်းရလွယ်ကူပြီး အစွဲအမူးအခွန်ထမ်းပြည်သူများအဖို့လည်း ငွေကြေး များစွာပေးရမှုမှ သက်သာခွင့်ရရှိခဲ့စေခဲ့သည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်မတိုင်မီကာလက အစွဲအမူးတို့၏ ဂါဇာဒေသကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရာတွင် ကုန်ကျစရိတ်မှာ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် တစ်နှစ် လျှင် ၁ ဒသမ ၅ ဘီလီယံဒေါ်လာခန့်ရှိသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အစွဲအမူးနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ကျော်ကာလများ၏ပြည်တွင်းအသားတင်ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုး(GDP)၏တစ်ရာခိုင်နှုန်း ခန့်ရှိသည်။ ယင်းပမာဏမှာ ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများကို ထောက်ပံ့ကုန်ကျစရိတ်သက်သက် မျှသာဖြစ်ပြီး ထိုဒေသတွင် အခြေချနေထိုင်ကြသော အစွဲအမူးလူမျိုး ၈,၀၀၀ အတွက် အစွဲအမူး စစ်သား ၂၄,၀၀၀ ကို တပ်ချကာကွယ်ရန်အတွက် ကုန်ကျစရိတ်ကို ထည့်သွင်းတွက်ချက် ထားခြင်း မပါသေးချေ။ ထိုဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးထုတ်ပြန်ချက်သည် အစွဲအမူး နိုင်ငံ၏ ၂၀၀၅ ခုနှစ်နှင့် ယနေ့ခေတ်ကာလအတွင်း GDP ၏ လေးဆနီးပါးမျှ ရှိခဲ့သည်မှာ သံသယဖြစ်စရာ မရှိပေ။ အစွဲအမူးတပ်ဖွဲ့များကို ဂါဇာဒေသ၌ အမြဲတမ်းတပ်စွဲထားမှု မပြု တော့ခြင်းဖြင့် အစွဲအမူးတို့၏ ထိခိုက်ကျဆုံးမှုများလည်း သိသိသာသာ ကျဆင်းလာခဲ့ရ သည်။

သို့ရာတွင် ဟားမားစ်တို့၏တိုက်ခိုက်မှုများ သိသိသာသာရှိလာစဉ်တွင် အစွရေးတို့ အနေဖြင့် မိမိတို့၏လုံခြုံရေး ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက် မပြီးခဲ့သေးချေ။ အစွရေး ထိပ်တန်းအရာရှိများအနေဖြင့် ရန်သူတို့၏ အလွန်အလွန်ပြင်းထန်သော စွန့်စားတိုက်ခိုက် မှုများကို လျော့ပါးသွားစေရန် ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်ရေး၊ ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ ရန်သူ တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုရည်ရွယ်ချက်ကို လွဲမှားစွာနားလည်ထားခြင်းတို့ကို အလွန်လျင်မြန်စွာ အဆုံးသတ်ဆောင်ရွက်ကြရမည်သာ ဖြစ်သည်။

၂၀၀၆ ခုနှစ်က အစွရေးနှင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့၏စစ်ပွဲပြီးဆုံးသည့်အခါ ဖွဲ့စည်းဆောင် ရွက်ခဲ့သည့် ဝင်နီဂရက်စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်ရှေ့မှောက်၌ ထွက်ဆိုရာတွင် ယခင် အစွရေးဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရှင်မွန်ပီရက်စ်က “စစ်ဖြစ်ခြင်း သည် မမှားသင့်သောအမှားများကို ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ အကြီးမားဆုံး မမှားသင့်သည့်အမှားမှာ စစ်ပွဲတွင် ပထမဆုံးနေရာမှ ပါဝင်ဆင်နွှဲခြင်းပင်ဖြစ်သည် ”ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ သို့သော် အဆိုးရွားအပြင်းထန်ဆုံး တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားပြီးသည့်နောက်၌ပင် လျှင် ထိုနေရာများကို နောက်ထပ်စစ်ပွဲများဆင်နွှဲနိုင်ရန် ယခင်ကထက် ပိုမိုကောင်းမွန် အောင်ပြုလုပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ ရှိနေပေသည်။ ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲပြီးဆုံးပြီးနောက် အစွရေးနှင့် အီဂျစ်နိုင်ငံတို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်တစ်ခုကို ရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အရ အစွရေးက ဆိုင်းနိုင်ကျွန်းဆွယ်ကို အီဂျစ်သို့ ပြန်လည်ပေးအပ် ခဲ့ပြီး အီဂျစ်က အစွရေးနိုင်ငံ၏တည်ရှိမှုကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ရသည်။

ယနေ့ အစွရေး-ဟားမားစ် စစ်ပွဲအပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ကြရာတွင် လည်း အလားတူအခွင့်အရေးများ ရှိလာနိုင်ပေသည်။ အကယ်၍ အစွရေးစစ်ဆင်ရေးတစ် ခုက ဂါဇာဒေသရှိ ဟားမားစ်တို့ကိုဖြုတ်ချခဲ့ပါလျှင် ဂါဇာဒေသအုပ်ချုပ်ရေးကို တစ်စုံတစ်ခု သောအဖွဲ့အစည်းက တာဝန်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ အီဂျစ်နှင့်ဆော်ဒီအာရေဗျတို့က ဦးစီး ဦးဆောင်ပြုသည့် အာရပ်လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သည့်တပ်ဖွဲ့က ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေမည်။ ထို အဖွဲ့က ဂါဇာဒေသ၏လုံခြုံရေးကိုတာဝန်ယူပြီး ဂါဇာကိုအုပ်ချုပ်ရန် ရာမာလာ့ကို အခြေခံ သည့် ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့ကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရန် ကူညီပေးမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အာမခံချက်နှင့် ကြွယ်ဝလှသော ယူရေနီယံသတ္တုကို အရပ် ဘက်အသုံးပြုမှုအတွက် ခွင့်ပြုချက်များဖြင့် မက်လုံးပေးဆွဲဆောင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ များပြား လှစွာသော ရှေးယခင်က လက်ခံထားချက်များ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သွားသောအခါ တစ်စုံတစ်ခု ကို ထိခိုက်နစ်နာစေကြောင်းကို ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲဇာတ်လမ်းများက ညွှန်ပြခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံ မတည်ရှိနိုင်ဟူသောဖြေရှင်းချက် သို့မဟုတ် ပါလက်စတိုင်းပိုင်နက်နယ်မြေတွင် ထိရောက် သော အုပ်ချုပ်မှုမရှိနိုင်ဟူသော ဖြေရှင်းချက်တို့ကဲ့သို့သော လက်ခံယူဆချက်များကိုလည်း ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်ခဲ့ပေသည်။

စိုးစိုး (ပန်းတောင်း)

၂၀၁၆-၂၀၁၇ ခုနှစ် ကုမ္ပဏီများ၏ အခြေခံ အချက်အလက်

အခြေခံအချက်အလက်

“ ရုရှားက ထပ်ဖန်တလဲလဲပြောဆိုခဲ့သော်လည်း
အမေရိကန်အစိုးရသည် ယူကရိန်းအား
နေတိုးအဖွဲ့သို့ ဝင်ခွင့်မပြုဆိုသည့် ကတိကဝတ်ပေးရန်
ငြင်းဆိုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခမှာ ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ရာ နှစ်နှစ်နီးပါးကြာမြင့်လာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းကြောင့် ယူကရိန်း အတွက် အကျိုးမရှိသကဲ့သို့ ရုရှားအတွက်လည်း အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ မရှိခဲ့ပါ။ နှစ်နိုင်ငံ လုံးအတွက် အကျိုးမရှိဘဲ တိုက်နေကြရသည့်စစ်ပွဲတွင် ပဋိပက္ခကိုအကြောင်းပြု၍ အကျိုး ရှိနေသည့် နိုင်ငံကြီးတစ်နိုင်ငံမှာ အမှန်တကယ်ရှိနေသည်။

အဆိုပါပဋိပက္ခတွင် အကျိုးအမြတ်ရနေသည့်နိုင်ငံမှာ အမေရိကန်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ဥရောပမှာမူ စစ်ပွဲ၏နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်ကို ခံစားနေရသည်ဟု ဥရောပထိပ်ပိုင်း အရာရှိတချို့၏ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပြောဆိုသံများ ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ အမေရိကန်တို့သည် ဥရောပတွင် လစ်ဟာသွားသည့် စွမ်းအင်ကွက်လပ်နေရာကို ဝင်ရောက် နေရာယူလာခဲ့သည်။ မြင့်မားသည့်ဈေးနှုန်းများဖြင့် ဓာတ်ငွေ့များရောင်းချပြီး အကျိုးအမြတ် ရရှိသကဲ့သို့ လက်နက်များရောင်းချခြင်းဖြင့်လည်း အကျိုးအမြတ်များရရှိနေကြောင်း ဥရောပထိပ်တန်းအရာရှိတစ်ဦးက Politico သတင်းဌာနအား ပြောဆိုထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဥရောပသည် ရုရှားစွမ်းအင်အပေါ် မှီခိုနေမှုအား လျော့ချရန် နည်းလမ်းရှာဖွေ လျက်ရှိရာ ဓာတ်ငွေ့ရရှိရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်ဘက်သို့ဦးလှည့်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥရောပနိုင်ငံများ ပေးချေနေရသည့်ဈေးနှုန်းသည် အမေရိကန်နိုင်ငံအတွင်း ရောင်းချသည့် ဈေးနှုန်းထက် လေးဆခန့် ပိုများသည်။ ဥရောပနိုင်ငံများအနေဖြင့် ယူကရိန်းအား လက်နက် များထောက်ပံ့ပေးနေကြရသည့်အတွက် လက်နက်များ လျော့နည်းလာခဲ့ရာ ယင်းလိုအပ်ချက် ကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက်လည်း အမေရိကန်သို့လက်နက်မှာယူမှုမှာလည်း မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

ဥရောပခေါင်းဆောင်များသည် အမေရိကန်ဓာတ်ငွေ့ဈေးနှုန်း မြင့်မားနေခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဘာလီမြို့တွင်ကျင်းပခဲ့သည့် G-20 ထိပ်သီးအစည်းအဝေး တွင်လည်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်အား ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ သမ္မတဘိုင်ဒန်ကမူ

အဆိုပါကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ သူမသိသေးသည့်ပုံစံမျိုးဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဥရောပ အရာရှိများနှင့်သံတမန်များကမူ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခ နောက်ဆက်တွဲအား ဥရောပနိုင်ငံ များခံစားနေရမှုအပေါ် အမေရိကန်နိုင်ငံက လျစ်လျူရှုထားသည်ဆိုသည့်အချက်အပေါ်တွင် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းအာဂျင်ဒါနောက်ကို လိုက်နေခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ မဟာမိတ်များအား ခွဲခြားဆက်ဆံကာ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေး ပြုလုပ်နေခြင်းဖြစ် ကြောင်း ဥရောပနိုင်ငံများ၊ ဥရောပအဖွဲ့အစည်းများ ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဥရောပပါလီမန် ထိပ်တန်းပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သူ Tonino Picula ကလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားသည်။ ဥရောပ ဓာတ်ငွေ့ဝယ်ယူသူများအတွက် ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ခြင်းမှာ ပုဂ္ဂလိကဈေးကွက်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သာဖြစ်ပြီး အမေရိကန်အစိုးရ၏ မူဝါဒမဟုတ်ဟု အမေရိကန်အရာရှိတစ်ဦးက တုံ့ပြန်ထားသည်ကိုလည်းတွေ့ရသည်။ ယင်းမှာ ဆင်သေကိုဆိတ်သားရေဖြင့် ဖုံးခြင်းမျိုး သာဖြစ်သည်။

မျက်ဖြူဆိုက်လေ ဆရာကြိုက်လေ

အမေရိကန်အစိုးရသည် ယနေ့အချိန်ထိ ယူကရိန်းအား လက်နက်အများဆုံး ထောက်ပံ့ထားသည့်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခစတင်ချိန်ကတည်းက လက်နက် နှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်းတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၅ ဒသမ ၂ ဘီလီယံကျော် ထောက်ပံ့ပေး ထားသည်။ ဥရောပကမူ ယနေ့အထိ ယူကရိန်းနိုင်ငံအား လက်နက်ထောက်ပံ့မှုအဖြစ် ယူရိုငွေ ရှစ်ဘီလီယံ ထောက်ပံ့ပေးထားကြောင်း ဥရောပ၏ ထိပ်တန်းသံတမန်တစ်ဦးဖြစ် သူ Josep Borrell က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားဖူးသည်။ Chips ပြားများထုတ်လုပ်မှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်ပြဿနာများကြောင့် အချို့သောအဆင့်မြင့်လက်နက်များ ထုတ် လုပ်ရန်မှာ နှစ်ပေါင်းများစွာ အချိန်ယူရနိုင်ကြောင်းလည်း ဥရောပအဆင့်မြင့် အရာရှိ တစ်ဦးကလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုဖူးသည်။ အကျိုးဆက်အဖြစ် ဥရောပနိုင်ငံများကြားတွင် စိုးရိမ်မှုများ ပိုမိုမြင့်တက်လာပြီး အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းသည် ရုရှား-ယူကရိန်း ပဋိပက္ခကနေ အကျိုးအမြတ်များရပြီးရင်း ရနေဆိုသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။ မဟာမိတ် များထံမှ လက်နက်လိုအပ်ချက် များပြားလာသည်နှင့်အမျှ ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်သည်လည်း လက်နက်ထုတ်လုပ်ရောင်းချနိုင်ရေး အရှိန်မြှင့်ဆောင်ရွက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်တို့ သည် လက်နက်နှင့်ဓာတ်ငွေ့ရောင်းချခြင်းမှ အကျိုးအမြတ်များစွာရရှိနေကြောင်း ခင်ဗျား၏ အကောင်းဆုံးမဟာမိတ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ခင်ဗျားတို့၏ဒုက္ခများမှ ကြီးစွာသောအကျိုး အမြတ်များရနေသည်ဟု ဥရောပသံတမန်တစ်ဦးကလည်း ထုတ်ပြောထားသည်။ မြန်မာ စကားပုံအရ မျက်ဖြူဆိုက်လေ ဆရာကြိုက်လေ ဆိုသည့်ကိန်းမျိုး ဆိုက်နေခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

မြီးမြီးမြက်မြက်အကျိုးအမြတ်ရနေသည့် အမေရိကန်သည် စွမ်းအင်အဓိကတင်ပို့ သည့်နိုင်ငံအဖြစ် ရုပ်ကြွင်းလောင်စာထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်မှုကို ပိုမိုတိုးမြှင့် လာနိုင်သည်။ ဥရောပနိုင်ငံများအနေဖြင့် ရုရှားစွမ်းအင်သုံးစွဲမှုမှ ဖယ်ခွာလာခဲ့ရာ လစ်လပ် သွားသည့် လေဟာနယ်ကွက်လပ်ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်သည့်နိုင်ငံမှာလည်း အမေရိကန် တစ်နိုင်ငံတည်းသာရှိသည်။ အမေရိကန်သည် ယခင်ကတည်းက ကမ္ဘာတွင်စတုတ္ထအကြီး

“ ရုရှား-ယူကရိန်း
 ပဋိပက္ခသည်
 အမေရိကန်၏
 အကျိုးစီးပွားနှင့်
 တိုက်ရိုက်
 အချိုးကျနေရာ
 ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်များတွင်
 လက်ရှိ
 အကျပ်အတည်း
 အားလုံး၏
 အကျိုးအမြတ်ကို
 အမေရိကန်က
 ရရှိနေခြင်း
 ဖြစ်သည်။ ”

မားဆိုး ရေနံစိမ်းထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံ၊ ကမ္ဘာ့ဒုတိယ
 သဘာဝဓာတ်ငွေ့တင်ပို့သည့်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ယခု
 အခါ လက်ရှိထုတ်လုပ်မှုထက် ပိုမိုကြီးမားသည့်
 ကမ္ဘာ့စွမ်းအင်တင်ပို့သည့်နိုင်ငံအဖြစ် တက်လှမ်းလာ
 မည်ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပစွမ်းအင်လိုအပ်ချက်
 ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် ထုတ်လုပ်မှုကို မဖြစ်
 မနေ တိုးမြှင့်ရမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့
 ဓာတ်ငွေ့ အများဆုံးတင်ပို့သည့်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၃
 ခုနှစ်ပို့ကုန်ပမာဏမှာ ကာတာနှင့်ဩစတြေးလျ နိုင်ငံ
 တို့ကိုပင်ကျော်တက်ပြီး စွမ်းအင်အဓိကတင်ပို့သည့်
 နိုင်ငံဆိုသောဂုဏ်ပုဒ်ကိုပင် အခိုင်အမာ ရရှိနိုင်သည်။

ယာလည်းညက်စေ ကြက်လည်းမောစေ

ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခသည် အမေရိကန်၏
 အကျိုးစီးပွားနှင့် တိုက်ရိုက်အချိုးကျနေရာ ကမ္ဘာ့
 ဈေးကွက်များတွင် လက်ရှိအကျပ်အတည်းအားလုံး၏
 အကျိုးအမြတ်ကို အမေရိကန်က ရရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။
 ပထမတစ်ချက်အဖြစ် လက်ရှိအကျပ်အတည်းသည်
 ဓာတ်ငွေ့လိုအပ်ချက်၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ဝယ်ယူ
 လေ့ရှိသည့်ဥရောပကို အမေရိကန်၏သဘာဝဓာတ်ငွေ့
 တင်ပို့မှုမြင့်တက်စေခဲ့သည်။ ဒုတိယအချက်အဖြစ်
 လက်ရှိအကျပ်အတည်းသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာကို
 ပိုမိုခိုင်မာစေပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ငွေကြေးစီးဆင်းမှု
 ကို ဆွဲဆောင်နိုင်စေသည်။ လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ် နှစ်
 စုကျော်ကာလအတွင်း အမေရိကန်လှုံ့ဆော်ဖန်တီးခဲ့
 သည့် ပထဝီနိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းအားလုံးသည်
 အမေရိကန်ငွေကြေးဖြစ်သည့်ဒေါ်လာကို ခိုင်မာစေခဲ့
 သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခ
 ကြောင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာတန်ဖိုးသည် အမေရိကန်
 ပြည်ထောင်စုအား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာလုံခြုံမှုဖန်တီး
 မှုကို မြှင့်တက်စေနိုင်သည်။ တတိယအချက်မှာ လက်ရှိ
 အကျပ်အတည်းသည် ရုရှားနှင့် ၎င်း၏အကြီးမားဆုံး
 သော ကုန်သွယ်ရေးမိတ်ဖက်ဥရောပကြား နှစ်ဖက်
 ကုန်သွယ်မှုအား ပြတ်တောက်စေခဲ့သည်။ ဥရောပ
 နိုင်ငံများအနေဖြင့် ရုရှားဘဏ်များအား SWIFT မှ
 ထုတ်ပယ်ခြင်းအပါအဝင် ရုရှားနိုင်ငံအပေါ် ဒဏ်ခတ်
 ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ချိန်မှစ၍ နှစ်ဖက်ကုန်သွယ်မှုမှာ

သိသိသာသာ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အမေရိကန်တို့ အတိအကျလိုအပ်နေသော အရာလည်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာစကားပုံအရဆိုပါက ယာလည်းညက်စေ ကြက်လည်းမော စေဟု ဆိုနိုင်သည်။

မြင်တွေ့လာရသည့် ပဋိပက္ခရုပ်ပုံကားချပ်

ပဋိပက္ခဆက်ဖြစ်နေသည်နှင့်အမျှ အမေရိကန်၊ ဂျပန်နှင့် အခြားသော နေတိုးအဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံများသည်လည်း ယူကရိန်းအား လက်နက်များဆက်လက်ထောက်ပံ့နေကြဆဲ ဖြစ် သည်။ ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ ဥရောပတိုက်၏ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဥရောပနိုင်ငံများ ကြားတွင် ကြီးမားသောစိုးရိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် နေတိုးအဖွဲ့အပေါ် အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအပေါ် မှီခိုမှုပိုမိုမြင့်တက်လာမည် ဖြစ်သည်။ ရုရှား- ယူကရိန်းပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုနားလည်နိုင်ရန်အတွက် ယူကရိန်းရှိ အခြေအနေအရပ် ရပ်၏ နောက်ခံသမိုင်းကို ပြန်ကြည့်ရန်လိုအပ်သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ပြိုကွဲပြီးသည့်အချိန်တွင် အရှေ့ဘက်သို့ တစ်လက်မမျှတိုးချဲ့ခြင်းမပြုဟု ကတိပြုခဲ့သော်လည်း နေတိုးအဖွဲ့သည် အရှေ့ဘက်သို့ တအိအိချဲ့ထွင်လာခဲ့သည်။ ဘီလာရစ်နှင့်ယူကရိန်းမှလွဲ၍ ရုရှား၏ အနောက်ဘက်ရှိ ဥရောပနိုင်ငံအားလုံးသည် နေတိုးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည်။ နေတိုးအဖွဲ့သည် ကာကွယ်သည့်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ရမည့်အစား အမှန်စင်စစ် ကြီးမားသော ထိုးစစ်ဆင်သည့်အဖွဲ့ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ရုရှားက ထပ်ဖန်တလဲလဲပြောဆိုခဲ့သော်လည်း အမေရိကန်အစိုးရသည် ယူကရိန်းအား နေတိုးအဖွဲ့သို့ ဝင်ခွင့်မပြုဆိုသည့် ကတိကဝတ် ပေးရန် ငြင်းဆိုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အစိုးရသည် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် အဆိုပါ ပဋိပက္ခကို လိုအပ်နေသည်ဆိုသည်ကို စီးပွားရေးအချက်အလက်များဖြင့် ရှင်းမပြနိုင်သော် လည်း လက်ရှိအကျပ်အတည်းအား လိုအပ်နေသည်ဆိုသည်မှာ မငြင်းနိုင်သည့် ခိုင်မာသော အချက်အလက်ပင်ဖြစ်သည်။ ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ လက်ရှိအကျပ်အတည်းသည် အမေရိကန်၏ ပထဝီနိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားနှင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအား ၎င်း၏ လွှမ်းမိုးထားနိုင်မှုအထိုင်နှင့်လည်းကောင်း ကိုက်ညီနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အခြေအနေအရပ် ရပ်၏ နောက်ကွယ်ရှိ စီးပွားရေးတွန်းအားများအား နားလည်ခြင်းသည် အကျပ်အတည်း၏ သဘာဝနှင့်ပတ်သက်သည့် ရုပ်ပုံကားချပ်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမြင်နိုင်ရန် အကူအညီဖြစ် စေနိုင်သည်။

အမေရိကန်အစိုးရအနေဖြင့် ရုရှားကို အားနည်းအောင်ပြုလုပ်နိုင်သည့် တစ်ခုတည်း သောနည်းလမ်းမှာ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခကို တာရှည်အောင် ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဥရောပ၏ လုံခြုံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အားလုံးအပေါ် ၎င်း၏ ထိန်းချုပ် နိုင်မှုကိုလည်း ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်မှုအရ စဉ်းစားမည်ဆိုပါက ရုရှားအနေဖြင့် အမေရိကန် နှင့် နေတိုးအဖွဲ့အတွင်းရှိ ၎င်း၏မဟာမိတ်များနှင့် ခပ်ခွာခွာအနေအထားတွင် နေရန်လို အပ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရုရှားအနေဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများအား ၎င်း၏ အနောက်ဘက်နယ်စပ် နှင့် ခပ်ခွာခွာတွင်ရှိနေစေရေး ဖိအားပေးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ရုရှား၏ အဆိုပါအပြုအမူမှာ အမေရိကန်အမျိုးသားလုံခြုံရေးအတွက် ကြီးမားသည့်ခြိမ်းခြောက်မှုအဖြစ် အနောက်

မိဒီယာများက ပုံဖော်ကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရုရှား၏ အင်အားကြီးမားလာမှုအား ရပ်တန့်နိုင်ရန်အတွက် ယူကရိန်းအား အထောက်အပံ့ပေးမှုပြုလုပ်ခြင်းနှင့် တစ်ပြိုင်တည်းမှာပင် ရုရှားအပေါ် စီးပွားရေးစစ်ပွဲဆင်နွှဲမှု ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် အရှေ့ဘက်သို့ နေတိုးအဖွဲ့ချဲ့ထွင်နိုင်ရေးအတွက် အကြီးမားဆုံးအတားအဆီးတစ်ခုကို ဖယ်ရှားနိုင်ရေးအား အမခံချက်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယူဆခဲ့ပုံရသည်။

မည်သူအမြတ်ထွက်နေသနည်း

ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခသည် ယူရေးရှားဒေသ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ စွမ်းအင်၊ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကွန်ရက်များ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ကိစ္စရပ်များနှင့် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးကိစ္စများအပေါ် ရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ပဋိပက္ခတစ်ခု ဖြစ်လာပြီဆိုပါက နိုင်သူရှိသကဲ့သို့ ရှုံးသူလည်း ရှိစမြဲဖြစ်သည်။ မည်သူနိုင်ပြီး မည်သူရှုံးကြသနည်း။

ထိခိုက်မှုအရှိဆုံးနိုင်ငံမှာ ယူကရိန်းပင်ဖြစ်သည်။ ပညာတတ်နိုင်ငံသား အများအပြား ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ သန်းနှင့်ချီသောပြည်သူများ အခြားနိုင်ငံများသို့ ထွက်ပြေးခိုလှုံကြရသည်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုခေတ်က ဒေါ်လာဘီလီယံရာနှင့်ချီ၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားရသည့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာထုတ်လုပ်မှုများ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ Luhansk နှင့် Donetsk ဒေသများ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ နေတိုးအဖွဲ့ကလည်း ယူကရိန်းအား အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လက်ခံမည့် အရိပ်အယောင်လည်း မတွေ့ရသေးပါ။

ရုရှားနိုင်ငံလည်း ဆုံးရှုံးမှုတချို့ရှိသည်။ ရုရှားစစ်တပ်အနေဖြင့်လည်း တပ်သားတချို့ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသကဲ့သို့ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာပစ္စည်းတချို့လည်း ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ စီးပွားရေးအရ ကြည့်ပါကလည်း ဥရောပရှိ ၎င်း၏စွမ်းအင်ဈေးကွက် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

ဥရောပလည်း ဆုံးရှုံးမှုများ ရှိခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ဥရောပရှိ အရေးပါသည့် အင်စတီကျူးရှင်းကြီးနှစ်ခုဖြစ်သည့် နေတိုးနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ အဆိုပါအင်စတီကျူးရှင်းကြီးနှစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအများစုသည် ယူကရိန်းထံ လက်နက်များ ပေးပို့ခဲ့သည်။ ဥရောပသည် အဆိုပါပဋိပက္ခကြောင့် ဆုံးရှုံးမှုအများအပြား ရှိခဲ့သည်။ ယူကရိန်းပြည်သူ သန်းပေါင်းများစွာသည် ဥရောပအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများထံ ထွက်ပြေးခိုလှုံလာကြသည်။ ရုရှားကလည်း တန်ပြန်သည့်အနေဖြင့် ဥရောပသမဂ္ဂနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့အား ၎င်း၏ ဓာတ်ငွေ့ပေးပို့မှုကိုရပ်ဆိုင်းကာ ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ဥရောပ၏စီးပွားရေးကို အထိနာစေခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခတွင် တိုက်ရိုက်အကျိုးစီးပွားမရှိဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ပဋိပက္ခကိုမူ တာရှည်ဖြစ်စေလိုမည် မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်သည့်အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရန် အဆိုပြုချက်(၁၂)ချက်ဖြင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ရုရှားအပေါ် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများနှင့် စစ်ပွဲတို့သည် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ခါးပတ်လမ်း(BRI)အား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အခက်အခဲ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ယူကရိန်းနိုင်ငံသည် တရုတ်၏ ကုန်သွယ်ဖက်ဖြစ်နေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ၎င်း၏ စီးပွားရေး ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်အတွက် ရုရှား၏ သဘာဝဓာတ်ငွေ့လိုအပ်သည်။ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခသည် ယူရေးရှားဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်း

များစွာ ထိခိုက်နေဦးမည်ဖြစ်သည်။ ယူရေးရှားဒေသရှိ မည်သည့်နိုင်ငံမှ အကျိုးအမြတ် တစ်စုံတစ်ရာ ရရှိခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ယူကရိန်းသည် အမေရိကန်ဦးဆောင်သည့် အနောက်အုပ်စု နှင့် ရုရှားတို့ကြား ကြားခံစစ်ပွဲနေရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

သွေးစွန်းငွေ

ယူကရိန်းသည် ရုရှား၏အားအနည်းဆုံးနေရာအဖြစ် အမေရိကန်က ယူဆထားသည်။ ဥရောပအနေဖြင့် ရုရှားစွမ်းအင်အပေါ် မမှီခိုသင့်ကြောင်းနှင့် လိုအပ်သည့်စွမ်းအင်ကို အမေရိကန်နိုင်ငံမှ ဝယ်ယူနိုင်ကြောင်း အမေရိကန်တို့က ကာလကြာရှည်ကတည်းကပင် ပြောဆိုထားပြီး ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ အမေရိကန်တို့သည် ဥရောပ၏စွမ်းအင်ဈေးကွက်တွင် ခြေချနိုင်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ဥရောပသို့စွမ်းအင်ပို့လွှတ်နေသည့် North Stream-2 ပိုက်လိုင်း ကို ဆိုင်းငံ့လိုက်ပြီဖြစ်သကဲ့သို့ North Stream-1 ပိုက်လိုင်းမှာလည်း ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီး ခြင်းခံလိုက်ရသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခသည် ဆိုဗီယက်ခေတ် ဝါဆောစာချုပ်အရ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်များ၏ ရုရှားလုပ်စစ်ဘက်ဆိုင်ရာလက်နက်များမှာလည်း ယူကရိန်းထံ ပေးပို့ရသည့်အတွက် လျော့နည်းကုန်ဆုံးလုနီးပါး ဖြစ်လာပြီဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ် ရာ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် လိုအပ်သည့်လက်နက်များ အစားထိုးနိုင်ရန်အတွက် အမေရိကန်နိုင်ငံမှ မှာယူဝယ်ယူနေရပြီဖြစ်ရာ အမေရိကန်လက်နက်ကုမ္ပဏီများအတွက် ငွေကြေးအကျိုးအမြတ်များစွာ ရရှိကြသည်။

ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခကနေ မည်သူတွေ အမြတ်ထွက်နေသနည်းဆိုသော မေးခွန်း အတွက်အဖြေမှာ အမေရိကန်နိုင်ငံဟုပင် လိုတိုရှင်းဖြေရမည်ဖြစ်သည်။ ဥရောပလိုအပ်နေ သည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် လက်နက်များရောင်းချပြီး အကျိုးအမြတ်တွေရနေကြသည်။ ပညာရှင်များပြောနေကြသကဲ့သို့ စစ်စီးပွားရေး (War Economy) ဆိုသည်မှာ ယင်းကဲ့သို့ သော အခြေအနေမျိုးကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဥရောပ၏ စွမ်းအင် ဈေးကွက်နှင့် လက်နက်ဈေးကွက်ရရှိရန်အတွက် ယူကရိန်းပြည်သူများ၏ သွေးများဖြင့် ရင်းနှီးကာ အမြတ်ထုတ်လိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအမြတ်များသည် အမှန်စင်စစ် သွေးစွန်းငွေများဖြစ်နေကြောင်း တင်ပြလိုရင်းဖြစ်သည်။

ကျော်နိုင်တင့်

Ref: - <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1253787.shtml>
- <https://www.eiu.com/n/what-does-the-ukraine-crisis-mean-for-the-us/>
- <https://www.politico.eu/article/vladimir-putin-war-europe-ukraine-gas-inflation-reduction-act-ira-joe-biden-rift-west-eu-accuses-us-of-profiting-from-war/>
- <https://www.eurotopics.net/en/279446/is-the-us-benefitting-from-the-war#>
- <https://www.asiaglobalonline.hku.hk/multipolar-world-order-20-and-colliding-interests-ukraine-russia-eu-us-and-china>

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဝတ်ပုံပုံစံ

၂၀၁၆ ခုနှစ်

“ အမေရိကန်သမ္မတတွေ ဆီမန်းမန်းသလိုရွတ်နေတဲ့
 နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းတွေ
 လူ့အခွင့်အရေးနဲ့ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ
 ချိုးဖောက်မှုတွေကို အစွဲအမူက
 ဘယ်လောက်ပင်ကျူးလွန်ပေမယ့်
 အစွဲအမူဘက်က ရပ်တည်ပေးခဲ့တယ်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အမေရိကန်ဟာ အစွဲရေးကို ဘာကြောင့်ကျောထောက်နောက်ခံပေးပြီး အခိုင်အမာ ရုပ်တည်ပေးနေရတာလဲ။ အစွဲရေးဟာ အမေရိကန်အတွက် အထိမခံ ရွှေပန်းကန် (Untouchable Alliance) ဖြစ်နေရတာလဲဆိုတာ စိတ်ဝင်စားဖို့ ကောင်းပါတယ်။

၁၉၄၈ ခုနှစ် အစွဲရေးနိုင်ငံထူထောင်ပြီး မိနစ်ပိုင်းအကြာမှာ ပထမဆုံး အသိအမှတ်ပြု ခဲ့တဲ့နိုင်ငံဟာ အမေရိကန်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို မြန်မြန်ဆန်ဆန် အသိအမှတ်ပြုမှုမှာ အဲဒီ အချိန်က သမ္မတဖြစ်တဲ့ ဟင်နရီထရူးမင်းနဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ဟောင်း ဂျူးလူမျိုး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် Edward Jacobson တို့ရဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရင်းနှီးမှုက တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အနေနဲ့ အရေးပါပေမယ့် အမေရိကန်အတွက် ကမ္ဘာ့စူပါပါဝါနိုင်ငံဖြစ်လာဖို့ ဗျူဟာမြောက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမယ့်အချက်တွေလည်း ရှိနေခဲ့ပါတယ်။

အထူးသဖြင့် ရေနံသိုက်ပေါကြွယ်ဝပြီး စူးအက်တူးမြောင်းလို ရေလမ်းကြောင်းတွေ ရှိတဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသဟာ မဟာဗျူဟာအရ အရေးပါတဲ့ဒေသဖြစ်တယ်ဆိုတာ ငြင်းမရတဲ့အချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အစွဲရေးနဲ့ဆက်ဆံရေးဟာ အမေရိကန်ရဲ့နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမှာ အဓိကကျတာကြောင့် Salient feature of US foreign policy လို့ခေါ်ပါတယ်။ ကွန်ဂရက်မှာ ပါတီကြီးနှစ်ခုလုံးရဲ့ ထောက်ခံမှု (Bipartisan Support) ကိုရရှိထားပြီး နှစ်စဉ် ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၈ ဘီလီယံလောက် ထောက်ပံ့ပေးထားပါတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီး ကတည်းက အစွဲရေးကိုပေးနေတဲ့ အထောက်အပံ့ဟာ ဒေါ်လာ ၁၃၈ ဘီလီယံခန့်ရှိပြီး တခြားဘယ်နိုင်ငံထက်မဆို ပိုမိုများပြားတဲ့ ပမာဏလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ အမေရိကန်သမ္မတ တွေ ဆီမန်းမန်းသလိုရွတ်နေတဲ့ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းတွေ၊ လူ့အခွင့်အရေးနဲ့ကျင့်ဝတ်

ပိုင်းဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုတွေကို အစွဲရေးက ဘယ်လောက်ပင်ကျူးလွန်ပေမယ့် အစွဲရေး ဘက်က ရပ်တည်ပေးခဲ့တယ်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ်ကစပြီး ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီမှာ အစွဲရေး ကို ကန့်ကွက်ရှုတ်ချတဲ့အဆိုတွေကို အမေရိကန်ဟာ အကြိမ် ၅၀ ကျော် ဗီတိုအာဏာ သုံးပြီး ပယ်ချခဲ့ပါတယ်။

အမေရိကန်ဟာ အစွဲရေးရဲ့ အကြီးဆုံးကုန်သွယ်ဖက်လည်းဖြစ်ပြီး နှစ်စဉ်နှစ်ဖက် ကုန်သွယ်မှုပမာဏ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၀ ဘီလီယံခန့် ရှိပါတယ်။ ဒါ့အပြင် နှစ်နိုင်ငံပူးတွဲ သုတေသနနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ လက်နက်ထုတ်လုပ်ရေး စတဲ့ နက်ရှိုင်းတဲ့ကာကွယ်ရေး မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးလည်း ရှိပါတယ်။ အမေရိကန်ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုနဲ့ အဆင့်မြင့် ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းထုတ်လုပ်တဲ့ အခြေစိုက်စခန်းတစ်ခုကို တည်ဆောက်ခဲ့ပြီး ၁၀ ခု မြောက် အကြီးဆုံးစစ်ဘက်ဆိုင်ရာပစ္စည်းတင်ပို့တဲ့နိုင်ငံလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

အမေရိကန်မှာ (American Israel Public Affairs Committee-AIPAC) လို့ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးကို ကျားကန်ပေးထားတဲ့ ဂျူးအဖွဲ့အစည်းများစွာ ရှိပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေဟာ ပါတီကြီးနှစ်ခုရဲ့ ရန်ပုံငွေအတွက် နှစ်စဉ်အချိုးကျထည့် ဝင်ကြတယ်။ AIPAC ရဲ့ နှစ်ပတ်လည်အခမ်းအနားတွေကို အမေရိကန်သမ္မတနဲ့ ပါတီ ခေါင်းဆောင်တွေ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ တက်ရောက်ပေးရတယ်။ အမေရိကန်မှာ အချမ်းသာ ဆုံးဆိုတဲ့ဂျူးစီးပွားရေးသမားသောင်းချီတက်ရောက်ကြပြီး သြဇာကြီးမားတဲ့ နိုင်ငံရေးသမား တွေ၊ အမတ်တွေကို ဒေါ်လာသန်းနဲ့ချီ လှူကြတယ်။ AIPAC ရဲ့ သြဇာဟာ အမေရိကန်ရဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒပိုင်းထိ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုရှိတယ်လို့ ဆိုကြပါတယ်။

အစွဲရေးနိုင်ငံပေါ်ထွန်းလာတာကို အမေရိကန်ထောက်ခံခဲ့ပေမယ့် အစောပိုင်းနှစ် တွေမှာ သိပ်ပြီးတော့ ထူးထူးခြားခြား မရှိခဲ့ပါ။ အမေရိကန်-အစွဲရေး ဆက်ဆံရေးပထမ ဆယ်စုနှစ်နှစ်ခုမှာ အထစ်အငဲ့တွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ သမ္မတ အိုင်ဆင်ဟောင်ဝါလက်ထက် စူးအက်တူးမြောင်းအကျပ်အတည်းမှာ အစွဲရေးကို သူတို့သိမ်းပိုက်ထားတဲ့နယ်မြေတွေက ဆုတ်ခွာဖို့ ခပ်ထန်ထန် ပြောခဲ့ရပါတယ်။ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းကာလတွေမှာလည်း ကနေဒီအစိုးရက အစွဲရေးရဲ့ နျူကလီးယားအစီအစဉ်ကို စိုးရိမ်ပူပန်မှုတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းနဲ့ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းတွေမှာ အာရပ် အမျိုးသားရေးဝါဒဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းတစ်ခွင် ပျံ့နှံ့လာခဲ့တယ်။ အီဂျစ်သမ္မတ Gamal Abdel Nasser ဟာ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့ဝါဒကိုတွန်းလှန်ပြီး အာရပ်နိုင်ငံတွေကို ပေါင်းစည်းဖို့ ကြိုးပမ်းလာတယ်။ အနောက်နိုင်ငံတွေကို မောင်းထုတ်တဲ့ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးတိုက်ပွဲတွေ ဟာ ဒေသအနှံ့ဖြစ်ပွားလာပါတယ်။ ဒီလူထုအုံကြွမှုတွေဟာ ဒေသတွင်းမတည်ငြိမ်မှုကိုဖြစ် စေခဲ့ပြီး ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုတွေကို ဆိုးဆိုးရွားရွား ထိခိုက်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ ဒေသတွင်းနိုင်ငံ တွေကို ဆိုဗီယက်နဲ့ ပိုမိုနီးကပ်အောင် တွန်းပို့သလို ဖြစ်နေခဲ့ပါတယ်။

အာရပ်အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုနဲ့အတူ ကြီးထွားလာတဲ့ ပါလက်စတိုင်းအစွန်းရောက် တွေကို ထိန်းချုပ်နိုင်ဖို့လိုအပ်သလို တစ်ဖက်မှာလည်း အယူဝါဒရေးရာ ထိပ်တန်းရောက်လာ ချိန်မှာ အမေရိကန်အတွက် ဆိုဗီယက်ရုရှားကို ချိန်ခွင်လျှာညှိဖို့က အရာအားလုံးထက်

ပိုပြီး အရေးကြီးလာတယ်။ အထူးသဖြင့် အစွရေး ထောက်လှမ်းရေး မော့ဆက်စ် (Mossad) ဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းကို ဩဇာလွှမ်းမိုးဖို့လုပ်လာတဲ့ ဆိုဗီယက် ရုရှားရဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေကိုစုဆောင်းပေးပြီး လျှို့ဝှက်စစ်ဆင်ရေးတွေမှာ အမေရိကန်ကို ကူညီပေးခဲ့တယ်။

၁၉၆၇ ခုနှစ်မှာ ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲနဲ့ ခေါင်းမဖော်နိုင်ချိန် အရှေ့အလယ်ပိုင်းကို ဆိုဗီယက်တို့ ဩဇာလွှမ်းမိုးပြီး Proxy War တွေနဲ့ စစ်အေးချဲ့ထွင်မယ့်အရေး စိုးရိမ်နေရချိန်၊ ခြောက်ရက်ကြာ စစ်ပွဲလို့ခေါ်တဲ့ အာရပ်-အစွရေး တတိယစစ်ပွဲမှာ အစွရေးက အာရပ်ကမ္ဘာကို အနိုင်ယူပြလိုက်တာကြောင့် အမေရိကန်ဟာ အစွရေးကတစ်ဆင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းကို ပါဝါဖြန့်ကြက်ဖို့ နားလည်သွားတယ်။ ဒီစစ်ပွဲမတိုင်ခင် တစ်နှစ်ကို ဒေါ်လာ ၂၃ ဒသမ ၇ သန်း ထောက်ပံ့ရာကနေ ဒေါ်လာ ၁၀၆ သန်းအထိ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပြီး အစွရေးရဲ့ အဓိကစပွန်ဆာနိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

တကယ်လို့ အမေရိကန်အနေနဲ့ မိုင်ပေါင်းများစွာဝေးကွာတဲ့ ဒီဒေသမှာ ထောက်လှမ်းရေး၊ စစ်ရေး၊ လက်နက်အင်အား ဖြန့်ကြက်မယ်ဆိုရင် အဲဒီအချိန်က အနည်းဆုံးဒေါ်လာ ၁၂၅ ဘီလီယံလောက် ကုန်ကျမယ်လို့ ခန့်မှန်းခဲ့ကြပေမယ့် ကနဦးနှစ်စဉ်ထောက်ပံ့ငွေ ၁၀၆ သန်းနဲ့ ကမ္ဘာပေါ်မှာ စစ်ရေးမဟာဗျူဟာ အရ အရေးအကြီးဆုံးဆိုတဲ့ ဒေသကို အစွရေးက တစ်ဆင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ ထိုအချိန်ကစပြီး အစွရေးဟာ "အရှင်မွေး နေ့ချင်းကြီး" ဆိုသလို အဘက်ဘက်က အင်အားတောင့်တင်းလာခဲ့တယ်။ ဇီယွန်ဝါဒီတွေက "ကန္တာရပန်း တစ်ပွင့်ဖန်ဆင်းခြင်း" လို့တောင် တင်စားခဲ့ကြပါတယ်။

စစ်အေးကာလတစ်လျှောက် အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ မကြာခဏဖြစ်နေတဲ့ စစ်ပွဲတွေဟာ ဆိုဗီယက်လက်နက်တွေရဲ့ အစွမ်းကို တန်ပြန်စမ်းသပ်ဖို့ အမေရိကန်အတွက် အခွင့်အရေး ဖြစ်နေတာကလည်း လူပြောသူပြောများတဲ့ကိစ္စ ဖြစ်တယ်။ ၁၉၈၀ နဲ့ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွေမှာ အမေရိကန်နဲ့အစွရေးကြား သုတေ

“ စစ်အေးနောက်ပိုင်းမှာ တစ်ကောင်တည်း ပြေးတဲ့မြင်း ဖြစ်လာတဲ့ အမေရိကန်ဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်း ဒေသကို အစွရေးကတစ်ဆင့် လိုသလို ပုံဖော်နိုင်ခဲ့တယ်။ ”

သန၊ တီထွင်ဖန်တီးမှုနဲ့ လက်နက်များထုတ်လုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို စတင်ခဲ့ပါတယ်။ စစ်အေးနောက်ပိုင်းမှာ တစ်ကောင်တည်းပြေးတဲ့မြင်းဖြစ်လာတဲ့ အမေရိကန်ဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသကို အစွဲရေးကတစ်ဆင့် လိုသလိုပုံဖော်နိုင်ခဲ့တယ်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှာ သမ္မတဟောင်း ဘီလ်ကလင်တန်က အစွဲရေးနဲ့ အိမ်နီးချင်းအာရပ်နိုင်ငံတွေကြား ရေရှည်တည်တံ့တဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်နိုင်ဖို့ နှစ်စဉ်စစ်ရေးအကူအညီ ဘီလီယံနဲ့ချီပြီးပေးဖို့ကတိပြုထားတဲ့ ၁၀ နှစ်ကြာ စာချုပ်လွှာသုံးခုထဲက ပထမဆုံးတစ်ခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါတယ်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်မှာ အစွဲရေးဟာ ဟားမားစ်နဲ့ တခြားစစ်သွေးကြွအုပ်စုတွေက ရေဒါနည်းပညာအသုံးပြု တာတိုလေကြောင်း ဒုံးကျည်ကာကွယ်ရေးစနစ်ဖြစ်တဲ့ Iron Dome ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီစနစ်ဟာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် အမေရိကန်က ထုတ်လုပ်ထားပြီး ငွေကြေးအားဖြင့်လည်း အမေရိကန်က ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားတဲ့ စနစ်ဖြစ်ပါတယ်။ 9/11 နောက်ပိုင်း အကြမ်းဖက်သမားတချို့ဟာ အမေရိကန်ရဲ့ အဓိကကျတဲ့ မဟာမိတ်ဖြစ်တဲ့ ဆော်ဒီနိုင်ငံသားတွေ ဖြစ်နေတာကြောင့် ဆော်ဒီအပေါ် အပြည့်အဝယုံကြည်ဖို့ ခက်လာတယ်။ တစ်ဖက်မှာလည်း အမေရိကန်ရဲ့ ဒေသတွင်းအနီးစပ်ဆုံး မဟာမိတ်တွေအဖြစ် အစွဲရေးနဲ့ဆော်ဒီကိုကိုင်ပြီး ဘုံရန်သူဖြစ်တဲ့ အီရန်ကို အင်အားချိန်ခွင်လျှာထိန်းညှိဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစွဲရေးကို ပိုမိုအားကိုးတာက သူတို့အတွက် ပိုမိုအကျိုးရှိပြီး ရေနံရရှိမှုကိုခြိမ်းခြောက်မယ့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းမငြိမ်မသက်မှုတွေကို အထိန်းအထေ လုပ်ထားနိုင်တယ်လို့ သုံးသပ်လာပါတယ်။ ဒေသတွင်းပဋိပက္ခကို အရှိန်မြှင့်နိုင်တဲ့ အီရန်နဲ့ လက်ဘနွန်အခြေစိုက် အစွဲလာမ္မစ်စစ်သွေးကြွတွေကို အဟန့်အတားဖြစ်စေပေမယ့် ပါလက်စတိုင်းအရေးဖြေရှင်းရာမှာ အသေအပျောက်နဲ့ ပျက်စီးမှုတွေက အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေအတွက် အမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်ကို လှုံ့ဆော်ပေးသလိုလည်း ဖြစ်နေပါတယ်။ အစွဲရေးဗိုလ်ချုပ် Matti Peled ပြောဖူးသလို အမေရိကန်ရဲ့ အကူအညီဟာ အစွဲရေးကို ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်တဲ့အသွင်အပြင်ကို တွန်းပို့သလိုဖြစ်နေပေမယ့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတည်ငြိမ်ရေးအတွက် မဟာဗျူဟာမြောက် Powerhouse အဖြစ် ဆက်လက်ကူညီနေဦးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ထွန်းမင်းသိန်း

Ref: - Aljazeera; Why is the US unequivocal in its support for Israel?
- The Hindu; Understanding U.S.-Israel relations
- Foreign Policy in Focus; Why the U.S support Israel CNN; 75 years of US support for Israel, briefly explained Jacobin; Why Does the United States Support Israel? Wikipedia

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဝန်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့်
ဒေသတွင်းစီးပွားရေးများနှင့် ဒေသခံများအတွက် အကျိုးရှိစေရန်
BRI တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ
အဓိကစီမံကိန်းများ တည်ဆောက်မှုအတွက်
အရေးပါသော ပံ့ပိုးမှုကိုပေးထားသည်။”

“ BOC သည် ၎င်း၏ဘဏ္ဍာရေးဝန်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့်
ဒေသတွင်းစီးပွားရေးများနှင့် ဒေသခံများအတွက် အကျိုးရှိစေရန်
BRI တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ
အဓိကစီမံကိန်းများ တည်ဆောက်မှုအတွက်
အရေးပါသော ပံ့ပိုးမှုကိုပေးထားသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကမ္ဘာ့အနှံ့လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ အရည်ကြာဆုံးသမိုင်းကြောင်းနှင့် အဆင့်အမြင့်ဆုံးဖြစ်သော (Bank of China-BOC) ဟုလည်း လူသိများသော တရုတ်ဘဏ်သည် ရုပ်ဝန်းနှင့်ပိုးလမ်းမကြီး စီမံကိန်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ခိုင်မာသော ပံ့ပိုးကူညီမှုပေးထားသည်။

BOC သည် အရည်အသွေးမြင့်မားသော ဒေသန္တရတိုးတက်မှုကို အထောက်အကူပြုရန်နှင့် ဒေသခံပြည်သူများကို အကျိုးပြုရန်ရည်ရွယ်လျက် ရုပ်ဝန်းနှင့်ပိုးလမ်းမကြီး (BRI) တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများသို့ အဆင့်အတန်းမြင့်မားသော ဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် ၎င်း၏ ၁၁ နှစ် သမိုင်းကြောင်းနှင့် ၎င်း၏ ပြည်ပလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ တိုးချဲ့ထားသောကွန်ရက်ကို အသုံးပြုနေသည်။ BOC သည် စတင်လုပ်ဆောင်ချိန်မှစ၍ ပဏာမခြေလှမ်းကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တက်ကြွသော Player တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ၎င်း၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ကြီးထွားတိုးတက်လာခြင်းမှ တစ်ဆင့် စီမံကိန်းအစပြုမှုတွင်ပါဝင်သော တရုတ်နှင့်အခြားနိုင်ငံများကို ပေါင်းကူးဆက်သွယ်ရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။

ဘဏ္ဍာရေးကွန်ရက်

BRI အတွက် BOC ၏ ကတိကဝတ်များထဲမှတစ်ခုသည် ပဏာမခြေလှမ်းတွင် ပါဝင်သည့်နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများရှိ ၎င်း၏ဘဏ္ဍာရေးကွန်ရက်ကို တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းမှတစ်ဆင့် အရင်းအနှီးများလည်ပတ်မှုကို အာမခံပေးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ စက်တင်ဘာလ

တွင် ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံ Riyadh ရှိ BOC ၏ ဘဏ်ခွဲသည် စတင်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး BRI တွင်ပါဝင်သော ၄၄ နိုင်ငံနှင့် ဒေသများအပါအဝင် နိုင်ငံရပ်ခြားရှိ နိုင်ငံများနှင့် ဒေသပေါင်း ၆၄ ခုကို လွှမ်းခြုံထားကြောင်း အမှတ်အသားပြုခဲ့သည်။ ယခုအခါ BOC သည် ၎င်းဝန်ဆောင်မှုပေးနေသော Belt and Road နိုင်ငံများနှင့် ဒေသအရေအတွက်အရ ထိပ်တန်းတရုတ်ဘဏ်ဖြစ်သည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် BOC သည် Belt and Road နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများတွင် ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်၊ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသည်။ ထို့ပြင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အခြားသော Belt and Road နိုင်ငံများ၏ အခြေချနေထိုင်မှုများအတွက် ငွေကြေးအသုံးပြုမှုတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြှင့်တင်ပေးခြင်းမှတစ်ဆင့် ကူညီရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသည်။

တရုတ်ဘဏ်များကြားတွင် ၎င်းသည် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ရင်မင်ဘီအညွှန်းကိန်းနှင့် ကမ်းလွန် ရင်မင်ဘီအညွှန်းကိန်းကို ပထမဆုံးထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ယွမ်ငွေ ၇၀၀ ထရီလီယံ (ဒေါ်လာ ၉၅ ဒသမ ၂ ထရီလီယံ) ကျော် နှစ်စဉ် RMB အခြေချနေထိုင်မှု ပမာဏနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံနှင့်ဒေသပေါင်း ၁၃ ခုတွင် အခြေချနေထိုင်မှု ယွမ်ငွေဖြင့် မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ၎င်းသည် ၎င်း၏ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အစုစုကိုလည်း တိုးချဲ့ခဲ့သည်။

BOC သည် ၎င်း၏ဘဏ္ဍာရေးဝန်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးများနှင့် ဒေသခံများအကျိုးရှိစေရန် BRI တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ အဓိက စီမံကိန်းများ တည်ဆောက်မှုအတွက် အရေးပါသော ပံ့ပိုးမှုကိုပေးထားသည်။ BOC သည် စုစုပေါင်း ပမာဏ ဒေါ်လာ ၂၉၀ ဘီလီယံကျော်နှင့်အတူ Belt and Road နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများရှိ စီမံကိန်း ၁,၀၀၀ ကျော်အား ချေးငွေများ ပံ့ပိုးခဲ့သည်။

အထင်ကရ စီမံကိန်းများ

BOC ၏ ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့ရရှိထားသော အထင်ကရစီမံကိန်းများတွင် အင်ဒိုနီးရှားရှိ ဂျာကာတာ-ဘန်ဒေါင်း မြန်နှုန်းမြင့်မီးရထား၊ တရုတ်-လာအို မီးရထား၊ ပီရူးရှိ Chancay ဆိပ်ကမ်းနှင့် အာရှအလယ်ပိုင်းတွင် အကြီးမားဆုံး တစ်ခုတည်းသောလေအားလျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်လုပ်ရေးစီမံကိန်းဖြစ်သည့် Uzbekistan ရှိ Bukhara လေအားလျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစက်ရုံတို့ ပါဝင်သည်။ ဟာဇီဂိုဗီးနားနှင့် ဘော့စနီးယားရှိ Doboj ဆေးရုံကဲ့သို့သော BOC မှ ဘဏ္ဍာရေးအရ ပံ့ပိုးပေးသော အသေးစားစီမံကိန်းအချို့သည် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ၎င်းစီမံကိန်းများသည် ဒေသခံများအတွက် အကျိုးရှိစေပြီး ပျော်ရွှင်မှုဆိုင်ရာခံစားမှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် ကူညီပေးရာတွင် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။

BRI တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများအတွက် ရန်ပုံငွေရှာဖွေခြင်းပြဿနာများကို ထိရောက်စွာဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် BOC သည် ၎င်း၏ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုအစုစုကို ကြွယ်ဝစေရန် နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း

ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း BOC သည် အာရှအခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်းနှင့် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုများ တိုးတက်ခဲ့သည်။ BOC သည် ပိုးလမ်းမကြီးရန်ပုံငွေ (Silk Road Fund) နှင့် အကြွေးများရယူ ပေးချေမှု သဘောတူညီချက်တစ်ခု ပံ့ပိုးပေးရန် သဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် ပထမဆုံးဘဏ် ဖြစ်သည်။

ယနေ့အချိန်အထိ BOC သည် BRI ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် တည်ဆောက်မှုကို ပစ်မှတ်ထားသည့် ကြိမ်နှုန်းအမြင့်ဆုံး ငွေချေးစာအုပ်များထုတ်ပေးသည့် နိုင်ငံတကာ Player များထဲမှ ထိပ်တန်းဘဏ် ဖြစ်သည်။ BOC သည် BRI ၏နယ်ပယ်သို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ ၎င်းသည် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ဆောင်ရွက်မှု အတိုင်းအတာနှင့်နယ်ပယ်တွင် အကြီးဆုံးဖြစ်သကဲ့သို့ အချမ်းသာဆုံးသော ငွေကြေးအစုစုလည်း ဖြစ်သည်။

BOC သည် ဈေးကွက်ဝေစုအရ Panda Bonds များ ထုတ်ပေးခြင်းမှတစ်ဆင့် ရန်ပုံငွေဖြင့်တင်ရှာဖွေသည့် Belt and Road နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ကူညီပေးရာတွင် ထိပ်တန်းတရုတ်ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ Panda Bonds များသည် တရုတ်နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရပ်ခြားထုတ်ပေးသူများမှ ရောင်းချသော Renminbi-denominated ကြွေးမြီများ ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်း BOC သည် တရုတ်နိုင်ငံတွင် ဥရောပ၏ ပထမဆုံး Panda Bonds ထုတ်ပေးရန် ပိုလန်နိုင်ငံအား ကူညီပေးခဲ့သည်။ BRI ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပစ်မှတ်ထားသည့် ပထမဆုံး အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် Panda Bonds ထုတ်ပေးရာတွင် ဟန်ဂေရီနိုင်ငံကို ကူညီပေးခဲ့သည်။

ဘဏ္ဍာရေးနယ်ပယ်ကို ကျော်လွန်ခြင်း

BRI တွင် BOC ၏ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုသည် ဘဏ္ဍာရေးနယ်ပယ်ကို ကျော်လွန်သွားပြီဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တရုတ်ဘဏ်သည် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အခြား Belt and Road နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ ကုမ္ပဏီများအတွက် ကုန်သွယ်မှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ယနေ့အချိန်အထိ စုစုပေါင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်း ၁၁၃ ခုကို စုစည်းခဲ့သည်။ အဆိုပါဘဏ်၏ စာရင်းဇယားများအရ BRI စီမံကိန်းတွင်ပါဝင်သည့် နိုင်ငံနှင့်ဒေသပေါင်း ၁၅၂ ခုမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပေါင်း ၄၀,၀၀၀ ကျော်သည် အခမ်းအနားများတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး ကောင်းမွန်သောရလဒ်များ ရရှိခဲ့ကြသည်။

ထို့ပြင် BOC သည် နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖလှယ်မှုများကို ပစ်မှတ်ထားကာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲရှစ်ခုကို ပြုလုပ်ကျင်းပခဲ့သည်။ တစ်ဖန် Belt and Road နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းအတွက် ထင်ရှားသောကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကို လေ့ကျင့်ပေးခဲ့သည်။ BRI ကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် BOC ၏ နောက်ထပ်အာရုံစိုက်မှုမှာ နိုင်ငံတကာထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယနေ့အချိန်အထိ တရုတ်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်း ၄၀ ကျော်၊ ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည် ၄၀ ကျော်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုယန္တရားများကိုထူထောင်ထားပြီး ဖြစ်သည်။ BOC အနေဖြင့် ငွေ

ပေးချေမှုများ၊ စီမံကိန်းငွေကြေးထောက်ပံ့မှု၊ အစုရှယ်ယာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ဤသမဝါယမ အစီအစဉ်အတွက် ငွေကြေးငှားရမ်းမှုစာချုပ်များ အပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးဆောင်ထားသည်။

BOC လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၏ နောက်ထပ် ထူးခြားချက်မှာ ၎င်း၏ဘဏ္ဍာရေးကိရိယာများမှ တစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် BRI တွင်ပါဝင်သော အခြားနိုင်ငံများနှင့် ဒေသများရှိ အစိမ်းရောင် စီးပွားရေးနှင့် ကာဗွန်ထုတ်လုပ်မှုနည်းသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် လက်ရှိကာလတွင် အစိမ်းရောင်ချေးငွေများ အတွက် အကြီးဆုံးဈေးကွက်ဖြစ်ပြီး အစိမ်းရောင် စာချုပ်များအတွက် ဒုတိယအကြီးဆုံးဈေးကွက် ဖြစ်သည်။ ဤလမ်းကြောင်းကို မောင်းနှင်ပြီး BOC သည် စီမံကိန်းများကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန်နှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆီသို့ အသွင်ပြောင်းရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ပလက်ဖောင်းများကိုဖန်တီးရန် ရည်ရွယ်လျက် credit lines ပံ့ပိုးခြင်းနှင့် အစိမ်းရောင်နှင့် ကာဗွန်ထုတ်လုပ်မှုနည်းသော တိုးတက်မှုဆီသို့တည်သော ငွေချေးစာချုပ်များထုတ်ပေးခြင်းအပါအဝင် ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးဖန်တီးခဲ့သည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးအရွှေ့

ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးခေတ်တွင် BOC သည် Belt and Road နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ ဖောက်သည်များအဆင်ပြေစေရန် အမြဲတစေ ဆန်းသစ်တီထွင်လျက်ရှိသည်။ ဉာဏ်ရည်တူနည်းပညာ၊ ကြီးမားသောဒေတာနှင့် Cloud computing အပါအဝင် နောက်ဆုံးပေါ်နည်းပညာများသည် ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်း၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လုပ်ပိုင်ခွင့် များပေးရာတွင် ပိုမိုအရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။ ထို့ကြောင့် BOC သည် Belt

“ ဒစ်ဂျစ်တယ် အသွင်ကူးပြောင်းရေး ခေတ်တွင် BOC သည် Belt and Road နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများရှိ ဖောက်သည်များ အဆင်ပြေစေရန် အမြဲတစေ ဆန်းသစ်တီထွင်လျက် ရှိသည်။ ”

and Road နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများ၏ စက်မှုအသွင်ကူးပြောင်းရေး အရှိန်မြှင့်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဆန်းသစ်ဖန်တီးမှုစွမ်းရည်များကိုမြှင့်တင်ရန် ဤခေတ်မီသော ဘဏ္ဍာရေးနည်းပညာများကို အသုံးပြုနေသည်။ BOC အနေဖြင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်အခြေခံအဆောက်အအုံတည်ဆောက်မှုနှင့် နည်းပညာ၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများပေါင်းစပ်မှုတွင် အဆိုပါနိုင်ငံများနှင့်ဒေသများကို အကူအညီပေးလျက် ရှိသည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဆက်စပ်နိုင်ငံပေါင်း ၂၀ ရှိ အခြားအလားတူ အဖွဲ့အစည်းများမှထုတ်ပြန်သော လမ်းညွှန်ချက်များကိုအခြေခံ၍ BOC သည် Belt and Road ဒေသများရှိ ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းသတ်မှတ်ခြင်းကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်နေသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ Belt and Road နိုင်ငံများကို ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများတည်ဆောက်ရေး၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် စံနှုန်းများအပေါ် အခြေခံပြီး စက်မှုလုပ်ငန်းဖွင့်လှစ်ခြင်းတို့တွင်ကူညီရန် တရုတ်တို့၏ အသိပညာ၊ ဉာဏ်ပညာကို အသုံးပြုရန်ရည်ရွယ်လျက် BOC သည် ထိုနှစ်မှစတင်ကာ အစီအစဉ်များ ဆက်တိုက်လုပ်ဆောင်ရန် အခြားတရုတ်စီးပွားရေးဘဏ်များနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

အသစ်တစ်ဖန် ကြိုးပမ်းမှုများ

အနာဂတ်ကိုမျှော်ကြည့်ရာတွင် BOC သည် စဉ်ဆက်မပြတ် အရည်အသွေးမြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလမ်းကြောင်းပေါ်ရှိ Belt and Road နိုင်ငံများကို တွန်းအားပေးကူညီရန် ဘဏ္ဍာရေးချိတ်ဆက်မှုကို ဆက်လက်တိုးတက်စေမည် ဖြစ်သည်။ BOC သည် BRI တွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများသို့ ၎င်းတို့၏ တည်ငြိမ်ပြီး ခံနိုင်ရည်ရှိသော၊ သာယာဝပြောသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို သေချာစေရန်နှင့် ရေရှည်တည်ငြိမ်သော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာပံ့ပိုးမှုများကို ပေးသွားမည်ဖြစ်သည်။

BOC သည် BRI တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများ၏ ချိတ်ဆက်မှုကို သေချာစေရန် ရထားလမ်းများ၊ အဝေးပြေးလမ်းများ၊ ဆိပ်ကမ်းများ၊ မြို့ပြလေကြောင်းနှင့် တယ်လီကွန်မြူနီကေးရှင်းများကဲ့သို့သော အဓိကအဆောက်အအုံများဆောက်လုပ်ရာတွင် တက်ကြွစွာပံ့ပိုးကူညီမည် ဖြစ်သည်။ အစိမ်းရောင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ဆန်းသစ်ဖန်တီးမှုဖြင့် မောင်းနှင်သော တိုးတက်မှုနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို အာရုံစိုက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံနှင့်ဒေသများအတွက် တိုးတက်မှုနယ်ပယ်အသစ်များ ပျိုးထောင်ခြင်းကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြမည်ဖြစ်သည်။

BOC သည် Belt and Road နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများရှိ အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ စက်မှုလုပ်ငန်း အသင်းအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် ရေရှည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ယန္တရားတစ်ခုကိုထူထောင်ရန် ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက်များကို ချမှတ်မည်ဖြစ်သည်။ BOC သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များကို ပေါင်းစည်းရာတွင် ၎င်း၏စွမ်းရည်ကိုလည်း မြှင့်တင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် Belt and Road ဒေသများနှင့် ပြင်ပရှိ ၎င်း၏ဖောက်သည်များအတွက် ပြီးပြည့်စုံသော ဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် ရန်ပုံငွေများ၊ လုံခြုံရေး၊ အာမခံနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု စီမံခန့်ခွဲမှုကဲ့သို့သော ပလက်ဖောင်းမျိုးစုံကို အသုံးပြုသွားမည် ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်ထိ တရုတ်

နိုင်ငံသည် BRI တည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ခေါင်းစဉ်ဖြင့် နိုင်ငံပေါင်း ၁၅၂ နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း ၃၂ ဖွဲ့တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး သဘောတူညီချက်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော် လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ပဏာမခြေလှမ်းသည် ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သူများကို မျှဝေထားသော အနာဂတ်ရှိသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခုသို့ ခေါ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

BOC သည် လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ အနာဂတ်ကာလတွင် ၎င်းအနေဖြင့် Belt and Road ဒေသများရှိ ကုန်သွယ်ရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်မှုများကို ပိုမိုအဆင်ပြေချောမွေ့စေရေးနှင့် ချိတ်ဆက်မှုပိုမိုတိုးတက်စေရန် ၎င်း၏ပံ့ပိုးကူညီမှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားမည် ဖြစ်ပေသည်။

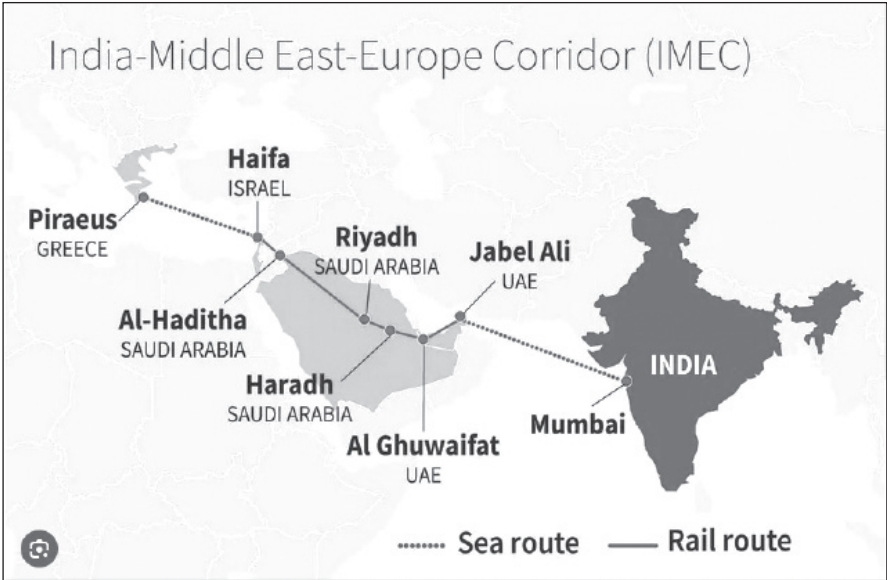
မောင်မောင်မြင့်သိန်း (စက်မှုတက္ကသိုလ်)

Ref: Bank of China boosts development of Belt and Road by Yuan Shenggao

အချိန်မီ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။

အချိန်မီ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။

“ တရုတ်က BRI ကို စတင်ကတည်းက အမေရိကန်နှင့်မိတ်ဖက်များသည် BRI အား ထိရောက်စွာတုံ့ပြန်ရန် မဟာဗျူဟာများကို အလေးအနက်ထား စဉ်းစားနေခဲ့ကြသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အိန္ဒိယမှ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် ဥရောပတို့ကို ဆက်သွယ်သော စီးပွားရေးစင်္ကြံ လမ်းကြောင်းတစ်ခု (India-Middle East-Europe Economic Corridor-IMEC)ကို ဖော်ဆောင်ရန် ၂၀၂၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၉ ရက်မှ ၁၀ရက်နေ့အထိ အိန္ဒိယတွင်ကျင်းပခဲ့သော G-20 အစည်းအဝေး၌ အိန္ဒိယ၊ အမေရိကန်၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ ဥရောပသမဂ္ဂ၊ ယူအေအီး၊ ပြင်သစ်နှင့် အီတလီတို့က နားလည်မှုစာချွန်လွှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်အကောင်အထည်ဖော်ရေးနှင့် ပြီးစီးရမည့်အချိန်ဇယားသတ်မှတ်ခြင်းတို့ကို ပါဝင်သောနိုင်ငံများက ဆက်လက်ဆွေးနွေးကြမည်။ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ အစ္စရေး၊ ယူအေအီးနှင့် ဂျော်ဒန်တို့လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆက်စပ်နေသည်မှာ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ များစွာထူးခြားနေသည်။ အစ္စရေးသည် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးသူများတွင် မပါဝင်သော်လည်း အနာဂတ်တွင် ပါဝင်လာမည်မှာ မလွဲကောက်ဖြစ်သည်။

ဥရောပနှင့်အာရှအကြား IMEC လမ်းကြောင်းတစ်လျှောက်ဒေသများတွင် စီးပွားရေးနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံထွန်းကားလာမည့်အပြင် နိုင်ငံစုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အမေရိကန်နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့ဦးဆောင်မှုကို ခိုင်ခံ့စေကာ အာရှနှင့်ဥရောပတို့ စည်ပင်တိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်ပေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တရုတ်၏ ရပ်ဝန်းနှင့်ပိုးလမ်းမအစီအစဉ် (Belt and Road Initiative-BRI)ကို တန်ပြန်လှုပ်ရှားလိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရုရှားကို အဟန့်အတားပြုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လမ်းကြောင်းတွင် ရေကြောင်းနှင့် ကုန်းကြောင်းများပါဝင်နေပြီး မတည်မငြိမ်ဖြစ်နေသော အရှေ့အလယ်ပိုင်း ရှိစူးအက်တူးမြောင်းလမ်းကြောင်းကို ရှောင်ရှားလိုသောသဘောလည်း ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေး

“ တရုတ်၏
 ကမ္ဘာကို
 လွှမ်းခြုံလာသော
 စီးပွားရေးအရှိန်အဝါ၊
 ရပ်ဝန်းနှင့်
 ပိုးလမ်းမတို့သည်
 IMEC ကို
 စိန်ခေါ်လာမည်မှာ
 မလွဲကေန်
 ဖြစ်သည်။ ”

ပေါင်းစည်းမှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ကုန်သွယ်ရေးများမှာ
 စာတို့တွင် ပါဝင်မည့်နိုင်ငံများ အကျိုးအမြတ်ရရှိ
 ကြမည်။ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက မျက်နှာ
 စာပေါင်းစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးသို့ ဦးတည်စေ
 ရန် ရည်ရွယ်ပေသည်။ စီးပွားရေးကဏ္ဍသာမက
 သံတမန်ရေး၊ ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ အကြမ်းဖက်တိုက်
 ဖျက်ရေးနှင့် ဒေသတည်ငြိမ်ရေးတို့တွင် ပူးပေါင်း
 ဆောင်ရွက်လာကြမည်ဖြစ်သည်။

တရုတ်က BRI ကို စတင်ကတည်းက
 အမေရိကန်နှင့်မိတ်ဖက်များသည် BRI အား ထိ
 ရောက်စွာတုံ့ပြန်ရန် မဟာဗျူဟာများကို အလေး
 အနက်ထား စဉ်းစားနေခဲ့ကြသည်။

IMEC လမ်းကြောင်းသည် အိန္ဒိယမှရေ
 ကြောင်းဖြင့် ယူအေအီး၊ ထိုမှ ဆော်ဒီအာရေဗျသို့
 မီးရထားဖြင့်၊ ဂျော်ဒန်-အစ္စရေးတို့သို့ကုန်းကြောင်း
 ဖြင့်၊ အစ္စရေးနိုင်ငံ ဟိုက်ဖာဆိပ်ကမ်းမှ ဥရောပ
 ဆိပ်ကမ်းအသီးသီးသို့ ဆက်သွယ်မည်ဖြစ်သည်။
 လမ်းကြောင်းခွဲအနေဖြင့် ဂရိမှတစ်ဆင့် အီတလီ
 သို့လည်း ဆက်သွယ်မည်ဖြစ်သည်။ ကုန်းလမ်းနှင့်
 အတူတစ်ပါတည်း ဖိုင်ဘာကြိုးနှင့် ကီလိုမီတာ
 ၅,၀၀၀ ရှိ ဟိုက်ဒရိုဂျင်ပိုက်လိုင်းလည်း ပါဝင်မည်
 ဖြစ်သည်။ ထိုလမ်းကြောင်းသည် အသုံးပြုနေကျ
 လမ်းကြောင်းမှသွားသည်ထက် စရိတ် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း
 မှ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ သက်သာမည်။ စွမ်းအင်ကို
 ထိရောက်စွာအသုံးပြုခြင်းဖြင့် စိမ်းရောင်စိုစီးပွားရေး
 ဖြစ်ထွန်းစေပြီး အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ
 စွာ ပေါ်ထွန်းလာစေမည်ဖြစ်သည်။

ကျယ်ပြန့်ရှည်လျားသော နိုင်ငံစုံပါဝင်သော
 စီမံကိန်းတွင် ကြီးမားသောစိန်ခေါ်မှုများရှိနေသည်။
 ရှုပ်ထွေးနက်နဲသော ငွေကြေးပေးချေမှု၊ တိုက်ကြီး
 သုံးခုကို အကြားအလပ်မရှိ ချောမွေ့စွာဆက်စပ်နိုင်
 ရေး၊ မြေပြင်အနေအထားအမျိုးမျိုးကို ဖြတ်သန်းရ
 မည့်လမ်း စသည်တို့မှာ ကြီးမားသောစိန်ခေါ်မှုများ
 ပင် ဖြစ်သည်။ ဆိပ်ကမ်း၊ လမ်းတံတား၊ မီးရထား
 လမ်းတို့အပြင် ဓာတ်ငွေ့နှင့် ဖိုင်ဘာဆက်ကြောင်း

တွင် တရုတ်ကို အမေရိကန်က ရင်ဆိုင်ရာ၌ အိန္ဒိယသည် တစ်ထောင့်တစ်နေရာမှပါဝင်လာနိုင်သည်။ ယခုလမ်းကြောင်းသစ်အရ အိန္ဒိယသည် အရှေ့တောင်အာရှမှ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် ဥရောပတို့၏ ဆက်သွယ်ရေးဗဟိုချက်မ ဖြစ်လာမည်။ အာရပ်နိုင်ငံများ၊ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပတို့မှ ထည့်ဝင်မှုအများဆုံး ဖြစ်လာမည်ဖြစ်သဖြင့် အိန္ဒိယအဖို့ ခူးခပ်စားရုံ အနေအထားဖြစ်သည်။ စီမံကိန်းသည် အိန္ဒိယကို များစွာအကျိုးဖြစ်စေမည်မှာ သံသယရှိစရာမလိုပေ။ ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်း၏ ဗဟိုချက်မအဖြစ် အိန္ဒိယစီးပွားရေးကို များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေမည်။

ရုရှား၏ ဩဇာနယ်ပယ်ဖြန့်ကြက်လာမှုကို ထိန်းညှိနိုင်ပြီး ယူကရိန်းစစ်ပွဲကြောင့် ဖြစ်လာရသော ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်ပျက်ပြားခြင်းကို ကုစားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဥရောပသည် ရုရှားလောင်စာအပေါ် မှီခိုခြင်းမှကင်းလွတ်လိုသကဲ့သို့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများကလည်း စားနပ်ရိက္ခာကို ယူကရိန်း-ရုရှား ပဋိပက္ခဇန်နယ်လွတ်ကင်းသော အခြားနေရာမှ ရယူလိုကြသည်။ ရုရှားနှင့်အီရန်တို့အပေါ် ချမှတ်ထားသော အနောက်အုပ်စုဝင်များ၏ ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုများကို IMEC က အားကောင်းသွားစေမည်လည်း ဖြစ်သည်။ ရုရှားက ဆောင်ရွက်ရန် ခတ်ကွင်းပြင်နေသော ဥရောပဈေးကွက်ကို အိန္ဒိယနှင့်အီရန်တို့မှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ်သော စင်္ကြံလမ်းကြောင်း(International North-South Transport Corridor) အဆိုပြုချက်ကို ချညှိနဲ့အားနည်းသွားစေသည်။

IMEC သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် ဆက်စပ်မှုအားကောင်းစေပြီး စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တိုးတက်စေမည်။ အမေရိကန်နှင့်လည်းကောင်း၊ မဟာမိတ်များနှင့်လည်းကောင်း၊ ဒေသတွင်းနိုင်ငံအချင်းချင်းလည်းကောင်း ဆက်ဆံရေးတိုးတက်ကောင်းမွန်စေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ထက်ကျယ်ပြန့်စွာဆိုရလျှင် တရုတ်ကဆောင်ရွက်ခဲ့သော အီရန်နှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျ ပြန်လည်သင့်မြတ်မှုနှင့် တရုတ်၏ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတို့ကို ထိန်းညှိထားရန် ဖြစ်သည်။ အစ္စရေးနှင့်အာရပ်နိုင်ငံများအကြား ဆက်ဆံရေးကို တိုးတက်စေရန်လည်းဖြစ်သည်။ ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့်အစ္စရေး ဆက်ဆံရေးပုံမှန်ဖြစ်ရန် နီးစပ်နေသည့်ကာလတွင် ထိုနှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကို တစ်ဆင့်ခံဆက်ဆံရေးမှ အဆင့်တက်ပြီး ပိုမိုအင်အားကောင်းလာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထို့အတူ အစ္စရေးသည် အခြားအာရပ်နိုင်ငံများနှင့်လည်း ရင်းနှီးလာမည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဒေသတွင်းလုံခြုံရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အထောက်အကူပြုစေမည်ဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်းအခြေအနေကို လုံးဝပြောင်းလဲစေမည့် စီမံကိန်းဟု သမ္မတ ဘိုင်ဒန်က မှတ်ချက်ပြုသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂဥက္ကဋ္ဌ အာစူလာ ဗွန်ဒဲလေယန်က "ကျွန်မတို့မျိုးဆက်ရဲ့ ရည်မှန်းချက် အမြင့်မားဆုံးစီမံကိန်းပဲ"ဟု ပြောကြားသည်။ စီမံကိန်းကို ကန့်ကွက်သူမရှိတော့ မဟုတ်ပေ။ တူကီယိုသမ္မတ အာဒိုဂန်က စီမံကိန်းတွင် သူ့နိုင်ငံမပါဝင်ရသည့်အတွက် မကျေနပ်သဖြင့် "တူကီယိုမပါဘဲနဲ့ စင်္ကြံလမ်းဆိုတာ ဖြစ်လာမှာမဟုတ်ဘူး"ဟု ကန့်ကွက်ပြောဆိုသည်။ အာဒိုဂန်က အီရတ်လမ်းပန်းဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း (Iraq Development Road Project) ဆိုသည်ကို တန်ပြန်တင်ပြလာသည်။ ထိုစီမံကိန်းသည် တူကီယိုသို့ ပင်လယ်ကွေ့မှလာပြီး ယူအေအီး၊ ကာတာနှင့် အီရတ်ဆိပ်ကမ်းများမှတစ်ဆင့် ဥရောပသို့ဆက်သွယ်သောလမ်းကြောင်း ဖြစ်သည်။ အာဒိုဂန်၏အဆိုပြုချက်သည် IMEC ကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်လာမည်လား သို့မဟုတ် IMEC နှင့် ပေါင်းစည်းသွားမည်လား မပြောနိုင်သေးပေ။

ဘက်စုံချဉ်းကပ်မှုဖြင့် အာရှ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် ဥရောပတို့ကို ချိတ်ဆက်မည့် IMEC သည် G-20 အုပ်စု၏ ရည်မှန်းချက်အကြီးမားဆုံး စီမံကိန်းဖြစ်သည်မှာ အထင်အရှားပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ငွေကြေးအခြေအနေ မရေရာမှုကြီးထွားလာနေသည့်ကာလဖြစ်သည့် အပြင် သံတမန်ရေးရာပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်နေချိန်တွင် အမေရိကန်ဦးဆောင်သော G-20 ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အားဖြည့်ပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပါဝင်ကြမည့်နိုင်ငံများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့သည် လက်တွေ့ ရင်ဆိုင်ရမည့် စိန်ခေါ်မှုများဖြစ်လာမည်။ ဘဏ္ဍာငွေကြေးရရှိမှု အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရာတွင် ဟန်ချက်ညီစေမှုနှင့် လမ်းကြောင်းဖြတ်သန်းသွားမည့် နိုင်ငံများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေမှုတို့သည် စီမံကိန်းစတင်နိုင်ရေးအတွက် များစွာ အရေးကြီးသည်။ ဤစိန်ခေါ်မှုများကြောင့် စီမံကိန်းကို နှစ်အတန်ကြာသည်အထိ အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ ပါဝင်သူအားလုံးက မဆုတ်မနစ်ဆောင်ရွက်မှသာလျှင် ပြီးမြောက်နိုင်ပေမည်။

ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း စီမံကိန်းတွင် စိန်ခေါ်မှုအများအပြားရှိနေသည်။ အနောက်နိုင်ငံများက ရည်ရွယ်သော ပထမအဆင့်မှာ အစွဲရေးနှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျတို့ သံတမန်ဆက်ဆံရေး ထူထောင်ရန်ဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အာရပ်နိုင်ငံများနှင့်အစွဲရေး ပုံမှန်သံတမန်ဆက်ဆံရေးထူထောင်သွားရန်အထိ ရည်ရွယ်ချက်ကြီးမားသည်။ အာရပ်နိုင်ငံများနှင့်အစွဲရေးဆက်ဆံရေးပုံမှန်ဖြစ်သွားပါက ပါလက်စတိုင်းအရေးကိစ္စသည် ရေစုန်မျောရမည်ဖြစ်သဖြင့် ဟားမားစ်တို့က ၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် တာတိုပစ်ဒုံး ထောင်ကျော် ဖြင့် အစွဲရေးကို ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်သည်။ အစွဲရေးက ပြင်းပြင်းထန်ထန်တုံ့ပြန်ပါက အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် ရင်းနှီးစွာဆက်ဆံရေးမှာ ဖြစ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အစွဲရေးကတုံ့ပြန်ရန် အင်အားစုစည်းနေသည့်အချိန်တွင် အစွဲရေးနှင့် သံတမန်ဆက်ဆံရေးဆွေးနွေးပွဲကို ရပ်ဆိုင်းထားမည်ဟု ဆော်ဒီအာရေဗျက ကြေညာသည်။

အမေရိကန်နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့သည် လက်မှတ်ရေးထိုးရာတွင် ပါဝင်ကြသဖြင့် IMEC အတွက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့မှု အတော်ပင်အားကောင်းပေမည်။ အခြားပါဝင်သူများဖြစ်သည့် ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်၊ အီတလီ၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ ယူအေအီး၊ အိန္ဒိယတို့သည်လည်း ငွေကြေးတောင့်တင်းသူများ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးမှာ အတက်အကျမြန်လွန်းသဖြင့် စီးပွားရေးကျဆင်းသည့်အချိန်နှင့် ကြုံကြိုက်လျှင် စီမံကိန်းရပ်ဆိုင်းသွားနိုင်သည်ကို အချို့ကထောက်ပြကြသည်။ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် နားလည်မှုစာချွန်လွှာတွင် ကုန်ကျစရိတ်ကို မည်သူတွေကခွဲဝေကျခံကြမည်ကို တိတိပပ မဖော်ပြထားပေ။ မီဒီယာများ၏ ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုအရ ကုန်ကျစရိတ်သည် ရှစ်ဘီလီယံမှ ၂၀ ဘီလီယံရှိမည်ဟု ဆိုသည်။ ထိပ်သီးအစည်းအဝေးအပြီး နှစ်လအကြာတွင် ပါဝင်ကြမည့်နိုင်ငံများသည် ထည့်ဝင်မည့် ငွေကြေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်မည့် အချိန်ဇယား စသည်တို့ကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကြမည်။

ထို့ပြင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းကို ဖြတ်သန်းရမည့်လမ်းကြောင်းသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် မတည်ငြိမ်ဆုံးဒေသ ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေးဂိုဏ်းကွဲများ၊ တစ်ယူသန်များ၊ အကြမ်းဖက်

အဖွဲ့အစည်းများ တင်းကျပ်ပြည့်နေသဖြင့် IMEC စီမံကိန်း၏အနာဂတ်မှာ မရေရာလှဟု သုံးသပ်မှုများလည်း ရှိသည်။

IMEC စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်လည်ပတ်နိုင်မှုသည် ဒေသလုံခြုံတည်ငြိမ်မှု အပေါ်တွင် များစွာတည်မှီနေသဖြင့် စီမံကိန်းနှင့်ဆက်စပ်လျက် လုံခြုံရေးသဘောတူညီချက်အထိ ရောက်လာနိုင်သည်။ လုံခြုံရေးကို စုပေါင်းတာဝန်ယူကြမည်ဆိုလျှင် ပင်လယ်ကွေ့အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် အစွဲအစွဲတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရမည်။ အာရပ်နှင့်အစွဲအစွဲတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုသည်မှာ ယခုအချိန်တွင် မည်သို့မျှ စဉ်းစား၍မရနိုင်သော ကိစ္စဖြစ်သည်။ သို့သော် လုံးဝဖြစ်မလာနိုင်ဟုလည်း မဆိုနိုင်ပေ။ အနာဂတ်တစ်ချိန်ချိန်တွင် ဖြစ်ပေါ်ကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။

စီမံကိန်းသည် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ဒေသတွင်းဩဇာခိုင်မာလာစေပြီး တရုတ်ကို နောက်ချန်ထားနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ထားကြသည်။ တရုတ်၏ BRI စီမံကိန်းကို စိန်ခေါ်လိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယပို့ကုန်များသည် ချောမွေ့မြန်ဆန်လာမည်။ စီမံကိန်းအပြည့်အဝပြီးစီးသည့်အခါ အိန္ဒိယ၏ပို့ကုန်နှင့် သွင်းကုန်များ၏ ကုန်ကျစရိတ်များစွာလျော့ကျသွားစေမည်။ စီမံကိန်းသည် တရုတ်နှင့်အမေရိကန်အကြား အိန္ဒိယနှင့်ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများက ထိန်းညှိကစားနိုင်သော ၎င်းတို့အဖို့ အားသာချက်ဖြစ်သည်ဟု တွက်ဆကြသည်။ အာရပ်နိုင်ငံများမှ မင်းညီမင်းသားနှင့် အထက်တန်းလွှာများသည် အနောက်နိုင်ငံထိပ်တန်းကျောင်းများတွင် ပညာသင်ကြားခဲ့ကြသူများဖြစ်သဖြင့် အနောက်တိုင်းစံတန်ဖိုးထားမှုများကို အတော်အသင့်နှစ်သက်ကြသည်။ သို့ဖြစ်သည့်တိုင် တိုင်းပြည်၏အကျိုးစီးပွားကိုမူ မမေ့လျော့ကြ။ ထို့ကြောင့် အနောက်အုပ်စုထံမှ ရသလောက်ယူသော်လည်း တစ်ဖက်တွင်လည်း တရုတ်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို လက်ခံထားသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင် ဆော်ဒီအာရေဗျသို့လာရောက်စဉ် ပင်လယ်ကွေ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကောင်စီသည် တရုတ်က တည်ဆောက်ပေးမည့် အဘူဒါဘီဆိပ်ကမ်း၊ ကာတာတွင် ဟာမက်ဆိပ်ကမ်းနှင့် ကူဝိတ်မြို့တော်စီမံကိန်းများကို လက်ခံအတည်ပြုခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၂၀၂၃ ခုနှစ် မတ်လတွင် ဆော်ဒီအာရေဗျသည် တရုတ်၏ ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့၌ ဆွေးနွေးဖက်နိုင်ငံအဖြစ် ပါဝင်လာသည်။ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ အီဂျစ်၊ အီရန်နှင့် ယူအေအီးတို့ကို (ဘရာဇီး၊ ရုရှား၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်တို့ပါဝင်သော) BRICS အဖွဲ့တွင်ပါဝင်ရန် ဖိတ်ခေါ်ထားသည်။ BRICS သည် အနောက်အုပ်စုကဖွဲ့စည်းထားသော G-7 အဖွဲ့ကိုယှဉ်ပြိုင်ရန် ဖြစ်ပေါ်လာသောအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။

စီမံကိန်းသည် ပထဝီနိုင်ငံရေးသက်ရောက်မှုကြီးမားမည်။ တရုတ်၏ BRI အစီအစဉ်တွင်ပါဝင်သော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကိုယ်တိုင် ထည့်ဝင်ရသည့်အတွက် ကြွေးမြီပြဿနာရှိသော်လည်း IMEC စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်သောနိုင်ငံများသည် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများဖြစ်သဖြင့် ကြွေးမြီကိစ္စမရှိတော့ပေ။ အရှေ့အနောက်ဆက်သွယ်ရာတွင် BRI ၏ပြိုင်ဘက်လမ်းကြောင်းတစ်ခု မလွဲမသွေ ပေါ်ထွန်းလာပေလိမ့်မည်။

BRI ငါးနှစ်သဘောတူညီချက်မှ အီတလီက ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် နုတ်ထွက်မည်ဟု အီတလီဝန်ကြီးချုပ် မယ်လိုနီက တရုတ်ဝန်ကြီးချုပ် လီကျန်းကို G-20 အစည်းအဝေးတွင်

များအနက် ပထမဆုံးနှင့် တစ်နိုင်ငံတည်းသော လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အီတလီ၏ နုတ်ထွက်မှုသည် တရုတ်ကို အထိနာစေမည်။

အိန္ဒိယသည် IMEC တစ်ခုတည်းအပေါ်တွင် လုံးဝပုံအောထားသည်တော့မဟုတ်ပေ။ အင်ဒို-ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာမြောက် စစ်ဘက်အရပ်ဘက် ရေလမ်းကြောင်း (Strategic Indo-Pacific Military and Civil Maritime Corridor)ကို အမ်ဒမ်နှင့်နီကိုဘာကျွန်းတို့တွင် တည်ဆောက်နေသည်။ ရူပီးသန်း ၇,၂၀၀ တန်ဖိုးရှိသော အဆိုပါစီမံကိန်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်စေသည်ဆိုသော ကန့်ကွက်ချက်များကြောင့် ရပ်ဆိုင်းပေးခဲ့ရသည်။ ကျွမ်းကျင်သူများက လေ့လာဆန်းစစ်ပြီးနောက် ၂၀၂၃ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခွင့် ပြုလိုက်သည်။

ဤစီမံကိန်းသည် အရှေ့အာရှနှင့် တောင်အာရှအကြားရှိ ကိုလံဘို၊ မလေးရှားရှိ ကလန်ဆိပ်ကမ်း (Port Klang)၊ စင်ကာပူတို့နှင့်အပြိုင် ရေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးမှ အကျိုးအမြတ်ရယူရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားသည်။ အိန္ဒိယ၏စီမံကိန်းတွင် နီကိုဘာကျွန်း၌ အဲယားဘတ်စ်အရွယ်အစားလေယာဉ်များ၊ ရာသီမရွေးအသုံးပြုနိုင်သော လေယာဉ်ကွင်းများ ပါဝင်သည်။ အရပ်ဘက်၊ စစ်ဘက်လေယာဉ်များ အသုံးပြုနိုင်ရန်ရည်ရွယ်သည်။ လေယာဉ်ကွင်းအပြင် နီကိုဘာကျွန်းတွင် အိန္ဒိယရေတပ်စခန်း ထည့်သွင်းတည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် တောင်ပစိဖိတ်ပင်လယ်သို့ အိန္ဒိယရေတပ်က အလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီသွားစေမည်။ နီကိုဘာကျွန်းသည် အင်ဒိုနီးရှားနှင့် မိုင်တစ်ရာသာဝေးကွာပြီး တရုတ်ကုန်သွယ်မှု ရေကြောင်း အများဆုံးအသုံးပြုသည့် မလက္ကာရေလက်ကြားကို အပေါ်စီး အနေအထားဖြစ်လာမည်ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်သည် ၎င်း၏ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမိတ်ဖက်များနှင့် ပွတ်တိုက်မှုများရှိနေပြန်သည်။ အစ္စရေးက ဟိုင်ဖာဆိပ်ကမ်းကို တရုတ်ကုမ္ပဏီအား အသုံးပြုခွင့်ပေးသည်။ တရုတ်သင်္ဘောများ လာရောက်ခွင့်မပြုဟု အမေရိကန်ရေတပ်က ခြိမ်းခြောက်သည်။ ယူအေအီးအား အက်ဖ်-၃၅ တိုက်လေယာဉ်များရောင်းချရန် ဆွေးနွေးပွဲတို့ဆိုင်းနေသည်။ အဘူဒါဘီတွင် တရုတ်လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ ခြေရှုပ်နေသဖြင့်ဟု အကြောင်းပြသည်။ အီရန်နှင့် ဆော်ဒီနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးတို့ ပေကျင်းတွင် လက်ဆွဲနှုတ်ဆက်ကြသည်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် တရုတ်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် ထဲထဲဝင်ဝင်ပါဝင်လာသော ပြင်ပနိုင်ငံအဖြစ် သိသာထင်ရှားလာသည်။ တရုတ်၏ စွမ်းဆောင်ချက်ဖြင့် အီရန်နှင့်ဆော်ဒီအာရေဗျတို့ သံတမန် ပြန်လည်ဆက်သွယ်ရန် ဖြစ်လာသည်။

အီရန်သည် IMEC ကို အခြိမ်းခြောက်နိုင်ဆုံး နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အီရန်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် အာရှ၏ လမ်းဆုံလမ်းခွတွင်ရှိသည့်အတွက် ဒေသတွင်းဩဇာအတော်အတန် ရှိသည်။ ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြားအနီးတွင်ရှိနေခြင်းသည် အိန္ဒိယနှင့် ယူအေအီးဆက်ကြောင်းကို အီရန်က ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည့်အနေအထား ဖြစ်သည်။ အီရန်သည် သမိုင်းကြောင်းအရ သမားရိုးကျမဟုတ်သော မဟာဗျူဟာကို ကျင့်သုံးလေ့ရှိသည့်အပြင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့များကို ထောက်ပံ့နေခြင်းမှာလည်း စီမံကိန်းအဖို့ ရတက်မအေးစရာ။ ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြား

တွင် ရေနံတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပိတ်ဆို့ခြင်းတို့လုပ်လာလျှင် IMEC ၏ ကုန်စည်စီးဆင်းမှုနှင့် စွမ်းအင်သယ်ပို့မှုတို့ ရပ်ဆိုင်းသွားမည်။

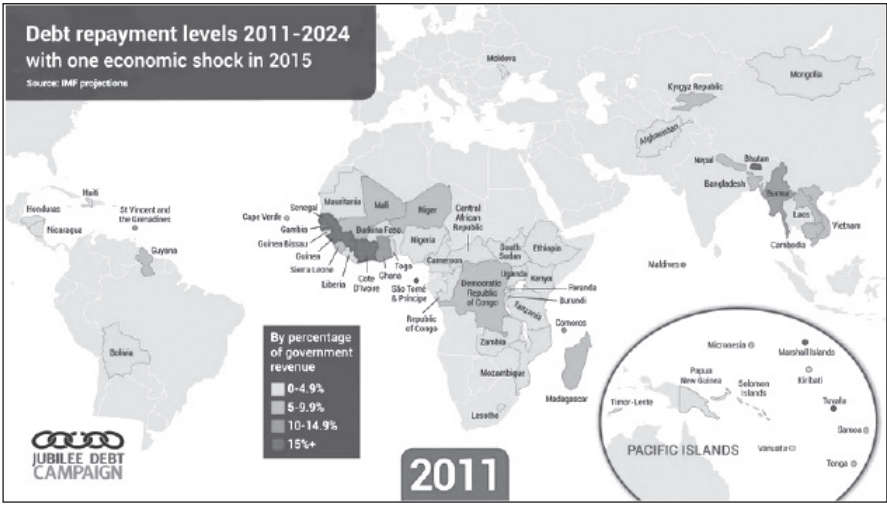
အီဂျစ်နှင့် တူကီယဲတို့သည် ဥရောပနှင့်နီးစပ်သော်လည်း IMEC အပေါ် သီးခြား အမြင်ရှိနေသည့်အတွက် ၎င်းတို့သဘောတူလက်ခံလာစေရန် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ မြေ ထဲပင်လယ်နှင့် ပင်လယ်နီကိုဆက်သွယ်ထားသည့် စူးအက်တူးမြောင်းမှ အီဂျစ်သည် အခွန် အခများရရှိနေသည်ကို မေ့ထား၍မဖြစ်ပေ။ IMEC သည် ကုန်းလမ်းဖြင့်ဆက်သွယ်သော လမ်းကြောင်းဖြစ်သော်လည်း အီဂျစ်၏အခွန်ငွေကို များစွာလျော့ကျသွားစေမည်။ ထို့ပြင် အီဂျစ်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် ဩဇာကြီးမားသောနိုင်ငံလည်း ဖြစ်သည်။ IMEC လုပ်ငန်း စဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် အီဂျစ်ကိုပါဝင်စေလျက် ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးခွင့်ပေးသင့်သည်။ IMEC မှ ပေါ်ထွက်လာမည့် အကျိုးအမြတ်ကို အီဂျစ်က မျှဝေခံစားနိုင်စေရန် အစီအမံ ရှိ သင့်သည်။

အေးထွန်းမင်း

- Ref: – FirstPost:Xi’s aXis of evil: How IMEC announcement has stirred rivalries in Asia and Europe
- APC Worldwide: The G20’s IMEC Initiative: An Alternative Trade Corridor to China’s Belt and Road Initiative
- India Briefing: Key outcomes of the G20 Summit 2023
- The Diplomat: The Geopolitics of the New India–Middle East–Europe Corridor

တစ်ခုခု၊ နောက်ထပ်တစ်ခုခု၊ ပိုမိုမို
တစ်ခုခု

“ အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခသည်
တစ်ကမ္ဘာလုံးကို တုန်လှုပ်သွားစေနိုင်ပါသည်။
အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည်
စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ရောင်းချသောဒေသ ဖြစ်သည့်အပြင်
အဓိကသင်္ဘောလမ်းကြောင်းတစ်ခု
ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ယခင်အရှေ့အလယ်ပိုင်းစစ်ပွဲများကဲ့သို့ပင် ၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ ၇ ရက်တွင် စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော အစ္စရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကို သိသိသာသာ ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခအတွင်း နိုင်ငံများစွာပါဝင်လာပါက ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကျဆင်းမှု (Global Economic Downturn) အဖြစ်သို့ပင် ရောက်သွားနိုင်သည်။

စစ်သွေးကြွအဖွဲ့၏ တိုက်ခိုက်မှုကို တုံ့ပြန်ရန်အတွက် အစ္စရေးစစ်တပ်က ဂါဇာကို ဝင်ရောက်နေသောကြောင့် အန္တရာယ်အလွန်ကြီးမားလျက်ရှိသည်။ ဟားမားစ်၏ တိုက်ခိုက်မှုနှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို အစ္စရေး၏လေကြောင်းနှင့် မြေပြင်တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် သေဆုံးသူဦးရေ ထောင်နှင့်ချီရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ဟားမားစ်ကိုထောက်ပံ့သော လက်ဘနွန်နှင့် ဆီးရီးယားရှိ ပြည်သူ့စစ်များ တိုက်ပွဲထဲပါဝင်လာမည်ကို စိုးရိမ်နေကြသည်။

အမေရိကန်နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့က အကြမ်းဖက်အဖွဲ့ (Terrorist Group) ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် ဟားမားစ်အား လက်နက်နှင့်ငွေကြေးပံ့ပိုးပေးနေသည့် အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့ကြား တိုက်ရိုက်ပဋိပက္ခ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ရေနံဈေးနှုန်း တစ်စည်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၅၀ အထိ မြင့်တက်နိုင်ပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာတိုးတက်မှုနှုန်း (Global Growth) ၁ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကျဆင်းသွားနိုင်သည်။ ကမ္ဘာ့ထုတ်ကုန် (World Output) အမေရိကန်ဒေါ်လာ တစ် ထရီလီယံခန့်ကျဆင်းပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးကျဆင်းမှု (Global Recession) ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များ (Secondary Effects) သည် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် အဖြစ်ဆိုးကြီးစတင်ဖြစ်ပွားပြီးနောက် လူတို့စိတ်ထဲ၌ ထိပ်တန်း ကိစ္စရပ် မဟုတ်တော့ပေ။ နှစ်ဖက်စလုံး၌ သေဆုံးသူအများစုမှာ အရပ်သားများဖြစ်သည်။ အစ္စရေးဓားစာခံ ဒါဇင်ပေါင်းများစွာကို ဂါဇာသို့ ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။ ဒုံးကျည်နှင့်မြေပြင်

တိုက်ခိုက်မှုများသည် လွတ်မြောက်ရန်လမ်းကြောင်းမရှိဘဲ နယ်မြေအတွင်း ပိတ်မိနေသော ပါလက်စတိုင်းများ၏အသက်ကို ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသည်။ အပျက်အစီးများက တုံ့ပြန်လိုစိတ် ကြီးထွားလာစေပြီး စစ်ရေးအရ တိုးမြှင့်တိုက်ခိုက်ဖွယ်ရှိသည်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးကို တုန်လှုပ်သွားစေနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည် စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ရောင်းချသော ဒေသဖြစ်သည့်အပြင် အဓိကသင်္ဘောလမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာရပ်-အစ္စရေးစစ်ပွဲသည် အရှင်းလင်းဆုံး ဥပမာတစ်ခုဖြစ်သည်။ အာရပ်-အစ္စရေးစစ်ပွဲက ရေနံရောင်းချမှုပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် စက်မှုနိုင်ငံများ၌ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကုန်ဈေးနှုန်းမြင့်တက်ပြီး စီးပွားရေးကျဆင်းခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အခြားပဋိပက္ခများသည် လူသေဆုံးမှုမြင့်မားသော်လည်း ကြီးမားသည့် ရိုက်ခတ်မှုမရှိခဲ့ပေ။

ယနေ့ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးသည် ထိလွယ်ရှလွယ် အနေအထားဟု ဆိုနိုင်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာသော ငွေကြေးဖောင်းပွမှု ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာစပြုလာဆဲ အချိန်ကာလဖြစ်သည်။ စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်သောဒေသရှိ နောက်ထပ်စစ်ပွဲတစ်ခုဖြစ်သည့် အစ္စရေး-ဟားမားစစ်ပဋိပက္ခက ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို ပြန်လည်ဖြစ်ပွားစေသည်။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အကျိုးဆက်အဖြစ် အာရပ်ကမ္ဘာ၌ မငြိမ်သက်မှု ထပ်မံဖြစ်ပွားခြင်းမှသည် လာမည့်နှစ် အမေရိကန်သမ္မတရွေးကောက်ပွဲအထိ ရိုက်ခတ်နိုင်ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ ဓာတ်ဆီ ဈေးနှုန်းသည် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ စံစားချက်အတွက် အဓိကကျသောအရာ ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါ အလားအလာရှိသော သက်ရောက်မှုအားလုံးသည် လာမည့်ရက်သတ္တပတ်များ သို့မဟုတ် လများအတွင်း စစ်ပွဲကြီးထွားလာမှုအပေါ် မူတည်ပါသည်။ အောက်ပါအခြေအနေသုံးရပ်အရ အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှု (Global Growth and Inflation) အပေါ် ဂယက်ရိုက်ခတ်နိုင်ခြေကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ဂါဇာနှင့်အစ္စရေး၌ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ကြီးမားစွာတည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ လက်ဘနွန်နှင့် ဆီးရီးယားကဲ့သို့သော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ ပဋိပက္ခများ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် တတိယအချက်ဖြစ်သော အစ္စရေးနှင့် အီရန်စစ်ပွဲအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဒေသတွင်းရန်ဘက်နှစ်နိုင်ငံကြား တိုက်ရိုက်စစ်ဆင်ရေး(Direct Military Action)ကြီးထွားလာခြင်း ဖြစ်သည်။

အဆိုပါ အချက်သုံးချက်စလုံး၏ ဦးတည်ချက် သို့မဟုတ် လားရာတူညီနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ရိုက်ခတ်မှုအတိမ်အနက် ကွဲပြားနိုင်သည်။ အချက်သုံးချက်၏ ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုအဖြစ် လောင်စာဆီဈေးနှုန်း ပိုမိုကြီးမြင့်ခြင်း၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု မြင့်မားခြင်းနှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု နှေးကွေးခြင်းတို့ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါမည်။ ပဋိပက္ခကျယ်ပြန့်လေလေ၊ ၎င်း၏ရိုက်ခတ်မှု ကြီးမားလေလေ ဖြစ်ပါမည်။ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးကျဆင်းမှုမှသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးကျဆင်းမှုအထိ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

အမှန်တကယ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဘေးအန္တရာယ်နှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေများ (Risks and possibilities) သည် အဆိုပါအခြေအနေသုံးမျိုးထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပြီး ပိုမိုရှုပ်ထွေးပါသည်။ အချို့စီးပွားရေးသီအိုရီများအရ မကြာမီနှစ်များအတွင်းက ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော မတည်ငြိမ်မှုကို ခန့်မှန်းရန် ခက်ခဲသကဲ့သို့ လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသည့်စစ်ပွဲကို သုံးသပ်ခန့်မှန်းရန် ပိုမိုခက်ခဲပါသည်။ သို့သော်လည်း ယခုဖော်ပြသောအခြေအနေသုံးမျိုးသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် အလားအလာကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပထမအခြေအနေ - ဂါဇာ၌ ပဋိပက္ခ တည်ရှိခြင်း

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဟားမားစ်က အစွဲရေးသုံးဦးကို ပြန်ပေးဆွဲသတ်ဖြတ်ခဲ့သောကြောင့် ဂါဇာကမ်းမြောက်၌ စစ်ပွဲတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထိုစစ်ပွဲ၌ လူပေါင်း ၂,၀၀၀ ကျော် သေဆုံးစေခဲ့သည်။ သို့သော် တိုက်ပွဲများသည် ပါလက်စတိုင်းပိုင်နက်ကိုကျော်လွန်၍ မပြန့်ပွားခဲ့သကဲ့သို့ ရေနံဈေးနှုန်းနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိခဲ့ပေ။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်နေ့၌ သေဆုံးမှုနှုန်းသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်ထက် ပိုများနေပါသည်။ လက်ရှိပဋိပက္ခသည် အဆိုပါကြေကွဲဖွယ်ဇာတ်လမ်းကို ပြန်လည်ပြသခြင်းဖြစ်သည်။ လက်ရှိပဋိပက္ခသည် အီရန်နိုင်ငံ၏ ရေနံအပေါ် အမေရိကန်အစိုးရ၏ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှု ပိုမိုတင်းကျပ်စွာ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်အတူ ပေါင်းစပ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ယခု ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အီရန်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ရေနံထုတ်လုပ်မှု (Oil output) ကို တစ်ရက်လျှင် စည် ၇၀၀,၀၀၀ တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်ခြင်းမှာ အကျဉ်းသားလဲလှယ်မှု (Prisoner exchanges)နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုထိန်းချုပ်ခြင်းအား ဖယ်ရှားမှု (Unfreezing of assets) အပါအဝင် အမေရိကန်-အီရန် ဆက်ဆံရေး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အဆိုပါတိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်သော ရေနံစည်များသည် အမေရိကန်၏ဖိအားကြောင့် လျော့နည်းသွားမည်ဆိုပါက ရေနံဈေးနှုန်းသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သုံး ဒေါ်လာမှ လေး ဒေါ်လာအထိ မြင့်တက်လာနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အီရန်နိုင်ငံက လျော့ချထုတ်လုပ်လိုက်သောရေနံစည်များအတွက် ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် ယူအေအီးတို့က ပိုမိုထုတ်လုပ်မည်ဆိုပါက ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုအနည်းငယ်မျှသာ ရှိမည်ဖြစ်သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ဒုတိယပတ်တွင် မော်ရိုကိုနိုင်ငံ၌ကျင်းပသည့် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (International Monetary Fund) နှစ်ပတ်လည် အစည်းအဝေး၌ အမေရိကန်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး Janet Yellen က "ပဋိပက္ခမပြန့်ပွားဖို့ အရေးကြီးပါတယ်" ဟူ၍ ပြောကြားခဲ့သည်။

ဒုတိယအခြေအနေ-ကြားခံစစ်ပွဲ (Proxy War)

ပဋိပက္ခပြန့်ပွားသွားပါက မည်ကဲ့သို့ရှိနိုင်ပါမည်နည်း။ အီရန်နိုင်ငံက ကျောထောက် နောက်ခံပြုထားသည့် နိုင်ငံရေးပါတီနှင့် ပြည်သူ့စစ် (Iran-backed political party and militia) ဖြစ်သော ဟစ်ဇ်ဘိုလာသည် လက်တန်နှင့် အင်အားကြီးမားသည့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဟစ်ဇ်ဘိုလာများက နယ်စပ်၌ အစွဲရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် အပြန်အလှန်ပစ်

ခတ်ခွဲကြောင်း၊ အစွဲအစားစစ်တပ်စခန်းအား ပဲ့ထိန်းခုံးကျည်များ ထိမှန်ခွဲကြောင်း ပြောကြား ခဲ့သည်။ အကယ်၍ လက်ဘနွန်နှင့် ဆီးရီးယားသို့ ပဋိပက္ခပျံ့နှံ့သွားပါက စီးပွားရေးကုန်ကျ စရိတ် (Economic cost) မြင့်တက်လာမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပျံ့နှံ့သွားပါက ပဋိပက္ခသည် အီရန်နှင့်အစွဲအစားကြား ကြားခံစစ်ပွဲ (Proxy War) အဖြစ် ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အီရန်နှင့်ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့က အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်နေကြပါသည်။

ပဋိပက္ခပျံ့နှံ့ပြီး အရှိန်မြင့်တက်ခြင်းက အစွဲအစားနှင့်အီရန်ကြား ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှု ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ရေနံဈေးနှုန်း ပိုမိုမြင့်တက်နိုင်ပါသည်။ တိုတောင်းသော်လည်း သွေးထွက် သံယိုဖြစ်ပွားခဲ့သော ၂၀၀၆ ခုနှစ် အစွဲအစား-ဟစ်ဇ်ဘိုလာစစ်ပွဲ (Israel-Hezbollah war of 2006) ကြောင့် ရေနံစိမ်းတစ်စည်လျှင် ၄ ဒေါ်လာ ခုန်တက်သွားခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သော တူညီသည့်အခြေအနေဖြစ်ပေါ်ပါက လက်ရှိရေနံဈေးနှုန်းသည် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း (၉၄ ဒေါ်လာ) ခန့်အထိ မြင့်တက်သွားမည် ဖြစ်သည်။

တင်းမာမှုများသည် ဒေသအများအပြားသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။ အီဂျစ်၊ လက်ဘနွန်နှင့် တူနီးရှားတို့၌ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးတို့ဆိုင်ရာ (Economic and political Stagnation) ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ဟားမားစ်၏ တိုက်ခိုက်မှုအပေါ် အစွဲအစား၏တုံ့ပြန်မှု ကြောင့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံအများအပြား၌ ဆန္ဒပြပွဲများ ဖြစ်ပွားနေပြီ ဖြစ်သည်။ အစွဲအစား ဆန့်ကျင်ရေး ချီတက်ပွဲများမှသည် အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး မငြိမ်သက်မှုများအထိ ဖြစ်ပွား လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်များအစောပိုင်းတွင် အစိုးရကိုဖြုတ်ချခဲ့သော ဆန္ဒပြမှုနှင့် ပုန်ကန်မှုလှိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့် အာရပ်နေ့ဦး (Arab Spring) နောက်ထပ်တစ်ကျော့ ဖြစ်ပွား လာပါက မတွေးခွဲစရာပင်ဖြစ်သည်။

ဤအခြေအနေတွင် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကို ရိုက်ခတ်သည့် ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်စရာ နှစ်ခု (Two Shocks) ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ရေနံဈေးနှုန်းများ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ခုန်တက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယတစ်ခုမှာ အာရပ်နေ့ဦးကာလအတွင်း ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အတိုင်း ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်၌ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေများသောပြောင်းလဲမှု (Risk-off move) ဖြစ် ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အာရပ်နေ့ဦးကာလအတွင်း ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်၌ ဈေးနှုန်းအတက် အကျ အညွှန်းကိန်းရုတ်တိုင်းခြင်း (Eight-point increase in the VIX Index) ကို တွေ့ ရှိခဲ့ရပါသည်။ ဈေးနှုန်းအတက်အကျအညွှန်းကိန်း (VIX Index) ဆိုသည်မှာ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေ မလိုလားမှု (Risk aversion) ကို တိုင်းတာသည့် တွင်ကျယ်စွာအသုံးပြုလျက်ရှိသော အတိုင်း အတာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါထိတ်လန့်တုန်လှုပ်စရာများသည် ၀ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းအမှတ် (0.3 Percentage Points) အထိတိုးလာပြီး လာမည့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၀၀ ဘီလီယံခန့် ဆုံးရှုံးသွားနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကို ၂ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကျဆင်းစေမည် ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ် အတည်းနှင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကျဆင်းမှုတို့နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက လက်ရှိအကျပ်

အတည်းသည် ဆယ်စုနှစ်သုံးခုအတွင်း အဆိုးရွားဆုံး စီးပွားရေးကျဆင်းမှု ဖြစ်လာမည် ဖြစ်သည်။

ရေနံဈေးနှုန်း မြင့်တက်ခြင်းက ကမ္ဘာ့ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို ၀ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်း အမှတ် (0.2 percentage points) တိုးတက်စေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာ့ငွေကြေးဖောင်းပွမှု သည် ခြောက်ရာခိုင်နှုန်းထိ ရောက်ရှိမြင့်တက်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ စီးပွားရေးဆုတ်ယုတ် ခြင်းကြောင့် ဗဟိုဘဏ်များသည် တင်းကျပ်သောငွေကြေးမူဝါဒ (Tight monetary policy) ကို ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။

တတိယအခြေအနေ - အီရန်နှင့် အစ္စရေးစစ်ပွဲ

အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့ကြား တိုက်ရိုက်ပဋိပက္ခ ဖြစ်နိုင်ခြေနည်းသော်လည်း အန္တရာယ် များသော အနေအထား ဖြစ်သည်။ ဤအချက်က ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကို စတင်ကျဆင်းစေနိုင် သည်။ ရေနံဈေးနှုန်း မြင့်တက်ခြင်းနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု ဆုံးရှုံးနိုင်ခြင်းတို့သည် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု အတွက် ကြီးမားသောထိုးနှက်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ငွေကြေးဖောင်းပွမှု မြင့်မားလာစေနိုင်သည်။

အစ္စရေးသည် အီရန်၏ နျူကလီးယားပိုင်ဆိုင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်မှုအဖြစ် ကာလ ကြာရှည် ရှုမြင်လျက်ရှိသည်။ ရုရှားနှင့် စစ်ရေးမဟာမိတ်တည်ဆောက်ရန် အီရန်၏ ကြိုးပမ်း မှုသည် ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် သံတမန်ဆက်ဆံရေး ပြန်လည်ထူထောင်မှုကိုလည်းကောင်း၊ အမေရိကန်နှင့် ချောမွေ့သောဆက်ဆံရေးကိုလည်းကောင်း အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန်တို့သည် ဟားမားစ်တိုက်ခိုက်မှုတွင်ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အီရန် နိုင်ငံထံသို့ သတင်းစကားမျိုးစုံ ပေးပို့ခဲ့သည်။ အီရန်ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အထောက်အထား များရှိကြောင်း အစ္စရေးမဟာဗျူဟာရေးရာဝန်ကြီး Ron Dermer က အောက်တိုဘာလ ၉ ရက်တွင် ပြောကြားခဲ့သည်။ အမေရိကန်တာဝန်ရှိသူများကလည်း အီရန်ခေါင်းဆောင်များ အံ့အားသင့်သွားနိုင်သည့် အထောက်အထားများရှိသည်ဟု အောက်တိုဘာလ ၁၁ ရက် New York Times သတင်းစာ၌ ဖော်ပြထားသည်။ အီရန်သည် ဟားမားစ်ကို ငွေကြေးနှင့်လက်နက် ထောက်ပံ့ထားသောကြောင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ရှုပ်ထွေးနိုင်ကြောင်း ၎င်းတို့က ဖော်ပြခဲ့သည်။

အစ္စရေး-အီရန် ထိပ်တိုက်တွေ့မည်ဆိုပါက အီရန်သည် ဆီးရီးယား၊ အီရတ်၊ ယီမင် နှင့် ဘာရိန်းတို့၌ရှိသော ၎င်း၏မိတ်ဖက်ကွန်ရက်တစ်ခုလုံးနှင့် ချိတ်ဆက်ရင်ဆိုင်ရဖွယ်ရှိ သည်။ ဤအခြေအနေတွင် စူပါပါဝါနိုင်ငံများ၏တင်းမာမှု ပိုမိုကြီးထွားလာခြင်းက မတည်ငြိမ် မှုကို ပိုမိုဆိုးရွားနိုင်စေသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အစ္စရေး၏ရင်းနှီးသော မဟာမိတ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပြီး တရုတ်နှင့်ရုရှားနိုင်ငံတို့သည် အီရန်နှင့်ဆက်ဆံရေးကို နက်ရှိုင်းစွာတည်ဆောက် လျက်ရှိသည်။

ပင်လယ်ကွေ့ဒေသ (Gulf Region) သည် ကမ္ဘာ့ရေနံထုတ်လုပ်မှု (World's Oil Supply)၏ ငါးပုံတစ်ပုံခန့် ထုတ်လုပ်ရောင်းချလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အကျပ်အတည်း ပိုမိုဆိုးရွားလာပါက ရေနံဈေးနှုန်း မြင့်တက်လာမည် ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အီရန်လို လားသော စစ်သွေးကြွများက ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံ ရေနံထုတ်လုပ်မှု၏ ထက်ဝက်နီးပါးရှိ သော ဆော်ဒီအာရေဗျရေနံကုမ္ပဏီ (Aramco) ကို ထပ်မံတိုက်ခိုက်ခြင်းသည် မေးခွန်းထုတ် စရာ မဟုတ်ပါ။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်စစ်ပွဲ၌ အစ္စရေးနိုင်ငံအား အမေရိကန်နိုင်ငံက ပံ့ပိုးကူညီခဲ့

ပါသည်။ ထိုသို့ကူညီမှုကို လက်ကိုင်ပြန်သည့်အနေဖြင့် အာရပ်နိုင်ငံများသည် အစွမ်းအားခိုင်ခံ့အားပိတ်ဆို့အရေးယူခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရေနံစိမ်းဈေးနှုန်း လေးဆမျှ မြင့်တက်ခဲ့ပါသည်။ လက်ရှိအကျပ်အတည်းကြောင့် ရေနံစိမ်းဈေးနှုန်း မြင့်တက်နိုင်သော်လည်း ၁၉၇၃ ခုနှစ်စစ်ပွဲ၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်အတိုင်း ရေနံစိမ်းဈေးနှုန်း လေးဆထိမြင့်တက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ သို့သော် အစွမ်းအားနှင့် အီရန်တို့ အပြန်အလှန် ခုံးကျည်များပစ်ခတ်ပါလျှင် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် အီရတ်နိုင်ငံက ကူဝိတ်ကို ကျူးကျော်ပြီးနောက် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်အတိုင်း ရေနံဈေးနှုန်း သိသိသာသာမြင့်တက်လာနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့ပဋိပက္ခအတွင်း ရေနံဈေးနှုန်း တစ်စည်လျှင် ဒေါ်လာ ၁၅၀ အထိ မြင့်တက်သွားနိုင်ပါသည်။

အီရန်နိုင်ငံကဟော်မုစ်ရေလက်ကြား(Strait of Hormuz) ပိတ်ရန်ဆုံးဖြတ်ပါက ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု(UAE) တို့၏ အပိုရေနံထုတ်နိုင်စွမ်း (Spare production capacity) သည် တစ်နေ့တာလုံလောက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကမ္ဘာ့နေ့စဉ်ရေနံထုတ်လုပ်မှု၏ ၁၀% ပုံတစ်ပုံသည် ဟော်မုစ်ရေလက်ကြားမှတစ်ဆင့် ဖြတ်ကျော်သွားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဈေးနှုန်းအတက်အကျအညွှန်းကိန်း(VIX Index) သည် ၁၆ မှတ် မြင့်တက်ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် လက်ရှိတစ်နှစ်အတွင်း ကျားများအတွင်း ပိုမိုပြင်းထန် အန္တရာယ်များသော အပြောင်းအလဲတစ်ခုလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

“ လောင်စာဆီဈေးနှုန်း မြင့်တက်ခြင်းသည် အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ပြန်လည်ဝင်ရောက် ပြိုင်ဆိုင်မည့် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ”

စီးပွားရေးကျဆင်းမှုနှင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှု

Bloomberg Economics ၏ ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုအရ ၂၀၂၄ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးသည် ၁ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကျဆင်းနိုင်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကျဆင်းမှု(World recession)ကိုသတ်မှတ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ တရုတ်

ကဲ့သို့ စီးပွားရေးလျင်မြန်စွာ တိုးတက်လာသောနိုင်ငံများ၌ လုံးလုံးလျားလျား စီးပွားရေး ကျဆင်းခြင်း(Outright contractions) ရှားပါးပါသည်။ တစ်ဖန် ကိုဗစ်နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်း (Covid and global financial crisis) ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း (၁၉၈၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း) အဆိုးရွားဆုံးစီးပွားရေးကျဆင်းမှု ဖြစ်ပါမည်။ အဆိုပါကာလ သည် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များ ရေနံရှော့ခဲ (1970s Oil shock) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုထိန်းချုပ်ရန် အမေရိကန်ဗဟိုဘဏ် အတိုးနှုန်းမြှင့်တင်သည့်ကာလ ဖြစ် ပါသည်။

ဤကဲ့သို့ကြီးမားသည့် လောင်စာဆီပြဿနာကြောင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ ဈေးနှုန်း ထိန်းချုပ်နေမှုကို အခက်အခဲ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လာမည့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ငွေကြေးဖောင်းပွမှု ၆ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းထိ ရောက်ရှိမြင့်တက်နိုင်ပါသည်။ အမေရိ ကန်အစိုးရသည် အမေရိကန်ဗဟိုဘဏ်၏ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု နှစ် ရာခိုင်နှုန်း လျာထားချက် (Fed's 2% target)ကို ထိန်းထားနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ အထူးသဖြင့် လောင်စာဆီဈေးနှုန်း မြင့်တက်ခြင်းသည် အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ပြန်လည်ဝင်ရောက်ပြိုင်ဆိုင်မည့် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပို၍ မှောင်သောလမ်း

အစွမ်းနိုင်ငံ၌ လူသေဆုံးမှုမြင့်မားခြင်းသည် သွေးထွက်သံယို လက်တုံ့ပြန်မှုနှင့် ဒေသတွင်းစစ်ပွဲ (Regional war) ဖြစ်နိုင်ခြေကို တိုးမြှင့်စေသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်း ပဋိပက္ခ ကြောင့် လူသားများဒုက္ခရောက်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားခြင်း၊ စီးပွားရေးနှင့် ဈေးကွက် အပေါ် ပြင်းထန်သော ဂယက်ရိုက်ခတ်ခြင်းတို့ တွေ့မြင်နေရပါသည်။

သေချာသည့်အချက်တစ်ချက်မှာ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ ပိုမိုတည်ငြိမ်သော မျှော်လင့် ချက်များ ပျောက်ကွယ်သွားပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ပို၍မှောင်သောလမ်းပေါ် ရောက်ရှိသွားပြီ ဖြစ် သည်။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့်အီရန် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်း၊ အစွမ်းနှင့်အာရပ်နိုင်ငံများ ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ပြင်ဆင် ခြင်း၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၏ စာချုပ်လိုက်လျောတော့မည့် အလားအလာရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဒေသ တွင်း၌ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသောပဋိပက္ခများ အဆုံးသတ်နိုင်မည်ဟု မျှော်လင့် ထားကြသည်။

သို့သော်လည်း ယခုအခါ မျှော်လင့်ထားသည့်အတိုင်း ဖြစ်မလာဘဲ ကြီးမားပြင်းထန် သော မီးတောက်သစ်(New conflagration)နှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ ယူကရိန်း-ရုရှား ပဋိပက္ခ၊ အမေရိကန်-တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲနှင့် ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)အပေါ် တင်းမာမှုမြင့်တက်လာခြင်းတို့က ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး(Geopolitics)သည် စီးပွားရေးနှင့် ဈေးကွက်ရလဒ်များကို မောင်းနှင်သူအဖြစ် ပြန်လည်ရောက်ရှိလာကြောင်း ပြသနေသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးသည် မည်သည့်အခါမျှ ပျောက်ကွယ်သွားမည် မဟုတ်ပေ။ နောက်ဆုံးကောက်ချက်မှာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာခြင်း က ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကျဆင်းမှု (Global recession) ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သိန်းမြင့်ဝေ

အာဆီယံဒေသအတွင်း ဘဏ္ဍာရေးနည်းပညာ (Fintech) ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အများဆုံးမှာ စင်ကာပူနိုင်ငံဖြစ်ပြီး

၂၀၁၈ ခုနှစ်

“အာဆီယံဒေသအတွင်း ဘဏ္ဍာရေးနည်းပညာ (Fintech) ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အများဆုံးမှာ စင်ကာပူနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ဒေါ်လာ ၃၁ ဒသမ ၃ ဘီလီယံရှိကြောင်း Robocash က ဆိုခဲ့သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ဒေသတွင်း အပြန်အလှန်ငွေပေးချေမှုစနစ်သည် အာဆီယံဒေသအတွက် အလွန် အရေးပါသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ယခုအခါ စီးပွားရေးကဏ္ဍအားလုံးသည် ဒစ်ဂျစ် တယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို အရှိန်မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသလို တစ်ဖက်တွင်လည်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုလျှော့ချနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ မဝေးတော့သည့် အနာဂတ်တွင် အာဆီယံ၏ ငွေကြေးအခင်းအကျင်းသစ်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာတော့မည် ဖြစ်သည်။

အာဆီယံဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံအချင်းချင်း အပြန်အလှန်ငွေပေးချေမှုပမာဏမှာ ၂၀၂၇ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၅၃ ဒသမ ၉ ထရီလီယံအထိ ရှိလာမည်ဟု သုတေသနအဖွဲ့တစ်ခုဖြစ် သည့် Robocash ၏ အစီရင်ခံစာတစ်ခုတွင်ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဤအထဲတွင် ဗီယက်နမ်နှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့၏ ပါဝင်မှုအများဆုံးဖြစ်ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်၏ စွမ်းဆောင်ရည်များကို သုံးသပ် ချက်အရ လာမည့် လေးနှစ်အတွင်းတွင် ဤနှစ်နိုင်ငံသည် မြင့်မားသည့် တိုးတက်မှုအရှိန် အဟုန်ကို ရရှိမည်ဟု ဆိုသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်စာရင်းများအရ ဗီယက်နမ်နှင့်အင်ဒိုနီးရှားတို့သည် ဒေသတွင်း စုစုပေါင်းပေးချေမှုပမာဏ၏ ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၃၉ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၇ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နမ်သည် ၁၅၂ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်ကာ ဒေါ်လာ ၂၁ ဒသမ ၅ ထရီ လီယံ ရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး အင်ဒိုနီးရှားသည် ၁၈ ဒသမ ၃ ထရီလီယံ ရှိလာမည်ဟုခန့်မှန်း ထားသည်။

စင်ကာပူသည် ၂၀၂၇ ခုနှစ်တွင် ငွေပေးချေမှုပမာဏ ၆၈ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာ မည်ဖြစ်ပြီး ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၇ ထရီလီယံ ရှိလာမည်ဟု အစီရင်ခံစာက ဆိုခဲ့သည်။ ယခင်

နှစ်တွင် ဖိလစ်ပိုင်၊ စင်ကာပူ၊ မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဗီယက်နမ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့၏ စုစုပေါင်းငွေပေးချေမှုမှာ ဒေါ်လာ ၂၉ ထရီလီယံ ရှိခဲ့ပြီး ယခင်ဆယ်စုနှစ်ကာလထက် နှစ်ဆတိုးတက်ခဲ့သည်။ အာဆီယံဒေသ၏ ငွေပေးချေမှု လျင်မြန်စွာတိုးတက်လာခြင်းမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကာလအတွင်း ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း အာဆီယံဒေသတွင်း ငွေပေးချေမှု ၄၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာခဲ့ကြောင်း Robocash သုတေသီအဖွဲ့ကဆိုသည်။

ငွေပေးချေမှုများ တိုးတက်လာခြင်း၏ အခြားသောအကြောင်းရင်းများမှာ အစိုးရများ၏ပံ့ပိုးမှုနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်ကူးပြောင်းမှု စီမံချက်များကြောင့်ဖြစ်သည်။ တတိယအကြောင်းရင်းအနေနှင့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေနှင့် Fintech လုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံလာကြခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း Fintech Payment Technology အာဆီယံဒေသအတွင်းသို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပမာဏမှာ ဒေါ်လာ ၆၀ ဘီလီယံအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများတွင် နိုင်ငံခြားအဖွဲ့များအပြင် ပြည်တွင်းပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့များလည်း ပါဝင်သည်။ ဤပမာဏများထဲတွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်အကြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ ဒေါ်လာ ၂၆ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ ရှိခဲ့ကြောင်း အစီရင်ခံစာကဆိုသည်။

Fintech နည်းပညာဆိုသည်မှာ Financial Technology ၏အတိုကောက်စကားလုံးဖြစ်ပြီး ဘဏ္ဍာရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို အသစ်တီထွင်ပြုလုပ်ထားသည့် အလိုအလျောက်ငွေပေးချေစနစ်များ၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာများဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းကိုခေါ်ဆိုသည်။ အဓိကအချက်အနေနှင့် Fintech ကို ကုမ္ပဏီများ၊ လုပ်ငန်းပိုင်ရှင်များနှင့် စားသုံးသူများက ၎င်းတို့၏ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လူနေမှုဘဝများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ကူညီရန်အတွက် အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံဒေသအတွင်း ဘဏ္ဍာရေးနည်းပညာ (Fintech) ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအများဆုံးမှာ စင်ကာပူနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ဒေါ်လာ ၃၁ ဒသမ ၃ ဘီလီယံရှိကြောင်း Robocash က ဆိုခဲ့သည်။ ဝယ်လိုအားတိုးမြှင့်လာမှုနှင့် နည်းပညာတိုးတက်လာမှုကြောင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် ဒေါ်လာ ၂၀ ဒသမ ၈ ဘီလီယံဖြင့် ဒုတိယနေရာမှ လိုက်နေသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၈ ဘီလီယံဖြင့် တတိယနေရာတွင် ရှိနေသည်။

Venture Fund များစီးဝင်မှု

Fintech ကဏ္ဍအတွက် Venture Fund များထံမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီးဝင်သည့် အကြိမ်ရေမှာ စင်ကာပူသို့ ၅,၄၁၆ ကြိမ်၊ အင်ဒိုနီးရှားသို့ ၃,၂၄၈ ကြိမ်နှင့် မလေးရှားသို့ ၉၀၆ ကြိမ်အထိ ရှိခဲ့သည်။ ဤစစ်တမ်းကို အာဆီယံ ၁၀ နိုင်ငံအားလုံးထံမှ Tracxn Data နည်းပညာအသုံးပြု၍ ကောက်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ဒေသတွင်း Fintech အဖွဲ့များသည် နိုင်ငံပေါင်း ၈၀ ကျော်မှ Venture Fund များ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပမာဏ ဒေါ်လာ ၆၂ ဒသမ ၇ ဘီလီယံကို ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုများစွာရှိခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု

ပမာဏမှာ ဒေါ်လာ ၆ ဒသမ ၇ ဘီလီယံရှိပြီး ယင်းအထဲတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံက ၆ ဒသမ ၄ ဘီလီယံ ရရှိခဲ့သည်။

ခရစ်ပတိုငွေကြေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဘဏ္ဍာရေးလောကတွင်ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်မှု များ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး Venture Fund များ ယင်းလောကမှ ဆုတ်ခွာခဲ့သည့်တိုင် အာဆီယံဒေသ တွင်း Fintech လုပ်ငန်းများမှာ ဆက်လက်အားကောင်းနေမည်ဖြစ်ကြောင်း အစီရင်ခံစာ တစ်ခုက ဆိုခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ခရစ်ပတိုငွေကြေးလုပ်ငန်းများသည် ရင်းနှီး ငွေထည့်ဝင်မှုအများဆုံးသုံးခုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ခရစ်ပတိုဈေးကွက် ဒဿိးဒယိုင်ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ယင်းလုပ်ငန်းမှာ ယခုတိုင် ခံနိုင်ရည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ရင်းနှီးငွေထည့်ဝင်မှု အရေအတွက်အပြောရလျှင် အာဆီယံဒေသသို့ဝင်ရောက် သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသုံးခုတွင် တစ်ခုက ခရစ်ပတိုနှင့် ဘလောက်ချိန်းနည်းပညာလုပ်ငန်း များသို့ရောက်ရှိကြောင်း သိရသည်။ စည်းမျဉ်းထိန်းကျောင်းသူများက ခရစ်ပတိုလုပ်ငန်း များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ထိန်းချုပ်နေသည့်ကြားမှပင် စင်ကာပူ Fintech လုပ်ငန်းများ၏ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ခရစ်ပတိုငွေကြေးလုပ်ငန်းများက နေရာယူထားသည်။ စင်ကာပူ ပြီးလျှင် အင်ဒိုနီးရှားက ဒုတိယနေရာမှလိုက်နေသည်။

အစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍ ပြန်လည်ပြုပြင်မှုများနှင့် တက်ကြွစွာဆောင်ရွက်မှုများ နှင့်အတူ ခရစ်ပတိုကဏ္ဍကိုလည်း တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း နိုင်ငံ၏ ခရစ်ပတိုအိတ်ချိန်းကိုဖွင့်လှစ်ရန်စီစဉ်လျက်ရှိကာ ယင်းဈေးကွက်အား နိုင်ငံတော် Financial Service Authority မှ တာဝန်ယူကြီးကြပ်သည်။ လောလောဆယ် တွင် ခရစ်ပတိုဈေးကွက်အား Commodity Futures Trading Regulatory Agency က တာဝန်ယူကြီးကြပ်လျက်ရှိသည်။

Fintech နည်းပညာသည် အာဆီယံဒေသတွင် ရေပန်းစားမှုအကြောင်းရင်းမှာ အာဆီယံဒေသတွင်းလူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဘဏ်စာရင်းဖွင့်လှစ်ထားမှု မရှိခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သည်။ မိုဘိုင်းဖုန်းများအား ဘဏ်လုပ်ငန်းကို အစားထိုးနိုင်မည့် ကိရိယာတစ် ခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်သွားရန်လိုကြောင်း Deloitte SEA Innovation Insight အဖွဲ့က ဆိုခဲ့ သည်။ “ဘဏ်လုပ်ငန်းဝန်ဆောင်မှုများကို ကမ်းလှမ်းရန် ယခင်ကထက်ပိုမိုလွယ်ကူလာ ကြောင်း၊ ကျွန်ုပ်တို့၏သက်တမ်းတစ်လျှောက်တွင် ဤလမ်းကြောင်းမှာ ဆက်လက်တိုးတက် သွားမည်ဟု ယုံကြည်ကြောင်း” Clocktower Trading Venture မှတာဝန်ရှိသူတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။ အာဆီယံ Fintech ဈေးကွက်အတွင်း အကြီးမားဆုံးလုပ်ငန်းမှာ ဒစ်ဂျစ် တယ်ငွေပေးချေမှုစနစ်ဖြစ်ပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း ငွေပေးငွေယူပမာဏ ဒေါ်လာ ၂၅၇ ဒသမ ၇ ဘီလီယံရှိလာမည်ဟု Statista အဖွဲ့က ခန့်မှန်းခဲ့သည်။

သမားရိုးကျ ဘဏ်နှင့်မသက်ဆိုင်သည့်အခြားသောချေးငွေလုပ်ငန်း Alternative Lending မှာ အာဆီယံဒေသ Fintech ဈေးကွက်အတွက် ဒုတိယရေပန်းစားဆုံး ဈေးကွက်ဖြစ်လာမည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် MSME များအနေနှင့် သမားရိုးကျဘဏ်စနစ်မှ ချေးငွေများ မရနိုင်ချိန်တွင် Fintech ကုမ္ပဏီများ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်ချေးငွေစနစ်က အစားထိုး နေရာယူမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် Enterprise payment ဟုခေါ်သည့် ဗဟိုထိန်းချုပ် မှုဖြင့် ကော်ပိုရိတ်များနှင့် စားသုံးသူများသို့ ငွေပေးချေသည့်စနစ်မှာ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း

အားကောင်းသည့်လုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နေမည် ဖြစ်သည်ဟု Crunchbase forecast အဖွဲ့က ခန့်မှန်းခဲ့သည်။

နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ငွေပေးချေမှုစနစ်

အာဆီယံအဖွဲ့ကြီးမှ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံဖြတ် ကျော် ငွေပေးချေမှုစနစ်သစ်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံး၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ပေါင်းစည်းခြင်းကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေပြီး အဖွဲ့၏ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သည့် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပန်းတိုင်ကို ပိုမိုနီးကပ်လာစေမည် ဖြစ်သည်။ ဤအစီအစဉ်သည် ဒေသတွင်းနေထိုင်သူများ အနေဖြင့် ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ပြည်တွင်းသုံးငွေဖြင့် ငွေပေးချေမှုကို QR Code စနစ်ဖြင့် ပေးချေနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး လောလောဆယ်တွင် အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှား၊ ထိုင်းနှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံတို့ပါဝင်ထားပြီး ဖိလစ်ပိုင်နှင့် ဗီယက်နမ်တို့လည်း မကြာမီပါဝင်လာမည် ဖြစ်သည်။

ဤဆောင်ရွက်မှုသည် ယမန်နှစ်နှောင်းပိုင်းက အာဆီယံ ငါးနိုင်ငံ တရားဝင်လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့မှု၏ ရလဒ်ဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သည့်မေလက ကျင်းပခဲ့သည့် အာဆီယံထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် ခေါင်းဆောင်များအနေနှင့် နိုင်ငံ ၁၀ နိုင်ငံစလုံးပါဝင်သည့် ဒေသဆိုင်ရာငွေပေးချေမှုစနစ်လမ်းပြမြေပုံကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် ထပ်လောင်းကတိကဝတ်ပြုခဲ့ကြသည်။

အဆိုပါအစီအစဉ်သည် အာဆီယံဒေသတွင်း နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ကုန်သွယ်မှုများအတွက် စာရင်းရှင်းလင်းရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ငွေလွှဲခြင်းနှင့် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးကူညီရန်နှင့် နိုင်ငံအားလုံးပါဝင်နိုင်သော ဘဏ္ဍာရေးဂေဟစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သုတေသီများက ဤလုပ်ငန်းသည် လက်လီလုပ်ငန်းများကို အကျိုးဖြစ်ထွန်းရုံသာမက ပြည်သူများ၏သုံးစွဲမှုပိုမိုမြင့်တက်စေကာ တစ်ဖက်တွင်လည်း ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုအားကောင်းလာမည်ဟု ဆိုသည်။

ဒေသတွင်းချိတ်ဆက်မှုသည် အရေးပါပြီး အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြားတွင် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ငွေပေးချေမှုများအတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာကဲ့သို့ ပြင်ပငွေကြေးများအပေါ် မှီခိုအားထားမှုကို လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယမန်နှစ်များက အမေရိကန်ဒေါ်လာအားကောင်းလာမှုသည် အာဆီယံငွေကြေးများကိုအားပျော့စေပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်စေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် အတော်များများမှာ စွမ်းအင်နှင့်စားသောက်ကုန်၊ အသားတို့ တင်သွင်းသည့်နိုင်ငံများဖြစ်သောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

“ဤစနစ်က အမေရိကန်ဒေါ်လာ သို့မဟုတ် တရုတ်ယွမ်ငွေကို ကြားခံအဖြစ် အသုံးပြုမှုကို ဖယ်ရှားသွားမည်ဖြစ်သည်” ဟု Diplomat Risk Intelligence မှ အရှေ့တောင်အာရှလေ့လာသုံးသပ်သူ Nico Han က ပြောကြားခဲ့သည်။ ဤနယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ဒစ်ဂျစ်တယ်ငွေပေးချေမှုစနစ်သည် နိုင်ငံတကာရေးရာများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ဒေသတွင်းစုစည်းမှုနှင့်

“ အငယ်စား၊
 အသေးစားနှင့်
 အလတ်စား
 စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်
 ဤဒေသတွင်း
 ငွေပေးချေမှု
 ဆက်ကြောင်းအတွင်း
 အကျိုးခံစားရမည့်သူများ
 ဖြစ်သည်ဟု
 ကျွမ်းကျင်သူများက
 ဆိုသည်။ ”

အာဆီယံဗဟိုပြုမှုတို့ကို တိုးပွားစေလိုမည်ဟု ၎င်း
 က ထပ်လောင်းပြောကြားခဲ့သည်။

QR Code ပေးချေမှုစနစ်ကို ဆက်သွယ်
 လိုက်ခြင်းဖြင့် တစ်ဦး၏ ဒစ်ဂျစ်တယ် Wallet စာရင်း
 မှ အခြားသူတစ်ဦး၏ Wallet စာရင်းသို့ ငွေများ
 ရောက်ရှိသွားမည် ဖြစ်သည်။ ဤဒစ်ဂျစ်တယ်
 Wallet များသည် ဘဏ်စာရင်းများကဲ့သို့ပင် ပေးချေ
 မှုများကို ထိရောက်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်သလို ၎င်း
 တို့သည် သာမန်ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများ(ဘဏ်
 များ)ရှိ အကောင့်များနှင့်လည်း ချိတ်ဆက်နိုင်သည်။

ဥပမာ- စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ရောက်ရှိနေ
 သည့် မလေးရှားခရီးသွားတစ်ယောက်သည် ယင်း၏
 ဒစ်ဂျစ်တယ် Wallet ထဲတွင်ရှိနေသည့် ရင်းဂစ်ငွေ
 များနှင့်ပင် ငွေပေးချေမှုများကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
 ထို့အတူ စင်ကာပူတွင်ရှိနေသည့် မလေးရှားအလုပ်
 သမားသည် ယင်း၏ ဒစ်ဂျစ်တယ် Wallet ထဲရှိ
 စင်ကာပူဒေါ်လာဖြင့် မလေးရှားရှိ ငွေလက်ခံသူသို့
 လွှဲပို့နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ငွေလွှဲခနှင့် ငွေလဲလှယ်နှုန်း
 သည် နှစ်နိုင်ငံဗဟိုဘဏ်တို့၏ အပြန်အလှန်
 သဘောတူညီမှုဖြင့် ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်သည်။

ယခုအချိန်တွင် ဤကဲ့သို့သော ဒေသတွင်း
 ငွေပေးချေသည့်စနစ်မျိုးသည် ကမ္ဘာ့အခြားဒေသ
 များတွင် မရှိသေးသော်လည်း အနာဂတ်တွင်
 ဆွစ်ဇာလန်အခြေစိုက် နိုင်ငံတကာ စာရင်းရှင်းလင်း
 ရေးဘဏ် (Bank of International Settlements)
 အနေနှင့် QR Code များနှင့် မိုဘိုင်းလ်ဖုန်းများကို
 အသုံးပြုကာ ကမ္ဘာအနှံ့ လက်လီငွေပေးချေမှုစနစ်
 များကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားသည်။

အာဆီယံ ဗဟိုဘဏ် များ ၏ ကြိုးပမ်း
 အားထုတ်မှုသည် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများ အပြည့်
 အဝရှိကြောင်း အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ စီးပွားရေး
 သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဌာနမှ အကြံပေး
 ပုဂ္ဂိုလ် Satoru Yamadera က ပြောကြားခဲ့သည်။
 ဥရောပ အစရှိသည့်ဒေသများသည် လက်လီငွေ
 ပေးချေမှုများကို Credit Card နှင့် Debit Card များ
 ဖြင့် သုံးစွဲခြင်းကို ပိုမိုနှစ်သက်သည်။ တရုတ်တွင်

ခေတ်မီ QR Code ဖြင့်ပေးချေမှုများက ခေတ်စားသော်လည်း ၎င်းတို့အနေနှင့် အာဆီယံ QR Code စနစ်ဖြင့်ချိတ်ဆက်ထားခြင်းမရှိပါ။

QR Code ပေးချေမှုစနစ်တွင် ကုန်သည်များနှင့် ကတ်ကိုင်ဆောင်သူများသို့ အခကြေးငွေကောက်ခံခြင်း မရှိပါ။ Visa ၊ American Express စသည်တို့ထက် ပိုမိုသာလွန်သည့် လဲလှယ်နှုန်းများဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ငွေပေးချေနိုင်ပါသည်။ အငယ်စား၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ဤဒေသတွင်း ငွေပေးချေမှုဆက်ကြောင်း အတွင်း အကျိုးခံစားရမည့်သူများဖြစ်သည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများက ဆိုသည်။ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ၏ အဆိုအရ အာဆီယံဒေသတွင်းရှိ ကုမ္ပဏီများ၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်မှာ Micro နှင့် SME လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။

အသေးစားနှင့်အလတ်စားလုပ်ငန်း (SME) များအနေနှင့် အရောင်းပွိုင့်စနစ် (POS) တစ်ခုကို တပ်ဆင်ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် ကတ်ကုမ္ပဏီများအား ပေးဆောင်ရမည့် ကုန်ကျစရိတ်များကို ရှောင်ရှားနိုင်သည်ဟု Diplomat Risk Intelligence မှ Mr. Han က ဆိုသည်။ ဤစနစ်က ဝင်ငွေနည်းပါးသည် အခြေခံလူတန်းစားများနှင့်အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်စေပါမည်။ ဤငွေပေးချေမှုစနစ်သည် ဒစ်ဂျစ်တယ် Wallet ကိုအခြေခံပြီး သမားရိုးကျဘဏ်စာရင်းများ ဖွင့်ရန်မလိုသည့်အတွက် ဘဏ်စာရင်းမရှိသည့် ပြည်သူအများစုအတွက် အကျိုးဖြစ်ထွန်းမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤစနစ်သည် ဘဏ်စာရင်းမရှိသည့် ပြည်သူလူထုအတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အသိပညာများတတ်မြောက်မှုနှင့် လူနေမှုဘဝကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည့် အလားအလာများရှိသည်ဟု Mr. Han က မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

အာဆီယံ၏ ဤစနစ်သစ်သည် ကုန်သည်များနှင့် သုံးစွဲသူများအား ခိုင်မာသောငွေပေးချေမှုခိုင်းကို တည်ဆောက်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ကြေးမြီအကဲဖြတ်အမှတ် (Credit Scoring) အတွက် အချက်အလက်များ ပေးဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း Global Counsel မှ အာရှနည်းပညာဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်သူ Nicholas Lee က ပြောကြားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ငွေစက္ကူကိုင်ဆောင်ခြင်းမရှိသည့် ပေးချေမှုများသည် မူဝါဒချမှတ်သူများအတွက် အရောင်းအဝယ် ဒေတာအချက်အလက်များရယူခြင်းနှင့် ကုန်သွယ်မှုစီးဆင်းမှုများအတွက် ပိုမိုထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်စေမည်ဟု Nicholas က ဆိုသည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့် စီးပွားရေးအခြေအနေအကဲဖြတ်မှုများကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ငွေကြေးအချို့အပေါ် ဖိအားများကျရောက်

ဒေသတွင်းငွေပေးချေမှု ချိတ်ဆက်မှုအားကောင်းလာခြင်းမှသည် ငွေပေးချေမှု ပွတ်တိုက်မှုကို လျော့ချရန်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို အရှိန်မြှင့်ရန် အလားအလာရှိသော်လည်း အချို့သောငွေကြေးများ အထူးသဖြင့် စင်ကာပူဒေါ်လာကို အမှတ်မထင်ဖိအားဖြစ်စေနိုင်သည်။ စင်ကာပူဒေါ်လာသည် ဒေသတွင်း အရန်ငွေကြေးအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အလားအလာရှိနေရာတွင် အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ် Wallet စနစ်အတွက် ရင်ဆိုင်ရမည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်လာကြောင်း Nicholas က ပြောကြားခဲ့သည်။

“စင်ကာပူဒေါ်လာ၏ ခိုင်မာမှု တည်ငြိမ်မှုနှင့်အတူ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ငန်းအရင်းအနှီးကို စင်ကာပူဒေါ်လာဖြင့် ပိုမိုကိုင်ဆောင်ထားနိုင်

ပြီး ထိရောက်သော ငွေကြေးလဲလှယ်မှု ကွန်ရက်အသစ်ကို မှီခိုအားထားနိုင်သည်” ဟု ၎င်းက ရှင်းပြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လာပါက ၎င်းသည် ဒေသတွင်းရှိ အခြားငွေကြေးများ၏ ဝယ်ယူမှုစွမ်းအားကို အားနည်းသွားစေနိုင်ပြီး ဗဟိုဘဏ်များ ဝင်ရောက်မစွက်ဖက်ပါက သွင်းကုန်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု မြင့်မားလာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာငွေကြေးများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အရင်းအနှီးကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် လိုအပ်သည်ဟူသည့် အတွေးဝင်ရောက်နိုင်ကာ ဒေသဆိုင်ရာ ငွေပေးချေမှုကွန်ရက်ကို ထူထောင်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ပျက်ပြားသွားစေနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဗဟိုဘဏ်များသည် လုံခြုံရေးနှင့် လိမ်လည်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပြီး ငွေပေးချေမှုစနစ်သစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးရန် ပြည်သူများအား ပညာပေးရေးတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း Mr.Han က ပြောကြားခဲ့သည်။ ဤသို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုမျိုးသည် ဒေသတွင်းခေါင်းဆောင်များ၏ ခိုင်မာသည့် နိုင်ငံရေးဆန္ဒများ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် ဤကဲ့သို့ ရည်မှန်းချက်ကြီးမားသည့် စွန့်ခွီးတီထွင်မှုကို အောင်မြင်စွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည်လားဆိုသည်ကို စောင့်ကြည့်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

သက်ထွန်းဦး

Ref: www.cnbc.com/ www.asianbankingandfinance.net/

တပည့် - [မိမိတို့၏ နေရာအရပ်အဝန်း
 ဝန်ထမ်းများ
 အပူအမြေ (တပည့်အဖွဲ့အစည်း)

“ မြင့်တက်လာနိုင်သော စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများသည်
 ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများ၊ ထွန်းသစ်နိုင်ငံများရှိ
 ဗဟိုဘဏ်များ လက်ရှိအားထုတ်လုပ်ဆောင်နေသည့်
 ငွေကြေးဖောင်းပွမှုထိန်းညှိရေး လုပ်ငန်းအစီအမံကို
 အဟန့်အတားများ ဖြစ်လာစေလိမ့်မည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကြာလေလေ ဆိုးလေလေ

အစ္စရေး-ဟားမားစ်စစ်ပွဲ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုလှိုင်းများသည် ကမ္ဘာ့နေရာဒေသ အနှံ့အပြားသို့ ဂယက်ထသက်ရောက်လာလျက်ရှိရာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသာမက အမေရိကန်၊ ဥရောပနှင့် တရုတ်နိုင်ငံအခြေအနေများနှင့်လည်း ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင် သည့်အခြေအနေများကို တွေ့နေရသည်။ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ၊ ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အပေါ် ဖြစ်လာနိုင်ခြေ စိန်ခေါ်မှုများ၊ သက်ရောက်မှုများ တူညီမှုမရှိနိုင်သော်လည်း အဆိုပါ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲအခြေအနေ ကြာရှည်ဖြစ်ပွားပြီး အရှိန်အဟုန်မြင့်လာမည်ကိုမူ အားလုံးက စိုးရိမ်နေသည်။

ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်မှုအပြီး တစ်လအကြာတွင် အစ္စရေး သည် ဟားမားစ်အဖွဲ့ထိန်းချုပ်ထားသော ဂါဇာကမ်းမြောင်တွင် မြေပြင်ထိုးစစ်ကို အရှိန် အဟုန်မြင့်ကာ စစ်ရေးအရ လက်တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် လုပ်ဆောင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများ ထောင်နှင့်ချီ၍သေဆုံးခဲ့ရသည့် အစ္စရေး၏ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုကို ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိနိုင်ငံများက ပြည်သူများကန့်ကွက်ဆန္ဒပြနေ ကြသည်ကိုလည်း တွေ့နေရသည်။ အခြေအနေသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စတင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ရုရှား- ယူကရိန်းစစ်ပွဲထက် ပိုမိုနက်ရှိုင်းပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုဖြစ်စေမည့် ပထဝီနိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းသဖွယ် ဖြစ်လာနေတော့ သည်။

စီးပွားရေးသက်ရောက်မှု မီးပွားစ

ကျွမ်းကျင်သူများ၊ စီးပွားရေးသုတေသနအဖွဲ့အစည်းများက အစ္စရေး-ဟားမားစ် စစ်ပွဲ၏ သက်ရောက်မှုများသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူတစ်ဦးချင်းစားဝတ်နေမှုများနှင့် စီးပွားရေး

လုပ်ငန်းများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဆိုင်ရာကိစ္စများနှင့်ပါ ပတ်သက်လာသဖြင့် တဖြည်းဖြည်း စိုးရိမ်စရာကောင်းလာကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနေကြသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးမျှော်လင့်ချက်ဖြင့် ရှေ့သို့ ဦးတည်လှုပ်ရှားနေရင်းမှာပင် စိုးရိမ်စိတ်တို့ဖြစ်ပေါ်နေကြကြောင်း၊ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးသည် ဆုတ်ယုတ်ကျဆင်းမှုဆီသို့ ဦးတည်သွားနိုင်ကြောင်းလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလာခဲ့ကြ သည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင်ဖြစ်ပွားနေသော မည်သည့်စစ်ပွဲ၊ ပဋိပက္ခမဆို ပါဝင်ပတ်သက်နေ သည့် နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၏ လက်ငင်းအကျိုးစီးပွားများ၊ အနာဂတ် ရေရှည်မျှော်လင့် ချက်အခွင့်အလမ်းများနှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်နေတတ်၏။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသရှိ ပဋိပက္ခ များ၊ စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားပြီဆိုလျှင် ရေနံထုတ်လုပ်မှု၊ ရောင်းလိုအားတို့နှင့်ပတ်သက်မှုများရှိ နေပြီး ကမ္ဘာ့ရေနံဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်မှုဆီသို့ ဦးတည်နေလေ့ရှိသည်။ ၁၉၇၃-၁၉၇၄ ခု နှစ်ကာလများက အိုပက်အဖွဲ့၏ ရေနံအရောင်းပိတ်ဆို့မှုကာလများ၊ ၁၉၇၈-၁၉၇၉ ခုနှစ် အီရန်တော်လှန်ရေး၊ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင်စတင်ခဲ့သော အီရန်-အီရတ်စစ်ပွဲနှင့် ၁၉၉၀-၁၉၉၁ ခုနှစ် ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့ပထမစစ်ပွဲများအကြောင်း ပြန်လည်စဉ်းစားသုံးသပ်ကြည့်နိုင်သည်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။ ကမ္ဘာ့ရေနံရောင်းလိုအား၏ သုံးပုံတစ်ပုံနီးပါးကို ထုတ်လုပ်နိုင်သော ထိုဒေသတွင် မတည်ငြိမ်မှုများဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း ရေနံဈေးကွက် မသေချာမရေရာမှုဖြစ်လာ နိုင်သည်။ ကမ္ဘာ့ရေနံရောင်းလိုအား ပြတ်တောက်လာနိုင်သည်ဟု ကြိုတင်မှန်းဆလာကြ သောကြောင့် စိုးရိမ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤမသေချာမရေရာမှုများသည် ရေနံဈေးကွက်၏ ဘေးအန္တရာယ်များကို ထင်ဟပ် လာနေသည်။ လက်ငင်းရေနံဈေးကွက်နှင့် အနာဂတ်ကြိုရောင်းဝယ်နေသော ရေနံဈေးကွက် အခြေအနေများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေချိန်အတွင်း၌သာမက ပဋိပက္ခအလွန်ကာလများ ၌လည်း မရေရာမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ စိုးရိမ်မှုများနှင့်မရေရာမှုများသည် အပြန်အလှန် သက်ရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်လျက် ရေနံထုတ်လုပ်မှုနှင့်အတူ ရေနံရောင်းလိုအားနှင့် ဝယ်လိုအား တို့ တည်ငြိမ်မှုကင်းမဲ့သွား၏။

တဖြည်းဖြည်းဖြစ်လာနိုင်သည့် ဒိုမီနီသက်ရောက်မှု

ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအခြေအနေသည် မကြာသေးသည့်နှစ်များအတွင်းမှာပင် ရုတ်တရက် အပြောင်းအလဲများ ကြုံခဲ့ရသကဲ့သို့ ယခုအချိန်ထိလည်း ကြုံနေဆဲဖြစ်၏။ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ ၏ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အခြေအနေအရပ်ရပ်အပေါ် ရုတ်ချည်းသက်ရောက်မှု၊ ကိုဗစ်အလွန် တစ်ကမ္ဘာလုံးကူးစက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ တစ်နှစ်ကျော်ကာလကြာမြင့် ခဲ့ပြီဖြစ်သည့် ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၏ အင်အားကြီးနိုင်ငံများကြား ငွေရေးကြေးရေး၊ ကုန်သွယ် ရေး၊ စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုများမှာ လက်တွေ့မျက်မြင်ပင်။ ယခုအစွဲရေး- ဟားမားစ် ပဋိပက္ခစစ်ပွဲသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအတွက် တစ်ပူပေါ်နှစ်ပူဆင့် အနေအထား ဖြစ်လာခဲ့ခြင်းဟု ဆိုရမည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့်အတွက် ဒေသ တွင်းစီးပွားရေး အခြေအနေများမှတစ်ဆင့် အမေရိကန်၊ ယူကေနှင့် အခြားသောစီးပွားရေး

အင်အားကြီးနိုင်ငံများအပေါ် တဖြည်းဖြည်း သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်ပေသည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့်ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုသည် ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်လာတော့မည်ဟု ကြိုတင်နိမိတ်ပြ အရိပ်အယောင်များဖြစ်သည်။ မည်ရွေ့မည်မျှ ပြင်းထန်မည်ကိုမူ စီးပွားရေးအင်အားကြီးနိုင်ငံများ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပါဝင်သက်ရောက်နေသည်ဟူသော အချက်ပေါ်တွင်မူတည်လျက်ရှိသည်။

နိုင်ငံများကြားစီးပွားရေးဆက်စပ်မှုများ ကွန်ရက်သဖွယ်ဖြစ်လာနေသော ယနေ့ကမ္ဘာကြီး၏အခြေအနေတွင် ဒေသတစ်ခု၌ ပဋိပက္ခများ၊ စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားသည့်အခါတိုင်း အခြားသောဒေသများကို သက်ရောက်မှုရှိလာမည်မှာ သေချာသောအခြေအနေဖြစ်သည်။ ယခုဖြစ်ပွားနေသည့် အစ္စရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခသည် ကြာမြင့်သည့်အချိန်ကာလနှင့် ပြင်းထန်မှု ရှိ၊ မရှိ အခြေအနေများပေါ်မူတည်၍ ကုန်သွယ်ရေးအပေါ်သက်ရောက်မှုများလည်း ရှိလာနိုင်သည်ဖြစ်ရာ အစ္စရေး၊ ပါလက်စတိုင်းတို့နှင့် ကုန်သွယ်မှုတိုက်ရိုက်ရှိသော နိုင်ငံများပေါ်တွင် အကန့်အသတ်ဖြင့် သီးခြားသက်ရောက်မှုရှိလာမည်ဟု သုံးသပ်မှုများရှိသည်။ သို့သော် အခြေအနေသည် အီရန်ကဲ့သို့ ဒေသတွင်းရှိ ရေနံထုတ်လုပ်သောနိုင်ငံများအထိ ပျံ့နှံ့သွားခဲ့ပါက စွမ်းအင်ရောင်းလိုအား ပြတ်တောက်မှုများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အိမ်ထောင်စုများအတွက် စွမ်းအင်အသုံးပြုမှု ကုန်ကျစရိတ်အပေါ် ဖိအားများ ဖြစ်ပေါ်လာမည်။ တစ်နှယ်ငင်တစ်စင်ပါ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအခြေအနေကိုပါ ပြင်းထန်သော ဂယက်ရိုက်မှုများ ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။

မြင့်တက်လာနိုင်သော စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများသည် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများ၊ ထွန်းသစ်စနိုင်ငံများရှိ ဗဟိုဘဏ်များ လက်ရှိအားထုတ်လုပ်ဆောင်နေသည့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှု ထိန်းညှိရေး လုပ်ငန်းအစီအမံကို အဟန့်အတားများ ဖြစ်လာစေလိမ့်မည်။ အကယ်၍ ဗဟိုဘဏ်များက ပိုမိုမြင့်မားသော အတိုးနှုန်းကိရိယာကိုသုံး၍ ငွေကြေးပေါ်လစီကို အချိန်ကြာမြင့်စွာ ကိုင်တွယ်နေပြီဆိုပါက စီးပွားရေးအဆောက်အအုံတစ်ခုလုံး ငွေချေးငှားမှုကုန်ကျစရိတ်များမြင့်တက်လာနိုင်ပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအားလုံး စရိတ်စကကြီးမြင့်လာမည်မှာ သေချာသည်။

အစ္စရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခသည် အခြေအနေနှင့်အချိန်အခါအရ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် မည်သို့မည်ပုံသက်ရောက်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည်ကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရသော သမိုင်းကြောင်းအခြေအနေများကို ပြန်လည်လေ့လာ၍ မှန်းဆနေကြ၏။ အတိတ်သမိုင်းကိုပြန်လည်ကြည့်ပါက ၂၀၁၄ ခုနှစ်က အစ္စရေးနှင့်ဟားမားစ်တို့ကြား ရက်ပေါင်း ၅၀ ကြာဖြစ်ပွားခဲ့သည့်စစ်ပွဲတွင် လူပေါင်း ၂,၂၀၀ ခန့် သေဆုံးခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုခိုက်သေဆုံးသူအများစုမှာ သာမန်အရပ်သူ အရပ်သားပြည်သူများသာဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအခြေအနေကိုမူ သိသိသာသာသက် ရောက်မှုမရှိခဲ့ဟု သုတေသီများက ထောက်ပြခဲ့ဖူးသည်။ သို့သော် ၂၀၀၆ ခုနှစ်က အစ္စရေးနှင့်ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့ လက်ဘနွန်တွင် ထိပ်တိုက်တွေ့ခဲ့ကြသည့် စစ်ပွဲနှင့် ပတ်သက်၍မူ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာနိုင်သည်ဟူသော စိုးရိမ်စိတ်များကြီးထွားလာခဲ့ပြီးနောက် တစ်ကမ္ဘာလုံး၌ ရေနံဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာခဲ့ကာ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် သိသိသာသာ သက်ရောက်မှုများဖြစ်ခဲ့သည်။

မည်သည့်အရာများကို မျှော်လင့်ထားရမည်နည်း

အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခသည် ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုရှိသည့် မဟာမိတ်နိုင်ငံ အုပ်စုများ အင်အားပြန်လည်ချိန်ညှိရေး အခြေအနေများနှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆကြသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များက ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း အရှိန်နှေးကွေးလာမှုနှင့်အတူ နိုင်ငံများ၏ ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒအပြောင်းအလဲများ မြင်တွေ့ကြရလိမ့်မည်။ အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိန်ကဲ့သို့ နိုင်ငံများသည်လည်း ကုန်ထုတ်လုပ်မှုများ၊ ကုန်ကြမ်းရယူမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ယခင်က ၎င်းတို့အတွက် ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော နိုင်ငံများပေါ်တွင်မှီခိုနေခဲ့ကြသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်မှု မဟာဗျူဟာများ ကျင့်သုံး၍ တဖြည်းဖြည်းပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်မှုများ ရှိလာကြသည်ကိုလည်း တွေ့ကြရသည်။ ထို အခြေအနေများကြောင့် လုပ်သားဈေးကွက်အခြေအနေ ရုန်းကန်နေရသည့် လုပ်ခလစာနိမ့်ပါးသော နိုင်ငံများမှသွင်းကုန်များ အပေါ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော သက်ရောက်မှုများကိုလည်း မြင်တွေ့လာနေရသည်။

အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်းပဋိပက္ခအတွက် နှစ်နိုင်ငံဖြေရှင်းချက်ကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂက ကနဦးချမှတ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ တညီတညွတ်တည်းထောက်ခံမှုဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံအတည်ပြုခဲ့ကြသည်။ သို့သော် နိုင်ငံအချို့တွင် ကွဲလွဲမှုအချို့ရှိခဲ့နေသည်။ အနောက်နိုင်ငံအများစုသည် အစ္စရေး၏ခုခံကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ကို လျင်မြန်စွာထောက်ခံအားပေးကြပြီး တရုတ်နှင့် ရုရှားကဲ့သို့ နိုင်ငံများကမူ ရပ်တည်ချက်မရှိဘဲ ဟားမားစ်အပေါ် တုံ့ပြန်နေခြင်းအပေါ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ အစ္စရေး-ပါလက်စတိုင်းအရေးကိစ္စသည် ဟားမားစ်တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုမတိုင်ခင်က စတင်နေခဲ့ပြီးဖြစ်သော ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး ကွဲပြားမှုအသစ်ဆီသို့ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လမ်းကြောင်းနှင့်ဆက်စပ်သွား

“ ထိုအခြေအနေသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ပြန်လည် ကောင်းမွန်လာရေး အားထုတ်မှုများအပေါ် အနုတ်လက္ခဏာ သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်ပေသည်။ ”

နိုင်သည်ဟု ညွှန်ပြနေသည်။ ထိုအခြေအနေသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးပြန်လည်ကောင်းမွန်လာ ရေး အားထုတ်မှုများအပေါ် အနှုတ်လက္ခဏာသက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အစွဲရေးနှင့်ပါလက်စတိုင်းတို့ကြား ကာလကြာရှည်စွာဖြစ်နေခဲ့သည့်ပဋိပက္ခ တွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည် ဤကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ချိန်ညှိ မှုကို ပိုမိုအရှိန်မြှင့်တင်လာနိုင်ပြီး အားလုံးမျှော်လင့်နေကြသော ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးပြန်လည် ကောင်းမွန်လာမှုအပေါ် ဆိုးရွားသောအကျိုးဆက်များ ရှိလာနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

နိဂုံး

ပထဝီနိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများ၊ စစ်ပွဲအခြေအနေများဖြင့် ရုန်းထနေရသောကမ္ဘာ့ စီးပွားရေးသည် ကုန်စည်ဈေးကွက်မှစ၍ ယခုအချိန်တွင် ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်၊ အရင်းအနှီး ဈေးကွက်အဆုံး မငြိမ်သက်မှုများ၊ အလှုပ်အခါများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာလိမ့်မည်ဟု သုတေသီ များက သုံးသပ်နေကြသည်။ ပကတိတန်ဖိုးရှိပြီး လုံခြုံစိတ်ချရဆုံး၊ ဘေးအန္တရာယ်အကင်း ဆုံးအရာဟု ယူဆကြသည့် “ရွှေ”ကဲ့သို့ Asset ဈေးနှုန်းများ ဆက်လက်မြင့်တက်လာဖွယ် ရှိပေသည်။ (အစွဲရေး-ပါလက်စတိုင်းပဋိပက္ခတွင် အရှိန်အဟုန်မြင့်လာပြီးနောက် ရွှေဈေး နှုန်းများ မြင့်တက်လာခဲ့သည်ကို သတိပြုနိုင်သည်။)

ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်များသည် အစွဲရေးနှင့် ဟားမားစ်တို့ကြား ပဋိပက္ခများ တိုးပွား လာစေမည့်လက္ခဏာများကို ဆက်လက်စောင့်ကြည့်နေကြလိမ့်မည်။ ရေနံဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်စေရန် တွန်းပို့နေသည့်အရာများကိုလည်း သတိပြုနေကြလိမ့်မည်။ ကိုဗစ်ကပ် ရောဂါ အနည်းငယ်ငြိမ်သက်စအချိန်မှစ၍ နှစ်နှစ်တာကာလဆက်တိုက် စားသုံးကုန်ဈေး နှုန်းများ မြင့်တက်မှုဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက်တွင် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုအနည်း ငယ်နှေးကွေးလာသဖြင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကောင်းမွန်မှု မျှော်လင့်ချက်ရောင်နီ စတင်မြင် တွေ့နေရသည့်အချိန်တွင် အစွဲရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခစစ်ပွဲကြောင့် အခြေအနေဆိုး တစ်မျိုးတစ်ဖုံ တစ်ကျော့ပြန်လာနိုင်ခြေကို အားလုံးစိုးရိမ်ပူပန်နေကြသည်။

စောနိုင် (အသုံးချဘာဝဂဗေဒ)

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်
အစိုးရတော်မှ ထုတ်ပြန်ချက်

[၂၀၁၆]

“ ကုလသမဂ္ဂကတော့ ဇန်နဝါရီလကစပြီး
ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာဖြစ်ပျက်ခဲ့တဲ့ ပဋိပက္ခတွေရဲ့
အရေအတွက်က ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်းမှာ
အမြင့်ဆုံးကိုရောက်နေပြီလို့တောင် ကြေညာခဲ့တယ်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကမ္ဘာအနှံ့အပြား နေရာအတော်များများမှာ အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခတွေ တိုးပွားလို့ လာနေတယ်။ အစ္စရေးကို ဟားမားစ်တွေ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်က တိုက်ခိုက်ကြတော့ အစ္စရေးကလည်း ဂါဇာကမ်းခြေဒေသကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ခဲ့တယ်။ အဲဒီမှာတင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့စစ်မီး တောက်လောင်ဖို့ အလားအလာတွေ ဖြစ်လာ တယ်။ ဆီးရီးယားက ပိုမိုတက်ကြွတယ်ဆိုရမယ်။ ဆီးရီးယားမှာစခန်းချနေတဲ့ အမေရိကန် တပ်တွေကို ဒရုန်းနဲ့ တိုက်ခိုက်ခဲ့တယ်။ စက်တင်ဘာလနှောင်းပိုင်းကလည်း ကော့ကေး ဆပ်စ်မှာ အဇာဘိုင်ဂျန်က အာမေးနီးယန်းမျိုးနွယ် ၁၅၀,၀၀၀ ကို မောင်းထုတ်လိုက်တယ်။ အဲဒီမှာ အာမေးနီးယားတိုက်ပွဲသစ်တွေ စတော့မှာပေါ့။ လောလောဆယ်တော့ အာဖရိက မှာလည်း ဆူဒန်ကပြည်တွင်းစစ်ဂယက်က အီသီယိုးပီးယားက ပဋိပက္ခတွေကို တစ်ဖန် အသက်သွင်းလိုက်သလိုပဲ။ ဇွန်လတုန်းက နိုင်ဂျာမှာ စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ခဲ့တယ်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ကစပြီး ဆာဟဲလ်နဲ့ အနောက်အာဖရိကမှာ ဆဋ္ဌမမြောက် အာဏာသိမ်းမှု ဖြစ်ပွားခဲ့ပါတယ်။

ပဋိပက္ခ အချက်အလက်အစီအစဉ်ရဲ့ စုစည်းမှုအရတော့ စစ်အေးတိုက်ပွဲ ပြီးဆုံး ကတည်းကဆိုရင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးမှာ အမြင့်ဆုံးလို့ပြောပါတယ်။ ဒီအချက်အလက် အစီအစဉ်ကို အော့စလိုသုတေသနသိပ္ပံက ကြီးမှူးလုပ်ကိုင်တာပါ။ လေ့လာမှုအရဆိုရင် တာက ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်းမှာ ပဋိပက္ခပေါင်း ၅၅ ခု ဖြစ်ပွားခဲ့တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ပဋိပက္ခ တစ်ခုက ရှစ်နှစ်က ၁၁ နှစ်လောက်ထိ ပျမ်းမျှကြာတတ်တယ်။ ပဋိပက္ခ ၃၃ ခုက ပျမ်းမျှ အားဖြင့် ခုနစ် နှစ်ကြာတယ်။

ပဋိပက္ခမတိုးပွားလာအောင်ဆိုပြီး နိုင်ငံတကာက ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းကြိုးပမ်းမှု တွေက စစ်မဖြစ်အောင် တားဆီးကြတာကလည်း ၁၀ နှစ်လောက်ကြာခဲ့တယ်။ လစ်ဗျား၊

ဆုဒန်နှင့် ယီမင်တွေမှာတော့ ကုလသမဂ္ဂ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂကူညီတဲ့ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ အစည်းတွေက တတ်နိုင်သမျှ တားဆီးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အီသီယိုးပီးယား၊ အစ္စရေးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ တွေမှာတော့ အေးခဲနေတဲ့ပဋိပက္ခတွေ ရှိနေဆဲပါ။ ရုရှားက ယူကရိန်းကို တိုက်ခိုက်ကတည်းက ဥရောပမှာ ပဋိပက္ခတွေ ပိုပြင်းထန်လာတယ်။ ဒီပဋိပက္ခတွေမဖြစ်ခင်က ဥရောပဟာ တော်တော်ငြိမ်းချမ်းပြီး တည်ငြိမ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ၂၀၂၂ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာကြီးလူဦးရေရဲ့ လေးပုံတစ်ပုံဖြစ်တဲ့ လူဦးရေ နှစ် ဘီလီယံက ပဋိပက္ခဖြစ်တဲ့ဒေသတွေမှာ နေထိုင်ကြရ တယ်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အစမှာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းကလူပေါင်း သန်း ၁၀၀ ဟာ အိုးအိမ်တွေစွန့်ပြီး ပြေးလွှားနေကြရတယ်။

အခုထိလည်း ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေ၊ ယူကေနိုင်ငံ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံတွေ က စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလ အစကတည်းက ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေးကို အကြီးအကျယ် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြတယ်။ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းတာကနေ ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲမှုတွေအထိ လုပ်ဆောင် ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာတော့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ဖို့ သိပ်မလွယ်ကူခဲ့ပါ ဘူး။ တိုက်ခိုက်မှုတွေ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းပြန့်ကျဲဖြစ်ပွားလာတဲ့ကာလမှာ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာကြိုးပမ်းမှုတွေက အကြီးအကျယ်ကို မထိရောက်တော့ပါ ဘူး။ ဒီလိုနဲ့ အကူအညီအထောက်အပံ့တွေက ဆတက်ထမ်းပိုး များပြားလာတယ်။ စစ်ပြေး ဒုက္ခသည်တွေက နေရာအနှံ့ ပြန့်ကျဲပြေးလွှားနေကြရတယ်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေကလည်း ကျိုးပြတ်ဒဏ်ရာရကြတာ ရေတွက်လို့တောင်မကုန်တော့ဘူး။ ဒါကြောင့် အခုအချိန်မှာ ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ သူတို့ရဲ့အကျိုးဆက်တွေကို အဆောတလျင် တိုးမြှင့်လုပ်ကိုင်ဖို့ ပိုအရေးကြီးနေပါပြီ။

ကျိုးပြတ်နေတဲ့ စက်ယန္တရား

၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်အလယ်လောက်ကစခဲ့တဲ့ ပြည်တွင်းစစ်တွေနဲ့ နယ်မြေတွင်းစစ်ပွဲ တွေကြောင့် သေဆုံးပျက်စီးကြတဲ့လူဦးရေဟာ အမြင့်ဆုံးအဆင့်ကို ရောက်လာတယ်။ ကုလသမဂ္ဂကတော့ ဇန်နဝါရီလကစပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာဖြစ်ပျက်ခဲ့တဲ့ ပဋိပက္ခတွေရဲ့ အရေအတွက်က ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်းမှာ အမြင့်ဆုံးကိုရောက်နေပြီလို့တောင် ကြေညာခဲ့တယ်။ ရပ်နားခဲ့တဲ့စစ်တွေတောင် တစ်နှစ်အတွင်းမှာ စစ်မီးပြန်မွှေးလာကြတယ်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့်ဆိုလျှင် တစ်နှစ်ကို ငါးဆလောက်တောင် တိုးလာတယ်လို့သိရတယ်။

စစ်ဖြစ်တာတွေက ပိုစိပ်လာတယ်။ စတာမြန်ပေမယ့် အဆုံးသတ်ဖို့ကျတော့ ခက် လာတယ်။ အကြောင်းပြချက်ကတော့ မျိုးစုံပေါ့။ ၂၁ ရာစုစစ်ပွဲတွေက နိုင်ငံအချင်းချင်း ကြား၊ လက်နက်ကိုင်အချင်းချင်းကြားမှာ ဖြစ်ကြတာ။ အကြောင်းမျိုးစုံပြပြီး စစ်ဖြစ်နေကြ တာပဲ။ လက်နက်အဆန်းတွေမျိုးစုံ၊ နည်းပညာတွေမျိုးစုံသုံးနေကြတယ်။ သဘာဝသယံဇာတ ကရတဲ့ ပိုက်ဆံတွေ၊ ရာဇဝတ်မှုမျိုးစုံကရတဲ့ပိုက်ဆံတွေကို အများအပြားသုံးနေကြတယ်။ ဆိုဗီယက်ယူနီယံပြိုကွဲပြီးနောက်ပိုင်းမှာ အနောက်နဲ့ဆိုဗီယက်မူဝါဒပြိုင်ပွဲတွေ ချုပ်ငြိမ်း သွားတယ်။ ဒါတွေက စောစောပိုင်းကစစ်ပွဲတွေကို ဖြစ်စေတဲ့အရာတွေပဲ။ လောလောဆယ် မှာတော့ ပဋိပက္ခတွေက နိုင်ငံတကာအဆင့်ကို တိုးပွားဖြစ်ပေါ်လာတယ်။ ရုရှား၊ ဆော်ဒီ

အာရေဗျ၊ တူကီယံ၊ ယူအေအီးနှင့် အမေရိကန်တို့အပါအဝင် တိုက်ရိုက်အနေနဲ့ဖြစ်ဖြစ်၊ သွယ်ဝိုက်လို့ပဲဖြစ်ဖြစ် ပါဝင်ပြီး နိုင်ငံတကာစစ်ပွဲတွေ ဖြစ်နေကြတယ်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနဲ့ အာဖရိကမှာလည်း ဒီလိုပဲ။ ပြည်တွင်းနဲ့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေ ပဋိပက္ခထဲမှာ ပိုမိုပါလာလေလေ၊ အဆိုးသတ်ဖို့ ပိုခက်လေလေပဲဖြစ်ပါတယ်။

ကုလသမဂ္ဂဟာ တစ်ချိန်ကတော့ ပဋိပက္ခတွေကို ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးသူပေါ့။ အခုကုလသမဂ္ဂရဲ့ ဩဇာတိက္ကမလျော့နည်းလာတာကတော့ ပထဝီနိုင်ငံရေးပြိုင်ပွဲတွေကြောင့်ပါပဲ။ ဒါတွေက အင်အားကြီးတဲ့နိုင်ငံတွေကို ခွဲခြမ်းပစ်ခဲ့တယ်။ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဟာ ဒီအင်အားတွေရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုကိုခံရတယ်။ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဟာ အမေရိကန်၊ ရုရှားနဲ့ တရုတ်တို့ရဲ့ နိုင်ငံတကာပြိုင်ဆိုင်မှုကြားမှာ ကြားညှပ်သွားတယ်။ ဒါကြောင့် သူ့ရဲ့ဩဇာက ချညှိနဲ့သွားတာပေါ့။ ဒါကြောင့် ဘယ်လိုပဋိပက္ခမျိုးကိုမှ သူက ကြားဝင်မဖြေရှင်းနိုင်တော့ဘူး။ ကုလသမဂ္ဂရဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေး တပ်တွေနဲ့ ကြားခံတပ်တွေရဲ့ အချို့ကဏ္ဍက ပျောက်သွားပြီ။ ကုလသမဂ္ဂက ကျူးကျော်မှုတွေ၊ စစ်ရာဝတ်မှုတွေကို ဘယ်လိုမှ မတားနိုင်တော့ဘူး။ ဥပမာပြရရင် ၂၀၂၃ ခုနှစ် ဇွန်လတုန်းက မာလီမှာ ဆယ်စုနှစ်ကြာတပ်စွဲထားတဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်တွေကို ပြန်ဖယ်ရှားလိုက်တာမျိုးပေါ့။ အစိုးရနဲ့ သူပုန်တွေရဲ့ ကြားမှာ ကြားခံရပ်တည်နေတဲ့ ကုလသမဂ္ဂတပ်ဖွဲ့ကို ဖယ်ရှားလိုက်ပြီလေ။ အစိုးရကို ဆန့်ကျင်နေကြတဲ့ စစ်ဘုရင်တွေက ကုလသမဂ္ဂအထူးသံတမန် ဗောလ်ကာပါသိစ်နဲ့တောင် စကားပြောဖို့ ငြင်းခွဲကြတယ်။ ကုလသမဂ္ဂရဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ယောင်းပဲ ရားလက်ခရီးကလည်း လက်လျှော့ရတဲ့အထိပဲဖြစ်ပါတယ်။

အဖြေရှာရမယ်ဆိုရင်

ဒီလိုစိန်ခေါ်မှုမျိုးစုံအောက်မှာ ကုလသမဂ္ဂတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်တွေနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးကို ယခင်ကလိုထိန်းသိမ်းပေးလိုတဲ့ အနောက်နိုင်ငံတွေ၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ၊ ဗြိတိန်နဲ့ အမေရိကန်လို နိုင်ငံမျိုးတွေကလည်း ပြောင်းစရာရှိတာ ပြောင်းကြတာပေါ့။ နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းတွေထဲမှာ ဆယ်စုနှစ်ကျော် တာဝန်ယူခဲ့ဖူးသည့် ကုလသမဂ္ဂအရာရှိကြီးတစ်ဦးက ခေတ်သစ်ပဋိပက္ခတွေကိုကိုင်တွယ်ဖို့ရာ မူဘောင်တွေ၊ လုပ်နည်းလုပ်ဟန်တွေ ပြောင်းမှ ဖြစ်မယ်လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။ လက်ရှိလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေနဲ့တော့ အလုပ်မဖြစ်တော့ဘူးလို့ ဝန်ခံပြောဆိုပါတယ်။ ပဋိပက္ခတွေဖြေရှင်းရာမှာ အရင်တုန်းကဆိုရင် ကုလသမဂ္ဂကနေပြီးတော့ ကြားဝင်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ မျက်နှာစုံညီ တွေ့ဆုံပွဲတွေလုပ်၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်တောင်းဆိုလိုလားမှုတွေကို မျှတအောင်ညှိနှိုင်းပေး၊ ကြီးတဲ့အမှုငယ်စေ၊ ငယ်တဲ့အမှု ပပျောက်စေဆိုပြီး စီစဉ်ပေး၊ တာဝန်ယူမှု တာဝန်သိမှုတွေကိုချပြ၊ ကြားကာလအတွင်း တရားစီရင်မှုတွေကို မျှတအောင်လုပ်ဆောင်၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေလုပ်။ ဒါမျိုးတွေ အဆင့်ဆင့် လုပ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးကိုဖော်ဆောင်ဖို့ ကြိုးပမ်းကြပါတယ်။ ဒါကို ပဋိပက္ခဖြစ်ကြ၊ ဝိရောဓိ ဖြစ်ကြတဲ့ နှစ်ဖက်ကလည်း နားခံကြပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ပဲ ပဋိပက္ခတွေပြေလည်ခဲ့တာ အများ အပြားပါ။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုနည်းမျိုးတွေနဲ့ ဖြေရှင်းတာမျိုးတွေ ခုခေတ်ကာလမှာ တော့ ခေတ်မမီတော့ပါဘူး။

အမေရိကန်နိုင်ငံက အဗရာဟမ်သဘောတူညီချက်နည်းကိုသုံးပြီး အာရပ်နဲ့အစွရေး ဆက်ဆံရေးကို ပုံမှန်ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါကလည်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီနည်းလမ်းကိုသုံးပြီး အစွရေး-ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခကျတော့ ဖြေရှင်းလို့ မရပြန်တော့ပါဘူး။ ဒီလိုနဲ့ အစွရေး-ဟားမားစ်စစ်ပွဲ ပေါ်လာတာပဲကြည့်တော့။

အရင်တုန်းက ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့၊ အောင်မြင်ခဲ့တဲ့ ဖြေရှင်းနည်းတွေက အရှေ့အလယ် ပိုင်းနဲ့ မြောက်အာဖရိကမှာကျတော့ အလုပ်မဖြစ်ဘူး။ ယီမင်ပြည်တွင်းစစ်ဟာ ဟူသီသူပုန် တွေကို ညှိနှိုင်းရာမှာအဆင်ပြေလို့ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်လုဆဲဆဲအခြေအနေကို ရှောင်ဖယ်နိုင် ခဲ့တယ်။ ဟူသီသူပုန်တွေက ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှာ မြို့တော်ကိုသိမ်းပိုက်ပြီး စစ်မီးကိုစမွှေးခဲ့ကြ သူတွေပါ။ သူတို့ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှာ ဆော်ဒီအာရေဗျက ဝင်တိုက်ထုတ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီ စစ်မီး ကခုဆိုပြန်တောက်လောင်တော့မယ်။ စစ်မရှိ-ငြိမ်းချမ်းရေးမရှိဆိုတဲ့ဆောင်ပုဒ်ကို ဟစ်ကြွေး ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးရချင်ရင် စစ်တိုက်ယူရမယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆတွေ ခေတ်စားလာတာပါပဲ။

ဆီးရီးယားရဲ့ အေးခဲနေတဲ့ပဋိပက္ခဆိုတာကလည်း ခုဆို အကြမ်းဖက်မှုတချို့စဖြစ် လာကာ အေးခဲနေရာက အရည်ပျော်စဖြစ်လာပြီး ပဋိပက္ခအသွင်ဆောင်လာတဲ့ အရိပ် အယောင်တွေ တွေ့လာရပြန်ပါပြီ။ မတည်ငြိမ်မှုတွေစဖြစ်လာတော့ ညှိနှိုင်းမှုကိစ္စက ရှေ့ မတိုးလာတော့ဘူးပေါ့။ အာရပ်ဆက်ဆံရေးကော်မတီဆိုတာက ဂျော်ဒန်၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ အီရတ်၊ အီဂျစ်နဲ့ အာရပ်အဖွဲ့ချုပ်တို့ပါတယ်။ တစ်ဖက်ကတော့ ဆီးရီးယားအစိုးရပါတယ်။ ဆီးရီးယားရဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်က မလူးသာမလွန်သာတဲ့ အခြေအနေ။ ၁၈ လကြာ တဲ့အထိ အခြေအနေက မထူးလာသေးဘူး။ ဒါကြောင့် ကုလသမဂ္ဂဦးဆောင်တဲ့အဖွဲ့က ဆီးရီးယားနဲ့ အာရပ်ဆက်ဆံရေးကော်မတီ၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ၊ ဗြိတိန်၊ အမေရိကန်တို့နဲ့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ယုံကြည်ရေးကိုတည်ဆောက်ဖို့ ပြန်လုပ်နေရတယ်။

အကြမ်းဖက်မှု မဖြစ်စေရေး

လောလောဆယ်တော့ နိုင်ငံတကာတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်တွေကတော့ တိုက်ခိုက်မှုအဆုံး သတ်ရေးကပဲ တော်သင့်လှတဲ့၊ ကျေနပ်လောက်တဲ့ ပန်းတိုင်ရယ်လို့ ထင်ထားကြပါပြီ။ ပဋိပက္ခလုံးပပြေငြိမ်းရေးထက် အတိုက်အခိုက်ရပ်စဲရုံလောက်ဆိုရင်ပဲ ကျေနပ်ကြရတော့ မယ့်သဘောပါ။ စက်တင်ဘာလနှောင်းပိုင်းက အမေရိကန်အမျိုးသားလုံခြုံရေးအကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ် ဂျိုက်ဆူလီဗန်က အရှေ့အလယ်ပိုင်းက လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်နှစ်ဆယ်ထက်စာရင် အခုက ပို ငြိမ်သက်နေတယ်လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဟားမားစ်ရဲ့ ရက်စက်လှတဲ့ အစွရေးအပေါ် တိုက်ခိုက်မှုလည်းဖြစ်ရော သူ့ရဲ့မှတ်ချက်ကို ပြန်ရုပ်သိမ်းလိုက်ရတယ်။ အစွရေးက ဂါဇာ ကမ်းမြောင်ဒေသကို အကြီးအကျယ်လက်တုံ့ပြန်တာတို့၊ ဆီးရီးယားမှာဖြစ်တဲ့ အကြမ်းဖက် မှုတို့ကြောင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဟာ ပြန်ပြီးမငြိမ်မသက်ဖြစ်လာပြန်တာပေါ့။

ဆူဒန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေကလည်း ကုလသမဂ္ဂကြားဝင်မှာကို လက်မခံဘူးလို့ ပြော ကြတယ်။ သူတို့ရဲ့ နိုင်ငံတကာကျောထောက်နောက်ခံတွေ (အထူးသဖြင့် ဆော်ဒီအာရေဗျ နဲ့ ယူအေအီး) ဒါမှမဟုတ် ကြားကာလအသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ထောက်ခံတဲ့ နိုင်ငံတွေ(နောဝေ၊ ဗြိတိန်၊ အမေရိကန်)တို့က သူတို့ ဧပြီလတုန်းက တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် တိုက်ခိုက်တာတွေမှာ ကုလသမဂ္ဂဝင်မပါစေချင်ကြဘူး။ ဆူဒန်က တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတွေ

“ အရေးကြီးတကား
 အရေးအကြီးဆုံးကတော့
 ၂၁ ရာစုအတွက်
 ငြိမ်းချမ်းရေး
 တည်ဆောက်မှုကို
 အင်အားကြီးတဲ့
 နိုင်ငံတွေရဲ့
 နိုင်ငံရေး
 အလိုဆန္ဒပါပဲ။ ”

နဲ့ သံတမန်တွေက မြို့တော်မှာပဲအခြေပြုပြီး ဆက်တိုက်သတိ ပေးနေတာကတော့ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက အုပ်ချုပ်နေတဲ့သူတွေက တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် တိုက်ခိုက်မှုတွေကို ကိုင်တွယ်နေတယ်လို့ ဆိုတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီသတိပေးမှုတွေကိုအနောက် နိုင်ငံတွေ (အမေရိကန်အပါအဝင်) က ဖယ်ရှား သို့မဟုတ် မသိကျိုးကျွန်ပြုကြတယ်။ သူတို့ဆီက အရာရှိကြီးတွေကလည်း ဆူဒန်အရေးကို သိပ်ဦးစားမပေးတာလည်းပါတာပေါ့။

ဒေသဆိုင်ရာလှုပ်ရှားသူတွေရော၊ အနောက်နိုင်ငံသံတမန်များပါ ငြင်းဆန်နေကြတာက ဂါဇာဒေသမှာ ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲဖြစ်ဖို့နဲ့ အနောက်ဘက်ကမ်း မတည်မငြိမ် မဖြစ်ဖို့ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံတကာအာရုံစိုက်မှုက တစ်နေရာမှာ ရောက်နေကြလေရဲ့။ ထရမ်အစိုးရရဲ့ ဒေသတွင်းပုံမှန်ဖြစ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုတွေက အစွဲအစွဲနဲ့ ယခင်အာရပ်နိုင်ငံတွေရဲ့ ရန်လိုမှုတွေကိုပါ။ အဲဒီအထဲမှာ ဘာရိန်းနဲ့ယူအေအီးတို့လည်း ပါတာပေါ့။ ဘိုင်ဒန်အစိုးရကတော့ အစွဲအစွဲနဲ့ဆော်ဒီကို ပိုပြီးအာရုံစိုက်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒါတွေဟာ အစွဲအစွဲ-ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခစစ်ပွဲဖြစ်လာတော့ ရေစုန်မျောကုန်တာပဲ။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး တိုနီဘလင်ကင်ကတောင် ပြောယူရတယ်။ အမေရိကန်အစိုးရက အခုထိ အစွဲအစွဲ-ဆော်ဒီပုံမှန်ဖြစ်ရေးညှိနှိုင်းမှုကို မျှော်လင့်နေဆဲပင်ဖြစ်ပါတယ်။

အကူအညီထောင်ချောက်

လူသားချင်းဆိုင်ရာ အကူအညီတွေကတော့ လုပ်နေဆဲပါ။ ဆီးရီးယားမှာဆိုရင် စစ်ဖြစ်တာ ၁၂ နှစ်ရှိသွားပြီ။ ကုလသမဂ္ဂ အကူအညီရန်ပုံငွေက ၂၀၂၃ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၈၁ ဘီလီယံက နိုင်ငံအတွက်၊ ဒုက္ခသည်တွေကူညီဖို့က ၅ ဒသမ ၇ ဘီလီယံ တောင်းထားတယ်။

စစ်ကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ဆုံးရှုံးမှုတွေကများလွန်းလို့ အလှူရှင်တွေတောင် လုံလောက်အောင် မလှူ

ငြိမ်းချမ်းရေးဆောင်ကြဉ်းပေးသူတွေကို ကောင်းချီးပေး

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးမှာ ပဋိပက္ခတွေက ဟိုနေရာမှာပေါ်လိုက်၊ ဒီနေရာမှာပေါ်လိုက် နဲ့ ကြာလေများလေဖြစ်လာတယ်။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုက သိပ်ကိုအရေးကြီးနေပါ ပြီ။ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေ၊ စီးပွားရေးသမားတွေ၊ ကုလသမဂ္ဂငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက် သူတွေနဲ့ ပြည်တွင်းအင်အားစုတွေထဲမှာ တီထွင်နိုင်စွမ်းရှိတဲ့၊ ရဲရင့်ပြတ်သားတဲ့ ဦးဆောင် နိုင်စွမ်းရှိတဲ့သူတွေ ရင်ပေါင်တန်းစုစည်းပြီး ရည်မှန်းချက်အသစ်တွေနဲ့ ငြိမ်းချမ်းမှုတည် ဆောက်ဖို့လိုနေပါပြီ။

အရေးတကူ အရေးအကြီးဆုံးကတော့ ၂၁ ရာစုအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက် မှုကို အင်အားကြီးတဲ့နိုင်ငံတွေရဲ့ နိုင်ငံရေးအလိုဆန္ဒပါပဲ။ အဓိကအားဖြင့် အမေရိကန်နဲ့ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေရဲ့ နိုင်ငံရေးအကျိုးပြုလိုမှုတွေပေါ့။ ဒီအချက် ကို ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူး အန်တိုနီယိုဂူတာရက်စ်က သူ့ရဲ့ပေါ်လစီ အကျဉ်းချုပ်စာအုပ်ဖြစ်တဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အစီအစဉ်သစ်မှာလည်း ဖော်ပြထားပါ တယ်။

လောလောဆယ်အချိန်ကာလမှာတော့ ငြိမ်းချမ်းရေးကိုတည်ဆောက်ပေးလိုသူတွေ အနေနဲ့ ဩဇာအာဏာအလယ်အလတ်ရှိသူတွေ၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားတဲ့အဖွဲ့ အစည်းတွေ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍတွေအနေနဲ့ သမားရိုးကျမဟုတ်တဲ့ ပုံစံမျိုးတွေနဲ့ လုပ်ကိုင်ကြ ရပါမယ်။ ဒေသအသီးသီးရဲ့ သဘောသဘာဝပေါ်မူတည်ပြီး ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်မှုတွေ လုပ်ကြရမယ်။ ထောက်ပံ့ကူညီမှုတွေကိုလည်း ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက် မှု ရည်ရွယ်ချက်အပေါ်မှာပဲ အာရုံစိုက်သုံးစွဲရမယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီထောက်ပံ့ကူညီမှုတွေက ငြိမ်းချမ်းရေးရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲဖို့ရယ်၊ ပဋိပက္ခအမြန်ဆုံး အဆုံးသတ်ဖို့ရယ်၊ အကြမ်းဖက် မှုလျှော့ချဖို့ရယ်အတွက်လည်း အခြေခံလိုအပ်ချက် ဖြစ်စေရမယ်။

ဟိန်းလတ်

Ref: Emma Beals and Peter Salssbary-What is Behind the Global Explosson

၀၄၆၅၆၇၈၉၊ ၀၁၂၃၄၅၆၇၈၉ ၀၁၂၃၄၅၆၇၈၉

KMA

“အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် အစွရေးအား
ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိသော မိတ်ဖက်ပါလက်စတိုင်းအဖြစ်
ကာလတစ်ခု၌ ပေါ်ထွက်လာနိုင်အောင်
အခြေအနေတစ်ရပ်တည်ဆောက်ပေးရန်
၎င်း၏မူဝါဒကိုပြောင်းလဲရန် တိုက်တွန်းသင့်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အကြံကောင်းညွှန်ကောင်းပေးရန်မှာ မိတ်ဆွေတို့၏ဝတ္တရား

ဟားမားစ်တို့ကို အပြီးတိုင်ချေမှုန်းပစ်လိုသော အစ္စရေး၏ဆန္ဒကို လုံးဝအပြည့်အဝ နားလည်နိုင်သည်။ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့၏ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်က တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အစ္စရေး ၁,၄၀၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့ရပြီး ထောင်နှင့်ချီ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခဲ့သည်။ ထို့အပြင် လူ ၁၅၀ ကိုလည်း ဓားစာခံအဖြစ် ဖမ်းဆီးသွားသည်။ အသတ်ခံရသူ၊ ဒဏ်ရာရသူ သို့မဟုတ် ဓားစာခံအဖြစ် ခေါ်ဆောင်သွားသူအများစုမှာ အရပ်သားများသာဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ထွက်ပေါ်လာသော အမေးပုစ္ဆာတစ်ခုမှာ နောင်တွင် ဟားမားစ်တို့ က အလားတူ တိုက်ခိုက်မှုမျိုးကို မပြုလုပ်နိုင်စေရန် မည်ကဲ့သို့ဟန့်တားနိုင်သနည်းဟူသော ပုစ္ဆာဖြစ်သည်။

မည်သို့ဆိုစေ ဦးတည်ချက်ကို သိနားလည်ရုံမျှဖြင့် ၎င်းဦးတည်ချက်ကို အကောင် အထည်ဖော်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် အကြံပေးနိုင်သောလမ်းကြောင်းဖြစ်သည့်သဘောတော့ မသက်ရောက်ပေ။ တစ်ဖန် အစ္စရေး ၏ မဟာဗျူဟာသည် ရည်ရွယ်ချက်မှာရော ကျင့်စဉ်လုပ်နည်းမှာပါ ချို့ယွင်းချက်ရှိသည် ဟု ထင်ရသည်။ ဟားမားစ်တို့သည် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သကဲ့သို့ ကွန်ရက်လည်းဖြစ်သည်။ လှုပ်ရှားမှုလည်းဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ဝါဒသဘောတရားတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်များကိုသတ်ပစ်၍ ရနိုင်သည်။ သို့သော် ၎င်းတို့အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ကွန်ရက် သို့မဟုတ် လှုပ်ရှားမှုသည် ဆက်လက်ရှင်သန်နေမည်သာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ဝါဒသဘောတရား သည်လည်း တည်ရှိနေဦးမည်ပင်ဖြစ်သည်။

အစ္စရေးတို့က ဂါဇာကမ်းမြောင်ကို လေကြောင်းမှတိုက်ခိုက်မှုဖြင့် စတင်သည်။ ထို့နောက် ကုန်းကြောင်းမှ အကြီးအကျယ်ထိုးစစ်ဆင်ရန် ပြင်ဆင်နေသော အထောက်အထား အမြောက်အမြား ရှိသည်။ ဤသည်က ဝါရှင်တန်ကို အခက်တွေ့စေခဲ့သည်။ ဘိုင်ဒန်အစိုးရသည် အစ္စရေး၏လက်စားချေခွင့်ကို ထောက်ခံခြင်းမှာမှန်သော်လည်း မည်သို့လက်တုံ့ပြန်ရမည်ကို ဘိုင်ဒန်က ပြောကြားသင့်သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် မြေပြင်မှအလုံးအရင်းဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကိုစွန့်လွှတ်ရန် အစ္စရေးကို ဖိအားပေးအကျပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းမရှိပါ။ အလားတူပင် ထိုးစစ်ကို အမြန်ဆုံးရပ်တန့်ရန်လည်း အကျပ်ကိုင်၍မရပါ။ မည်သို့ဆိုစေ အမေရိကန်ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ထိုသို့မပြုလုပ်ရန် ကြိုးစားနိုင်သည်။ ကြိုးလည်းကြိုးစားကြည့်သင့်သည်။ စစ်ဘောင်ကျယ်လာနိုင်သည့် အလားအလာများကိုလျှော့ချရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ထို့အပြင် အမေရိကန်ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် အကျပ်အတည်းကိုကျော်လွန်၍ ကြည့်ရှုသင့်သည်။ အစ္စရေးခေါင်းဆောင်များကိုဖိအားပေး၍ ၎င်းတို့အား ပါလက်စတိုင်းတို့အား နိုင်ငံရရှိရေးကိုဦးတည်သော ထိရောက်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးလမ်းကြောင်းကို ကမ်းလှမ်းစေသင့်သည်။

အကျပ်အတည်းအပေါ် အစ္စရေး၏တုံ့ပြန်မှုပုံစံနှင့် အကျပ်အတည်းလွန်ကာလ၌ ဆောင်ရွက်ရမည့်လမ်းကြောင်းကို အမေရိကန်အစိုးရက ကြိုးပမ်းမှုသည် အမှန်တရားပေါ်၊ ဖြစ်ရပ်မှန်အခြေအနေပေါ်၌ မူတည်နေရုံသာမက အကြံကောင်းညာဏ်ကောင်းပေးရန်မှာ မိတ်ဆွေတို့၏ ပတ္တရားပင်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားရှိသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းကိုကျော်လွန်၍လည်းရှိသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါအကျိုးစီးပွားကို အစ္စရေးက ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်မှုဖြင့် မရနိုင်ပါ။ အလားတူပင် အကြမ်းဖက်မှုကိုလက်မခံသော ပါလက်စတိုင်းများအတွက် မျှော်လင့်ချက်မပေးနိုင်သော အစ္စရေး၏ ရေရှည်မူဝါဒများကလည်း အမေရိကန်၏အကျိုးစီးပွားများကို မဆောင်ကြဉ်းနိုင်ပါ။ ထိုသို့သော အမေရိကန်၏ မျှော်မှန်းချက်များသည် ဆွေးနွေးမှုများနှင့် နိုင်ငံရေးကိုသာ အခက်တွေ့စေမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးမှုမလုပ်ဘဲ စစ်ကိုကျယ်ပြန့်စေပြီး ရေရှည်မတည်တံ့သော လက်ရှိအနေအထားကို အဆုံးအစမရှိ ဆက်လက်ကာ ခရီးဆက်မည်ဆိုပါကလည်း အခြေအနေသည် ပိုမိုခက်ခဲသောအန္တရာယ် ဖြစ်လာမည် ဖြစ်သည်။

ရည်ရွယ်သောရလဒ်များနှင့် ကျင့်စဉ်လုပ်နည်းများ

အလုံးအရင်းဖြင့် ကျူးကျော်မှုကိုမလိုလားသော ပထမဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုမှာ ပေးဆပ်ရမှုများသည် ရလဒ်အကျိုးကျေးဇူးထက် ပို၍များနေသည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဟားမားစ်တို့၏ စစ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အဦများသည် ဂါဇာကမ်းမြောင်ရှိ အရပ်သားတို့ နယ်မြေတွင် နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်လျက်တည်ရှိနေသဖြင့် ဟားမားစ်တို့သည် စစ်ရေးပစ်မှတ်ကောင်းများ မဟုတ်ချေ။ ၎င်းဒေသကို ချေမှုန်းရန်ကြိုးပမ်းမှုမှာ လူဦးရေထူထပ်သော မြို့ပြဝန်းကျင်ကို အလုံးအရင်းဖြင့် ထိုးစစ်ဆင်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ရာ အစ္စရေးအတွက် ပေးဆပ်ရမှု အကုန်အကျများလွန်းမည် ဖြစ်သည်။ ၎င်းအပြင် အဆိုပါထိုးစစ်ကြောင့် အရပ်သား

များ သေကျေပျက်စီးကြမည်ဖြစ်ရာ ပါလက်စတိုင်းတို့က ဟားမားစ်တို့ကိုထောက်ခံသွားပေမည်။ အစွရေးသည်လည်း အသေအပျောက်များစွာဖြင့် အထိနာမည်ဖြစ်သည့်အပြင် အစွရေးစစ်သားများကိုလည်း ထပ်မံ၍ ပြန်ပေးဆွဲခေါ်ဆောင်သွားနိုင်သည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ ကြည့်လျှင် အစွရေးက ၁၉၆၇ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၃ ခုနှစ် စစ်ပွဲများတွင် ရရှိခဲ့သည့် အောင်မြင်မှုနှင့် မနီးစပ်ဘဲ အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် အီရတ်တွင် အမေရိကန်တို့ရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံနှင့် ပို၍နီးစပ်နေသည်။

ဟားမားစ်တို့ကို ပို၍ပစ်မှတ်ထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို အလုံးအရင်းဖြင့် တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ၏ ကန့်ကွက်အော်ဟစ်သံများကို ထွက်ပေါ်လာစေမည်ဖြစ်သည်။ အာရပ်အစိုးရများ အထူးသဖြင့် ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် ပုံမှန်ဆက်ဆံရေး ရရှိရန် ကြိုးပမ်းမှုများသည် ရပ်တန့်သွားပေလိမ့်မည်။ အာရပ်အိမ်နီးချင်းများနှင့် အစွရေး၏ လက်ရှိဆက်ဆံရေးသည် တို့ဆိုင်းသွားပေမည် သို့မဟုတ် နောက်ကြောင်းပင် ပြန်လှည့်သွားနိုင်ပေသည်။ ကြီးမားသောစစ်ဆင်ရေးကို ကာလရှည်ကြာစွာ ဆင်နွှဲနေခြင်းသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဒေသတွင်းစစ်ပွဲသို့ ဦးတည်သွားနိုင်သည်။ အီရန်၏တိုက်ခိုက်မှုဖြင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့က အစွရေးကို ရော့ကတ်များပစ်လွှတ်ကာ စစ်မီးမွှေး၍သော်လည်းကောင်း၊ အစွရေး သို့မဟုတ် အစွရေးနှင့် ကာလရှည်ကြာစွာသင့်မြတ်သော အာရပ်အစိုးရများ (အထူးသဖြင့် ဂျော်ဒန်နှင့်အီရစ်)တို့ကိုဦးတည်၍ အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဒေသတွင်းစစ်ပွဲသို့ ဦးတည်သွားနိုင်ပါသည်။

အစွရေးတို့ မည်သို့လက်တုံ့ပြန်ရမည်ဆိုသည်ကို ဘိုင်ဒန်အစိုးရက လမ်းကြောင်းချပေးသင့်

အကယ်၍ အစွရေးက ဟားမားစ်တို့ကိုချေမှုန်းနိုင်ခဲ့လျှင် မည်ကဲ့သို့ဆက်၍ဖြစ်လာမည်နည်း။ ၎င်း၏နေရာကို ဆက်ခံမည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့မရှိပါ။ အနောက်ဘက်ကမ်းကို ကြီးကြပ်သော ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်များသည်လည်း တရားဝင်မှုမရှိ၊ စွမ်းရည်မရှိ၊ ဂါဇာ၌ ရပ်တည်မှုမရှိပါ။ မည်သည့်အာရပ်အစိုးရကမှလည်း ဝင်ရောက်တာဝန်ယူရန် ပြင်ဆင်မထားပေ။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် အစွရေးတို့ ဂါဇာမှဆုတ်ခွာသွားပြီးနောက်ပိုင်း ဖြစ်ခဲ့သကဲ့သို့ပင် ဟားမားစ် သို့မဟုတ် ဟားမားစ်နှင့်အလားတူအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် မကြာခင်ပေါ်ထွက်လာဦးမည်သာ ဖြစ်သည်။

ဤသို့ပြောဆိုခြင်းမှာ အစွရေးအနေဖြင့် ဟားမားစ်ကို လက်စားမချေသင့်ဟု ပြောဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ လက်စားချေခြင်း၊ လက်တုံ့ပြန်ခြင်းကို လက်ခံသည်။ မည်သည့်နိုင်ငံမဆို မိမိကိုယ်ကိုမိမိ ခုခံကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်သာ။ ဤအခွင့်အရေးအရ သူ့ကိုလာတိုက်ခိုက်သော အကြမ်းဖက်များအား အစွရေးတွင် တိုက်ခိုက်ခွင့်ရှိသည်။ မည်သည့်နေရာတွင် ၎င်းတို့ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ၎င်းတို့က အစွရေးကိုတိုက်ခိုက်ရန်ပြင်ဆင်နေလျှင်လည်း အစွရေးသည် တိုက်ခိုက်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့အပြင် အစွရေးသည် ထိုသို့ဆိုးရွားသောတိုက်ခိုက်မှုများကို ကျူးလွန်သောသူများအနေဖြင့် ပြန်လည်ပေးဆပ်ရမည့်အဖိုးအခကို ပြသရမည်။ သို့သော်လည်း ဟားမားစ်တို့၏တိုက်ခိုက်မှုကို မည်ကဲ့သို့တုံ့ပြန်ရမည်ဆိုသည်မှာ သီးခြားကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို အလုံးအရင်းဖြင့် ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်မှု

ကို မပြုလုပ်ဘဲ ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုက်ခိုက်ရေးသမားများကိုသာ ပစ်မှတ် ထား၍ တိုက်ခိုက်သည့်နည်းလမ်းလည်း ရှိပါသည်။ ဟားမားစ်တို့၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်အင်အား သည် ယုတ်လျော့လာမည်သာဖြစ်ရာ အစွရေးစစ်တပ်နှင့် ပါလက်စတိုင်းအရပ်သားများ၏ သေကျေပျက်စီးမှုများကိုလည်း အနိမ့်ဆုံး၊ အနည်းဆုံးဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။ အစွရေးအနေ ဖြင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေသောဒေသများတွင် စစ်ရေးစွမ်း ရည်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ထူထောင်ကာ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို ဟန့်တား ခြင်းဖြင့် နောင်တွင် ထိုသို့သောတိုက်ခိုက်မှုများကို လျော့နည်းစေနိုင်သည်။

ဘိုင်ဒန်အစိုးရသည် အစွရေးအစိုးရနှင့် အလွန်ချစ်ကြည်ရင်းနှီးသောဆက်ဆံရေးရှိ သည်။ အစွရေးပြည်သူများနှင့်လည်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုရှိသည်။ ထိုသို့သော ချစ်ကြည်ရင်းနှီး မှုကို သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်၏ အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်က ပြောကြားသောအထူးမိန့်ခွန်း ကို ကြည့်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကန်က လွန်ခဲ့သော ရက်သတ္တပတ်က အစွရေးသို့သွားရောက်ခဲ့သော ခရီးစဉ်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အစွရေးအား စစ်ရေးအရထောက်ပံ့ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း သိ နိုင်ပါသည်။ နယူးယောက်မြို့တော်ဝန် မာရီယိုစူယိုမိုက “နိုင်ငံရေးသမားသည် လှုပ်ရှား စည်းရုံးမှု၌ ကဗျာဆန်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရာ၌မူ စကားပြေဆန်သည်” ဟု ပြောကြားဖူး သည်။ ဘိုင်ဒန်၏မိန့်ခွန်းသည် ကဗျာဆန်သော်လည်း စကားပြေဖြင့်ရေးသားရမည့်အချိန် ကျပြီဟု သူက ပြောကြားခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံရော အစွရေးကပါ မလိုလားသောရလဒ် မှာ အစွရေးကို အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် ဖိအားပေးခြင်းနှင့် ဒေသတွင်း၌ရော ကမ္ဘာတစ်ဝန်း မှာပါ ကျယ်ပြန့်စွာပြစ်တင်ရှုတ်ချခံရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆော်ဒီအာရေဗျအပါအဝင် အာရပ် အစိုးရများသည် ထိုအခြေအနေကို တွန်းပို့နိုင်သည်။ တစ်ဖန် အစွရေးဓားစာခံများ လွတ်မြောက်ရေးကို အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် ကူညီနိုင်သည်။ အကယ်၍ အစွရေးအား တာဝန်သိစွာ ပြုမူဆောင်ရွက်သည်ဟုရှုမြင်ခဲ့လျှင် စစ်ပွဲအလွန်တွင် ပုံမှန်ဆက်ဆံရေးကို ဆက်လက်ထားရှိနိုင်မည်ဟု အချက်ပြလိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

စစ်ပွဲကိုထိန်းချုပ်ခြင်း

အမေရိကန်၏ ဒုတိယပန်းတိုင်မှာ စစ်ဘောင်ကျယ်လာခြင်းကို အားမပေးရန်သာ ဖြစ်ရပါမည်။ အကြီးမားဆုံးအန္တရာယ်မှာ ဟစ်ဇ်ဘိုလာဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် အစွရေးကို တိုက်ခိုက်နိုင်သော ရှေ့ကက် ၁၅၀,၀၀၀ ကို လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ ဤပန်းတိုင်ကို အရောက်လှမ်းရန် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းမှာ အစွရေးအား ၎င်းကိုပစ်မှတ်မခွဲခြားဘဲ မည်း မည်းမြင်ရာပစ်ခတ်သည်ဟု ထင်မြင်စေနိုင်သော မည်သည့်ကြီးမားသော ထိုးစစ်ကိုမှမပြု ရန် ဖျောင်းဖျစည်းရုံးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုကဲ့သို့သောလုပ်ရပ်မျိုး သည် ဖိအားဝင်စေနိုင်ပြီး ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့အတွက် လုပ်ကွက်ရရန် ဆင်ခြေတစ်ခုခုလည်း နိုင် သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့ကို တားဆီးနိုင်စွမ်းတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့် သာ ရှိနေပါသည်။ အစွရေးအနေဖြင့်လည်း လက်ဘနွန်၌ တခြားသောကောင်းမွန်သည့်

ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများလည်း မရှိပါ။ ဤသည်ကို သမိုင်းတွင်လည်း တွေ့ခဲ့ရပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဝါရှင်တန်သည် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့၏လုပ်ရပ်များအတွက် အီရန်သည် တာဝန်ခံရမည်ဖြစ်ကြောင်း အီရန်ကိုအသိပေးပြောကြားခြင်းဖြင့် ကူညီနိုင်သည်။ အကယ်၍ ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့က အစွဲရေးကို တိုက်ခိုက်လာမည်ဆိုပါက အမေရိကန်အနေဖြင့် အီရန်ကို ဒဏ်ခတ်ရန် အသင့်ရှိကြောင်း ပြောကြားထားရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် အီရန်သို့ တစ်နေ့လျှင် ရေနံစည်နှစ်သန်းဝန်းကျင် တင်ပို့နေခြင်းကို လျှော့ချမည်ဖြစ်ကြောင်း သတိပေးပြောကြား ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော ဆောင်ရွက်ချက်အများစုသည် တရုတ်တွင် လမ်းဆုံးနေ လေ့ရှိရာ အမေရိကန်မူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့် တရုတ်ခေါင်းဆောင်များအား အီရန်မှ ရေနံတင်သွင်းသူများကို အရေးယူပိတ်ဆို့မည်ဖြစ်ကြောင်း အသိပေးရန် စဉ်းစားသင့်သည်။ လိုအပ်ပါက အီရန်၏ ရေနံချက်စက်ရုံများကိုပါ တိုက်ခိုက်ရန်ဖြစ်သည်။ ပေကျင်းအနေဖြင့် အီရန်နှင့်ရှိထားသောလွှမ်းမိုးမှုကို ထုတ်သုံးရန်အဆင်သင့်ပြင်ထားပြီး ဖြစ်နိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ တရုတ်၏ စီးပွားရေးအကျပ်ရိုက်မှုကြောင့် လိုအပ်နေသော နောက်ဆုံးနေရာ မှာ မြင့်မားသောစွမ်းအင်စရိတ်များ ဖြစ်သည်။ ဝါရှင်တန်အနေဖြင့် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများ အား ထပ်မံလျှော့ချပေးရေးကို အကန့်အသတ်မရှိ ဆိုင်းငံ့ထားကာ အီရန်၏ နျူကလီးယား အစီအစဉ်နှင့်ပတ်သက်လာလျှင် ၎င်း၏ သည်းခံမှုအတိုင်းအတာကို ထပ်လောင်းပြောကြား သင့်သည်။

အီရန်အနေဖြင့် ဟားမားစ်တို့ကို နည်းဗျူဟာအထောက်အပံ့ထက် မဟာဗျူဟာ အထောက်အပံ့ကိုသာ ပေးခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အီရန်သည် ဟားမားစ်တို့ကို လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးသည်။ ဘဏ္ဍာငွေကြေးထောက်ပံ့သည်။ လက်နက်တပ်ဆင်ပေးသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်နေခဲ့သည်မှာ နှစ်နှင့်ချီ၍ ကြာခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤစစ်ဆင်ရေးကို ပုံစံချပေး ခဲ့သည် သို့မဟုတ် အမိန့်ပေးခဲ့သည်ဟူသော ထောက်လှမ်းရေးသတင်းမှာမူ ယခုအထိမရှိ သေးပေ။ ဆယ်စုနှစ်နှင့်ချီ၍ အမေရိကန်မူဝါဒသည် အကြမ်းဖက်သမားများနှင့် အကြမ်းဖက် သမားများကို ခိုလှုံရန်ဘေးမဲ့ပေးခြင်း၊ လက်နက်၊ ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ် သောသူများဟူ၍ မခွဲခြားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ အီရန်သည် ဟားမားစ်တို့၏ တိုက်ခိုက် မှုတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ကြလျှင် ဝါရှင်တန်သည် ၎င်းကို စီးပွားရေး သို့မဟုတ် စစ်ရေးအရ ထပ်မံအရေးယူရန် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

နှစ်နိုင်ငံအဆိုပြုချက်သည် အဖြေမဟုတ်ပါ

အခြေအနေများတည်ငြိမ်သွားလျှင်၊ တည်ငြိမ်သွားသောအခါတွင် နှစ်နိုင်ငံအဆိုပြု ချက်ကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရန်ရည်ရွယ်သော အမေရိကန်၏ သံတမန်အခင်းအကျင်း ကို ရေရှည်ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်၏ မူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့် အစွဲရေးခေါင်းဆောင်များအား မြောက်အိုင်ယာလန်ကို သင်ခန်းစာယူရန် ညွှန်ပြသင့်ပါသည်။ မြောက်အိုင်ယာလန်၌ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၌ ဗြိတိသျှ၏မဟာဗျူဟာတွင် လမ်းကြောင်း နှစ်သွယ်ရှိသည်။ လမ်းသွယ်(၁)မှာ ဗြိတိသျှ၏မူဝါဒသည် လုံခြုံရေးအင်အားကို ကြီးမားစွာ ထူထောင်ကာ ယာယီအိုင်ရစ်ရီပါတ်ဘလစ်ကန်စစ်တပ် (အိုင်အာရ်အေ)နှင့် တခြားသော

“ ဗြိတိသျှတို့၏
 မူဝါဒက
 စစ်မြေပြင်မှာထက်
 စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေး
 စားပွဲဝိုင်းမှာသာ
 ပို၍
 အောင်မြင်မှု
 ရနိုင်ကြောင်းကို
 ရှင်းလင်းစွာ
 ဖော်ပြထားသည်။ ”

ပြည်သူ့စစ်အုပ်စုဝင်များကို ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ရန် အဓိက အာရုံစူးစိုက်ထားသည်။ ဗြိတိသျှ၏ ဦးတည်ချက်မှာ အကြမ်းဖက်မှုကို ဆုံးမရမည်ဟု အချက်ပြပြောကြားရန်နှင့် အိုင်အာရ်အေသည် အာဏာပြန်ရမည်မဟုတ်ဟု ပြောကြားလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့နောက်ဆုံး၌ ရလိုက်သော အောင်မြင်မှုသည် လမ်းသွယ်(၂) ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ဝှတ်ဖရိုင်းဒေး သို့မဟုတ် ဘဲလ်ဖတ်စ် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုး နိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းစာချုပ်ကြောင့် ထရပ်ဘဲလ်စ်ဟုသိ ကြသော ဆယ်စုနှစ်သုံးခုကြာ အကြမ်းဖက်မှုအဆုံး သတ်သွားခဲ့သည်။ ဤလမ်းနှစ်သွယ်က အိုင်အာရ် အေခေါင်းဆောင်များကို အလေးအနက်ဆွေးနွေးမှု များတွင် ပါဝင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ အကယ်၍ အကြမ်း မဖက်လျှင် ၎င်းတို့တောင်းဆိုချက်အချို့ကို လိုက် လျောမည်ဟုကတိပေးကာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏မူဝါဒက စစ်မြေပြင်မှာထက် စေ့စပ် ဆွေးနွေးရေးစားပွဲဝိုင်းမှာသာ ပို၍အောင်မြင်မှုရနိုင် ကြောင်းကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသည်။

ဤကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်ပြောဆိုသဖြင့် အစွဲရေး- ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခကိုအဆုံးသတ်ရန်၊ လေးနက် သော စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုများသို့ပြန်သွားရန် ယခု သို့မဟုတ် မကြာမီဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသည်ဟု ဆိုလို ခြင်းမဟုတ်ပါ။ ပြဿနာတစ်ရပ်အား သံခင်းတမန် ခင်းဖြင့်ဖြေရှင်းရန် အချိန်ကျရောက်ဖို့အတွက် လိုအပ်သောအခြေအနေများ လုံးဝရှိမနေပါ။

ဟားမားစ်တို့သည် မည်သည့် နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်မျှ ပါဝင်ဆွေးနွေးခွင့်မရအောင်သူ တို့ကိုယ်တိုင်ကပင် ဖန်တီးထားသည်။ တခြားသော မည်သည့် ပါလက်စတိုင်းအဖွဲ့အစည်းမဆိုသည် လည်း စေ့စပ်ဖျန်ဖြေရန် နိုင်ငံရေးအင်အားမရှိပါ။ (ဟားမားစ်မှာမူ ထိုသို့သောအင်အား အမှန်ပင်ရှိ သည်။ သို့သော် ၎င်းအင်အားကို အသုံးပြုလိုစိတ် မရှိခြင်းသာ ဖြစ်သည်။) ပါလက်စတိုင်း

အာဏာပိုင်အဖွဲ့(ပီအေ)သည် အင်အားချည့်နဲ့လွန်းကာ လူကြိုက်လည်းနည်းလှသည်။ ယာဆာအာရာဖတ်ကဲ့သို့သော အင်အားကြီးမားသော ပီအေခေါင်းဆောင်များသည်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးအခွင့်အလမ်းကို မရယူလိုခဲ့ကြပါ။ တစ်ဖန် အစွရေးခေါင်းဆောင်များကလည်း အလေးအနက် စေ့စပ်ဆွေးနွေးလိုသည့်ဆန္ဒကို မပြုကြတော့ပါ။ ဟားမားစ်တို့ မတိုက်ခိုက်မီက ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုအစိုးရသည် သဘောရိုးဖြင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုအခွင့်အလမ်းကို ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်သော မူဝါဒများကို ဖက်တွယ်ထားခဲ့ကြသည်။ ၎င်း၏ဦးဆောင်မှုအောက်၌ရှိသော ညီညွတ်ရေးအစိုးရသစ်သည် စစ်တိုက်ရန်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ရှိနေခြင်းမဟုတ်ပါ။ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှု ဖြစ်မြောက်ရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအသစ် အပ်နှင်းထားသောအစိုးရသစ်တစ်ရပ်ကို လိုအပ်ပါသည်။

အကယ်၍ အစွရေးက ဟားမားစ်တို့ကိုချေမှုန်းသည့်တိုင် နောက်ပိုင်း၌ မည်သည့်အရာများ ဖြစ်ပေါ်လာပါမည်နည်း

အကယ်၍ စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေးကြိုးပမ်းမှုသည် အသုံးမဝင် သို့မဟုတ် ပိုမိုဆိုးရွားလာလျှင်ပင် အမေရိကန်၏ သံခင်းတမန်ခင်းမှာ စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေးအတွက် အခြေအနေတစ်ရပ်ကို တည်ဆောက်သောလုပ်ငန်းဖြင့် စတင်နိုင်ပါသေးသည်။ အစွရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့ပါဝင်သော နိုင်ငံရေးလမ်းသွယ်တစ်ခု မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။ ၎င်းလမ်းကြောင်း မရှိဘဲ အစွရေးနှင့် ၎င်း၏ အာရပ်အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအကြား ပုံမှန်ဆက်ဆံရေးကို ဆက်လက် တည်ရှိစေရန် ကြိုးပမ်းမှုသည် ခက်ခဲနေပေလိမ့်မည်။ အကြောင်းမှာ ဆော်ဒီအာရေဗျသည် ပါလက်စတိုင်းဆိုင်ရာ အစွရေးမူဝါဒနှင့်ပတ်သက်၍ ပုံမှန်ဆက်ဆံရေးအတွက် အခြေအနေ စည်းကမ်းချက်များကိုသတ်မှတ်ရန် ယခင်ထက်စာလျှင် ယခုအခါ ပို၍ အလားအလာရှိသည်။ ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ အချိန်ကာလမကြာခင်၌ ၎င်းနှင့်ယှဉ်တွဲ၍ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဟူ၍မရှိလျှင် အစွရေးနိုင်ငံအနေဖြင့် လုံခြုံသောကြီးမားကောင်းစားသော ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော ဂျူးနိုင်ငံတော်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ တစ်နိုင်ငံတည်းဖြစ်ရေးသည် အဖြေမဟုတ်ဟူသော လက်ရှိအနေအထားကို အကန့်အသတ်မဲ့ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေခြင်းသည် အဆိုပါဝိသေသအားလုံးကို အန္တရာယ်ပြုခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိပါသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အစွရေးအားယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိသော မိတ်ဖက်ပါလက်စတိုင်းအဖြစ် ကာလတစ်ခု၌ ပေါ်ထွက်လာနိုင်အောင် အခြေအနေတစ်ရပ်တည်ဆောက်ပေးရန် ၎င်း၏မူဝါဒကိုပြောင်းလဲရန် တိုက်တွန်းသင့်သည်။ ဦးစွာ နှစ်ကိုယ်ကြားတိုက်တွန်းရန်နှင့် လိုအပ်လာလျှင် လူသိရှင်ကြား တိုက်တွန်းသင့်သည်။ သို့သော် မကြာမီနှစ်များအတွင်း အစွရေး၏မူဝါဒသည် ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်ကိုဖျက်ဆီးရန် စိတ်ညွတ်နေပုံရသည်။ သို့မှသာ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် မိတ်ဖက်မလိုပါဟု ပြောနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဟားမားစ်တို့၏ ကမ်းလှမ်းချက်သည် တစ်ဖက်ပိတ်လမ်းကြောင်းဖြစ်သည်ကို ပြသရန် ဖြစ်သင့်သည်။ သို့သော်လည်း အလားတူအရေးကြီးသည်မှာ အကြမ်းဖက်မှုကိုပယ်ချပြီး အစွရေးကိုလက်ခံလိုသောသူများအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော တခြားနည်းလမ်းရှိသည်။ ၎င်းနည်း

လမ်းမှာ အနောက်ဘက်ကမ်းခြေတွင် အခြေချနေထိုင်သောလုပ်ဆောင်မှုကို တိကျစွာ ကန့်သတ်ခြင်း၊ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံပါဝင်မည့် နောက်ဆုံးအနေအထား အခြေခံမှုများကို ကွဲကွဲပြားပြားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့အနေဖြင့် ၎င်းရည်မှန်းချက်ကို ပေါက်မြောက်အောင်မြင်နိုင်စေမည့် တင်းကျပ်ပြီးတိကျသော်လည်း ယုတ္တိတန်သောအခြေအနေ စည်းကမ်းချက်များကို ရေရေရာရာသတ်မှတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

အဆိုပါရည်မှန်းချက်ကိုရရှိရန် ဝါရှင်တန်အနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်လိုစိတ်ရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ တစ်ဖန် အမေရိကန်၏အမြင်များကို လူသိရှင်ကြားချပြရန် လိုပါသည်။ အမေရိကန်အရာရှိများသည် အစွရေးအရာရှိများအား တိုက်ရိုက်ပြောကြားရန်နှင့် ရိုးသားစွာပြောကြားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထူးဆန်းစွာပင် ဘိုင်ဒန်အစိုးရသည် ပါလက်စတိုင်းပြဿနာအပေါ် အစွရေး၏ချဉ်းကပ်မှုထက် အစွရေး၏တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးကို တုံ့ပြန်မှုတွင် ပို၍အားပါနေသည်ကို တွေ့ရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အစွရေးနှင့် အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်သော မိတ်ဖက်အမေရိကန် နိုင်ငံသည်သာလျှင် အစွရေးနှင့် ယခုကဲ့သို့သော ဆွေးနွေးမှုမျိုးကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ အစွရေး၏ တရားစီရင်ရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် အစွရေး၏ ဒီမိုကရေစီအတွက် ကြီးမားသောအန္တရာယ်တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း လွန်ခဲ့သောရက်သတ္တပတ်က ဖြစ်ရပ်များက ပြသခဲ့သည်မှာ ပါလက်စတိုင်းပြဿနာကို မဖြေရှင်းဘဲထားခြင်းကသာ ပိုမို၍ အန္တရာယ်ကြီးသည်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

KMA

Ref: What Friends Owe Friends. By Richard Haass

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အမေရိကန်တို့၏ AirSea Battle Doctrine

အမေရိကန်တို့သည် အနောက်ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာနှင့် ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့တို့တွင် အချိုးမညီသော ခြိမ်းခြောက်မှုအန္တရာယ် “Asymmetrical Threats” များအရ ပင်လယ်ပြင်စစ်ဆင်ရေးအား လေကြောင်းစွမ်းအားဗဟိုပြု၍ ဝေဟင်ရေပြင်စစ်ဆင်ရေးသဘောတရားတစ်ရပ်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ရေတပ်နှင့်လေတပ်တို့ပေါင်းစည်းသည့် စစ်ဆင်ရေးစွမ်းအားဖြင့် တုံ့ပြန်ရန် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင်စတင်၍ စီစဉ်ကြပါသည်။ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတွင် တရုတ်တို့၏ ပထမကျွန်းဆွယ်တန်း ရည်မှန်းချက်ထားရှိလာမှုအပေါ် တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် သမ္မတ အိုဘားမားလက်ထက်တွင် တောင်တရုတ်ပင်လယ်ပြင်၌ လွတ်လပ်စွာသွားလာမှု (Freedom of Maritime Navigation) ကို ကြေညာခဲ့သည်။ တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်းရှိ ကျွန်းများအား တရုတ်၊ ဗီယက်နမ်၊ ဘရူနိုင်း၊ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)၊ မလေးရှားနှင့် ဖိလစ်ပိုင်တို့က သူပိုင်ကိုယ်ပိုင် ကြေညာချက်ထုတ် ငြင်းခုံကြသကဲ့သို့ အနောက်ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ထိုကျွန်းများသည် အမေရိကန်တို့ အကျိုးစီးပွားများ ဖြစ်နေလေသည်။ တရုတ်တို့ကလည်း အဆိုပါကျွန်းများသည် မဖြစ်မနေပိုင်ဆိုင်ရမည့် အကျိုးစီးပွားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားလေသည်။ ထိုသို့ဖြင့် အင်အားကြီးနှစ်နိုင်ငံ၏ ရယူလိုမှုဆန္ဒသည် ထိပ်တိုက်သဖွယ်ဖြစ်နေသည့်ဒေသအဖြစ် ရှုမြင်ရမည် ဖြစ်သည်။

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဝေဟင်ရေပြင်တိုက်ပွဲသဘောတရား (AirSea Battle Doctrine) သည် အမေရိကန်တို့၏ အဂ္ဂမဟာဗျူဟာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အမေရိကန်လေတပ်နှင့်ရေတပ်တို့သည် ဝေဟင်ရေပြင်တိုက်ပွဲ

ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေးတစ်ရပ်ကို အတူတကွဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိပြီး တရုတ်တို့၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်အား ဝင်ထွက်မှုကန့်သတ်ခြင်း၊ ပိတ်ဆို့ခြင်း (AZ/AD Anti Access/ Area Denial) စွမ်းရည်အား ချိုးဖျက်ပစ်ရန် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်လေတပ်နှင့် ရေတပ်တို့သည် ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေး ဝေဟင်ရေပြင်စစ်ဆင်မှုဆင်နွှဲရန် အဓိကလိုအပ်သည့်တပ်ဖွဲ့များနှင့် စွမ်းရည်များ ဖြန့်ကြက်နိုင်ရန် ရည်မှန်းချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

- (၁) ဂူအမ်ကျွန်းနှင့် အခြားသော ရွေးချယ်ထားသည့် အခြေစိုက်စခန်းများနှင့် ပင်လယ်ရေကြောင်းတပ်ဖွဲ့များအပေါ် ဒုံးကျည်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်မှုအန္တရာယ်မှ လျော့ချရန်။
- (၂) တန်ဖိုးကြီးသည့် ကြိုတင်သတင်းရရှိမှုနှင့် အမှားအယွင်းမခံသော ပစ်မှတ်များကို ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုတွင် တရုတ်ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်၏အားသာချက်ကြောင့် မညီမျှမှုအခြေအနေကို ချိန်ညှိရန်နှင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တာဝေးထောက်လှမ်း၊ စောင့်ကြည့်၊ ကင်းထောက်ခြင်းတွင် ပိုမိုထိုးဖောက်ဝင်ရောက်နိုင်သည့် စွမ်းရည်နှင့်တိကျမှုရှိသော တိုက်ခိုက်ရေးစွမ်းရည်များကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရန်။
- (၃) ရေငုပ်သင်္ဘောများ၊ ရေအောက်အသုံးပြုစနစ်များနှင့် မိုင်းများကိုအသုံးပြုရန်၊ ရေအောက်စစ်ဆင်ရေး စွမ်းရည်များမြှင့်တင်ရန်။
- (၄) အာကာသအခြေစိုက် C3ISR စွမ်းရည်များနှင့် စွမ်းဆောင်မှုများ၏ အားနည်းချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန်နှင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် အာကာသအခြေစိုက်စနစ်များအား ထောက်ပံ့ပေးရန်အတွက် စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားသော ဝေဟင်ရီ C3ISR ဆိုင်ရာ ထပ်ဆင့်ကွန်ရက်များကို အသုံးပြုရန်။
- (၅) အချက်အလက် ဆက်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းများ၊ အချက်အလက်စုစည်း တည်ဆောက်မှုများနှင့် C3ISR ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများအား အနာဂတ်တွင် စံသတ်မှတ်ချက်ထားရှိရန်နှင့် ၎င်းတို့အကြား အပြန်အလှန်အကူအညီပေး လက်တွဲဆောင်ရွက်နိုင်မှု အာရုံစိုက်ရန်။
- (၆) ကြည်း၊ ရေ၊ လေ တပ်များအကြား အီလက်ထရောနစ် စစ်ဆင်ရေးစွမ်းရည်များအပေါ် ဂရုပြုတိုးမြှင့်ရန်နှင့် တိုးမြှင့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်။
- (၇) ဆိုက်ဘာစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးစွမ်းဆောင်ရည်များ မြှင့်တင်ရန်။
- (၈) စွမ်းအင်လက်နက်များ (လျှပ်စစ်သံလိုက်လှိုင်းများ၊ လေဆာရောင်ခြည်များ၊ အသံ၊ မီးလောင်လက်နက် စသည်) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် စစ်မြေပြင်တွင် အသုံးပြုရန်။

အမေရိကန်တို့၏ ပစ်ဖိတ်သမုဒ္ဒရာတွင် စစ်ရေးလေ့ကျင့်ခန်း ဆောင်ရွက်သော လေယာဉ်တင်သင်္ဘောကြီးများပါဝင်သည့် Exercise Valiant Shield သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်

မှစ၍ ဝေဟင်ရေပြင်စစ်ဆင်မှုသဘောတရားကို လေ့ကျင့်လျက်ရှိပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိဆို လျှင် ခြောက်နှစ်တာကာလရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။

ပင်လယ်ပြင်စိုးမိုးရေးနှင့် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောကြီးများ

Aircraft Carrier ဟုခေါ်သော လေယာဉ်တင်သင်္ဘောကြီးများ၊ Helo Carrier ဟု ခေါ်သော ရဟတ်ယာဉ်တင်သင်္ဘောကြီးများပိုင်ဆိုင်မှုတွင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးသည် အောက် ပါအတိုင်း ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်-

နိုင်ငံ	လေယာဉ်တင်သင်္ဘော	ရဟတ်ယာဉ်တင်သင်္ဘော
(၁) အမေရိကန်	၁၁	၉
(၂) ပြင်သစ်	-	၄
(၃) ဂျပန်	-	၄
(၄) တရုတ်	၂	၁
(၅) အီတလီ	၂	-
(၆) ဗြိတိန်	၂	-
(၇) သြစတြေးလျ	-	၂
(၈) အီဂျစ်	-	၂
(၉) တောင်ကိုရီးယား	-	၂
(၁၀) အိန္ဒိယ	၁	-
(၁၁) ရုရှား	၁	-
(၁၂) စပိန်	-	၁
(၁၃) ဘရာဇီး	-	၁
(၁၄) ထိုင်း	-	၁
စုစုပေါင်း	၁၉	၂၇

အထက်ပါစာရင်းဇယားအရ အမေရိကန်တို့သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်ကို ပိုင် စိုးသည့် လေယာဉ်နှင့် ရဟတ်ယာဉ်တင်သင်္ဘောပိုင်ဆိုင်မှု အများဆုံးဖြစ်သည်ကို တွေ့ရ မည်ဖြစ်ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသောနိုင်ငံမှာ တရုတ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ သည် ၁၉၇၀ ပြည့်လွန်နှစ်များဆီကပင် လေယာဉ်တင်သင်္ဘော ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေး ဆန္ဒပြင်းပြ ခဲ့ပြီး ၁၉၈၅ ခုနှစ်မှစတင်၍ လေ့လာရေးအစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ပြတိုက် ဆောင်ရွက်မည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ရုရှားထံမှ ဆိုဗီယက်ခေတ် လေယာဉ်တင်သင်္ဘော Varyag ကိုဝယ်ယူခဲ့ပြီး ပြန်လည်ပြုပြင်မွမ်းမံ၍ Liaoning အမည်ဖြင့် ပင်လယ်ပြင်တွင် စစ်ဆင်နိုင်စွမ်းရှိသော လေယာဉ်တင်သင်္ဘောတစ်စီးကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တပ်တော်ဝင်ခြင်း ဖြင့် စတင်ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည်။ ရေငုပ်သင်္ဘောတည်ဆောက်ရေးနည်းပညာများရရှိခြင်း၊ လေယာဉ် တင်သင်္ဘောတွင် လေယာဉ်တက်ဆင်းခြင်း အတွေ့အကြုံများရရှိခြင်းနှင့်အတူ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၉ ရက်တွင် ဒုတိယလေယာဉ်တင်သင်္ဘော Shandong ကို တပ်တော်ဝင်

“ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ ၂၀၃၅ ခုနှစ်တွင် လေယာဉ်တင်သင်္ဘော ခြောက်စီးအထိ ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေး ဖြစ်ပါသည်။ ”

လေယာဉ်တင်သင်္ဘောတစ်စီးတည်ဆောက် ရန် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ဘီလီယံနှင့် ချီ၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ ဆောင်ရွက်ကြရသည်ဖြစ်ရာ အမေရိကန်တို့ကိုယ်တိုင် ပင်အစီးရေလျှော့ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ပြီး ကျန်နိုင်ငံများသည် လည်း စီးပွားရေးအခြေအနေအရ ထပ်မံတိုးချဲ့ရန် ခက်ခဲနေချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် တိုးတက်ချမ်းသာ လာသည့် နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်လာချိန်တွင် မိမိကိုယ်မိမိ ကာကွယ်ရန်နှင့် ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်နိုင်ရန်ရည်ရွယ်၍ လေယာဉ်တင်သင်္ဘောများ တည်ဆောက်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရပေသည်။ ထို အခြေအနေကြောင့်ပင်လျှင် အမေရိကန်တို့သည် ဘဏ္ဍာရေးအခက်အခဲအရ လေယာဉ်တင်သင်္ဘော များ လျှော့ချရေးအစီအမံကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ကာ လေယာဉ်တင်သင်္ဘောသုံးစီး ထပ်မံတည်ဆောက် လျက်ရှိကာ တစ်စီးအား တည်ဆောက်ရန် မှာကြား ထားရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ယခုမှာကြားမှုသည် အသုံးပြုသက်တမ်းအနေအထားအရ တပ်တော်ဝင် စာရင်းမှ ဖျက်သိမ်းရမည့် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောများ နေရာတွင်အစားထိုးရန် အစီအစဉ်အဖြစ်ဆောင်ရွက် ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

တိုက်ချင်းပစ်ခုံးပျံတင် ရေငုပ်သင်္ဘောများကဏ္ဍ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင် (High Sea)အား စိုးမိုးနိုင်သည့် မဟာဗျူဟာမြောက် စစ် ရေယာဉ်များတွင် တိုက်ချင်းပစ်ခုံးပျံတင် ရေငုပ်သင်္ဘောများကဏ္ဍသည်လည်း အရေးပါလှ ပေသည်။ ရေငုပ်သင်္ဘောသည် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောအုပ်စုကဲ့သို့ ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် စွမ်းအား တစ်ရပ် မဟုတ်သော်လည်း ငုပ်လျှိုးစွမ်းရည်ရှိသည့် ထူးခြားသော ပင်လယ်ပြင်အခြေပြု စစ်ရေယာဉ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမဟာဗျူဟာမြောက် ရေငုပ်သင်္ဘောများပိုင်ဆိုင်မှုတွင် အမေရိကန် ၁၁ စီး (မူလ ၁၅ စီးတွင် လေးစီးအား Cruise Missile တင် ရေငုပ်သင်္ဘောအဖြစ် ပြောင်းလဲ)၊ ရုရှား ၁၁ စီး၊ တရုတ် ခုနစ်စီး၊ ဗြိတိန် လေးစီး၊ အိန္ဒိယ နှစ်စီး၊ မြောက်ကိုရီးယား တစ်စီးတို့ ဖြစ်ပါသည်။ မဟာဗျူဟာမြောက် တိုက်ချင်းပစ်ခုံးပျံတပ်ဆင်သည့် ရေငုပ် သင်္ဘောဟုဆိုရာတွင် နျူကလီးယားထိပ်ဖူးတပ် တိုက်ချင်းပစ်ခုံးပျံများတပ်ဆင်နိုင်သည့် ဖြစ်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်အား စိုးမိုးနိုင်မှုစွမ်းရည်အနေဖြင့် လွန်စွာအရေးပါသည့် ကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ မဟာဗျူဟာမြောက် ရေငုပ်သင်္ဘော ပိုင်ဆိုင်မှုတွင် အရှေ့အုပ်စုနှင့် အနောက်အုပ်စုသည် အင်အားမတိမ်းမယိမ်းဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်စီးပွားဆက်ဆံမှုနှင့် နိုင်ငံအချင်းချင်းအပေါ် လွှမ်းမိုးမှု

မျက်မှောက်ကာလသည် နယ်ပယ်အသီးသီးတွင် ကမ္ဘာ့ရွာကြီးဖြစ်လာသည့် အခြေ အနေနှင့်အတူ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်စီးပွားဆက်ဆံမှုသည်လည်း နယ်မြေဒေသ ကွာဝေးမှုဟူသော ကန့်သတ်ချက်များ လျော့နည်းလာလျက် အပြန်အလှန်ကူးလူးဆက်ဆံမှုများပြားလာသည် ကို တွေ့ရပါသည်။ နိုင်ငံရေးအကျင့်သုံးနေသော စနစ်များမတူညီကြသော်လည်း ဘာသာ ရေးအခြေခံမူပြဋ္ဌာန်းသည်အထိ ဘာသာရေးအရပြင်းထန်သည့် အစွန်းရောက်သည့် နိုင်ငံ အချို့မှလွဲ၍ စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုတွင် တစ်ဖက်စောင်းနင်းမှုဝါဒမျိုး လျော့နည်းလာကြကာ အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်းသည့် ဆက်ဆံရေးများရှိလာကြသည့် ကာလလည်း ဖြစ်ပါသည်။

လက်ရှိအခြေအနေတွင် ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် အင်အားအကြီးမားဆုံးနိုင်ငံအဖြစ် အမေရိကန်နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ စီးပွားရေး၊ စစ်ရေးတို့ အင်အားကြီးသကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအင်အားအပြင် ကမ္ဘာ့မီဒီယာအင်အားအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုး လျက်ရှိသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အင်အားမတိမ်းမယိမ်း ယှဉ်နေကြသည့် ရုရှားနှင့်တရုတ် တို့ပင်လျှင် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာ့သတင်းမီဒီယာလွှမ်းမိုးမှုအပေါ် အန်တုနိုင်ခြင်း မရှိ သေးသည်မှာ ပကတိအခြေအနေမှန် ဖြစ်သည်။

မီဒီယာလွှမ်းမိုးမှုပေါ်မူတည်လျက် ဝါဒဖြန့်ချိနိုင်မှုသည်လည်း ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်လာ ရာ ထိုသက်ရောက်မှုသည် ကမ္ဘာ့လူသားထု၏ တွေးခေါ်မြော်မြင်မှုအသိအမြင်ကို လွှမ်းမိုး မှုရှိသည်ဖြစ်၍ နိုင်ငံအများစု၏ အစိုးရများအနေဖြင့် အဆိုပါအခြေအနေအပေါ် နိုင်ငံရေး နှင့် စီးပွားရေးမူဝါဒများကိုဆက်စပ်လျှောက်လှမ်းကြလျက် မိမိနိုင်ငံသားမဲဆန္ဒရှင် ပြည်သူ များ၏ ထောက်ခံအားကိုရယူသည့် သဘာဝဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေအရ

အင်အားကြီးနိုင်ငံအချင်းချင်း နိုင်ငံရေးနှင့်စစ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်မှုများတွင် စီးပွားရေးအရ ပိတ်ဆို့အရေးယူခြင်းများရှိလာခဲ့ရာ ကမ္ဘာ့ငွေကြေးစီးဆင်းမှုတွင် ဦးဆောင်နေရာရှိနေသည့် အမေရိကန်ဒေါ်လာနှင့် အမေရိကန်ဘဏ်ကြီးများ၊ အမေရိကန်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများနှင့် ဆက်ဆံရေးမကင်းကွာနိုင်ကြသဖြင့် အားမတန် မာန်လျှော့ကာ အမေရိကန်တို့ချမှတ်ထားသည့် ဘဏ္ဍာရေးစည်းမျဉ်းကန့်သတ်ချက်၊ အရေးယူမှုများကို လိုက်လျောရသည့်အခြေအနေ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)အရေးအခင်းမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ်အပေါ် စီးပွားရေးဒဏ်ခတ်မှုမျိုး၊ ယူကရိန်းပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍ ရုရှားအပေါ် ပိတ်ဆို့အရေးယူခြင်းမျိုးသည် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ကုန်သွယ်စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် ထိပ်ဆုံးနေရာရှိနေမှု၊ အင်အားကြီးမားနေဆဲဖြစ်မှုကို ပြဆိုပါသည်။ သို့သော် နောင်တစ်ချိန်တွင် စီးပွားရေးအရ မလွန်ဆန်နိုင်မှု၊ ငွေကွက်ထောက်ထားရမှုနှင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမှုများကြောင့် စစ်ရေးအရခေါင်းမညိတ်၊ ခေါင်းမခါသော မဟာမိတ်များဖြစ်လာလျက် စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ အသုံးပြုခွင့်မရနိုင်သည့် အခြေအနေဖြစ်လာမည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။ ဤသည်ပင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပြင်ကို စိုးမိုးနိုင်ရန်ဦးတည်ရမည့် အခြေအနေဖြစ်လာပါသည်။

ပင်လယ်ရေပိုင်နက် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အသုံးချမှုအမြင်

ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းရှိ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ပိုင်နက်ပင်လယ်ပြင်ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသည်။ ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းနှင့်ဆက်စပ်လျက် ရေပြင်ဆက်စပ်သည့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိသကဲ့သို့ ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းထီးတည်း အိမ်နီးချင်းမရှိသည့် နိုင်ငံများလည်းရှိကြပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ပိုင်နက်ပင်လယ်သတ်မှတ်ချက်အား အခြေခံမျဉ်း၊ ပိုင်နက်ပင်လယ်၊ ဆက်စပ်ဇုန်၊ သီးသန့်စီးပွားရေးဇုန်၊ ကမ်းလွန်ရေတိမ်ပိုင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပင်လယ်ပြင်ဟူ၍ သတ်မှတ်ခွဲခြားထားရှိပါသည်။

အခြေခံမျဉ်း။ ။ အခြေခံမျဉ်း(Base Line)တွင် ကမ်းရိုးတန်း၏ ရေစစ်မျဉ်းတစ်လျှောက် ဆက်၍ဆွဲထားသော သမားရိုးကျအခြေခံမျဉ်း(Normal Base Line) နှင့် မျဉ်းပြောင့်အခြေခံမျဉ်း(Straight Base Line)ဟူ၍ ရှိပါသည်။ ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်း ပိုင်ဆိုင်သော နိုင်ငံများက အခြေခံမျဉ်းသတ်မှတ်ကြရာတွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေအဖြစ်ပြဋ္ဌာန်း၍ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂပင်လယ်ပြင်ဥပဒေ(UN Convention on the Law of Sea)က သတ်မှတ်ထားသော အခြေခံမျဉ်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပင်လယ်ကမ်းစပ်တစ်လျှောက် ပင်လယ်ပြင်ဘက်သို့ သတ်မှတ်ထားသည့်မျဉ်းဖြစ်ကာ ထိုနိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်ပင်လယ်သတ်မှတ်ချက်နှင့် သီးသန့်စီးပွားရေးဇုန်တို့ကို အခြေပြုတိုင်းတာသည့် ကမ်းရိုးတန်းမျဉ်းတစ်မျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။

မျဉ်းပြောင့်အခြေခံမျဉ်း(Straight Base Line) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ပင်လယ်ကမ်းအနီးရှိကျွန်းများပင်လယ်ထွက်ပေါက်မြစ်ဝများ၊ ပင်လယ်ကွေ့နေရာများကိုချိတ်ဆက်ရေးဆွဲထားသည့် မျဉ်းပြောင့်မျဉ်းဖြစ်ပါသည်။ သတိပြုဖွယ်သတ်မှတ်ချက်အဖြစ် ကမ်းစပ်

“ လူသိများသော
ဥပမာအဖြစ်
မြေထဲပင်လယ်ရှိ
Genoa နှင့်
မြောက်ပင်လယ်
(North Sea) ခေါ်
အတ္တလန္တိတ်ပင်လယ်
အပါအဝင်
အခြားနေရာများကို
ဖြတ်သွားတို့က
၎င်းတို့
ပိုင်ဆိုင်သည်ဟူသော
အရေးဆိုမှုများ
ဖြစ်သည်။ ”

တစ်လျှောက်ရေးဆွဲထားသည့် အခြေခံမျဉ်းသည် ရေမိုင် ၂၄ မိုင် (၄၄ ကီလိုမီတာ သို့မဟုတ် ၂၈ မိုင်) ထက်ပို၍ အဖြောင့်ရေးဆွဲထားခြင်း မဖြစ်စေရ ဟူသော ပင်လယ်ပြင်ဥပဒေ သတ်မှတ်ချက်ဖြစ် သည်။

ပိုင်နက်ပင်လယ်။ ။ ပိုင်နက်ပင်လယ် (Territorial Sea) ဟူသည် ပင်လယ်ကမ်းခြေပိုင်ဆိုင် သောနိုင်ငံများအတွက် အခြေခံမျဉ်းမှ ရေမိုင် ၁၂ မိုင် အကွာအဝေးအထိကို ပိုင်နက်ပင်လယ်ဟု သတ်မှတ် ပါသည်။ အဆိုပါ ပိုင်နက်ပင်လယ်အတွင်းတွင် စစ် ရေယာဉ်မှအပ နိုင်ငံအားလုံး၏ရေယာဉ်များသည် အပြစ်ကင်းမဲ့သောဖြတ်သန်းမှုအဖြစ် ဖြတ်သန်းခွင့် ရှိသည်။ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ငြိမ်ဝပ် ပိပြားရေး သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးကို ထိပါးခြင်းမပြု သမျှ အပြစ်ကင်းမဲ့သော ဖြတ်သန်းမှုဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ အပြစ်ကင်းမဲ့သော ဖြတ်သန်းခွင့်ရသဖြင့် ပိုင်နက်ပင်လယ်အတွင်း ဖြတ်သန်းသည့်နိုင်ငံခြားရေယာဉ်သည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ အခွင့်အာဏာရှိသူများက ယင်းသို့ဖြတ်သန်း ခွင့်ရှိကြောင်း ခိုင်လုံသော အထောက်အထားကို တောင်းဆိုလျှင် တင်ပြရမည်ဖြစ်သည်။

အတွင်းပိုင်းရေပြင်။ ။ အတွင်းပိုင်း ရေပြင် (Internal Waters) အား သတ်မှတ်ရာတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံမျဉ်းအတွင်းပိုင်း တစ်နည်း အားဖြင့် ပိုင်နက်ပင်လယ်ကို စတင်သတ်မှတ်သည့် အခြေခံမျဉ်းမှ ကုန်းတွင်းဘက်ရှိ ရေပိုင်နက်ကိုဆိုလို သည်။

ဆက်စပ်ဇုန်။ ။ ဆက်စပ်ဇုန် (Contiguous Zone) သည် ပိုင်နက်ပင်လယ်၏ ပြင်ပတွင်တည်ရှိ ပြီး ပိုင်နက်ပင်လယ်နှင့် တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သည်။ ယင်းဇုန်သည် အခြေခံမျဉ်းမှ ၂၄ မိုင်ကျယ်ဝန်းသည်။ ဆက်စပ်ဇုန်တွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး၊ ပိုင်နက်ပင်လယ် သို့မဟုတ် ပိုင်နက်ပင်လယ်အတွင်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏

အကောက်ခွန်၊ ငွေကြေး၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး သို့မဟုတ် ကျန်းမာသန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းမပြုစေရန် ကြိုတင်တားဆီးရေးနှင့် ချိုးဖောက်သူတို့အား ဥပဒေနှင့်အညီ အရေးယူအပြစ်ပေးရေး စသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လိုအပ်သလို ထိန်းချုပ်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

သီးသန့်စီးပွားရေးဇုန်။ ။ သီးသန့်စီးပွားရေးဇုန်(Exclusive Economic Zone-EEZ) သည် ပိုင်နက်ပင်လယ်ပြင်ပတွင်တည်ရှိပြီး ပိုင်နက်ပင်လယ်နှင့်တစ်ဆက်တည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းဇုန်သည် အခြေခံမျဉ်းမှ ပင်လယ်ဘက်သို့ ရေမိုင် ၂၀၀ အထိ ကျယ်ဝန်းသည်။ နိုင်ငံအားလုံးသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ စီးပွားရေးဇုန်အတွင်း ရေယာဉ်များ လွတ်လပ်စွာပျံသန်းခွင့်၊ ယင်းဇုန်အတွင်း ရေအောက်ကေဘယ်လ်ကြိုး၊ ပိုက်လိုင်းနှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ ချထားသွယ်တန်းခွင့်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေနှင့်အညီ အသုံးပြုနိုင်သည်။ သို့သော် အဆိုပါ သီးသန့်စီးပွားရေးဇုန်ကို ပိုင်ဆိုင်သည့်နိုင်ငံသည် ဇုန်အတွင်းရှိ ပင်လယ်ကြမ်းပြင်၊ ပင်လယ်ကြမ်းပြင်အောက်ခံမြေထု၊ ပင်လယ်ကြမ်းပြင်အထက်ရှိ ရေထုနှင့် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်တို့တွင်ရှိသော သဘာဝသယံဇာတများကို စူးစမ်းရှာဖွေရေး၊ ဖမ်းယူရေးနှင့် တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး၊ ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး၊ လူသားတို့ဖန်တီးသောကျွန်း၊ ကမ်းလွန်စခန်း၊ အဆောက်အအုံနှင့် အခြားပစ္စည်းကိရိယာများကိုတည်ဆောက်ရေး၊ ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် အသုံးပြုရေးတို့အပြင် ၁၉၈၂ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂပင်လယ်ဥပဒေဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်းအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာရှိသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်။ ။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်(High Sea) ဟူသည်မှာ ပင်လယ်ပြင်ဆိုင်ရာဥပဒေအရ ပိုင်နက်ပင်လယ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ခု၏ အတွင်းပိုင်း ရေပိုင်နက်မဟုတ်သော ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးရှိ ရေငန်အစုအဝေး၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို ခေါ်ပါသည်။ ဥရောပအလယ်ပိုင်းခေတ်ကာလက ပင်လယ်ရေပိုင်နက်ရှိသော နိုင်ငံအများအပြားသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပင်လယ်ပြင်ကို ၎င်းတို့ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သည့် ပိုင်နက်ပင်လယ်ပြင်အဖြစ် အခိုင်အမာအတည်ပြုခဲ့ကြသည်လည်း တွေ့ရသည်။ လူသိများသော ဥပမာအဖြစ် မြေထဲပင်လယ်ရှိ Genoa နှင့် မြောက်ပင်လယ် (North Sea) ခေါ် အတ္တလန္တိတ်ပင်လယ်အပါအဝင် အခြားနေရာများကို ဗြိတိသျှတို့က ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သည်ဟူသော အရေးဆိုမှုများဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါ ပင်လယ်ပိုင်နက်ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်အရ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်သည် အင်အားကြီးနိုင်ငံများအဖို့ မိမိတို့စိတ်ကြိုက် အသုံးပြုခွင့်ရရှိသော၊ မည်သည့်နိုင်ငံ၏ ဥပဒေမှ လိုက်နာရန်မလိုသော ပင်လယ်ပြင် သို့မဟုတ် သမုဒ္ဒရာအဖြစ် တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်၏အရေးပါမှုကို သတိပြုမိကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ပင်လယ် သို့မဟုတ် သမုဒ္ဒရာတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့် ကမ်းရိုးတန်းကို ပိုင်ဆိုင်ကြသည့် ကုန်း/ရေနယ်နိမိတ်ရှိကြသော နိုင်ငံများအနေဖြင့်လည်း ကုန်းနယ်နိမိတ်သည်

အတည်တကျ သတ်မှတ်ထားသည့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ (Fix Neighbouring Countries) ဖြစ်သကဲ့သို့ ပင်လယ် သို့မဟုတ် သမုဒ္ဒရာကမ်းရိုးတန်းလည်းရှိနေသဖြင့် ထိုရေပြင်နှင့် ဆက်စပ်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်သည်လည်း ထိစပ်နေပေရာ ထိုရေပြင်တွင် အခြေစိုက်လာမည့်၊ တပ်စွဲချရပ်လာမည့် ရေတပ်အင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့်လည်း အချိန်မရွေး အိမ်နီးချင်းဖြစ်လာမည့် အိမ်နီးနားချင်း(Mobile Neighbouring Countries)အဖြစ် ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ Fix ဖြစ်စေ၊ Mobile ဖြစ်စေ အိမ်နီးချင်းဖြစ်လာပါက နယ်နိမိတ်အငြင်းပွားမှု ပြဿနာဆိုသည်လည်း ဖြစ်လာနိုင်သဖြင့် စစ်မက်ရေးရာကိစ္စရပ်များအထိ သတိပြုရမည် ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်၏ အရေးပါမှု

ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည်မှာ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ဒုတိယနေရာသို့ ရောက်ရှိလာသည့် တရုတ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် လာမည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း အမေရိကန် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်မှုမျိုးရှိလာချိန်တွင် အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံဆိုသူများသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာရသည့် အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ သံသရာတစ်ပတ်လည်လာနိုင်သည့် ထိုအခြေအနေတွင် စီးပွားရေး အားပြိုင်မှု၏နောက်ဆက်တွဲ စစ်ရေးထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံမှုအခြေအနေ၌ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံများပင်လျှင် ကြားနေအခြေအနေမျိုးကြောင့်အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် ငြင်းဆန်ခံရနိုင်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် မိမိတို့၏ မဟာမိတ်စစ်အင်အားများ၊ စစ်စခန်းများသည် အားကိုးရဖွယ်မရှိသည့်အခြေအနေ ရင်ဆိုင်လာရနိုင်ပါသည်။ အားကိုးရမည့် စစ်ကစားနယ်မြေမှာ နိုင်ငံများပိုင်ဆိုင်သည့် ပိုင်နက်မြေနယ်နိမိတ်၊ ပိုင်နက်ရေနယ်နိမိတ်တို့ မဟုတ်တော့ဘဲ တိုက်ပွဲဝင်ရမည့် ပင်မအခြေစိုက်နေရာအဖြစ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရေပြင် (High Sea) သည်သာလျှင် ပဓာနနေရာအဖြစ် ရောက်ရှိလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

High Sea Theory

ကမ္ဘာကြီးတွင် နိုင်ငံရေးအယူဝါဒများအရ ဆက်လက်ကွဲပြားအားပြိုင်နေမှု၊ စစ်ရေးအင်အားအရ Unipolar မှ Multipolar အဆင့်သို့ ပြန်လည်ဦးတည်လာမှု၊ စီးပွားရေးအရ ထာဝရမိတ်ဆွေ၊ ထာဝရရန်သူမရှိဘဲ ထာဝရအကျိုးစီးပွားသာရှိလာမှု အခြေအနေများဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အမေရိကန်ဦးဆောင်သော နိုင်ငံများအစုအဖွဲ့နှင့် တရုတ်နှင့်ရုရှားတို့ဦးဆောင်သော နိုင်ငံများအစုအဖွဲ့တို့ အားပြိုင်လျက်ရှိကြပါသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် စစ်ရေးဆိုင်ရာအစုအဖွဲ့ နိုင်ငံများအနေဖြင့် မလွဲမရှောင်သာ ငွေကွက်လက်ရှောင်ရသည့် ဘက်မလိုက်အခြေအနေမျိုး၊ ကြားနေအခြေအနေမျိုးဖြင့် တုံ့ပြန်ဆက်ဆံလာပါက အင်အားကြီးနိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုနိုင်ငံများ၏ စစ်စခန်းများ၊ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းများကို အသုံးပြုခွင့်မရဘဲ ထီးတည်းရပ်တည်၍ ရင်ဆိုင်ရမည့်အနာဂတ်စစ်ပွဲများတွင် **အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်စိုးမိုးသူသာ ကမ္ဘာကြီးကိုစိုးမိုးနိုင်သည့်နိုင်ငံ** ဖြစ်လာပါလိမ့်မည်။ ဤသို့ဖြင့်

ကမ္ဘာ့သဘောတရား အယူအဆသစ်တစ်ရပ်အဖြစ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေပြင်ကိုစိုးမိုးသူ သာ ကမ္ဘာကြီးကိုစိုးမိုးရာ၏ "High Sea Theory" အား ရေးသားဖော်ထုတ်အပ်ပါသည်။

မောင်မန်းညို (မဟာဝိဇ္ဇာ)

Ref: - Tol,Janvan, Air Sea Battle: A Point of Departure Operational Concept. Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2010.

- Work, Hon.Robert O. Under Secretary of The Navy. Air Sea Battle: Power Projection in the Mature Guided Munitions Era. (AIE Counter A2/AD Conference, Department of the Navy, 26 October 2010).

- Jean-Marie Baland and James A.Robinson "Land and Power: Theory and Evidence from Chile", October 2004.

- Eriz Grove: "Sea Power" 01 March 2010 (Published Print), 22 December 2017 (Published online).

- Anthony Toh Han Yang, NTU "Unhealthy prospects for US-China competition" (3 August 2023).

- " Myanmar Territorial Sea and Maritime Zones Law" (The Pyidaungsu Hluttaw Law No.14, 2017) 17 July, 2017.

- From Wikipedia, the Free encyclopedia, "list of Aircraft Carrier"

- From Wikipedia, the Free encyclopedia, "Submarine"

- From Wikipedia, the Free encyclopedia, "Territorial Waters"

- From Wikipedia, the Free encyclopedia, "United Nations Convention on the law of the Sea"

- From Wikipedia, the Free encyclopedia, "Rim Land".

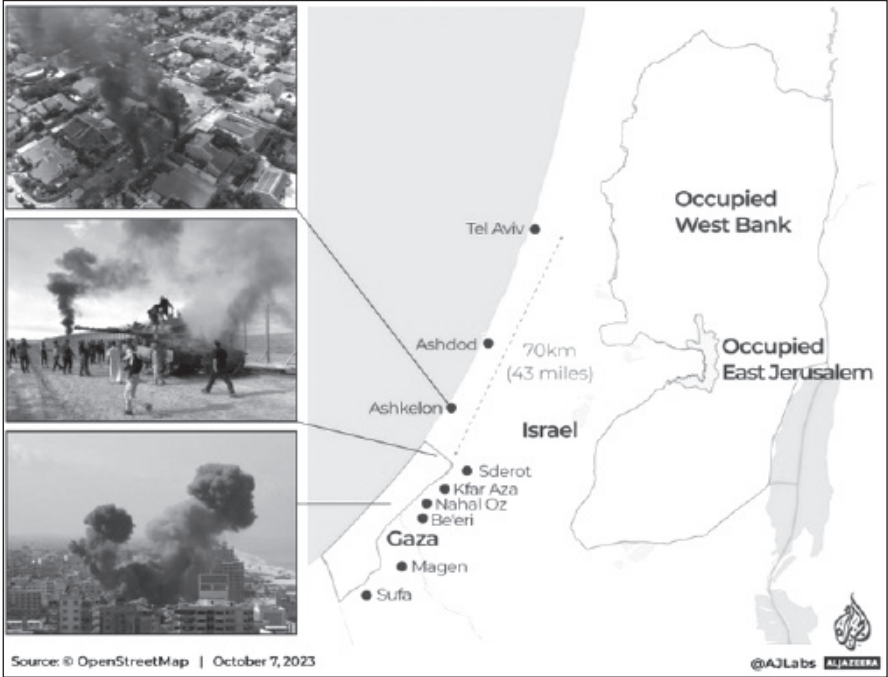
- From Wikipedia, the Free encyclopedia, " The Geographical Pivot of History".

- From Wikipedia, the Free encyclopedia, " Air Land Battle"

[m;rm;pfu tpa&;ubmaLumi ti i kfoenf
tpa&;bmaLumi ti i kfoenf

axGukE

“ ဒါ့ပြင် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားနေတဲ့အချိန်တွေမှာ
ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့ကိုလည်း စောင့်ကြည့်ရမယ်။
တကယ်လို့ ပါလက်စတိုင်းတွေ
အသေအပျောက်များလာရင် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတွေက
ဒီပဋိပက္ခမှာ ဝင်ပါလာနိုင်ကြတယ်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် နံနက်မိုးသောက် အရုဏ်တက်အချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကိုချုပ်ကိုင်ထားသော ပါလက်စတိုင်းဟားမားစ်အုပ်စုက အစွရေးနိုင်ငံသို့ တစ်ခါမျှမကြုံဖူးသော အတိုင်းအတာပမာဏဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုပြုခဲ့ကြသည်။ ဟားမားစ်တို့က ဂါဇာမှာသည် အစွရေးနိုင်ငံအတွင်း ဒုံးကျည်ထောင်နှင့်ချီ၍ ပစ်ခတ်ခဲ့ကြသည်။ တစ်ပြိုင်တည်းမှာပင် စစ်သွေးကြွတို့က နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်ကာ အစွရေးနိုင်ငံ ပိုင်နက်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြပြီး ထိုစဉ်က အရေအတွက် အတိအကျမပြောနိုင်ခဲ့သည့် ဓားစာခံများ(နောက်ပိုင်းစာရင်းများအရ ဟားမားစ်တို့ဖမ်းဆီးသွားသော ဓားစာခံ ၂၄၀ ဦး)ကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။ တိုက်ခိုက်မှုများအတွင်း အစွရေးပြည်သူ ၁၀၀ ခန့်သေဆုံးပြီး ၁,၄၀၀ ဦးခန့် ဒဏ်ရာရခဲ့ကြသည်ဟု ရှေးဦးသတင်းများက ဆိုကြသည်။ အစွရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျာမင်နေတန်ရာဟုကလည်း နိုင်ငံမှာ စစ်ပွဲအခြေအနေအတွင်း ကျရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ အစွရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် စစ်ပွဲအစပိုင်းမှာပင် ပါလက်စတိုင်း ၂၀၀ ခန့်သေဆုံး၍ ၁,၆၀၀ ခန့် ဒဏ်ရာရခဲ့သည်ဟု အစောပိုင်းသတင်းများက ဆိုသည်။

ထိုစစ်ပွဲက အစွရေးနိုင်ငံအတွက်လည်းကောင်း၊ ပါလက်စတိုင်းတို့အတွက်လည်းကောင်း၊ ဒေသအတွက်လည်းကောင်း မည်သို့အရေးပါသက်ရောက်မှုများဖြစ်ရသည်ကို ထဲထဲဝင်ဝင်လေ့လာနိုင်ရန်အတွက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးရာကောင်စီ၌ အမေရိကန်-အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ သံတမန်ရေးရာတွင် ထင်ရှားကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦးဖြစ်သည့် မာတင်အင်ဒ်ဒစ်(Martin Indyk)နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတစ်ရပ်ကို Foreign

Affairs ကပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မာတင်အင်ဒစ်က အမေရိကန်အစိုးရ၏ အစွဲအမိတ်နိုင်ငံဆိုင်ရာ သံအမတ်အဖြစ် ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၇ ခုနှစ်အထိတစ်ကြိမ်နှင့် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၀၁ ခုနှစ်အထိတစ်ကြိမ် စုစုပေါင်းနှစ်ကြိမ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သမ္မတ ဘာရက်အိုဘားမားလက်ထက်တွင် အစွဲအမိတ်-ပါလက်စတိုင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများအတွက် သမ္မတ၏ အထူးသံတမန်အဖြစ် ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အထိတာဝန်ယူခဲ့ပြန်သည်။ အစောပိုင်းတွင်လည်း သမ္မတ ဘီလ်ကလင်တန်၏ အထူးလက်ထောက်နှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီတွင် အရှေ့နှင့်တောင်အာရှရေးရာ ညွှန်ကြားရေးမှူးအဖြစ် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၌ အရှေ့နှင့်တောင်အာရှရေးရာ လက်ထောက်အတွင်းရေးမှူးတာဝန်ကိုလည်း ထမ်းဆောင်ခဲ့သေးသည်။ မာတင်အင်ဒစ်နှင့် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်၌ပင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့မှုကို အောက်တွင်ဖော်ပြအပ်ပါသည်-

ဟားမားစ်တို့ရဲ့ ဒီနေ့ပြုလုပ်ခဲ့တဲ့ တိုက်ခိုက်မှုတွေက အစွဲအမိတ်နိုင်ငံသားတွေအပေါ် အမေရိကန်နိုင်ငံသားတွေ 9/11 အကြမ်းဖက်မှုတုန်းက ခံစားခဲ့ရတဲ့အလားတူသက်ရောက်မှုတွေ ဖြစ်စေခဲ့တယ်လို့ လေ့လာသူတချို့က ပြောနေကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း အစွဲအမိတ်တွေဟာပြီးခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ်တွေမှာ ကြီးမားတဲ့အကြမ်းဖက်မှုတွေကို ကြံ့ကြံခိုင်ခိုင်ကြတာပါ။ အမှန်ပြောရရင် ပါလက်စတိုင်းတွေလိုပေါ့။ ဒီမှာ ဘာများကွဲပြားမှုတွေရှိတယ်လို့ ယူဆပါသလဲ။

ဒီတိုက်ခိုက်မှုက အစွဲအမိတ်အပိုင်းမှာ စနစ်ကျစွာဖွဲ့စည်းတည်ရှိမှုကိုလုံးဝပျက်ပြားစေခဲ့တယ်။အစွဲအမိတ်တွေဟာ ပါလက်စတိုင်းတွေ ဘာလုပ်နေတယ်ဆိုတာပုံမှန်အားဖြင့် သိနေကျပါ။ အသေးစိတ်ပြောရရင်တော့ သူတို့ရဲ့ခေတ်မီတဲ့ ထောက်လှမ်းရေးနည်းလမ်းတွေအရပေါ့။ ဒါ့ပြင်သူတို့က ဂါဇာနဲ့အစွဲအမိတ်နိုင်ငံအတွင်းမှာရှိတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေကြား ပိုင်းခြားထားဖို့ တန်ဖိုးရှိလှတဲ့ တံတိုင်းတစ်ခုတည်ဆောက်ထားတယ်။ အစွဲအမိတ်တို့က ဟားမားစ်တို့အနေနဲ့ အင်အားကြီးမားတဲ့တိုက်ခိုက်မှုမျိုး ပြုမလာနိုင်အောင် တားဆီးထားနိုင်ပြီလို့ ယုံကြည်ထားကြတယ်။ ပါလက်စတိုင်းတို့အနေနဲ့လည်း ဟားမားစ်တို့ကို စစ်ပွဲကြီးတစ်ခု ထပ်ပြုလုပ်ဖို့လိုလားမှာ မဟုတ်ဘူး။ ဒါကြောင့် အစွဲအမိတ်က ဟားမားစ်တို့အနေနဲ့ အခုဆိုရင်အသွင်ခြားနားတဲ့ပုံစံဖြစ်လာပြီး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကိုသာအလေးထားကာ နှစ်ဖက်စလုံးက အပြန်အလှန်သည်းခံခွင့်လွှတ်မှုကို ကိုင်စွဲထားခြင်းဖြင့် နှစ်ဖက်အကျိုးရှိစေမယ်လို့ ယူဆထားခဲ့ကြတယ်။ အခုအချိန်မှာ တစ်ရက်ကို ပါလက်စတိုင်း ၁၉,၀၀၀ လောက် အစွဲအမိတ်နိုင်ငံထဲကိုဝင်ပြီး အလုပ်လုပ်နေကြတာပါ။ ဒါက စီးပွားရေးအရရော၊ အစွဲအမိတ်အခွန်ဝင်ငွေအတွက်ပါ အကျိုးအမြတ်ဖြစ်စေတာပါ။

ဒါပေမဲ့ ဟားမားစ်တို့ရဲ့တိုက်ခိုက်မှုက ဒီအခြေအနေကို ကြီးမားတဲ့လှည့်စားမှုကြီးလို လုံးလုံးဖြစ်စေခဲ့တယ်။ ပြည်သူတွေမှာလည်း 9/11 အကြမ်းဖက်မှုကြီးလို လာတော့မှာလားဆိုပြီး စိုးရိမ်ထိတ်လန့်ခဲ့ကြတယ်။ ဒီအကြမ်းဖက် လူဆိုးလူမိုက်အုပ်စုက ဘယ်လောက်ထိရည်ရွယ်ချက်တွေ ပြီးမြောက်သွားမလဲ။ အရည်အချင်းပြည့်ဝလှပါတယ်ဆိုတဲ့ အစွဲအမိတ်ထောက်လှမ်းရေးနဲ့အင်အားတောင့်တင်းတယ်ဆိုတဲ့ အစွဲအမိတ်တပ်မတော်ကိုရော ဘယ်

လောက်အထိ အနိုင်ရနိုင်မလဲ။ ဒီမေးခွန်းတွေအပေါ် သေချာမှန်ကန်တဲ့အဖြေတွေတော့ လောလောဆယ် ကျွန်တော်တို့မှာမရှိသေးဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဒီမှာ ကျွန်တော်တစ်ခုပြောချင်တာက တလွဲဆံပင်ကောင်းတဲ့မာနတွေ မထားကြဖို့ပဲ။ အစွရေးဆိုရင် ဟားမားစ်တွေကို ကောင်းကောင်းကြီး သူ့နိုင်ငံတပ်က ဟန့်တားနိုင်တယ်လို့ ယုံကြည်ထားတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစွရေးက ရေရှည်ကာလအတွက် ပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းဖို့နည်းလမ်းက မရှိခဲ့ဘူး။

ဟားမားစ်တို့အနေနဲ့ ဒီလိုတိုက်ခိုက်မှုမျိုးကို ခုလိုအချိန်မှာပြုလုပ်ဖို့ဘာကြောင့်ရွေးခဲ့တယ် ထင်ပါလဲ။ သူတို့ရဲ့မဟာဗျူဟာမြောက်အတွေးအခေါ်ကရော ဘာဖြစ်မယ်လို့ယူဆပါလဲ။

ဒီမေးခွန်းတွေအတွက်တော့ အဖြေကို ကျွန်တော့်အနေနဲ့ မှန်းဆပြီးပဲပြောနိုင်မှာ ဖြစ်တယ်။ ရိုးရိုးသားသားပြောရရင် ဒီတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ကျွန်တော်လည်းတုန်လှုပ်မိတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဆက်စပ်စဉ်းစားရမယ့်အကြောင်းအရာတွေကို ခင်ဗျားလည်းစဉ်းစားမိလိမ့်မယ်လို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်။ အာရပ်ကမ္ဘာက အခုအချိန်မှာ အစွရေးနိုင်ငံနဲ့ အပေးအယူတည့် ပြေလည်နေကြတာတွေ့ရမှာပါ။ ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံဆိုရင် အစွရေးနဲ့ ပုံမှန်ဆက်ဆံရေး တွေထူထောင်ဖို့ ဆွေးနွေးနေပြီး အမေရိကန်အစိုးရက ဟားမားစ်တို့ရဲ့ ရန်သူဖြစ်တဲ့ ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့ (PLA)အပေါ် ဖြေလျှော့မှုတွေပြုပေးဖို့ အစွရေးအစိုးရကို ဖိအားပေးနေတာကိုလည်း ဖြစ်လာနိုင်တဲ့ အခြားအလားအလာတစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့ရမှာ ပါ။ ဒါကြောင့် ဟားမားစ်နဲ့ သူ့ကိုထောက်ခံနေတဲ့အီရန်တို့အဖို့ ဒီလိုအခြေအနေကို နှောင့်ယှက် ပွဲဖျက်ဖို့ကလည်း အခါအခွင့်ကို ကြည့်နေကြတာပေါ့။ ခုဆိုအခြေအနေကိုသုံးသပ်ကြည့် မယ်ဆိုရင် သူတို့နှစ်ယောက်ကို အင်မတန်ခြိမ်းခြောက်မှုပေးနေသလို ဖြစ်နေပြီဆိုတာ တွေ့ နိုင်တယ်။ ဟားမားစ်တွေအနေနဲ့ အီရန်ကပြောသမျှ လိုက်လုပ်လိမ့်မယ်လို့တော့ ကျွန်တော် မထင်ဘူး။ ဒါပေမဲ့ သူတို့တွေ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုတွေ လုပ်ကြမှာပါပဲ။ သူတို့ နှစ်ယောက်စလုံးက အာရပ်ပြည်သူတွေရဲ့ ထောက်ခံမှုလည်းရနေတဲ့ အစွရေးနဲ့ အာရပ် နိုင်ငံတွေအကြားဆက်ဆံရေးပုံမှန်ပြန်ဖြစ်မှာကို အနှောင့်အယှက်ပြုဖို့တော့ စိတ်ဝင်စား ကြမှာဖြစ်တယ်။ သူတို့အကြံကတော့ အစွရေးနဲ့ငြိမ်းချမ်းရေးပြုခဲ့တဲ့ ဒါမှမဟုတ် ပြုလုပ် နိုင်တဲ့ အာရပ်ခေါင်းဆောင်တွေကို အနှောင့်အယှက်ပြုဖို့နဲ့ ဟားမားစ်နဲ့အီရန်တို့က အစွရေး အပေါ်စစ်ရေးအရ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုတွေ ဖြစ်စေနိုင်သူတွေပဲဆိုတာ သက်သေပြကြဖို့လို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်။

အစွရေးနဲ့ဆော်ဒီအာရေဗျအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်အတွက် ဆွေးနွေး ပွဲ တစ်ရပ်ကိုလည်းကျင်းပနေပြီး ဆော်ဒီအာရေဗျအတွက် အမေရိကန်အစိုးရရဲ့ အာမခံနိုင် မှုအပေါ်လည်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေကြပါတယ်။ အားလုံးသောဖြစ်နိုင်ခြေတွေထဲမှာ ဒီလို သဘောတူညီချက်မျိုးဆိုရင် အီရန်နဲ့ဟားမားစ်တို့ကနှောင့်ယှက်ဖို့ အခြေခံလို့ဆော်ဒီ နေ တယ်လို့ မြင်မိတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ဒီလိုသဘောတူညီချက် အောင်မြင်သွားခဲ့ရင် သူတို့အဖို့ အထီးကျန်ဖြစ်သွားမှာ သေချာတယ်။ ဒီတော့သူတို့အနေနဲ့လည်း ဒီသဘော တူညီချက်မအောင်မြင်အောင် ကြိုးစားလာကြတာပဲလို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်။

တစ်ခါ ပါလက်စတိုင်းပြဿနာကလည်း ရှေ့တန်းပြန်ရောက်လာနေတာတွေ့ရမှာ ပါ။ ဒီမှာအရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသက အာရပ်နိုင်ငံတွေကလည်း ပါလက်စတိုင်းထောင်ပေါင်း

များစွာကိုသတ်ဖြတ်နေတဲ့ အစွရေးလက်ထဲက အမေရိကန်လက်နက်တွေကို စောင့်ကြည့်နေကြတယ်။ ဒီအချက်ကလည်း ပြဿနာကိုပိုပြီးတော့တောက်လောင်စေမယ့် ခိုင်မာတဲ့ တန်ပြန်သက်ရောက်မှုတစ်ခုပဲ။ ဆော်ဒီအာရေဗျ အိမ်ရှေ့မင်းသား မိုဟာမက်ဘင်ဆာလ် မန်တိုလို ခေါင်းဆောင်တွေအနေနဲ့ကတော့ ဒီလိုကိစ္စမှာဆန့်ကျင်ရင်ဆိုင်ကြဖို့ နောက်တွန့်နေကြတာတွေ့ရမှာပါ။

အစွရေးအစိုးရအတွက် ဘယ်လိုနည်းလမ်းကွဲတွေ ဆောင်ရွက်ဖို့ရှိမယ်လို့ ယူဆပါလဲ။

အစွရေးတို့အနေနဲ့ ဒီလိုအခြေအနေပုံစံကို ငါးကြိမ်ကြုံခဲ့ရပြီးပါပြီ။ ရှင်းပါတယ်။ သူတို့အနေနဲ့ နိုင်ငံရဲ့စစ်အင်အားကို စုစည်းမယ်၊ ပြီးရင် ဂါဇာကို လေကြောင်းကတိုက်ခိုက်မယ်။ ဂါဇာမှာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုတွေ ဖြစ်လာအောင်လုပ်မယ်။ နောက် ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင်တွေကိုဖမ်းမိရင် ခေါင်းဖြတ်သတ်နိုင်အောင်လုပ်မယ်။ တကယ်လို့ ဟားမားစ်တွေက ခုံးကျည်တွေ အစွရေးနိုင်ငံထဲ ပစ်လွှတ်နေတာရပ်တန့်ပြီး ဓားစာခံတွေလွှတ်ပေးဖို့ ဆွေးနွေးပွဲကို တက်မလာကြဘူးဆိုရင် အစွရေးက ဂါဇာကို အိတ်သွန်ဖာမှောက် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုမျိုးကို ကျွန်တော်တို့မြင်ရလိမ့်မယ်လို့ထင်တယ်။

ဒီအဖြစ်က အစွရေးဘက်မှာ စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းတည်ရှိမှုကိုလုံးဝပျက်ပြားစေခဲ့သလား။

အခုဆိုရင် ပြဿနာနှစ်ခုကို တွေ့ကြရမှာပါ။ တစ်ခုက အစွရေးကလူနေအလွန်ထူထပ်တဲ့ဒေသတွေကို အမေရိကန်ရဲ့ နည်းပညာမြင့်လက်နက်တွေအသုံးပြုပြီး ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုတွေပြုရာမှာ အရပ်သားအများအပြားသေဆုံးမှုကြောင့် အမေရိကန်ရော၊ အစွရေးကိုပါ နိုင်ငံတကာက ရှုတ်ချမှုကိုလည်းခံနေရပြီး အစွရေးကိုလည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲဖို့ ဝိုင်းဝန်းဖိအားပေးနေကြပါတယ်။ ဒုတိယပြဿနာကတော့ တကယ်လို့အစွရေးဟာ ဂါဇာကို ဘက်ပေါင်းစုံက ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်တဲ့ စစ်ပွဲမှာအောင်နိုင်ခဲ့ရင် ဂါဇာကို သူတို့ပိုင်မယ်။ ဒါဆိုရင် သူတို့မှာ ဖြေဖို့မေးခွန်းတွေရှိလာပြီ။ ဒါတွေကတော့ ဂါဇာကို ဘယ်လိုပုံစံနဲ့ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းမလဲ၊ ဘယ်အချိန်မှာတပ်တွေကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းမလဲဆိုတာတွေပဲ။

ခင်ဗျားအနေနဲ့ နေတန်ရာဟုနဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရော၊ တရားဝင်သဘောတူညီချက်တွေကို ဆယ်စုနှစ်အတန်ကြာပြုလုပ်ခဲ့ဖူးတယ်လို့ ကျွန်တော်တို့သိခဲ့ရပါတယ်။ ဒီကိစ္စမှာရော သူ့အနေနဲ့ ဘယ်လိုလမ်းကြောင်းကို ရွေးချယ်လိမ့်မယ်လို့ သင်မျှော်လင့်ပါသလဲ။

အခုဆိုရင် နေတန်ရာဟုအနေနဲ့ တိုင်းပြည်ဟာစစ်ပွဲကာလ ကျရောက်နေပြီလို့ သတိပေးနိုင်ခဲ့လို့ ဂုဏ်ယူစရာတောင် ဖြစ်နေမှာပါ။ သူက ဒီလို ဘက်ပေါင်းစုံစစ်ပွဲကြီးတွေကိုလည်းမဆင်နွှဲမိစေဖို့ အထူးသတိထားသူပါ။ ဒါကြောင့် သူက ဟားမားစ်တွေ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအတွက် သဘောတူတဲ့အထိဖြစ်လာအောင် လုံလောက်တဲ့ဖြစ်ဒဏ်ခတ်မှုကို လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုနဲ့ပြုလုပ်သွားမှာဖြစ်ပြီး ဟားမားစ်တွေက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူလာရင် ဓားစာခံတွေပြန်လွှတ်ပေးဖို့ဆွေးနွေးမှုကိုရည်ရွယ်မယ်လို့ထင်တယ်။ တစ်နည်းပြောရရင်တော့ ပိုနေမြဲကျားနေမြဲ အနေအထားပေါ့။ ဒီနည်းနဲ့ ဟားမားစ်တို့တိုက်ခိုက်မှု

ရပ်တန့်အောင် သူ့အနေနဲ့ ဟားမားစ်တို့ကို သြဇာ လွှမ်းတဲ့ ကာတာနိုင်ငံအပြင် အီဂျစ်နိုင်ငံနဲ့ အမေ ရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့ကိုပါ အသုံးချလိမ့်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ တကယ်လို့များ ဒီလိုမှ ဖြစ်မလာရင် တော့ သူ့အနေနဲ့ အခြားလမ်းကြောင်းကိုရွေးလိမ့် မယ်ထင်တာပဲ။

ဒီလိုဖြစ်လာနိုင်ဖို့အပေါ် ခင်ဗျားအနေနဲ့သံသယရှိ ပါသလား။

ဟုတ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဟားမားစ်တို့အနေနဲ့ အစွရေးအပေါ် ကြီးကြီးမား မား လက်တုံ့ပြန်ချင်နေတာ တွေ့ရတယ်။ ဒီတော့ စစ်ပွဲက ကြာနိုင်တယ်။ ဒါ့ပြင် အနောက်ဘက်ကမ်း ဆူပူအုံကြွမှုတွေ၊ ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့ရဲ့ တိုက်ခိုက်မှု တွေ၊ ဂျေရုဆလင်မှာ တော်လှန်မှုတွေမျိုးက ဖြစ်လာ နိုင်သေးတာကိုး။

ဒါဆိုရင်အစွရေးတို့နဲ့အစောတုန်းကပြောတဲ့ ပိုနေမြ ကျားနေမြ အနေအထားကိုရည်ရွယ်တဲ့ လုပ်ဆောင် မှုမျိုး ဟားမားစ်တို့က လုပ်ဆောင်မှာမဟုတ်ဘူး လို့ ဆိုချင်တာလား။

မှန်တာပေါ့။ ဒါ့ပြင် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားနေတဲ့အချိန် တွေမှာဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့ကိုလည်းစောင့်ကြည့်ရမယ်။ တကယ်လို့ ပါလက်စတိုင်းတွေ အသေအပျောက် များလာရင် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတွေက ဒီပဋိပက္ခမှာ ဝင်ပါလာနိုင်ကြတယ်။ သူတို့ဆီမှာ ဒုံးကျည်ပေါင်း ၁၅၀,၀၀၀ အထိရှိတော့ အစွရေးမြို့ကြီးတွေကို ကောင်းကောင်းပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်နိုင်တယ်။ ဒီ အဆင့်ကိုသာရောက်လာရင်တော့ စစ်ပွဲက ဂါဇာ မှာတင်မဟုတ်တော့ဘူး။ လက်ဘနွန်နိုင်ငံထဲမှာ လည်း ဖြစ်လာပြီ။ မီးကုန်ယမ်းကုန်ဖြစ်လာပြီ။ ဒီ အခြေအနေထဲ အားလုံးဝင်ပါလာကြရတော့မယ်။

ဟားမားစ်တို့အနေနဲ့ အစွရေးအပေါ်ကြီးကြီး မားမား လက်တုံ့ပြန်ချင်နေတယ်ဆိုတာ စိုးရိမ်စရာ မကောင်းဘူးလား။

တစ်ဖက်မှာလည်း ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ အီဂျစ်၊ ဂျော်ဒန်နဲ့အေဘာရာဟမ်စာချုပ်ကိုလက်မှတ်ရေးထိုး

“ တစ်ဖက်မှာလည်း ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ အီဂျစ်၊ ဂျော်ဒန်နဲ့ အေဘာရာဟမ် စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုး ထားကြတဲ့ ယူအေအီးနဲ့ ဘာရိန်းလိုနိုင်ငံတွေ အားလုံးက အခြေအနေကို အေးဆေးပြီး အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု ဖြစ်ချင်ကြတယ်။ ”

ထားကြတဲ့ ယူအေအီးနဲ့ ဘာရိုန်းလိုနိုင်ငံတွေအားလုံးက အခြေအနေကို အေးဆေးပြီး အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု ဖြစ်ချင်ကြတယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ စစ်ပွဲကြာလေလေ သူတို့အဖို့ အစွဲရော့နဲ့ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်အောင် ထိန်းသိမ်းမှုကို ပို၍ခက်ခဲစေမှာ ဖြစ်လို့ပါ။

လောလောဆယ် အစွဲရော့နိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုက ဒီဖြစ်ရပ်မှာ အဆုံးအဖြတ်ပေး သက်ရောက်ရာ ရောက်နိုင်လား။

ကျွန်တော်ဖြစ်နိုင်ခြေဆက်စပ်နေမှုအားလုံးကို စဉ်းစားကြည့်ပါတယ်။ ဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟုအနေနဲ့ အဓိကပြဿနာတစ်ရပ်ကို ရင်ဆိုင်နေရတယ်။ နိုင်ငံသားတွေကို ကာကွယ်မှုပေးနေရရှိမက သူ့ကို ဝိုင်းဝန်းစွပ်စွဲအပြစ်တင်တာတွေ ရှိနေတယ်။ သူ့အနေနဲ့ ဘယ်လောက်ထိ သူ့ကိုယ်သူ့အဖတ်ဆယ်နိုင်မလဲ ကျွန်တော်မခန့်မှန်းနိုင်ဘူး။ သူ့ရဲ့ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့ထဲက အစွန်းရောက်သူတွေ၊ လက်ယာဘက်ယိမ်းသူတွေကို ထိန်းချုပ် ရမယ်ဆိုတဲ့ အခြေအနေတွေရှိတယ်။

ဒါဟာ အာရပ်တို့က အစွဲရော့ကိုရုတ်တရက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြတဲ့ ၁၉၇၃ ခုနှစ် ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲ အပြီး နှစ်ပေါင်း ၅၀ အကြာမှာဆိုတော့ ထူးခြားတဲ့ဖြစ်ပျက်မှုလို့ ပြောလို့ရမလား။

ဒါကတိုက်ခိုက်မှုတစ်ရပ်မဟုတ်ပါဘူး။ ထူးခြားတယ်လို့ဆိုရမှာပါ။ ယွမ်ကစ်ပူစစ်ပွဲ စဖြစ်တော့ အာရပ်တွေအနေနဲ့ သူတို့ရဲ့အောင်ပွဲလို့ ထင်ခဲ့ကြတယ်။ အီဂျစ်နဲ့ဆီးရီးယားတို့ က အစွဲရော့ကို ရုတ်တရက်တိုက်ခိုက်မှုနဲ့ အောင်ပွဲတွေရခဲ့တယ်။ အီဂျစ်တပ်တွေ စူးအက် တူးမြောင်းကို ဖြတ်ကျော်လာကြတယ်။ ဆီးရီးယားကလည်း ဂိုလန်ကုန်းမြင့်ကို တပ်တွေ ရောက်လာတယ်။ အစွဲရော့နိုင်ငံသားများစွာက သူတို့နိုင်ငံတွေ ချေမှုန်းခံရပြီဟု ထင်ခဲ့ကြ တယ်။ ဒါပေမဲ့ နောက်ဆုံးမှာကျတော့ အစွဲရော့က အနှံ့အပြား ပြန်လည်အောင်နိုင်လွှမ်းမိုး ခဲ့တာ တွေ့ရမှာပါ။ ဒီစစ်ပွဲရဲ့ ပထမနေ့တွေအတွင်း အောင်ပွဲတွေကိုတော့ အာရပ်တွေက ခုထက်ထိ အခမ်းအနားလုပ် အောင်ပွဲခံကြတုန်းပဲ။ ဒီတော့ ဟားမားစ်တို့ကလည်း နှစ် ၅၀ ကြာလာချိန်မှာ သူတို့လည်း ဒီလိုလုပ်နိုင်စွမ်းရှိတယ်လို့ ပြတာဖြစ်နိုင်တာပေါ့။ ဒါပေမဲ့ အာရပ်နိုင်ငံတွေနဲ့ ဟားမားစ်က အစွဲရော့ရဲ့ ကွဲပြားခြားနားတဲ့ ပြိုင်ဘက်တွေလို့ ဆိုရမှာ ဖြစ်တယ်။

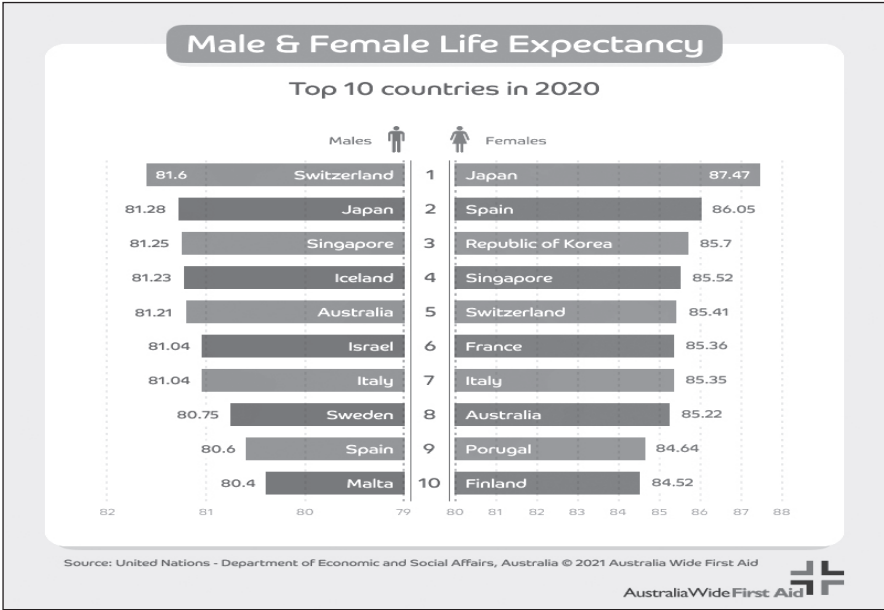
ထွေးကိုထွန်း

Ref: - Why Hamas Attacked and Why Israel was taken by surprise.
- A conversation with Martin Indyk by Executive Editor Justin Vogt of Foreign Affairs

၂၀၁၆ ခုနှစ် ၁၇၉
၂၀၁၆ ခုနှစ် ၁၇၉

၂၀၁၆ ခုနှစ် ၁၇၉

“ ကမ္ဘာပေါ်၌ ပျမ်းမျှသက်တမ်း
အမြင့်ဆုံးလူသားများမှာ ဟောင်ကောင်ဒေသခံများ
ဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့၏ပျမ်းမျှသက်တမ်းက
၈၅ ဒသမ ၂၉ နှစ်ဖြစ်သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

မြန်မာ့မလေ့ထုံးစံအရ မိဘဘိုးဘွားများကို ဂါဝရပြုကန်တော့ကြသည့်အခါ အသက် ၁၂၀ ရှည်စေရန် ဆုပေးလေ့ရှိကြသည်။ ထို့အတူပင် ဇာတာဖွဲ့သည့်အခါများ၌လည်း အသက် ၁၂၀ ရှည်စေသော်ဟု အမှတ်သညာပြုလေ့ရှိကြသည်။ သာမန်အမြင်ဖြင့်ကြည့်ပါက မိဘဘိုးဘွားများ၏ အသက် ၁၂၀ ရှည်ပါစေဆိုသည့် ဆုပေးစကားက ဖြစ်နိုင်ပါမည်လောဟူသော ဒွိဟဖြစ်စရာတစ်ခုက မသိစိတ်၌ ပေါ်လာနိုင်သည်။

တကယ်တမ်းတွင် ရှေးလူကြီးသူမများသည် အသိပညာမြင့်မားကြပြီး အမြော်အမြင်အလွန်ကြီးသူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မျက်မှောက်ကာလ၏ ခေတ်သစ်သိပ္ပံပညာအမြင်အရ လူတို့၏ခန္ဓာကိုယ်ကို အသက် ၁၂၀ အထိ ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်အောင် သဘာဝတရားကြီးက ဖွဲ့စည်းပေးထားသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိကြရသောကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။

လက်လှမ်းမီသမျှသော မှတ်တမ်းများအရဆိုလျှင် ၁၈၇၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၁ ရက်က မွေးဖွားခဲ့သော ပြင်သစ်နိုင်ငံသူ ဂျိန်းကဲလ်မက် (Jeanne Calment) သည် အသက် ၁၂၂ နှစ်နှင့် ၁၆၄ ရက်ကြာ ရှင်သန်နေထိုင်သွားပြီး ကမ္ဘာ့အသက်အရှည်ဆုံးလူသားအဖြစ်ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခံခဲ့ရသည်။ သူမအနေဖြင့် ပထမအရွယ်၊ ဒုတိယအရွယ်နှင့် တတိယအရွယ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် ရောဂါတစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ ဖြတ်သန်းနိုင်ခဲ့သည်။ တတိယအရွယ်ကိုလွန်မြောက်ပြီး အရွယ်လွန်ချိန်ဖြစ်သော အသက် ၁၁၁ နှစ်ကျမှသာလျှင် နှလုံးအားနည်းသည့်ရောဂါဖြစ်ပြီး သောက်ဆေးမျှဖြင့်ပင် ပြန်လည်၍ကျန်းမာလာခဲ့သည်။ သူမ၏အသက် ၁၂၂ နှစ်နဲ့ ၁၆၄ ရက် အရောက်တွင်မူ မီးစာကုန်ဆီခန်းဖြစ်ပြီး ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ ကွယ်လွန်ချိန်၌ သူမ၏ခန္ဓာကိုယ်အလေးချိန်က ၈၈ ပေါင်သာလျှင် ကျန်ရှိတော့သည်။

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၂၀ ခန့်က လူသိများထင်ရှားခဲ့သော ကမ္ဘာကျော်အဆိုတော် မိုက်ကယ်ဂျက်ဆင်သည် အောင်မြင်ကျော်ကြားမှုနှင့်အတူ ငွေကြေးကလည်း ကြွယ်ဝသည့် အတွက် အသက် ၁၅၀ အထိ ရှင်သန်နေထိုင်သွားနိုင်အောင် အစီအစဉ်များကို စနစ်တကျ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သူ၏ခန္ဓာကိုယ်ကျန်းမာရေးကို အသေးစိတ်စောင့်ရှောက်ပေး ရန်အတွက် မိသားစုဆရာဝန် ၁၂ ဦးအထိ ခန့်ထားသည့်အပြင် နေ့စဉ်စားမည့်အစားအစာ များကိုပင်လျှင် ဓာတ်ခွဲခန်း၌စစ်ဆေးပြီးမှသာ သုံးဆောင်ခဲ့သည်။

ထို့ပြင် သူ၏ နေ့စဉ်ကျန်းမာရေးလေ့ကျင့်ခန်းများအား ကြီးကြပ်ပေးရန်အတွက် လည်း ဝန်ထမ်း ၁၅ ဦးကို ခန့်ထားခဲ့သေးသည်။ ထိုမျှမက သူ၏အိပ်ရာထဲ၌ အောက်ဆီ ဂျင်ပမာဏကို အလိုအလျောက်ထိန်းညှိပေးသော Oxygen Chamber ကိုပါ တပ်ဆင်ထားခဲ့ သည်။ သူ၏ ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါများကိုလည်း လိုအပ်သလိုလဲလှယ်ရန်အတွက် ဆေးပညာရှင် များနှင့် တိုင်ပင်ကာ Transplant Plan ကိုပင် ရေးဆွဲချမှတ်ခဲ့သည်အထိ စေ့စေ့စပ်စပ် သေသေချာချာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ၎င်းအသက် ၅၀ အရွယ် ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၅ ရက်တွင် နှလုံးခုန်ရပ် သွားသဖြင့် ဆရာဝန်ပေါင်းများစွာက ဝိုင်းဝန်းကြိုးစားခဲ့သော်လည်း မကယ်တင်နိုင်ခဲ့ကြ ရှာပေ။ နောက်ဆုံးတွင်မူ ဆရာဝန်၏ညွှန်ကြားချက်မပါလျှင် ဘာတစ်ခုမျှမလုပ်ဘဲ အသက် ၁၅၀ အထိနေနိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့သော မိုက်ကယ်ဂျက်ဆင်အဖို့ အသက် ၅၀ အရွယ်မှာပင် သေခြင်းတရားကို အရှုံးပေးလိုက်ရတော့သည်။

လူသားတစ်ဦး၏ အသက်ရှည်ခြင်း/တိုခြင်းသည် ရာထူးအာဏာရှိမှု၊ အောင်မြင် ကျော်ကြားမှု၊ ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုများနှင့် မသက်ဆိုင်သလို မျိုးရိုးဗီဇနှင့်လည်း ရာခိုင်နှုန်း အတော်များများက သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတုနှင့် အာဟာရများအပေါ်၌သာ လုံးဝတည်မှီလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါ အကြောင်းတရားလေးပါး ညီညွတ်မျှတပါက အသက် ရှည်ရှည် ရှင်သန်နေထိုင်သွားကြရမည် ဖြစ်သည်။

မိဘဘိုးဘွားများက အသက်ရှည်ခဲ့ကြသည့်တိုင် မိမိအလှည့်ကျလျှင် အသက်တို နိုင်သကဲ့သို့ မိဘဘိုးဘွားများက အသက်တိုခဲ့ကြသော်လည်း မိမိအလှည့်ကျလျှင်မူ အသက် ရှည်နိုင်သည်ကို သိရှိထားကြရန် လိုအပ်သည်။

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် အသက် ၁၀၀ ပြည့်ပြီး ကျန်းမာနေဆဲဖြစ်သော ကမ္ဘာ့ပြည်သူ ပေါင်းမှာ ၃၀၀,၀၀၀ နီးပါးခန့်ပင် ရှိနေကြသည်။ လာမည့် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်ရောက်လျှင် အသက် ၁၀၀ ပြည့်ပြီးသူအရေအတွက်မှာ တစ်သန်းကျော်အထိပင် ရှိလာနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ခန့်မှန်းချက်မှာ ကမ္ဘာ့လူသား(ကျား၊မ) အားလုံးအတွက် ပျမ်းမျှသက်တမ်းက ၇၃ ဒသမ ၂ နှစ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌ မှီတင်းနေထိုင်ကြသော လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ဘာသာပေါင်းစုံ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ (ကျား၊မ) သက်တမ်းမှာ ၆၇ ဒသမ ၇၈ နှစ်ဖြစ်ပြီး အာဆီယံ ၁၀ နိုင်ငံထဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံသားများက ပျမ်းမျှသက်တမ်းအနိမ့်ဆုံးအဆင့် ဖြစ်သည်။

“ အီတလီနိုင်ငံ
 တောင်ပိုင်း
 ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိ
 ပီအိုပီ (Pioppi) ဟု
 အမည်ရသော
 ရွာကလေးသည်
 အသက်ရှည်ကြသော
 လူသားများ
 စုပေါင်းနေထိုင်ကြသည့်
 အရပ်ဒေသ
 ဖြစ်သည်။ ”

မြန်မာနှင့်ကပ်လျက်တွင် လာအိုက ပျမ်းမျှ သက်တမ်း ၆၈ ဒသမ ၈၉ နှစ်ဖြင့် အဆင့် (၉) နေရာ ဌာနရှိပြီး ကမ္ဘောဒီးယားက ပျမ်းမျှသက်တမ်း ၇၀ ဒသမ ၅၄ နှစ်ဖြင့် အဆင့် (၈) နေရာ၌ ရှိနေကြသည်။ အာဆီယံဒေသတွင်းနိုင်ငံများထဲတွင် စင်ကာပူ နိုင်ငံသားများက ပျမ်းမျှသက်တမ်း ၈၄ ဒသမ ၀၇ နှစ်ဖြင့် ပထမနေရာ၌ရှိပြီး ကမ္ဘာ့အဆင့်အနေဖြင့် ဆိုလျှင်လည်း ပဉ္စမနေရာ၌ရှိနေသည်။

အာဆီယံဒေသတွင်း၌ ပျမ်းမျှသက်တမ်းများ အလိုက် စင်ကာပူ၊ ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ ဘရူနိုင်း၊ ဗီယက်နမ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအိုနှင့် မြန်မာတို့သည် အဆင့် (၁) မှ (၁၀) အထိ အစဉ်လိုက်ရှိနေကြသည်။ ကမ္ဘာ့အဆင့်အနေဖြင့်မူ မြန်မာနိုင်ငံသားများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းက အဆင့် (၁၄၉)၌ရှိနေပြီး လာအိုက အဆင့် (၁၄၁)နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားက အဆင့် (၁၃၃) ၌ ရှိနေကြသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသားတို့၏ ပျမ်းမျှ သက်တမ်းက ၆၂ ဒသမ ၂၉ နှစ်သာရှိနေခဲ့ရာမှ ၁၃ နှစ်တာကာလအတွင်း ပျမ်းမျှ သက်တမ်းက ၅ ဒသမ ၄၉ နှစ် တိုးလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာပေါ်၌ ပျမ်းမျှသက်တမ်းအမြင့်ဆုံး လူသားများမှာ ဟောင်ကောင်ဒေသခံများ ဖြစ်ကြ ပြီး ၎င်းတို့၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းက ၈၅ ဒသမ ၂၉ နှစ် ဖြစ်သည်။ ယခင်က ပျမ်းမျှသက်တမ်းအရ ကမ္ဘာ့အဆင့်(၁)နေရာ၌ ကာလကြာရှည်စွာရပ်တည် နေနိုင်ခဲ့သည့် ဂျပန်နိုင်ငံသားများသည် ပျမ်းမျှ သက်တမ်း ၈၅ ဒသမ ၀၃ နှစ်ဖြင့် ဒုတိယနေရာသို့ ရောက်ရှိသွားကြပြီး မကာအိုဒေသခံများက ပျမ်းမျှ သက်တမ်း ၈၄ ဒသမ ၆၈ နှစ်ဖြင့် တတိယနေရာ၌ ရှိနေကြသည်။

ကမ္ဘာ့လူသားအားလုံးထဲတွင် ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံသားများက ပျမ်းမျှသက်တမ်း ၈၄ ဒသမ ၂၅ နှစ်ဖြင့် စတုတ္ထနေရာ၌ရှိနေပြီး စင်ကာပူနိုင်ငံသား များက ၈၄ ဒသမ ၀၇ နှစ်ဖြင့် ပဉ္စမနေရာ၌ ရှိနေကြ သည်။ အီတလီနိုင်ငံသားများက ၈၄ ဒသမ ၀၁ နေရာ

ဖြင့် ဆဋ္ဌမနေရာ၌ ရှိနေကြပြီး စပိန်နိုင်ငံသားများက ၈၃ ဒသမ ၉၉ နှစ်ဖြင့် သတ္တမနေရာ၌ ရှိနေကြသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံသားများက ၈၃ ဒသမ ၉၄ နှစ်ဖြင့် အဋ္ဌမနေရာ၌ရှိနေပြီး ချင်နယ်ကျွန်းစုနိုင်ငံသားများက ၈၃ ဒသမ ၆ နှစ်ဖြင့် နဝမနေရာတွင်နေကြပါသည်။ အိုက်စလန်ကျွန်းနိုင်ငံသားများကမူ ၈၃ ဒသမ ၅၃ နှစ်ဖြင့် ဒသမနေရာ၌ ရှိနေကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်၌ ပျမ်းမျှသက်တမ်းအနိမ့်ဆုံးမှာ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြပြီး အဆိုပါ နိုင်ငံသားတို့၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၄၃ ဒသမ ၈ နှစ်သာရှိနေကြသည်။

အီတလီနိုင်ငံတောင်ပိုင်း ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိ ပီအိုပီ (Pioppi) ဟု အမည်ရသော ရွာကလေးသည် အသက်ရှည်ကြသောလူသားများ စုပေါင်းနေထိုင်ကြသည့် အရပ်ဒေသဖြစ်သည်။ အဆိုပါရွာကလေး၌ နေထိုင်ကြသူများသည် အသက် ၈၀ ကျော်အထိတိုင် ကျန်းမာသန်စွမ်းကြပြီး ပုံမှန်အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းရှိကြသည်။ ရွာသူရွာသားများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၈၉ နှစ်ဖြစ်ပြီး အများစုမှာ အသက်တစ်ရာကျော်အထိ နေထိုင်သွားခဲ့ကြသည်။

ပီအိုပီရွာသူ ရွာသားများမှာ အီတလီနိုင်ငံသားများပင် ဖြစ်ကြသည့်တိုင် အီတလီနိုင်ငံ၏ အခြားသောအရပ်ဒေသများ၌ နေထိုင်ကြသူများနှင့်မတူဘဲ တစ်မူထူးခြားစွာဖြင့် အသက်ရှည်နေကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းရွာလေး၌ သကြားစားသုံးမှုက မရှိသလောက်နည်းသည့်အပြင် သံလွင်ဆီကိုအသုံးပြုပြီး ပင်လယ်ထွက်ပစ္စည်းများနှင့် လတ်ဆတ်သော ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကိုသာ ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည့်အတွက် ဆီးချိုရောဂါနှင့် အယ်လ်ဇိုင်းမားရောဂါများ ကင်းစင်ကြသည်။ လောဘ၊ ဒေါသနှင့် မောဟများကင်းပြီး တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ချစ်ချစ်ခင်ခင်ဖြင့် ရိုင်းပင်းကူညီကြသည့်အချက်ကလည်း ၎င်းရွာသူရွာသားများကို အသက်ရှည်စေသည့် အကြောင်းရင်းခံတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

အီတလီနိုင်ငံ၏ အခြားသောမြို့ရွာများ၌ နေထိုင်ကြသူများမှာ ပီအိုပီရွာသူရွာသားများလောက် အသက်မရှည်ကြသည့်အတွက် ပျမ်းမျှလူ့သက်တမ်းအရ အီတလီနိုင်ငံသားများအဖို့ ကမ္ဘာ့အဆင့်တွင် ဆဋ္ဌမနေရာသို့သာ ရောက်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ အသက်တစ်ရာကျော်အောင် ရှင်သန်နေထိုင်သွားခဲ့ကြသူများမှာ ၎င်းတို့၏အသက် ၈၀/၉၀ အထိတိုင် ကြီးကြီးမားမားရောဂါ မရှိခဲ့သူများ ဖြစ်ကြသည်ကို သုတေသနပြု တွေ့ရှိခဲ့ကြသည့်အပြင် အသက် ၁၀၅ နှစ် ကျော်လွန်သွားသည့်အခါတွင်မူ ဆေးသိပ္ပံပညာအရ Plateau Phase ဟုခေါ်ဆိုသော ဆက်လက်အိုမင်းခြင်းမရှိတော့ဘဲ ရပ်တန့်သွားသည့်ဖြစ်စဉ်ကလည်း အလွန်အံ့ဩဖွယ်ရာပင် ဖြစ်ပေတော့သည်။

ပါမောက္ခကိုကိုအောင်

၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရ၏

အစီအစဉ်

“ Guizhou ၏ Xijiang ရွာတွင် Miao တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏
ရိုးရာဓလေ့ ဆန်အရက်ပွဲတော်သည်
ရွာ၏သမိုင်းဝင်အောင်မြင်မှု အမှတ်အသားဖြစ်လာပြီး
ဒေသ၏ မဖွံ့ဖြိုးသည့်အခြေအနေမှ
သာယာဝပြောရေးအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအခင်းအကျင်းတွင် နိုင်ငံ၏မြို့ပြဒေသများသည် ခေတ်မီ နည်းပညာကို ဖော်ထုတ်အသုံးပြုကာ ကမ္ဘာ၏အာရုံစိုက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ကြီးကျယ် လှသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအဖြစ် ထွန်းလင်းတောက်ပနေသည့် တိုးတက်မှု မီးရှူး တန်ဆောင်များအဖြစ် ကာလကြာရှည်စွာ ရပ်တည်နေခဲ့သည်။ သို့တိုင် မြို့ပြဒေသများ ရှင်သန်ကြီးထွားလာသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံ၏သာယာဝပြောမှုအပိုင်းကို ကိုယ်တိုင်ပြန်လည် တည်ဆောက်လိုသည့် ကျေးလက်ဒေသများလည်း ရှိနေပါသည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ ကျေးလက်နေပြည်သူများသည် သာယာဝပြောသောမြို့ပြဘဝ ကို လိုလားတောင့်တခဲ့ကြပြီး တိုးတက်လာသော အခွင့်အလမ်းများကို ရှာဖွေရန်အတွက် ဒေသခံအများအပြားသည် ၎င်းတို့၏ကျေးလက်ဒေသများကို စွန့်ခွာခဲ့ကြသည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း တရုတ်နိုင်ငံရှိလူဦးရေ သန်း ၂၆၀ သည် ၎င်းတို့၏ ဇာတိမြို့မှ ထွက်ခွာခဲ့ပြီး မြို့ပြသို့ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့သည်။ အမှန်တကယ်ပင် မြို့ကြီးပြကြီး များ၏ နည်းပညာ၊ အလုပ်အကိုင်အလားအလာ၊ ပညာရေးအခွင့်အလမ်းများ၊ လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေး ကောင်းမွန်မှုများနှင့် ဘဝတိုးတက်မှုလမ်းကြောင်းများသည် ကျေးလက် ဒေသများ၏ အေးဆေးသောလူနေမှုပုံစံထက် များစွာသာလွန်ခဲ့သည့် မက်လုံးများ ဖြစ်ခဲ့ပါ သည်။

ယခုအချိန်တွင် ပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်ပြီး ဖိအားများသော တရုတ်နိုင်ငံ၏ မြို့ပြ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်သူများသည် ဘဝ၏ရိုးရှင်းသောပျော်ရွှင်မှုများကို တောင့်တလာ ကာ မိမိဒေသသို့ ပြန်လာနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းအများအပြားကို ပြန်လည်မျှော်လင့်လာကြ

သွားသည်အထိ ယိုယွင်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ထောက်ပံ့ကြေးယွမ် သန်း ၆၀ (ဒေါ်လာ ၉ ဒသမ ၃ သန်း) ရရှိခဲ့သော်လည်း ခရီးသွားများအကြိုက်ဆွဲဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ခရီးသွားဈေးကွက်သမိုင်းကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ကြည့်သောအခါ အောင်မြင်မှုနှင့် ကျရှုံးမှုပုံစံများ ထွက်ပေါ်လာသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ကြိုးပမ်းမှုများတွင် ကျေးလက်ဒေသစီးပွားရေးကို စိုက်ပျိုးရေးမှ ခရီးသွားလုပ်ငန်းအသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် စနစ်တကျ စုစည်းမှုမရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ပြဿနာမှာ စိတ်ကူးယဉ်ဆန်ပြီး လက်တွေ့မကျသည့်ကျေးလက်ရွာများစွာ၏ ကျရှုံးမှုသည် ရိုးရှင်းသော သဘောတရားနှစ်ခုဖြစ်သည့် လိုအပ်သည်ထက် ပို၍ ပြုပြင်ခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် အမြတ်အစွန်းများသလောက် ဈေးကွက်ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် ပြင်းထန်နေဆဲဖြစ်ပြီး ခရီးသွားလုပ်ငန်းအတွက် လူတိုင်းကိုဆွဲဆောင်ရာတွင် အားနည်းလျက်ရှိနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကျေးရွာအများအပြားတွင် ထူးခြားသောရောင်းအားအဖြစ် ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ မနုဿဗေဒပညာရှင် Liao Yue က "ထင်ရှားပြီး လူအများစိတ်ဝင်စားစွာ လာရောက်နိုင်သည့် ကျေးလက်ရွာများဖြစ်စေရန် သတ်မှတ်ထားသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပုံစံများကို လိုက်နာရန်အတွက် ဒေသတွင်းရွာများမှာ ခက်ခဲလျက်ရှိသည်" ဟု ရေးသားထားသည်။

သာယာဝပြောရေးမျှော်လင့်ချက်ကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နောက်ကျနေသော ခရီးသွားကျေးလက်ဒေသများသည် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်နှင့် ခေတ်မီစေရန်အတွက် များပြားလှသော ငွေကြေးများကို ခွဲဝေသုံးစွဲရပါသည်။ သို့သော် ပြုပြင်မွမ်းမံမှုကုန်ကျစရိတ်များကို ကာမိအောင် စည်ပင်သာယာရေးအဖွဲ့အစည်းများက ချေးငွေများထုတ်ချေးသော်လည်း ကြွေးမြီအန္တရာယ် အကျပ်အတည်းများကြား ကြိုးပမ်းမှုများသည် ငွေကြေးအတိုင်းအဆ မရှိချေးငှားခြင်းကြောင့် ပို၍အန္တရာယ်များလာပါသည်။ အတိုးမြှင့် ချေးငွေအနည်းငယ်သည် အန္တရာယ်များသော်လည်း နောက်ဆုံးရလဒ်မှာ ကျေးရွာအနည်းငယ်သည် ၎င်းတို့၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမှ အမှန်တကယ် အကျိုးကျေးဇူး ပြန်လည်ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်လာသည်ကို အားတက်ဖွယ်တွေ့မြင်လာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။

အဖွဲ့အစည်း၏ ချေးငွေအရ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းသို့ လျင်မြန်စွာ ကူးပြောင်းလာမှု ပြဿနာများကိုတစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ကျွမ်းကျင်သူများကမူ ကျေးလက်ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် အပန်းဖြေလုပ်ငန်း၊ အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတို့ကို တွဲလုပ်သင့်သည်ဟု အကြံပြုထားသည်။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်အတူ ပြည်တွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်တစ်ခုတည်းအပေါ် အလွန်အမင်း မှီခိုနေခြင်းမရှိပေ။

ကျေးလက်ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို ဗဟိုပြုသည့်ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သည့် Xband Tourism မှ Zhu Shengxuan က "ကျေးလက်ဒေသတစ်ခုလုံးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေမည့် အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းကို လိုက်နာသင့်သည်"ဟု ရှင်းပြခဲ့သည်။ ခရီးသွားကျေးလက်ဒေသများသည် ၎င်းတို့ ဒေသဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အဆိုပါ အကြံဉာဏ်ကို တိကျစွာ လိုက်နာရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကြံဉာဏ်သည်လုပ်ငန်းခွင်သို့ ဝင်ရောက်လာသူများအတွက် မှန်ကန်သော်လည်း ကျေးရွာများစွာအတွက် နောက်ကျနေသည့် အခြေအနေသို့ဖြစ်နေပါသည်။

“ ကျေးလက်ဒေသများသို့
 ခရီးသွားလာမှု
 အရေအတွက်သည်
 ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင်
 လေး ဘီလီယံအထိ
 ရောက်ရှိရန်
 မျှော်မှန်းထားသောကြောင့်
 ကျေးလက်ဒေသတွင်
 အောင်မြင်မှု
 ရှာဖွေနေသူများ
 ပိုမို
 များပြားလာမည်မှာ
 မလွဲမသွေ
 ဖြစ်သည်။ ”

ပြိုင်ဆိုင်မှုများပြားလှသည့်ဈေးကွက်တစ်ခု အတွက် ခရီးသွားကျေးလက်ဒေသများအဖြစ် ထင်ရှားစေမည့် အထူးခြားဆုံးနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ဒေသအပေါ်မူတည်၍ သတ်မှတ်ပေးသည့် ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှုအသွင်အပြင်များကို မီးမောင်းထိုးပြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ခလေး ထုံးတမ်းမှသည် အစားအသောက်အထိ နာမည်ကျော်ကြား အထင်ရှားဆုံးရွာများသည် ခရီးသွားများကို ဆွဲဆောင်နိုင်သည့် ထင်ရှားသည့် ရိုးရာခလေးများစွာကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ယဉ်ကျေးမှုခရီးသွားလုပ်ငန်းကိုမြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုသည် အလွန်အောင်မြင်ခဲ့ပြီး နေထိုင်သူ ၁၄၅,၀၀၀ ကျော်၏ ဘဝများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။

ဥပမာအားဖြင့် Guizhou ၏ Xijiang ရွာတွင် Miao တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ ရိုးရာခလေးဆန်အရက်ပွဲတော်သည် ရွာ၏သမိုင်းဝင်အောင်မြင်မှု အမှတ်အသားဖြစ်လာပြီး ဒေသ၏ မဖွံ့ဖြိုးသည့် အခြေအနေမှသာယာဝပြောရေးအဖြစ်သို့ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ ဒေသခံလူမှုဗေဒပညာရှင် Li က တူညီသည့်အရာများအားလုံး လိုက်ပါပြောင်းလဲခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ကျေးလက်ဒေသတစ်ခု၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အဓိကသော့ချက်ဖြစ်ကြောင်း အလေးပေးပြောကြားခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ လူငယ်များသည် နေရာတိုင်းတွင် တူညီသော အရာများကို ကြိုက်နှစ်သက်ခြင်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် အတူ ဂေဟဗေဒပတ်ဝန်းကျင်တွင် တည်ဆောက်ထားသော ရေရှည်တည်တံ့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင်လည်း လျှို့ဝှက်ချက်များစွာ ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ထုံးကျောက်လုပ်ငန်းအတွက် သဘာဝဂေဟစနစ်ကို ဖျက်ဆီးခဲ့သည့် “ထုံးကျောက် စီးပွားရေး” သည် တစ်ချိန်က သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသော ခရီးသွားနေရာတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။

ဒေသအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း ခံရသော ရွာသည် ၎င်းဒေသ၏ ညစ်ညမ်းမှုများစုဝေးခြင်းမှ ကင်းဝေးသွားခဲ့သည်။ ဒေသခံတစ်ဦးဖြစ်သူ Mou Boting က "လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော်က မီးခိုးရောင်ကောင်းကင်ကြီးဟာ မိုင်းပျံအမိုးခုံးတစ်ခုသဖွယ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး ယခုအခါမှာတော့ ရွာသားတွေရဲ့ဘဝက ပိုကောင်းတဲ့မျှော်လင့်ချက်ကို ရရှိစေပါတယ်" ဟု တရုတ်မီဒီယာသို့ ပြောကြားခဲ့သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် အစိုးရက ဒေသခံကျောက်မိုင်းများကို ပိတ်လိုက်သော အခါ ရွာ၏ တစ်နှစ်ဝင်ငွေသည် ယွမ် သုံးသန်းမှ ၂၀၀,၀၀၀ အထိ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ သို့သော် ဂေဟစနစ်နှင့် ခရီးသွားလာမှု၏ နောက်ဆက်တွဲ တွန်းအားပေးမှုကြောင့် ကျောက်မိုင်းများကို ပန်းခြံများ၊ စက်ရုံများ၊ စာကြည့်တိုက်များအဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ထို့နောက် မကြာခင်မှာပင် ဝင်ငွေများတိုးလာခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်က Yucun သည် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွား ၇၀၀,၀၀၀ ကို လက်ခံရရှိခဲ့ပြီး ဝင်ငွေ ယွမ် ၃၅ သန်း (ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၉ သန်း) ရရှိခဲ့သည်။

ခရီးသွားဒေသမြို့ရွာများသည် လူနေမှုဘဝ တိုးတက်စေရုံသာမက အစိမ်းရောင် နည်းပညာ စွန့်ခွေးတီထွင်မှုများအတွက် အဓိကနေရာတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ "ကာဗွန်မဟာဗျူဟာ" "ကာဗွန်ကင်းမဲ့ရွာ" နှင့် "Carbon Sink" ကဲ့သို့သော ကြားဖူးနားဝမရှိသော အသုံးအနှုန်းများသည် ဒေသန္တရ ဘာသာစကားထဲသို့ ဝင်ရောက်လာကြသည်။ အဆိုပါ နည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်းကြောင့် နည်းပညာအခြေခံသော ဝင်ငွေမြှင့်မားသည့် စီးပွားရေး ထွန်းကားလာခြင်းသည်ပင် ဒေသ၏အနာဂတ်အတွက် လက်လှမ်းမီစေရန် ကြိုးပမ်းရဦးမည် ဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏အတိတ်တွင် ကျေးလက်ဒေသခရီးသွားလုပ်ငန်းဖြင့် တိုးတက်မှု အားနည်းသည့် အခြေအနေများသည် ဈေးကွက်ရှာဖွေလိုသူများနှင့် လက်ရှိပြိုင်ဘက်များအတွက် သင်ခန်းစာရယူနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်ဒေသများသို့ ခရီးသွားလာမှု အရေအတွက်သည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် လေး ဘီလီယံအထိ ရောက်ရှိရန် မျှော်မှန်းထားသောကြောင့် ကျေးလက်ဒေသခရီးသွားလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မည့်သူများ ပိုမိုများပြားလာမည်မှာ မလွဲမသွေဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျေးလက်ဒေသခရီးသွားလုပ်ငန်းများ၏ အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်စံနှုန်းများကို အကဲဖြတ်လေ့လာခြင်းဖြင့်သာလျှင် ကျေးလက်ဒေသခရီးသွားလုပ်ငန်းတစ်ခုလုံးကို ပိုမိုအောင်မြင်မှုရရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေနန်းမေ

Ref: Can Tourism Save China’s Small Villages? အားဆီလျော်သလိုဘာသာပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၅ ရက်၌
 အင်္ဂလန်နိုင်ငံ အိုးဟန် (Oldham) မှာ
 မွေးဖွားခဲ့တယ်။ ”

“ ကမ္ဘာ့ပထမဆုံးဖန်ပြန်သန္ဓေသား
 Louise Joy Brown ကို
 ၁၉၇၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၅ ရက်၌
 အင်္ဂလန်နိုင်ငံ အိုးဟန် (Oldham) မှာ
 မွေးဖွားခဲ့တယ်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သာမန်အိမ်ထောင်တစ်ခုမှာ လက်ထပ်ထိမ်းမြားပြီးတဲ့အခါ သဘာဝအရ သားသမီး ရတနာ မွေးဖွားကြလေ့ရှိပေမယ့် ကလေးဦးရေ အနည်းအများတော့ ကွာခြားတတ်ကြပါတယ်။ နည်းပညာတိုးတက်လာတဲ့အခါ အဆိုပါသဘာဝကို လူ့စိတ်အလိုကျ မွမ်းမံလာကြပါတယ်။ ကလေးမလိုချင်သူတွေက နည်းမျိုးစုံနဲ့ တားဆီးလာကြသလို ကလေးလိုချင်သူတွေက နည်းအမျိုးမျိုးသုံးပြီး ကလေးရအောင် လုပ်ဆောင်ကြတယ်။ သန္ဓေတားဆီးရာမှာ အမျိုးသမီးသုံးဆေးဝါးနဲ့ ပစ္စည်းတွေက အများဆုံးပါ။ အမျိုးသားတားဆေးကိုတော့ ထုတ်လုပ်သူတွေက စိတ်ဝင်စားမှုနည်းပါးကြတယ်။ ကိုယ်ဝန်ရှိမှုဟာ အမျိုးသမီးအတွက် လူမှုရေးအရ ပိုအရေးပါနေလို့ပါ။ ဒါပေမဲ့ အခုနောက်ပိုင်းမှာ အမျိုးသားများအတွက် သန္ဓေတားဆေးကို ဖော်စပ်စမ်းသပ်နေကြပါတယ်။

လူ့သဘာဝမှာ ကိုယ့်လိုအပ်ချက်နဲ့ ကိုယ်ဖြစ်တာကြောင့် ကလေးမလိုချင်သူတွေရှိသလို ကလေးလိုချင်ပေမယ့် မရ ဖြစ်နေသူတွေလည်း ဒုနဲ့ဒေးပါ။ သားသမီးရတနာမရနိုင်ခြင်းကို အချို့က အမျိုးသမီးအပေါ် အပြစ်တင်တတ်ကြပါတယ်။ ခင်ပွန်းနဲ့ ဇနီးနှစ်ဦးပေါင်းမှ ရလာတဲ့ သန္ဓေဖြစ်တာကြောင့် အနည်းဆုံးတစ်ဦးဦးမှာတော့ ကလေးမရတဲ့အခြေအနေ ရှိနေနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဆေးပညာရှင်တွေက ကလေးလိုချင်လျက် မရ ဖြစ်နေတာကို အဖြေရှာရာမှာ ခင်ပွန်းရော ဇနီးကိုပါ စစ်ဆေးစမ်းသပ်ကြပါတယ်။

ခင်ပွန်းသည်ကို စမ်းသပ်ရာမှာ အဓိကကတော့ တစ်ခါထွက်သက်ရည်ပမာဏ၊ သက်ရည်အတွင်းပါရှိလာတဲ့ သက်ပိုးအရေအတွက် အနည်းအများကို လေ့လာကြပါလိမ့်မယ်။ သက်ပိုးအရေအတွက် ပုံမှန်ဖြစ်သည့်တိုင် ကျန်းမာသန်စွမ်းတဲ့ သက်ပိုးပါဝင်မှု သက်

ပိုးပုံပန်းသဏ္ဍာန် မှန် မမှန်၊ ကူးခပ်သွားလာနိုင်စွမ်း စတာတွေ စစ်ဆေးရပါတယ်။ ဒါပြင်
ငှေးစေ့တွေ ကပ်ပယ်အိတ်ထဲ ရှိ မရှိ စမ်းသပ်ရပါတယ်။ ငှေးစေ့တွေ ကိုယ်ထဲကျန်ရစ်နေ
ရင် ကိုယ်တွင်းအပူချိန်ကြောင့် သုက်ပိုးထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းမှာဖြစ်လို့ပါ။

ဒီလိုပါပဲ အမျိုးသမီးတွေမှာလည်း အမျိုးသမီးမျိုးပွားအင်္ဂါတွေ အနေအထားပုံမှန်
ဖြစ် နေ မနေ စစ်ဆေးရပါတယ်။ မျိုးဥတွေဟာ သန္ဓေသားဘဝထဲက ဖြစ်ပေါ်နေပြီးသား
ပါ။ ကောင်းစွာမဖွံ့ဖြိုးသေးဘဲ အပျိုဖော်ဝင်မှ မျိုးဥလောင်းအနည်းငယ်တို့ စတင်ဖွံ့ဖြိုးလာ
ကြပါတယ်။ သူတို့အနက် အများအားဖြင့် မျိုးဥလောင်းတစ်ခုသာ ရင့်မှည့်ကြွေဆင်းလာ
လေ့ရှိပါတယ်။ အမျိုးသမီးဘက်က မျိုးပွားအင်္ဂါတွေ ပုံမှန်ဖြစ်နေသလို လစဉ်မျိုးဥကြွေ
ဆင်းနေမှ သားသမီးရနိုင်ပါလိမ့်မယ်။ မျိုးဥကြွေဆင်းလာရာ မျိုးဥပြန်ဟာ ကျဉ်းမြောင်း
ပိတ်ဆို့နေပြန်ကလည်း ကလေးရဖို့ ခက်ခဲတတ်ပါတယ်။

မီးယပ်သားဖွားပညာရှင်များက တွေ့ရှိရတဲ့ပြဿနာတွေကို အတတ်နိုင်ဆုံး ကုသ
ပေးကြပါလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ အောင်မြင်မှုအတိုင်းအတာက ကျေနပ်ဖွယ်မရှိတဲ့အခါ အမျိုး
မျိုးကြံဆလာကြပါတယ်။ ဆေးပညာရှင်များဟာ ဗြိတိသျှဒဿနိကဗေဒပညာရှင်နဲ့ စာရေး
ဆရာ Aldous Huxley ရဲ့ ၁၉၃၂ ခုနှစ်ထုတ် ရဲရင့်သောကမ္ဘာသစ် (Brave New World)
စာအုပ်ပါ စိတ်ကူးယဉ်အတွေးကို စမ်းသပ်အကောင်အထည်ဖော်ကြည့်ခဲ့ကြတယ်။ သူ့
ဇာတ်လမ်းမှာ သန္ဓေသားများကို သားအိမ်ပြင်ပ ဖန်ပြန်ထဲမှာ ဖန်တီးမွေးမြူယူပါတယ်။
သန္ဓေသားအရေအတွက် များပြားလာစေဖို့ ပုံတူမျိုးပွားကြပါတယ်။ သန္ဓေသားမွေးမြူတဲ့
ဖန်ပြန်ထဲ အချိုးအစားမတူညီတဲ့ ထိန်းညှိဓာတ်ဟော်မုန်းနဲ့ အခြားဓာတ်ပစ္စည်းလေးမျိုး
ကို ထည့်သွင်းပေးကာ ဖွံ့ဖြိုးစေပါတယ်။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနဲ့ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေး
ကွဲပြားတဲ့ကလေး လေးမျိုးရရှိစေဖို့ပါ။ အဆိုပါ ကလေးတွေနဲ့ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းသစ်ကို
ဖန်တီးယူတဲ့ ဇာတ်လမ်းဖြစ်ပါတယ်။

သန္ဓေသားကို သားအိမ်ပြင်ပမှာဖန်တီးပြီး ဖွံ့ဖြိုးမွေးမြူယူတဲ့နည်းစနစ်ကို အတုယူ
စမ်းသပ်လာကြတယ်။ ဒါကြောင့် အဆိုပါစာအုပ်ကျေးဇူးနဲ့ ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာ ပေါ်ပေါက်
လာခဲ့တယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ပညာရှင်တွေဟာ ပထမတိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ စမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့ကြ
တယ်။ နောက်ဆုံးလူမှာ စမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့တယ်။ ပထမဆုံးဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာနဲ့ ဖန်တီး
ထားတဲ့ သန္ဓေသားကို သားအိမ်ထဲထည့်သွင်း ကိုယ်ဝန်ဆောင်စေနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဩစတြေးလျ
နိုင်ငံ မဲလ်ဘုန်းမှာ ပါမောက္ခ Carl Wood နဲ့အဖွဲ့က ၁၉၇၃ ခုနှစ်မှာ ပြုလုပ်ခဲ့တာပါ။ ကံဆိုး
စွာနဲ့ပဲ ကိုယ်ဝန်ပျက်ကျသွားခဲ့ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ပထမဆုံးဖန်ပြန်သန္ဓေသား Louise Joy Brown ကို ၁၉၇၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ
၂၅ ရက်၌ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ အိုးဟန် (Oldham) မှာ မွေးဖွားခဲ့တယ်။ မိဘတွေဟာ ကလေးရရှိ
ရေးအတွက် ကိုးနှစ်ကြာကြိုးပမ်းခဲ့ကြပေမယ့် ကလေးမရခဲ့ကြလို့ ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာ
နဲ့ ကြိုးစားကြည့်ခြင်းပါ။ ၁၉၇၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလမှာ သူ့မိခင်ထံမှ ရင့်မှည့်မျိုးဥကို ရယူခဲ့
တယ်။ ဓာတ်ခွဲခန်းအတွင်း ဖန်ခွက်ပြားပက်ပက်ထဲမှာ ဖခင်သုက်ပိုးနဲ့ တွေ့ဆုံသန္ဓေအောင်
စေတယ်။ ရလာတဲ့ သန္ဓေအောင်မျိုးဥကို ရက်အနည်းငယ်ဖွံ့ဖြိုးစေပြီး မိခင်သားအိမ်ထဲ
ထည့်သွင်းသန္ဓေဆောင်စေပါတယ်။ သတ်မှတ်ထားတဲ့ရက်မှာ ငါးပေါင်ဆယ့်နှစ်အောင်စရှိ

ကလေးကို ဗိုက်ခွဲမွေးဖွားပေးခဲ့တယ်။ ဒီနည်းပညာကို ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာလို့ ခေါ်နေကြပေမယ့် ဖန်ပြန်သုံးစွဲခြင်း မရှိပါဘူး။ ဖန်ခွက်ပြားပက်ပက်ထဲမှာ သန္ဓေအောင်စေကာ အာဟာရ ထိန်းညှိခတ်နဲ့ ကြီးထွားခတ်အရည်တွေထည့်ကာ ရက်အနည်းငယ်ကြာ ဖွံ့ဖြိုးကြီးထွားစေတဲ့နည်းပညာပါ။ (International Committee Monitoring Assisted Reproductive Technologies-ICMART) မှ ပညာရှင် David Adamson ရဲ့အဆိုအရ ကမ္ဘာနဲ့အဝန်း ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာနဲ့ မွေးဖွားပြီးသူပေါင်း အနည်းဆုံးဆယ့်နှစ်သန်းရှိတယ်လို့ ခန့်မှန်းထားပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး ဖန်ပြန်သန္ဓေနဲ့မွေးဖွားလာသူ Louise Joy Brown ဟာ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှာ အိမ်ထောင်ကျပြီး သားဦးယောက်ျားလေးကိုယ်ဝန်ကို သဘာဝအတိုင်း ရရှိပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၀ ရက်မှာ မွေးဖွားနိုင်ခဲ့ပါတယ်။

ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာကြောင့် ကလေးရလိုသူတို့ရဲ့ဆန္ဒ အနည်းငယ်ပြည့်ဝလာခဲ့ကြတယ်ဆိုပေမယ့် ရောဂါကုသမှုရဲ့ဆိုးကျိုးအဖြစ် သက်ပိုးနဲ့မျိုးဥတို့ မထုတ်လုပ်နိုင်လာတဲ့အခါ ရောဂါမကုသမီ အမျိုးသားများအနေနဲ့ သက်ရည်ကို ကြိုတင်စုဆောင်းအေးခဲသိမ်းဆည်းထားနိုင်ပါတယ်။ အမျိုးသမီးများမှာလည်း မျိုးဥဖွံ့ဖြိုးကြီးထွားစေတဲ့ဆေးထိုးပေးပြီး မျိုးဥအများအပြား ရင့်မှည့်လာစေကာ ရယူစုဆောင်းပြီး အေးခဲသိမ်းဆည်းထားနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် လိုအပ်တဲ့အခါ ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာနဲ့ ကလေးရနိုင်ပါသေးတယ်။ မွေးကတည်းက ဥအိမ် ဒါမှမဟုတ် သားအိမ်ပါမလာတဲ့လူမျိုးကျတော့ သန္ဓေသားနေထိုင် ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးရမယ့်နေရာ ရှိမနေတော့ ကလေးရဖို့ မဖြစ်နိုင်ပြန်ပါဘူး။ ဒီအခါ အငှားကိုယ်ဝန်ဆောင်ပေးသူကိုရှာပြီး မိမိတို့ရင်သွေး ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးစေကာ မွေးဖွားလာနိုင်ပါတယ်။

မွေးကတည်းက သားအိမ်မပါရှိလာသူ၊ ရောဂါကုသမှုအဖြစ် သားအိမ်ဖြတ်ထုတ်ထားရသူတွေရဲ့ မိမိသွေးသားကို ကိုယ်တိုင်လွယ်မွေးချင်သူတွေရဲ့ ဆန္ဒပြည့်ဝဖို့လည်း ပညာရှင်တို့ ကြိုးစားခဲ့ကြပါတယ်။ အထိုက်အလျောက်လည်း အောင်မြင်လာနေကြပါတယ်။ ဒါကတော့ သားအိမ်အစားထိုးကုသရေးပါ။ ကိုယ်အင်္ဂါအစားထိုးကုသမှုဟာ လူနာအသက်ရှင်သန်ရေးအတွက် ပြုလုပ်ကြတဲ့ကုထုံးပါ။ သားအိမ်ကတော့ အမျိုးသမီးရဲ့ အသက်ရှင်သန်မှုနဲ့ မပတ်သက်ပါဘူး။ သားအိမ်မရှိရင်တောင် လစဉ်အလုပ်မရှုပ်တော့လို့ သက်သောင့်သက်သာရှိစေပါလိမ့်မယ်။ အခုသားအိမ်အစားထိုးမှုဟာ ကလေးရရေးအတွက်ကိုသာ ရည်ရွယ်တဲ့ကုသမှုပါ။

သားအိမ်အစားထိုးမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ ၁၉၅၀ ပြည့်လွန်နှစ်များမှာ ပထမဆုံးစူးစမ်းလေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ပညာရှင်အဖွဲ့တွေကလည်း ၁၉၇၀ ပြည့်လွန်နှစ်များကတည်းက ကြိုးပမ်းခဲ့ကြတယ်။ နည်းပညာတွေ တဖြည်းဖြည်းတိုးတက်လာတဲ့အတွက် ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး သားအိမ်အစားထိုးမှုကို ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလ ၆ ရက်မှာ ပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ နည်းပညာထွန်းကားတဲ့ အနောက်နိုင်ငံမှာမဟုတ်ဘဲ ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံမှာ ပြုလုပ်ခဲ့တာပါ။ ခွဲစိတ်ပေးမယ့် ဆရာဝန်အဖွဲ့ဟာ လူနာမှာ အစားထိုးမကုသမီ ဘာဘွန်းမျောက် ၁၆ ကောင်၊ ဆိတ်နှစ်ကောင်နဲ့ သားအိမ်အစားထိုးကုသမှုကို လေ့ကျင့်ခဲ့ကြတယ်။ သားအိမ်အစားထိုးခံလူနာက အသက် ၂၀ မှာ ဗိုက်ခွဲကလေးမွေးပြီး သွေးသွန်တာကို ကုမရတော့လို့ သားအိမ်ထုတ်ပစ်ခံရသူ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်ထပ်ကလေးရနိုင်ရေးအတွက် အသက် ၂၆ နှစ်အရွယ်

“ အမေရိကန်
 နိုင်ငံမှာလည်း
 ပထမဆုံးသော
 သားအိမ်အစားထိုး
 ကုသမှုကို
 ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်မှာ
 Cleveland
 ဆေးရုံမှ
 ခွဲစိတ်ဆရာဝန်များက
 ပြုလုပ်ခဲ့ကြတယ်။ ”

မှာ သားအိမ်အစားထိုးကုသမှု ခံယူခဲ့တာပါ။ သားအိမ်
 အလှူရှင်က အသက် ၄၆ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးပါ။
 ဥအိမ်ရောဂါကြောင့် သားအိမ်ပါထုတ်ပစ်ရသူ ဖြစ်
 ပါတယ်။

အဆိုပါသားအိမ်ကို အစားထိုးပြီးနောက်
 ဆေးဝါးတွေနဲ့ ထိန်းညှိကုသထားရာ သားအိမ်ပုံမှန်
 အလုပ်လုပ်ပြီး လစဉ်ဓမ္မတာနှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပွားခဲ့ပါ
 တယ်။ ဒါပေမဲ့ သားအိမ်အစားထိုးပြီး ၉၉ ရက်
 အကြာမှာ သားအိမ်အနေအထားကို ပုံဖော်လေ့လာ
 ကြည့်ရာ သားအိမ်သွေးကြောတစ်ချောင်းမှာ သွေးခဲ
 ပိတ်ဆို့နေလို့ သားအိမ်ဆီ သွေးမလျှောက်တော့တာ
 တွေ့ခဲ့ကြတယ်။ ဒါကြောင့် အစားထိုးသားအိမ်ကို
 ပြန်ထုတ်ပစ်လိုက်ရပါတယ်။ ပညာရှင်တွေက
 အစားထိုးသားအိမ်ကို ဆွဲယူထိန်းထားမှုအားနည်း
 တဲ့အတွက် သွေးကြောတွေလိမ်ခြင်း၊ ကွေးခြင်း
 ဖြစ်လာပြီး သွေးခဲပိတ်ဆို့တာကြောင့် ဖြစ်မယ်လို့
 ယူဆခဲ့ကြတယ်။

၂၀၁၁ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၉ ရက်မှာ တူကီယို
 နိုင်ငံမှာလည်း သားအိမ်အစားထိုးကုသမှုကို ပြုလုပ်
 ခဲ့ပါသေးတယ်။ မွေးကတည်းက သားအိမ်မပါလာ
 သူ အသက် ၂၁ နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကို သေဆုံး
 သူတစ်ဦးရဲ့ သားအိမ်နဲ့ အစားထိုးပေးခဲ့တာပါ။
 အဆိုပါအမျိုးသမီးဟာ အစားထိုးသားအိမ်နဲ့ ပုံမှန်
 ဓမ္မတာလာနေပြီး နှစ်နှစ်အကြာမှာ ကိုယ်ဝန်ဆောင်
 ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကိုယ်ဝန်သုံးလအတွင်းမှာပဲ သန္ဓေ
 သားရဲ့ နှလုံးခုန်သံမကြားရတဲ့အတွက် ကိုယ်ဝန်
 ဖျက်ချပစ်လိုက်ရပါတယ်။ ဒီဖြစ်ရပ်ဟာ အစားထိုး
 သားအိမ်နဲ့တော့ မပတ်သက်ပါဘူး။ နောက်တစ်
 ကြိမ် ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာနဲ့ ကိုယ်ဝန်ထပ်ဆောင်
 ပြန်ပါတယ်။ ၂၀၂၀ ပြည့်လွန် ဇွန်လ ၄ ရက်မှာ
 ကလေးမွေးဖွားနိုင်ခဲ့ပါတယ်။

အမေရိကန်နိုင်ငံမှာလည်း ပထမဆုံးသော
 သားအိမ်အစားထိုးကုသမှုကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ
 လ ၂၄ ရက်မှာ Cleveland ဆေးရုံမှ ခွဲစိတ်ဆရာဝန်
 များက ပြုလုပ်ခဲ့ကြတယ်။ လူနာက အသက် ၂၆ နှစ်

အရွယ် လင်းဆေးမက်ဖာလန်း ဖြစ်ပါတယ်။ သားအိမ်မပါဘဲ မွေးလာတာကြောင့် ကလေး မရနိုင်ကြောင်း အသက် ၁၆ နှစ်ကတည်းက ဆရာဝန်များက အသိပေးထားလို့ သားသုံး ယောက်မွေးစားထားပြီး ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကိုယ့်သွေးသားကို ကိုယ်တိုင်ဝမ်းနဲ့လွယ် မွေး ဖွားလိုတာကြောင့် သားအိမ်အစားထိုးဖို့ ကြိုးစားခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့မှာ သားအိမ်မပါရှိ သော်လည်း ဥအိမ်တွေရှိနေတာကြောင့် မျိုးဥရယူနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် သားအိမ်အစား မထိုးမီ လင်းဆေးတို့စုံတွဲဟာ သက်ရည်နဲ့မျိုးဥတို့ကို ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းပညာနဲ့ သန္ဓေသား ၁၀ ခုထိ အေးခဲသိမ်းဆည်းထားလိုက်ကြတယ်။ အစားထိုးသားအိမ် အဆင်ပြေတဲ့အချိန် များသောအားဖြင့် အစားထိုးပြီး တစ်နှစ်အကြာမှာ သားအိမ်ထဲ ထည့်သွင်းကိုယ်ဝန်ဆောင် စေမလို့ပါပဲ။

ဖေဖော်ဝါရီလကုန်ပိုင်းမှာ ခွဲစိတ်အစားထိုးခဲ့တာဖြစ်ပေမယ့် မတ်လ ၇ ရက်နေ့ကျ မှ ခွဲစိတ်အောင်မြင်မှုကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြတယ်။ အစားထိုးခံလူနာအသိုင်းအဝိုင်းက ဝမ်းသာ ကြည်နူးချိန် သိပ်မရလိုက်ကြပါဘူး။ ကြေညာပြီးမကြာမီမှာပဲ ခွဲစိတ်ထားတဲ့ချုပ်ရိုးနေရာ မှ သွေးထွက်နေတာ သတိထားမိခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ခွဲစိတ်ခန်းထဲပြန်ဝင်ပြီး ကုသခဲ့ကြ တယ်။ ထိုအခါ သွေးကြောနှစ်ကြောမှာ မှိုရောဂါတစ်မျိုး ကူးစက်ဖြစ်ပွားနေပြီး သားအိမ် ဆီ လာတဲ့ သွေးကြောတစ်ခုမှာ သွေးမစီးတော့တာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်။ အန္တရာယ်ပေးနိုင်တဲ့ အတွက် သားအိမ်ကို ပြန်ထုတ်ပစ်လိုက်ရပါတယ်။ သားအိမ်အလှူရှင်မှာ ဆီးအိမ်အတွင်း မှိုရောဂါ (Candida Albicans) ဖြစ်ပွားနေတာကို အသိမပေးတဲ့အတွက်ဖြစ်ကြောင်း နောက်ပိုင်းမှ သိခဲ့ကြပါတယ်။

သားအိမ်အစားထိုးမှု အတွေ့အကြုံများကိုလေ့လာကာ နည်းစနစ် သေချာပြင်ဆင် ပြီးနောက် သားအိမ်အစားထိုးကုသမှုများကို ဆက်လက်ပြုလုပ်ခဲ့ကြတယ်။ အစားထိုး ကုသမှု ကိုးခုမှာ အစားထိုးသားအိမ်နဲ့ ကလေးခြောက်ယောက် မွေးဖွားလာနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ သားအိမ်အစားထိုးကုသဖို့အတွက် အစားထိုးစရာ သားအိမ်လိုအပ်ပါတယ်။ အလှူခံရရှိနိုင် တဲ့သူတွေက လတ်တလောသေဆုံးပြီး လှူဒါန်းထားသူထံမှ ရယူနိုင်ပါတယ်။ အသက်ရှင် နေဆဲ အလှူရှင်ထံမှလည်း ရနိုင်ပါတယ်။ ဒါ့ပြင် အမျိုးသမီးဘဝမှ အမျိုးသားအဖြစ် လိင် ပြောင်းတဲ့ ခွဲစိတ်မှုခံယူသူထံမှလည်း သားအိမ်ကို အလှူခံရရှိနိုင်ပါတယ်။ လိင်ပြောင်းခွဲစိတ် ခံသူတွေအနက် ၈၈ ရာခိုင်နှုန်းက လှူဒါန်းကြပါတယ်။ သေဆုံးသူထံမှ အလှူခံရရှိတဲ့ သားအိမ်က သားအိမ်သွေးကြောတွေ ရှည်လျားလုံလောက်စွာ ဖြတ်တောက်ယူနိုင်တဲ့ အတွက် အလားအလာပိုကောင်းနိုင်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါ့ပြင် ကလေးမွေးဖွားဖူးတဲ့ သားအိမ်ကို ရွေးချယ်တတ်ကြပါတယ်။ သန္ဓေသားကောင်းစွာဖွံ့ဖြိုးစေနိုင်တဲ့ သားအိမ် အဖြစ် ယူဆနိုင်လို့ပါ။ ပိုအဆင်ပြေတာက မိခင်၊ အစ်မ၊ ညီမနဲ့ ဆွေမျိုးသားချင်းထံမှ ရယူ တဲ့ သားအိမ်ပါ။ ကိုယ်ခံအားသဘာဝ ပိုနီးစပ်တဲ့အတွက် ကိုယ်ခံအားအဖွဲ့ရဲ့ တွန်းလှန် ဖျက်ဆီးခံရမှုနည်းနိုင်လို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ဆွီဒင်နိုင်ငံ ဝိုသင်တက္ကသိုလ်ဆေးရုံမှ ဆရာဝန် ၁၀ ဦးပါဝင်တဲ့အဖွဲ့ဟာ ၂၀၁၂ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလမှာ အမျိုးသမီးနှစ်ဦးကို သူတို့မိခင်ရဲ့သားအိမ်အား အစားထိုးပေးနိုင်ခဲ့ပါ တယ်။ မိခင်ရဲ့သားအိမ်ကို သမီးထံပေးလှူကာ ကလေးမွေးဖွားနိုင်ခဲ့တာကြောင့် ယင်း

သားအိမ်ဟာ အမေရော ကလေးပါ လက်ခံမွေးဖွားပေးတဲ့ သားအိမ်ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် သမီးရောမြေးပါ မွေးဖွားခွင့်ရခဲ့တဲ့ အမေ့သားအိမ်ပါပဲ။ ဒီလိုပါပဲ ဆိုဒင် နိုင်ငံမှာ မိသားစုသူငယ်ချင်းရဲ့သားအိမ်ကို အစားထိုးခံယူထားသူ အမျိုးသမီးမှလည်း ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှာ ကလေးမွေးဖွားနိုင်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး အစားထိုးသားအိမ်နဲ့ မွေးဖွားနိုင်ခဲ့တဲ့ ကလေးဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

သားအိမ်အစားထိုးကုသမှုဟာ ကလေးရယူလိုတာကြောင့်ပါ။ အစားထိုးသားအိမ် ကျန်းမာရေးကို ထိန်းညှိခတ်တွေနဲ့ ပြုစုထားရပါတယ်။ ကိုယ်ခံအားနှိမ်ဆေးတို့နဲ့ အစားထိုး သားအိမ်ဖျက်ဆီးမခံရအောင် ကာကွယ်ရပါတယ်။ အခြေအနေကောင်းလို့ ကလေးမွေးဖွား ပြီးတဲ့အခါ အမျိုးသမီးအနေနဲ့ ရွေးချယ်စရာ နှစ်ခုရှိပါတယ်။ အစားထိုးသားအိမ်နဲ့ ဒုတိယ ကလေး ထပ်ယူမှာလား။ ကိုယ်ခံအားနှိမ်ဆေးရဲ့ ဆိုးကျိုးမခံစားရအောင် ဆေးရပ်ပစ်နိုင်ဖို့ အစားထိုးသားအိမ်ကို ခွဲစိတ်ဖယ်ရှားပစ်မှာလား ဆိုတာပါပဲ။ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် သားအိမ် အစားထိုးပြီး ငါးနှစ်အကြာမှာ အစားထိုးသားအိမ်ကို ပြန်ဖယ်ရှားပေးကြပါတယ်။

သားအိမ်အစားထိုးကုသမှု အောင်မြင်လာတဲ့အခါ လိင်တူစုံတွဲတွေရဲ့ ကိုယ့်သွေးသား ရလိုမှုတွေ မြင့်မားလာခဲ့ပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်ခြေ အလားအလာတွေလည်း ရှိနေပါတယ်။ ယောက်ျားမှ အမျိုးသမီးအဖြစ် လိင်ပြောင်းထားသူတစ်ဦးမှာ ၁၉၃၁ ခုနှစ်က သားအိမ် အစားထိုးခဲ့ကြောင်း ဆေးပညာမှတ်တမ်း ရှိခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဂျာမနီနိုင်ငံမှ ပန်းချီပန်းပုပညာရှင် Lili Elbe ကို သူ့အဖော်နဲ့ ကလေးရလိုတာကြောင့် ခွဲစိတ်ပေးခဲ့တာပါ။ ဒါပေမဲ့ ခွဲစိတ်ပြီး သုံးလအကြာမှာ ကူးစက်ရောဂါဖြစ်ပွားကာ နှလုံးရပ်ပြီး သေဆုံးသွားခဲ့ပါတယ်။ ခန္ဓာကိုယ် နဲ့ ဖိုမိတ်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေသူတွေမှာ ကလေးရနိုင်ခြေ ပိုအဆင်ပြေနိုင်ပါတယ်။ ဆိုလို တာက မိန်းမလျာနဲ့ ယောက်ျားလျာစုံတွဲပါ။ စိတ်နဲ့ကိုယ်သာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေပေမယ့် ကိုယ်တွင်းမှာ မိန်းမမျိုးပွားအင်္ဂါရော၊ ယောက်ျားမျိုးပွားအင်္ဂါတွေ ရှိနေကြလို့ သဘာဝအတိုင်း ကလေးရနိုင်ပါတယ်။ ကိုယ်ဝန်ဗိုက်ကြီးလာမှာက ယောက်ျားလျာမှာပါ။

လိင်တူစုံတွဲတွေကျတော့ မျိုးပွားအင်္ဂါတစ်ဖွဲ့ လိုအပ်နေပါတယ်။ အမျိုးသမီးနဲ့ ယောက်ျားလျာစုံတွဲတွေမှာ အမျိုးသမီးမျိုးပွားအင်္ဂါသာ နှစ်ဦးစလုံးမှာရှိနေကြတယ်။ ဒါ ကြောင့် ယောက်ျားလျာထံမှ သုက်ပိုးရနိုင်မှ ကလေးရပါလိမ့်မယ်။ အမျိုးသမီးမှာ သားအိမ် ရှိနေလို့ ကလေးဖွံ့ဖြိုးဖို့နေရာ ရှိပြီးသားပါ။ ဒီလိုပါပဲ ယောက်ျားနဲ့ မိန်းမလျာစုံတွဲမှာလည်း ယောက်ျားမျိုးပွားအင်္ဂါတွေသာရှိနေကြလို့ မိန်းမလျာဆီမှ မျိုးဥရဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါ့ပြင် ပိုဆိုးတာက မိန်းမလျာမှာ သားအိမ်ရှိမနေပါဘူး။ ဒါကြောင့် သားအိမ်အစားထိုးမှ ဖြစ်ပါ လိမ့်မယ်။ အမျိုးသားခန္ဓာကိုယ်မှာမို့ ဓာတ်သဘာဝမတူလို့ အခက်အခဲ ပိုရှိပါလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ လိင်တူစုံတွဲတွေ ကိုယ့်သွေးသား သန္ဓေရစေနိုင်ဖို့ဆိုတာ အခုအခါ မဖြစ်နိုင်သေးပါ ဘူး။ အမျိုးသားထံမှ သုက်ပိုးရယူနိုင်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ပြင်ပမှာ သာမန် ကလာပ်စည်းတစ်ခုကနေ မျိုးပွားကလာပ်စည်းတွေဖြစ်တဲ့ သုက်ပိုးနဲ့မျိုးဥတို့ ဖန်တီးနိုင် ရေး စမ်းသပ်တီထွင်ကြိုးပမ်းလာကြပါတယ်။

သန္ဓေသားဘဝ ကလာပ်စည်းတွေအနက် ပင်မကလာပ်စည်းတစ်မျိုး (Stem Cells) ဟာ ဝန်းကျင်အနေအထားပေါ်မူတည်ပြီး သက်ဆိုင်ရာကလာပ်စည်းအမျိုးအစားအဖြစ်

ဖွံ့ဖြိုးလာနိုင်ကြတယ်။ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများအဖြစ် သီးခြားဖွံ့ဖြိုးလာပြီးတဲ့ ကလာပ်စည်းတွေကျတော့ ကွဲပြားခဲ့ရင်တောင် အလားတူကလာပ်စည်းများသာ ဖြစ်လာလေ့ရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့် ပညာရှင်တွေက အလွယ်တကူရရှိနိုင်တဲ့ သွေးကလာပ်စည်းနဲ့ အရေပြားကလာပ်စည်းတွေကနေ ပင်မကလာပ်စည်းများအဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်ဖို့ ကြိုးစားလာကြတယ်။

ဂျပန်ဆေးပညာရှင် Shinya Yamanaka နဲ့အဖွဲ့က ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှာ သာမန်ကလာပ်စည်းကို ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ် ပထမဆုံးပြောင်းလဲပေးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ကြွက်ရိုးရိုးကလာပ်စည်းကို ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ် ပြောင်းနိုင်ခဲ့တာပါ။ နောက်နှစ်တွေမှာတော့ လူ့ကလာပ်စည်းတစ်မျိုး (Fibroblast Cells) ကို ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ် (Induced Pluripotent Stem Cell) ပြောင်းလဲပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒီအောင်မြင်မှုအတွက် ပညာရှင်ကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှာ နိုဗယ်ဆုချီးမြှင့်ခဲ့ကြတယ်။ ပထမတစ်ဆင့် အောင်မြင်မှုပါပဲ။

အဆိုပါ ဖန်တီးယူထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းတွေကနေ လိုချင်တဲ့ကလာပ်စည်းအမျိုးအစားအဖြစ် ဓာတ်ပစ္စည်းများ၊ ကြီးထွားဓာတ်များနဲ့ မွေးမြူယူနိုင်ကြတယ်။ ဖန်တီးရရှိလာတဲ့ ကလာပ်စည်းတိုင်းမှာ ပုံမှန်ဗီဇမျှင် ၂၃ စုံရှိနေကြတယ်။ မျိုးပွားကလာပ်စည်းတွေကျတော့ ဗီဇမျှင် ၂၃ မျှင်သာရှိရပါတယ်။ ဒီလိုဗီဇမျှင်တစ်ဝက်လျော့ကွဲပွားနည်းကို အခုထိတော့ မဖန်တီးနိုင်သေးပါဘူး။ လိင်တူစုံတွဲတွေရဲ့ ဆန္ဒပြည့်ဝဖို့ အဆိုပါတစ်ဆင့်ကျန်နေပါသေးတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကြွက်မှာတော့ ဂျပန်နည်းပညာရှင်တွေက စမ်းသပ်အောင်မြင်ခဲ့ပါပြီ။ သာမန်ကလာပ်စည်းမှ ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ် အသွင်ပြောင်းဖွံ့ဖြိုးထားတဲ့ ကလာပ်စည်းတွေကနေ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှာ ကြွက်သုက်ပိုးများအဖြစ် ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပြီး နောက်ငါးနှစ်အကြာမှာ ကြွက်မျိုးဥကို ဓာတ်ခွဲခန်းအတွင်း ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ကြတယ်။

ဂျပန်နိုင်ငံ အိုဆာကာတက္ကသိုလ် ပင်မကလာပ်စည်းဆိုင်ရာ ဇီဝဗေဒပညာရှင် ပါမောက္ခ Katsuhiko Hayashi က ၂၀၂၃ ခုနှစ် မတ်လ ၈ ရက် လန်ဒန်မြို့မှာကျင်းပတဲ့ လူ့ဗီဇဓာတ်ပစ္စည်းပတ်သက်တဲ့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တတိယအကြိမ်တွေ့ဆုံပွဲမှာ သူတို့ရဲ့ သုတေသနကို တင်ပြခဲ့တယ်။ အရွယ်ရောက် ကြွက်ထီးအမြီးရဲ့ အရေပြားကလာပ်စည်းကို ပင်မကလာပ်စည်းဖြစ်လာစေပြီး မျိုးဥအဖြစ်ဖန်တီးနိုင်ခဲ့တဲ့ ပထမဆုံးဖြစ်ရပ်ပါ။ အရေးပါတဲ့ မှတ်တိုင်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ရလာတဲ့ ကြွက်ပင်မကလာပ်စည်းတွေကို အချိန်ကြာ ပွားများမွေးမြူထားတဲ့အခါ အချို့ပင်မကလာပ်စည်းမှာ အထီးဗီဇမျှင်ပျောက်ဆုံးသွားတာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်။ ဒီပင်မကလာပ်စည်းများကိုရွေးထုတ်ကာ ဆက်ပြီးအချိန်ကြာ မွေးမြူထားတဲ့အခါ အချို့ပင်မကလာပ်စည်းမှာ အမဗီဇမျှင်နှစ်ဆပွားကာ အမပင်မကလာပ်စည်းသဖွယ် ဖြစ်လာတာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်။ ရလာတဲ့ အမပင်မကလာပ်စည်းကို ဥအိမ်ကလာပ်စည်းများနဲ့အတူထားရှိကာ မျိုးဥများအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးစေခဲ့ကြပါတယ်။ ပညာရှင် Hayashi နဲ့အဖွဲ့ သားများဟာ မျိုးဥအများအပြားဖန်တီးထားပြီး ဖန်ပြန်သန္ဓေနည်းနဲ့ ကြွက်သန္ဓေသားပေါင်း ၆၃၀ ဖွံ့ဖြိုးယူပါတယ်။ ထို့နောက် ကြွက်အမသားအိမ်ထဲ ထည့်သွင်းကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးစေခဲ့ကြတယ်။ ပထမဆုံးအောင်မြင်ခဲ့တဲ့ မျိုးဥတွေမှာ လိုအပ်ချက်တွေရှိနေလို့ ကြွက်ငယ်ခုနစ်ကောင်သာ ပေါက်ဖွားနိုင်ခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ မွေးဖွားလာတဲ့ကြွက်ငယ်တွေဟာ ပုံမှန်ကြီးထွားလာကြပြီး ပုံမှန်ပုံမျိုးပွားနိုင်ကြပါတယ်။ ကြွက်အထီးနှစ်ကောင်(လိင်တူ)မှ ကလေးမွေးဖွားနိုင်ခဲ့မှုပါပဲ။

ကြက်မှာအောင်မြင်လာလို့ လူမှာရော အဆင်ပြေနိုင်မလားလို့ စဉ်းစားကြတဲ့အခါ လူနဲ့ကြက်တွေမှာ ကွာခြားချက်ကြီးမားတာကြောင့် အခက်အခဲရှိလာနိုင်တယ်။ နို့တိုက် သတ္တဝါချင်းတူပေမယ့် လူကအဆင့်မြင့်ဆုံး လူပုံမျိုးနွယ်ဖြစ်လို့ ကြက်လိုမလွယ်နိုင်ပါဘူး။ အဖိုဗီဇမျှင် (Y Chromosome) ဖယ်ထုတ်ခြင်းနဲ့ အမဗီဇမျှင် (X Chromosome) နှစ်ဆပွား ယူခြင်းတွေကို ချောချောမွေ့မွေ့ ပြုလုပ်ယူနိုင်လိမ့်မယ်မဟုတ်ဘူးလို့ ယူဆကြပါတယ်။ အရွယ်ရောက် အမျိုးသားတစ်ဦးရဲ့ သာမန်ကလာပ်စည်းကနေ မျိုးဥအဖြစ် ဖန်တီးဖို့ နည်းပညာအရ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိနေပေမယ့် လက်တွေ့မှာတော့ အခက်အခဲတွေ တွေ့ကြုံနေရ ဆဲပါပဲ။

၂၀၁၅ ခုနှစ်မှာ ပင်စီဖေးနီးယားတက္ကသိုလ်မှ ပညာရှင် Kotaro Sasaki ဟာ အမျိုးသား သွေးကလာပ်စည်းကို ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ်ပြောင်းလဲပြီးနောက် ရှေ့ပြေးမျိုးပွားကလာပ် စည်း (Primordial Cells) အဖြစ် ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ နောက်ဆက်လက်ကြိုးပမ်းပြီး လတ်တလောမှာ သုက်ပိုးဖြစ်ခါနီး မျိုးပွားကလာပ်စည်း (Supermatogonia) အဆင့်ထိ ဖန်တီးနိုင်ပြီလို့ ဆိုပါတယ်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်က စတန်းဖို့တက္ကသိုလ်မှပညာရှင်ဟာ လူပုခုံးမှ အရေပြားကလာပ်စည်းကိုရယူပြီး ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ် ပြောင်းလဲယူခဲ့တယ်။ အဆိုပါ ပင်မကလာပ်စည်းတွေကို ကြက်ဓားစေ့ထဲထည့်သွင်းကာ ဖွံ့ဖြိုးစေတယ်။ သုက်ပိုးမဖြစ်မီ အဆင့် မျိုးပွားကလာပ်စည်းကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့တယ်။ ပညာရှင်အချို့ဟာ ဒီအဆင့်ကိုကျော်လွှား ဖို့ ဗီဇမျှင်အရေအတွက် တစ်ဝက်လျော့ကွဲပွားမှုကိုဖန်တီးဖို့ ကုန်ကျစရိတ်များလွန်းတဲ့ အတွက် လက်လျော့သွားကြတယ်။

ဒီအချိန်မှာ Conception ကုမ္ပဏီမှပညာရှင်တွေက ပင်မကလာပ်စည်းမှ လူ့မျိုးဥ ကိုဖန်တီးဖို့ ကြိုးစားလာကြတယ်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးကြောင့် ကလေးမရနိုင်သူနဲ့ အမျိုးသားလိင်တူစုံတွဲတို့ ကိုယ့်ရင်သွေးအစစ်ရစေဖို့ စိတ်ကူးဖြစ်ပါတယ်။ အမျိုးသား ကလာပ်စည်းမှ မျိုးဥဖန်တီးရာမှာ ယောက်ျားဗီဇမျှင်က အတားအဆီးဖြစ်စေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဗီဇ မွမ်းမံမှုနည်းပညာနဲ့ ကျော်လွှားနိုင်ဖွယ်ရှိတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အမျိုးသမီး ကလာပ်စည်းကနေ သုက်ပိုးဖန်တီးရာမှာလည်း လိုအပ်တဲ့ ယောက်ျားဗီဇမျှင်မပါလို့ သုက်ပိုးကို ဖန်တီးနိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။

ကုမ္ပဏီမှပညာရှင်များဟာ လူ့သွေးကလာပ်စည်းကို ပင်မကလာပ်စည်းအဖြစ် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးစေပြီး မွေးမြူပွားများထားကြတယ်။ အဆိုပါကလာပ်စည်းများကို သူတို့ရဲ့ သီးခြားဓာတုပျော်ရည်နဲ့ မွေးမြူထားတဲ့အခါ မျိုးပွားကလာပ်စည်း (Primordial Cells) များ ဖြစ်လာကြတယ်။ ပင်မကလာပ်စည်းများနဲ့ ဖန်တီးယူထားတဲ့ ဥအိမ်အသေးစားလေး ထဲ ထားရှိဖွံ့ဖြိုးစေတဲ့အခါ မရင့်မှည့်သေးတဲ့ လူ့မျိုးဥရှိနေတဲ့ ကလာပ်စည်းအစုအဝေးအလုံး (Follicles) ဖြစ်လာတာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်။ ဒါကြောင့် အမျိုးသမီးဥအိမ်ထဲမှာ ဖွံ့ဖြိုးနေတဲ့မျိုး ဥအိမ်အသေးစားအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးနေတဲ့ကလာပ်စည်းအစုအဝေးအလုံးထဲမှာ ရင့်မှည့်တဲ့မျိုးဥ ဖြစ်လာလိမ့်မယ်လို့ မျှော်လင့်နေကြပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ သုတေသနနဲ့ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်အနည်းအကျဉ်းသာ ထုတ်ပြန်ပေးထားပါတယ်။ သိပ္ပံစာစောင်တွေမှာ ရေးသားဖော်ပြခြင်းမရှိသေးလို့ အခြားပညာရှင်တွေ အတည်မပြုနိုင်သေးပါဘူး။

Conception ကုမ္ပဏီလို အခြားကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်တဲ့ Lvy Natal ကလည်း အရေပြား ကလာပ်စည်းမှ လူ့မျိုးဥကိုဖန်တီးဖို့ ကြိုးစားနေကြပါတယ်။ သူတို့က မြန်ဆန်ပြီး စိတ်ချ ရစေဖို့ ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာသစ် CRISPR အသုံးပြုထားပါတယ်။ နည်းစနစ်နဲ့ အောင်မြင် မှုအဆင့်ကိုတော့ မထုတ်ပြန်သေးပါဘူး။ အော်ရီဂွန်ကျန်းမာရေးနဲ့ သိပ္ပံတက္ကသိုလ်မှပညာရှင် တွေဟာ အမျိုးသမီးမျိုးဥကိုရယူပြီး ဗီဇမျှင်များဖော်ထုတ်ကာ မျိုးဥလိုအပ်သူရဲ့ အရေပြား ကလာပ်စည်းမှ ဗီဇမျှင်များကို အစားထည့်ပေးလျက် သီးသန့်ဓာတုပျော်ရည်ထဲ ထားရှိ မွေးမြူခဲ့ကြတယ်။ ဒီအခါ ဖန်တီးနေတဲ့မျိုးဥထဲရှိ ဗီဇမျှင်တစ်ဝက် ဆုံးရှုံးသွားပြီး မျိုးဥဖြစ် လာစေတယ်လို့ဆိုပါတယ်။ သန္ဓေအောင်နိုင်စွမ်းရှိ မရှိတော့ မသိကြသေးပါဘူး။

ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ် လိင်တူစုံတွဲတွေအတွက် မိမိတို့ရင်သွေးရရှိရေးဟာ ဆယ်နှစ်ခန့် ကြာလိမ့်ဦးမယ်လို့ ပညာရှင်အချို့က ခန့်မှန်းထားကြပါတယ်။ နည်းပညာမြင့်မားလာမယ့် အချိန်ကို စောင့်စားကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒေါက်တာမြင့်သန်း

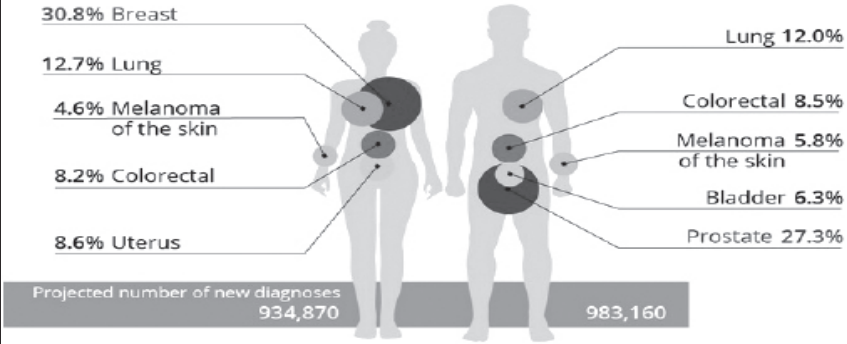
Ref: - "Scientists create mice from two dads after making eggs from skin cells". CNN March 24, 2023
- "Startup aims to make lab-grown human eggs, transforming options for creating families". NPR July 15, 2023

တစ်နိုင်ငံတော်အတွက် အသက်ကြီးသော
 အမျိုးသားများတွင် အဓိကတွေ့ရပါသည်။
 အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသားရှစ်ဦးလျှင်
 တစ်ဦးခန့်သည် ဆီးကျိတ်ကင်ဆာဖြစ်နေကြောင်း
 တွေ့ရှိရပါသည်။ ”

The Most Common Types of Cancer in the U.S.

Projected share of new cancer diagnoses in the U.S. in 2022, by gender

Source: American Cancer Society

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကင်ဆာအဖြစ်အများဆုံး နိုင်ငံများထဲ၌ တစ်နိုင်ငံအပါအဝင် ဖြစ်နေပါသည်။ ကင်ဆာသည် ဂရုစိုက်ကာကွယ်ရမည့် ရောဂါတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။ လူ့ဘဝ နေထိုင်စားသောက်မှုပုံစံ ပြောင်းလဲပေးပါက ကာကွယ်နိုင်သော ရောဂါဖြစ်သော်လည်း လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုအားနည်း၍ ဖြစ်ပွားမှု သေဆုံးမှုများပြားလျက် ရှိပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အဖြစ်များသော ကင်ဆာရောဂါများမှာ အရေပြားကင်ဆာ၊ အဆုတ်ကင်ဆာ၊ အူမကြီးကင်ဆာ၊ ရင်သားကင်ဆာ၊ အသည်းကင်ဆာ၊ ဆီးကျိတ်ကင်ဆာ၊ သွေးကင်ဆာ၊ ကျောက်ကပ်ကင်ဆာ၊ သားအိမ်ခေါင်းကင်ဆာနှင့် အကျိတ်ကင်ဆာတို့ဖြစ် ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ကင်ဆာရောဂါကြောင့် သေဆုံးမှု ခန့်မှန်းခြေ ၄၀,၀၀၀ သို့မဟုတ် ၎င်းထက်မက ရှိနိုင်သည်ဟု အမျိုးသားကင်ဆာအင်စတီကျုမှ အစီရင်ခံထားပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ရင်သားကင်ဆာအဖြစ်များပြီး အဆုတ်ကင်ဆာနှင့် ဆီးကျိတ်ကင်ဆာသည် ဒုတိယအဖြစ်များဆုံးဖြစ်ပါသည်။ အူမကြီးကင်ဆာသည်လည်း တစ်နေ့တခြား တိုးပွားလာ ကြောင်း စာရင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို သိရှိရပါသည်။

(၁)အရေပြားကင်ဆာ

အရေပြားသည် ခန္ဓာကိုယ်၏ အကြီးဆုံးအင်္ဂါ ဖြစ်ပါသည်။ အပူ နေရောင်ခြည်၊ ဒဏ် ရာနှင့် ရောဂါပိုးများကို ကာကွယ်ပေးပါသည်။ အရေပြားသည် ခန္ဓာကိုယ်အပူချိန်ကို ထိန်း ညှိ ပေးပြီး ရေ၊ အဆီနှင့် ဗီတာမင် ဒီ တို့ကို သိုလှောင်ပေးပါသည်။ အရေပြားတွင် အလွှာ များစွာရှိသော်လည်း အဓိကအလွှာနှစ်ခုမှာ အပေါ်ပိုင်း သို့မဟုတ် အပြင်အလွှာ(Epidermis) နှင့် အောက်ပိုင်း သို့မဟုတ် အတွင်းလွှာ (Dermis) ဖြစ်ပါသည်။

အရေပြား၏လုပ်ငန်းများမှာ အညစ်အကြေးများကို ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းသို့ မဝင်အောင် ကာကွယ်ခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်အပူချိန်ကို ထိန်းညှိပေးခြင်း၊ ဗီတာမင် ဒီ ကို ထုတ်လုပ်ပေးခြင်း၊ သွေး၊ ရေ၊ ဆားဓာတ်၊ သကြားဓာတ်နှင့်အဆီဓာတ်တို့ကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

အရေပြားကင်ဆာသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အဖြစ်အများဆုံးသော ကင်ဆာဖြစ်ပါသည်။ အရေပြားကင်ဆာကို ဆဲလ်အမျိုးအစားပေါ်မူတည်ပြီး အမျိုးအစားသုံးခု ခွဲခြားထားပါသည်။ အရေပြားအပေါ်ဆုံးအလွှာရှိ ဆဲလ်များ၌ဖြစ်သော Basal Cell Carcinoma နှင့် Squamous Cell Carcinoma တို့မှာကြီးထွားနှုန်းနှေးပြီး အခြားကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများသို့ ပျံ့နှံ့ခြင်း မရှိပါ။ Basal Cell Carcinoma သည် အရေပြားကင်ဆာသုံးမျိုးအနက် အဖြစ်အများဆုံးကင်ဆာဖြစ်ပါသည်။ မွဲကင်ဆာ (Melanoma) သည် အခြားအမျိုးအစားများထက် ပို၍အဖြစ်နည်းသော်လည်း အနီးအနားရှိ တစ်ရှူးများကို ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ကာ ခန္ဓာကိုယ်၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သည့် အဆုတ်၊ အသည်းနှင့် ဦးနှောက်သို့ ပျံ့နှံ့နိုင်ခြေပိုများပါသည်။ အရေပြားကင်ဆာသည် ခန္ဓာကိုယ်နေရာတိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားနိုင်သော်လည်း မျက်နှာ၊ လည်ပင်း၊ လက်နှင့်လက်မောင်းများကဲ့သို့သော နေရောင်ခြည်နှင့်ထိတွေ့သည့်နေရာများတွင် အဖြစ်များပါသည်။

အရေပြားကင်ဆာအတွက်ဖြစ်နိုင်ခြေအချက်များမှာသဘာဝနေရောင်ခြည်သို့မဟုတ် နေရောင်ခြည်အတူ (အရောင်ဖျော့သော အိပ်ရာများကဲ့သို့သော)တို့နှင့် အချိန်ကြာမြင့်စွာ ထိတွေ့ခြင်း၊ မွဲများစွာရှိခြင်း၊ ပုံမှန်မဟုတ်သောမွဲများ မိသားစုရာဇဝင်ရှိခြင်း၊ မွဲကင်ဆာဖြစ်ဖူးသော မိသားစုရာဇဝင်ရှိခြင်း၊ ဖြူစင်သော အသားအရေပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ တင်းတိပ်နှင့် မီးလောင်လွယ်သောအသားအရေ အရောင်မတောက်သော သို့မဟုတ် ညံ့ဖျင်းသောအသားအရေဖြစ်ခြင်း၊ အပြာရောင် သို့မဟုတ် အစိမ်းရောင် သို့မဟုတ် အခြားအလင်းရောင် မျက်လုံးများဖြစ်ခြင်း၊ အနီရောင် သို့မဟုတ် ရွှေရောင်ဆံပင်ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်း၊ ယခင်က ဓာတ်ရောင်ခြည်ဖြင့်ကုသခြင်းနှင့် အာဆင်းနစ်နှင့်ထိတွေ့ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အရေပြားကင်ဆာသည် အသားညိုသူများနှင့် အသားမည်းသူများ၌ ဖြစ်ပွားနှုန်းအလွန်နည်းပါသည်။ အမျိုးသားများတွင် လည်ပင်း၊ ပခုံးနှင့် ကျောတို့တွင် ဖြစ်ပွားပါသည်။ အမျိုးသမီးများတွင် လက်မောင်းနှင့်ခြေထောက်တို့တွင် ဖြစ်ပွားပါသည်။ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်ရှိ မွဲများ ၊ ပုံသဏ္ဍာန်၊ အရွယ်၊ အရောင်တို့ပြောင်းလဲမှုရှိနိုင်ပါသည်။ နာကျင်မှုမရှိသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ ယားယံတတ်ပါသည်။ အရေပြားတွင် ကျက်ရန်ခက်ခဲသည့် အနာများရှိပြီး သတိထားရပါမည်။ ၎င်းအနာများ၌ အရေပြားကင်ဆာသို့ ကူးပြောင်းနိုင်ပါသည်။ မွဲ သို့မဟုတ် အနာ၏ အနားသတ်လိုင်းများသည် မညီမညာ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။

အရေပြားကင်ဆာဟု ယူဆသည့်နေရာမှအရေပြားနမူနာ (Biopsy) ကိုယူပြီး စစ်ဆေးရပါသည်။ မွဲကင်ဆာဖြစ်သည့်အခါတွင် အခြားကိုယ်အင်္ဂါများဖြစ်သော အသည်း၊ အဆုတ်နှင့် ဦးနှောက်သို့ ပျံ့နှံ့မှု ရှိ၊ မရှိ ရင်ဘတ်ဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း၊ အာထရာဆောင်းရိုက်ခြင်းနှင့် CT Scan ရိုက်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရပါမည်။

အဓိကအားဖြင့် အရေပြားကင်ဆာဖြစ်ပွားသည့်နေရာအား ထုံဆေးသုံးပြီး ခွဲစိတ် ဖယ်ရှားခြင်းဖြင့် ကုသပါသည်။ အရေပြားကင်ဆာဖြစ်သည့်နေရာအား လေဆာရောင်ခြည်၏ အပူဓာတ်ဖြင့် လောင်ကျွမ်းစေပါသည်။ နိုက်ထရိုဂျင်ဓာတ်ငွေ့အရည်ကို ကင်ဆာအကျိတ် ပေါ်လိမ်းခြင်းဖြင့် အကျိတ်ကိုခဲစေ၍ ကင်ဆာဆဲလ်များအား သေစေပါသည်။ အကျိတ် သည် ရှုံ့တွင်ကြွေကျပါသည်။ ဆေးသွင်းကုသခြင်း(Chemotherapy)ကိုမူ မှဲ့ကင်ဆာသည် အခြားအင်္ဂါများသို့ ပျံ့နှံ့မှုမရှိလျှင် အသုံးပြုပါသည်။ Photodynamic therapy နှင့် Radiotherapy ကိုလည်း သုံးကြပါသည်။

အရေပြားနှင့်မျက်လုံးများကို နေရောင်ခြည်မှ ကာကွယ်ခြင်းသည် အရေပြားကင်ဆာ ဖြစ်နိုင်ခြေကို လျော့ချရန် သက်သေမပြနိုင်သော်လည်း အရေပြားဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကြံပြုချက်ကို လိုက်နာရပါမည်။ ခရမ်းလွန်ရောင်ခြည်ကို ကာကွယ်ပေးသော နေရောင် ကာခရင် (Sunscreen) ကို အသုံးပြုရပါမည်။ အထူးသဖြင့် နေအပြင်းအထန်ဆုံးအချိန်မှာ နေရောင်ထဲမှာ ကြာကြာမနေရပါ။ အပြင်ထွက်သည့်အခါ လက်ရှည်အင်္ကျီ၊ ဘောင်းဘီရှည်၊ နေကာဦးထုပ်နှင့်နေကာမျက်မှန်တို့ကို ဝတ်ဆင်ရပါမည်။ ကင်ဆာဖြစ်နိုင်ခြေကို လျော့ချ ရန်အတွက်အသုံးပြုသောဆေးဝါးများ၊ ဗီတာမင်များကို တတ်ကျွမ်းနားလည်သောဆရာဝန်၏ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ခန္ဓာကိုယ်ရှိမှဲ့များ၊ ပုံသဏ္ဍာန်၊ အရွယ်၊ အရောင်၊ အနားပြောင်းလဲမှု ရှိ၊ မရှိ အမြဲဂရုပြုစောင့်ကြည့်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ တစ်ခုခု ပြောင်းလဲမှုရှိပါက ဆရာဝန်ထံပြသရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၂) အဆုတ်ကင်ဆာ

အဆုတ်သည် ရင်ဘတ်ရှိ ကတော့ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော အသက်ရှူအင်္ဂါတစ်စုံ ဖြစ် ပါသည်။ အသက်ရှူစဉ် အဆုတ်သည် ခန္ဓာကိုယ်ထဲသို့ အောက်ဆီဂျင်ကို ယူဆောင်လာ ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် မိမိရှူသွင်းလိုက်သော ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းရှိဆဲလ်များ၏ စွန့်ပစ်ပစ္စည်း ဖြစ်သော ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ကို ထုတ်ပေးပါသည်။ အဆုတ်တစ်ခုစီတွင် Lobes ဟု ခေါ်သော အပိုင်းများရှိပါသည်။ ဘယ်ဘက်အဆုတ်တွင် Lobes နှစ်ခုရှိပါသည်။ ညာဘက် အဆုတ်သည် အနည်းငယ်ကြီးပြီး Lobes သုံးခုရှိပါသည်။ Pleura ဟုခေါ်သော ပါးလွှာသော အမြှေးပါးသည် အဆုတ်ကို ဝန်းရံထားပါသည်။ Bronchi ဟုခေါ်သော ပြွန်နှစ်ခုသည် လေပြွန် မှ ညာဘက်နှင့် ဘယ်ဘက်အဆုတ်ဆီသို့ ဦးတည်ပါသည်။ Alveoli ဟု ခေါ်သော လေအိတ် သေးသေးလေးများနှင့် Bronchioles ဟုခေါ်သော ပြွန်ငယ်များသည် အဆုတ်၏ အတွင်း ပိုင်းကို ပေါင်းစပ်ထားပါသည်။

အဆုတ်ကင်ဆာသည် အူမကြီးကင်ဆာ၊ ရင်သားကင်ဆာနှင့် ဆီးကျိတ်ကင်ဆာတို့ ပေါင်းစပ်မှုထက် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် တစ်နှစ်လျှင်သေဆုံးမှုပိုများပါသည်။ အဆုတ်ကင်ဆာ ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းသည် လူမည်းအမျိုးသားများတွင် အဖြစ်အများဆုံးဖြစ်ပါသည်။

အဆုတ်ကင်ဆာအတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေအချက်များမှာ စီးကရက်၊ ဆေးပြင်းလိပ်နှင့် ဆေးတံများသောက်ခြင်း၊ မီးခိုးအငွေ့များရှူရှိုက်ခြင်း၊ မိသားစုတွင် အဆုတ်ကင်ဆာ

ဖြစ်ပွားမှုရာဇဝင်ရှိခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အန္တရာယ်အချက်များရှိခြင်း၊ ကျောက်ဂွမ်း မှုန်၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် စီလီကွန်ပါသည့် သဲမှုန်တို့ကို ကြာရှည်ရှုရှိုက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဆေးလိပ်သောက်ခြင်းသည် အမျိုးသားများတွင် အဆုတ်ကင်ဆာဖြစ်ပွားမှု ၁၀ ဦးတွင် ကိုး ဦးခန့်၊ အမျိုးသမီးများတွင် အဆုတ်ကင်ဆာဖြစ်ပွားမှု ၁၀ ဦးလျှင် ရှစ်ဦးခန့် ဖြစ်ပွားပါသည်။ လေထုညစ်ညမ်းမှုများသောနေရာတွင် နေထိုင်သူများတွင် အဆုတ်ကင်ဆာဖြစ်ပွားမှု တိုး မြင့်ပါသည်။

အဆုတ်ကင်ဆာရောဂါလက္ခဏာများမှာ ကြာရှည်စွာ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ ချောင်းဆိုး သည့်အခါ သွေးပါခြင်း၊ ရင်ဘတ်အောင့်ခြင်း၊ အသက်ရှူကျပ်ခြင်း၊ အခြားအကြောင်းတစ်စုံ တစ်ရာမရှိဘဲ ကိုယ်အလေးချိန်ကျဆင်းလာခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပင်ပန်းနွမ်းနယ် ပြီး အင်အားမရှိသကဲ့သို့ ခံစားရပါသည်။ မကြာခဏ အဆုတ်ရောင်ပြီး ဖျားတတ်ပါသည်။ အဆုတ်ကင်ဆာသည် နာဗွန်ကြောများထဲသို့ဝင်ရောက်ပါက လက်မောင်းအောင့်ခြင်း၊ လက် တစ်ချောင်းလုံးနာခြင်း၊ အသံနာရှု အက်ကွဲခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အစာမျိုပြုန်သို့ ပျံ့နှံ့ပါက အစာမျိုရခက်နိုင်ပါသည်။ အဆုတ်တွင် ရောဂါပိုးများလွယ်ကူစွာဝင်ရောက် စွဲကပ်နိုင်ပြီး အဆုတ်အအေးမိရောဂါနှင့် အဆုတ်ပြည်တည်နာများ ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဦးနှောက်သို့ပျံ့နှံ့ ပါက အမြင်ဝါးခြင်း၊ ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊ တက်ခြင်းနှင့် လေဖြတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အဆုတ်ကင်ဆာရောဂါဟု သံသယဖြစ်ပါက ရင်ဘတ်ဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း၊ CT Scan ရိုက်ခြင်း၊ အဆုတ်ကို မှန်ပြောင်းကြည့်ခြင်း(Bronchoscopy) ၊ အသားစနမူနာယူခြင်း (Biopsy) ပြုလုပ်ခြင်း၊ အလုံးကျိတ်ရှိကြောင်းညွှန်ပြသည့် (Tumour Marker) ခေါ် ပစ္စည်း များအား စစ်ဆေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရပါမည်။ အဆုတ်ကင်ဆာကို ခွဲစိတ်ကုသ၍ ဖယ်ထုတ် ခြင်း၊ ဆေးဝါးဖြင့်ကုသခြင်းနှင့် ဓာတ်ရောင်ခြည်ဖြင့် ကုသခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အဆုတ်ကင်ဆာမဖြစ်ပွားစေရန် ကြိုတင်ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။ ဆေးလိပ်သောက် ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ကျောက်ဂွမ်း၊ အာဆင်းနစ်၊ နီကယ်၊ ဘယ်ရီလီယမ်၊ ကက်မီယမ်၊ ကတ္တရာဆေးနှင့် အိုးမဲ (ကြပ်ခိုး) များနှင့်ထိတွေ့မှုကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ လေထုညစ်ညမ်း သောနေရာတွင် မနေထိုင်ခြင်း၊ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ဗီတာမင် အီး ပါဝင် သော အစားအစာနှင့်ဆေးဝါးများကို သုံးစွဲခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရပါမည်။

(၃) အူမကြီးကင်ဆာ

အူမကြီးသည် ခန္ဓာကိုယ်အစာခြေစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။ အစာခြေစနစ် သည် အစားအစာများမှ အာဟာရဓာတ်များကိုဖယ်ရှားပေးပြီး စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို ခန္ဓာကိုယ် မှ စွန့်ထုတ်ရန်ကူညီပေးပါသည်။ အစာခြေစနစ်သည် ပါးစပ်၊ လည်ချောင်း၊ အစာပြွန်၊ အစာ အိမ်၊ အူသိမ်နှင့် အူမကြီးတို့ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ အူမကြီး(Colon)သည် အူလမ်းကြောင်း၏ ပထမပိုင်းဖြစ်ပြီး အရှည် ငါးပေခန့်ရှိပါသည်။ စအိုနှင့်စအိုလမ်းကြောင်း (Anus and Rectum) တို့သည် အူလမ်းကြောင်း၏ နောက်ဆုံးအစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ခြောက်လက်မ မှ ရှစ်လက်မအထိ ရှိပါသည်။

အူမကြီးအတွင်းဝင်ရောက်လာသည့် အစားအစာများမှ ခန္ဓာကိုယ်အတွက် လိုအပ်သည့် ရေကိုစုပ်ယူပြီး အစာဟောင်းများအား စအိုလမ်းကြောင်းသို့ပို့ကာ မစင်အဖြစ် စွန့်ပစ်ပါသည်။ အူမကြီးသည် အစားအစာများထဲမှ အာဟာရဓာတ်များကို စုပ်ယူခြင်းမရှိဘဲ ၎င်းအနီးရှိ အူသိမ်ကသာ စုပ်ယူပါသည်။

အူမကြီးကင်ဆာသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ကင်ဆာကြောင့် သေဆုံးရသည့် တတိယမြောက် အကြောင်းရင်းဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အတွင်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်ပွားမှုအရေအတွက်သည် အသက် ၅၀ နှစ်နှင့်အထက်ရှိသူများတွင် ပို၍ဖြစ်လာပါသည်။ လူမည်းများတွင် ဖြစ်ပွားမှုနှင့် သေဆုံးမှုအရေအတွက်သည် အခြားလူမျိုးများနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ပိုမိုများပြားပါသည်။

အူမကြီးကင်ဆာသည် မျိုးရိုးလိုက်ပြီး ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။ မိသားစုမျိုးရိုးတွင် အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်ပွားသူရှိခဲ့ပါက အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်နိုင်ခြေများပါသည်။ အူမကြီးအတွင်း အဖုအကျိတ်ကလေးများ (Polyps) ရှိပါက ၎င်းတို့သည် နာကျင်မှုနှင့် အခြားဝေဒနာများကို မပြတတ်သော်လည်း နှစ်ပေါင်း ၂၀ ခန့် ကြာသည့်အခါ အူမကြီးကင်ဆာအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲလာနိုင်ပါသည်။ အူမကြီးကင်ဆာသည် အစားအသောက်များကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နီရဲသောတိရစ္ဆာန်အသားများ၊ တိရစ္ဆာန်များမှရသောအဆီများကိုစားခြင်းသည် အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်စေနိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများတွင် ပါဝင်ပါသည်။ အမဲသားနှင့်ဝက်သားတို့မှ ထွက်သည့်အဆီများသည် အန္တရာယ်ပိုရှိပါသည်။

အူမကြီးကင်ဆာသည် အသက် ၅၀ ကျော်တွင် အများဆုံးဖြစ်ပွားပါသည်။ အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်ပွားပါက ဝမ်းသွားသည့်အမူအကျင့် ပြောင်းလဲလာပါသည်။ ကြာရှည်ဝမ်းချုပ်နိုင်သကဲ့သို့ ကြာရှည်ဝမ်းပျက်နိုင်ပါသည်။ ပျက်လိုက်ချုပ်လိုက် ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ ဝမ်းသွားသည့်အခါ ဝမ်းသွား၍မပြီးသကဲ့သို့ ခံစားရပါသည်။ ဝမ်းသွားရာ၌ အချွဲ၊ သွေးတို့ပါနိုင်ပါသည်။ ဗိုက်ပြည့်ခြင်း၊ ဗိုက်အောင့်ခြင်း၊ လေပွခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဗိုက်တွင် အလုံးကို စမ်းသပ်မိနိုင်ပါသည်။ မောပန်းနွမ်းနယ်မှုကိုခံစားရပြီး ကိုယ်အလေးချိန်လည်း လျော့ကျနိုင်ပါသည်။ အူမကြီးကင်ဆာသည် ဝမ်းခေါင်းဘယ်ဘက်ပိုင်းရှိ အောက်ဘက်ဆင်းသည့်အပိုင်းတွင် အဖြစ်များပါသည်။ အူမကြီးကင်ဆာသည် သွေးပြန်ကြောမှတစ်ဆင့် အသည်း၊ အဆုတ်၊ ဦးနှောက်၊ အရေပြားနှင့်အရိုးများသို့ ပျံ့နှံ့တတ်ပါသည်။ အသည်းသို့ပျံ့နှံ့ပါက အသည်းကင်ဆာဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အူမကြီးကင်ဆာရောဂါရှာဖွေရန်အတွက် စအိုမှအူမကြီးထိပ်ပိုင်းအထိ မှန်ပြောင်း (Colono scope) သွင်းပြီး ကြည့်ခြင်းဖြင့်သိနိုင်ပါသည်။ အသားစကိုတစ်ခါတည်းယူ၍ စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ စအိုမှ ၆၀ စင်တီမီတာခန့်သာ (Sigmoidoscope)ခေါ် မှန်ပြောင်းသွင်းပြီးကြည့်နိုင်ပါသည်။ အူမကြီးအောက် အထက်ပိုင်းအတွက် (Barium Enema) ခေါ် ဆေးသွင်းပြီး ဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်းပြုလုပ်ပါသည်။ အူမကြီးတွင် သွေးထွက်မှု ရှိ မရှိသိရန် (Stool for Occult Blood Test) ခေါ် ဝမ်းတွင်းသွေး ပါ၊ မပါ စစ်ဆေးခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ စအိုကို လက်ဖြင့်စမ်းသပ်ကြည့်ခြင်း၊ (Proctoscope) ခေါ် ကိရိယာဖြင့် စမ်းသပ်ခြင်းတို့ကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ သွေးထဲရှိ (Carcino Embryonic Antigen-CEA) ခေါ် ပစ္စည်း

တစ်မျိုးကို စစ်ဆေးကြည့်နိုင်ပါသည်။ CT Scan ရိုက်ခြင်း၊ မစင်နှင့်သွေး DNA စစ်ခြင်း နည်းများဖြင့်လည်း ရှာဖွေစစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။

အူမကြီးကင်ဆာအား ခွဲစိတ်ကုသနိုင်ပါသည်။ ကင်ဆာရှိသည့်အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို ခွဲစိတ်ဖယ်ထုတ်ပြီး အူကိုပြန်ဆက်ပါသည်။ အူမကြီးကင်ဆာသည် အူလမ်းကြောင်းအောက်ဆုံးပိုင်း၌ဖြစ်ပါက မစင်အိမ်တစ်ခုလုံးကို ထုတ်ပစ်ရပါသည်။ ဝမ်းသွားနိုင်ရန် ဗိုက်တွင်အပေါက်ဖောက်၍ ၎င်းမှအမြဲဝမ်းသွားစေခြင်း (Colostomy) ကိုပြုလုပ်ပေးရပါသည်။ ကင်ဆာအမြစ်တွယ်ပြီး ခွဲစိတ်ထုတ်ရန်မဖြစ်နိုင်ပါက ဓာတ်ရောင်ခြည် သို့မဟုတ် ဆေးဝါးဖြင့်ကုသနိုင်ပါသည်။

အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်ပွားမှုမှ ကာကွယ်ရန် နီရဲသောတိရစ္ဆာန်အသားများ စားသောက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အဝလွန်ခြင်း၊ ဆေးလိပ်သောက်ခြင်း၊ အရက်သောက်ခြင်းတို့ကို မပြုလုပ်သင့်ပါ။ အမျှင်ဓာတ်ပါသည့် အစားအစာများကို စားသုံးရပါမည်။ ကလီစာ၊ ကျပ်တင်ထားသောအစားအစာ၊ ယမ်းစိမ်းပါသည့်အစားအစာနှင့် အသားကင်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရပါမည်။ လတ်ဆတ်သော ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို စားရပါမည်။ အသက် ၄၀ ကျော်တွင် စအိုမှသွေးပါလျှင် စအိုအတွင်းသို့မှန်ပြောင်းထည့်၍ ကြည့်ရှုခြင်းဖြင့် အူမကြီးကင်ဆာဖြစ်ပွားမှုကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

(၄) ရင်သားကင်ဆာ

ရင်သားကို အလုံး (Lobes) နှင့် ပြွန်များဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ရင်သားတစ်ခုစီတွင် (Lobules) ဟုခေါ်သော သေးငယ်သည့်အပိုင်းများစွာ ပါရှိပါသည်။ ရင်သားတစ်ခုစီတွင် သွေးကြောများနှင့် လင်ပွဲကြောများစွာ ပါရှိပါသည်။ လင်ပွဲအကျိတ် (Lymph Node) များသည် ရင်သားအနား ညှပ်ရိုးအထက်နှင့် ချိုင်းကြားတွင်ရှိပါသည်။

ရင်သားကင်ဆာသည် အမေရိကန်အမျိုးသမီးများတွင် အဖြစ်အများဆုံးကင်ဆာအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ အမျိုးသမီးများသည် အရေပြားကင်ဆာမှလွဲ၍ အခြားကင်ဆာ အမျိုးအစားများထက် ရင်သားကင်ဆာပိုမိုဖြစ်ပွားကြပါသည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်များအစောပိုင်းထိ အမျိုးသမီးများတွင် ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်နှုန်းသည် တဖြည်းဖြည်းတိုးလာပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ်စာရင်းအရ ရင်သားကင်ဆာကြောင့် သေဆုံးမှုများ ရှိလာခဲ့ပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာသည် အမျိုးသားများတွင် ဖြစ်ပွားတတ်သော်လည်း ဖြစ်ပွားသူနည်းပါးလျက် ရှိပါသည်။

ရင်သားကင်ဆာဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အကြောင်းအရင်းများ သိရှိထားရပါမည်။ ရင်သားကင်ဆာသည် အသက် ၂၅ နှစ်မတိုင်မီ ဖြစ်ပွားမှုနည်းပါသည်။ အသက်ကြီးလာခြင်း၊ အသက် ၅၀ကျော်လာခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။ အပျိုဖော်ဝင်ချိန်စောသူများနှင့် သွေးဆုံးချိန် နောက်ကျသော အမျိုးသမီးများတွင် ရင်သားကင်ဆာပိုမိုဖြစ်ပွားတတ်ပါသည်။ အပျိုကြီးများ သို့မဟုတ် ကလေးမရသည့် အမျိုးသမီးများတွင် ဖြစ်ပွားတတ်ပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာဖြစ်နိုင်ခြေ အမွေဆက်ခံတတ်ပါသည်။ လူမည်းအမျိုးသမီးများသည် လူဖြူအမျိုးသမီးများထက် ရင်သားကင်ဆာပိုမိုဖြစ်ပွားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အရက်သောက်သုံးခြင်းသည်

လည်း ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ လေ့ကျင့်ခန်းပုံမှန်မလုပ်သူများ၊ ခန္ဓာကိုယ်အလေးချိန်များနေသော အမျိုးသမီးများ၊ ညပိုင်းတွင် အလုပ်ဆင်းရသော အမျိုးသမီးများတွင်လည်း ရင်သားကင်ဆာဖြစ်နိုင်ခြေများပါသည်။ သွေးဆုံးပြီး အဝလွန်သည့် အမျိုးသမီးများတွင် ခန္ဓာကိုယ်အဆီများမှ အီစထရိုဂျင်ဖွဲ့စည်းမှုကြောင့် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်နိုင်ခြေများပါသည်။ ဓာတ်ရောင်ခြည်ဖြင့်ကုသမှုကို ခံယူဖူးသူတို့သည်လည်း ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်နိုင်ခြေများပါသည်။

ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားသူသည် ရင်သားတွင် အလုံး၊ အကျိတ်တစ်ခုခုကို ဦးစွာ စမ်းမိပါသည်။ ၎င်းအလုံးအကျိတ်သည် နာကျင်မှုမရှိပါ။ ရင်သားသည် အရောင်၊ အရွယ်အစား၊ ပုံသဏ္ဍာန်တို့ပြောင်းလဲလာပါသည်။ နို့သီးခေါင်း၏ အရောင်ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ နို့သီးခေါင်းသည် ချိုင့်ဝင်နေနိုင်ပါသည်။ နို့သီးခေါင်းမှ အရည် သို့မဟုတ် သွေးထွက်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် နို့သီးခေါင်းသည်ယားယံပြီး အနီကွက်ဖြစ်နေပါသည်။

ရင်သားကင်ဆာကို ရှာဖွေရန် ရင်သားဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း (Mammography)၊ တယ်လီဗေးရှင်း ဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း (Ultrasound) နှင့် သံလိုက်ဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်း (MRI) တို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ကင်ဆာတွင်အနာဖြစ်နေပါက အနာအသားစကိုယူ၍ စစ်ဆေးခြင်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာအား ခွဲစိတ်ကုသရာတွင် ကင်ဆာအကျိတ် သို့မဟုတ် ရင်သားတစ်ခုလုံးကို ဖြတ်ထုတ်ပြီးလျှင် အသားစနမူနာယူ၍ စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ ပြန်ရည်အကျိတ်အသားစယူ၍ ကင်ဆာဆဲလ်ကိုစစ်ဆေးခြင်း (Lymph Node Biopsy) ယူနိုင်ပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာမျိုးရိုးရှိသောသူများတွင် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားမှုကိုအားပေးသော (BRCA1 နှင့် BRCA2) မျိုးရိုးဗီဇ ရှိ မရှိ စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။

ရင်သားကင်ဆာပျံ့နှံ့မှုအပေါ် မူတည်၍ အဆင့်(၄)ဆင့်ခွဲခြားထားပါသည်။ အဆင့် (၁)တွင် ရင်သားကင်ဆာအကျိတ်သည် နှစ် စင်တီမီတာအောက်အရွယ်သာရှိပြီး အခြားအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများကို မပျံ့နှံ့ပါ။ အဆင့်(၂)တွင် ကင်ဆာအကျိတ်သည် နှစ်မှင်းစင်တီမီတာအထိရှိပြီး ချိုင်းမှအကျိတ်ကြီးလာပါသည်။ အကျိတ်များသည် ရွေ့လျားနေကြောင်း စမ်းသပ်နိုင်ပြီး အခြားအင်္ဂါများကို ပျံ့နှံ့မှုမရှိပါ။ အဆင့်(၃)တွင် ကင်ဆာအကျိတ်သည် ကြီးမားပြီး ရင်ခေါင်းနံရံအရေပြားအထိ ပျံ့နှံ့နိုင်ပါသည်။ ချိုင်းအကျိတ်သည်မာနေပြီး လက်ဖြင့်ရွေ့၍မရပါ။ အခြားအင်္ဂါများသို့မပျံ့နှံ့ပါ။ အဆင့်(၄)တွင် အခြားအင်္ဂါများသို့ ပျံ့နှံ့သွားပါသည်။ အဆင့်(၁)နှင့်(၂)အား ခွဲစိတ်ကုသခြင်းဖြင့် ကုသပါသည်။ ရင်သားတစ်ခုလုံးကို ဖြတ်ထုတ်၍ ချိုင်းမှပြန်ရည်ကျိတ်များကိုပါ ရှင်းလင်းထုတ်ပစ်ပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာကို ဆေးသွင်းကုသခြင်းဖြင့် ကုသနိုင်ပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာအား ခွဲစိတ်ကုသပြီးနောက် ပြန်လည်ဖြစ်ပွားနှုန်းလျော့နည်းစေရန်(Tamoxifen)ဆေးသောက်ရပါမည်။ အဆင့်(၃) နှင့်(၄) ရင်သားကင်ဆာလူနာများအားကုသရာတွင် ရင်သားအပါအဝင် ကင်ဆာပျံ့နှံ့နေသည့် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို ရနိုင်သရွေ့ ထုတ်ပစ်ပါသည်။ ဓာတ်ရောင်ခြည်ကုသခြင်းနှင့် ဆေးသွင်းကုသခြင်းတို့ကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

ရင်သားကင်ဆာရောဂါ ကာကွယ်ရန် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ လူ့ဘဝနေထိုင်၊ စားသောက်မှုပုံစံ အလေ့အထ ပြောင်းလဲရပါမည်။ အသက် ၄၀ ကျော်အရွယ်မှစတင်၍

“ အသည်းရောင်
 အသားဝါ
 ဘီပိုး၊
 စိပိုးတို့သည်
 အသည်းကင်ဆာကို
 ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
 ယမ်းစိမ်းပါသည့်
 အစားအစာများ၊
 ကျပ်တင်ထားသည့်
 အစားအစာ
 များကြောင့်လည်း
 ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ”

အမျိုးသမီးများသည် ရင်သားအား အဖုအကျိတ် ရှိ၊
 မရှိ မကြာခဏ ကိုယ်တိုင်စမ်းသပ် စစ်ဆေးသင့်
 ပါသည်။ ရင်သားဓာတ်မှန်ရိုက်ခြင်းဖြင့်လည်း
 ကြိုတင်သိရှိနိုင်ပါသည်။ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှား
 အားကစားကို ပြုလုပ်ရပါမည်။ နို့တိုက်မိခင်များ
 အနေဖြင့် ရင်သွေးငယ်အား နို့တိုက်ပေးရပါမည်။
 ဘီတာကယ်ရိုတင်းဓာတ်ပါဝင်သော အဝါရောင်၊
 အနီရောင်ရှိသည့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ နှင့်
 သစ်သီးဝလံများကို စားပေးရပါမည်။ ကင်ဆာဖြစ်
 နိုင်ခြေများ သော အကြောင်းအရင်းများကို
 ရှောင်ကြဉ်ရပါမည်။

(၅) အသည်းကင်ဆာ

အသည်းသည် လူ၏ခန္ဓာကိုယ်တွင်ညာဘက်
 နံရိုးအောက်ပိုင်းနှင့် ဝမ်းဗိုက်အပေါ်ပိုင်းတွင် တည်ရှိ
 ပါသည်။ ညာဘက်ခြမ်းသည် ဘယ်ဘက်ခြမ်းထက်
 ကြီးပါသည်။ အလေးချိန်မှာ ၁,၅၀၀ ဂရမ်ခန့်ရှိ
 ပါသည်။ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းဝင်ရောက်လာသည့်
 အန္တရာယ်ရှိ အဆိပ်အတောက်များ၊ ဆေးဝါးများကို
 အသည်းက ဖယ်ရှားပေးပါသည်။ အသည်းသည်
 သွေးများကို ယာယီသိုလှောင်ထားပြီး အရေးပေါ်
 သုံးစွဲနိုင်ပါသည်။ အသည်းသည် သွေးထဲတွင်ရှိသည့်
 သွေးရည်ကြည်၊ ပရိုတင်း (Plasma Protein) ကို
 ထုတ်လုပ်ပေးပါသည်။ အသည်းသည် ခန္ဓာကိုယ်
 အတွင်းလိုအပ်သော စွမ်းအင်ထုတ်ပေးပြီး ကိုယ်
 တွင်းအပူချိန်ကို ထိန်းညှိပေးပါသည်။ သည်းခြေရည်
 ကို အစားအသောက်မှ အဆီချေဖျက်ရန် ကူညီပေး
 ပါသည်။

အသည်းကင်ဆာသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင်
 ကင်ဆာရောဂါကြောင့် သေဆုံးမှု တတိယမြောက်
 အကြောင်းအရင်းဖြစ်ပါသည်။ လူကြီးတွင်သာမက
 ကလေးများတွင်လည်း ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။
 အမျိုးသားများတွင် အမျိုးသမီးများထက် ပိုမိုဖြစ်ပွား
 ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် နှစ်စဉ် အသည်း
 ကင်ဆာကြောင့် သေဆုံးမှုနှုန်းသည် မြင့်မားလျက်
 ရှိပါသည်။

အသည်းရောင် အသားဝါ ဘီပိုး၊ စီပိုးတို့သည် အသည်းကင်ဆာကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ယမ်းစိမ်းပါသည့် အစားအစာများ၊ ကျပ်တင်ထားသည့်အစားအစာများကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ပါသည်။ မြေပဲ၊ ငရုတ်သီး၊ ကြက်သွန်တို့တွင်တွေ့ရသည့် အယ်လ်ဖာတောက်စင် မှိုတက်ခြင်းသည် အသည်းကင်ဆာအတွက် အန္တရာယ်ရှိပါသည်။ အစားအသောက်တွင်ပါရှိသော ဓာတုပစ္စည်းများကြောင့်လည်း အသည်းကင်ဆာဖြစ်တတ်ပါသည်။ အစားအသောက်တွင် ခွင့်မပြုသည့် ချည်ထည်ဆိုးဆေးများကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပလတ်စတစ်သုံးပစ္စည်းများတွင်ပါရှိသည့် (Vinyl Chloride) ကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ပါသည်။ အရက်ကို ကြာရှည်စွာသောက်ပြီး အသည်းခြောက်ပါကလည်း အသည်းကင်ဆာဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အသည်းကင်ဆာရောဂါလက္ခဏာများမှာ နံရိုးအောက်ညာဘက်ခြမ်းတွင် မာကျောသော အဖုတစ်ခုစမ်းမိခြင်း၊ ဝမ်းဗိုက်အပေါ်ပိုင်းညာဘက်ခြမ်းတွင် မအီမသာဖြစ်ခြင်း၊ ဝမ်းဗိုက်ရောင်ခြင်း၊ ညာဘက်ပခုံးအနီး သို့မဟုတ် နောက်ကျောတွင် နာကျင်ခြင်း၊ အသား၊ အရေပြားနှင့် မျက်လုံးများ ဝါခြင်း၊ ပွန်းပဲ့ခြင်း သို့မဟုတ် သွေးထွက်လွယ်ခြင်း၊ ပုံမှန်မဟုတ်သော မောပန်းခြင်း သို့မဟုတ် အားနည်းခြင်း၊ ပျို့အန်ခြင်း၊ အစားစားချင်စိတ်ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ အကြောင်းအရင်းမသိရဘဲ ကိုယ်အလေးချိန်ကျခြင်း၊ ဝမ်းအရောင်ဖျော့ခြင်း၊ ကြွက်တက်ခြင်းနှင့် ဆီးမည်းခြင်း၊ ဖျားခြင်း၊ ကိုယ်ပူခြင်းနှင့် ဗိုက်တွင်ရေဖျဉ်းစွဲခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အသည်းကင်ဆာရှာဖွေရန် အဓိကအားဖြင့် အာထရာဆောင်းရိုက်ပါသည်။ CT Scan နှင့် MRI တို့ဖြင့် စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ သွေးထဲရှိ (Alpha Feto Protein-AFP) ခေါ် ပရိုတင်းဓာတ်တစ်မျိုးကို စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ AFP သတ်မှတ်ထားသည်ထက်များပါက အသည်းကင်ဆာရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ပါသည်။

အသည်းကင်ဆာရောဂါဖြစ်မှန်းသိသိချင်း အလုံးမကြီးခင် အသည်းအလုံးကို ခွဲစိတ်ကုသနိုင်ပါသည်။ အသည်းအစားထိုးကုသနိုင်ပါသည်။ ကင်ဆာအလုံးသေးငယ်သွားရန်နှင့် အသည်းကင်ဆာဆဲလ်များမပွားနိုင်ရန် အသည်းသွေးကြောကိုပိတ်ဆို့ခြင်း၊ ကင်ဆာအလုံးနေရာကို ဆေးထိုးခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အသည်းကင်ဆာမဖြစ်ပွားစေရန် အသည်းရောင် ဘီ ကာကွယ်ဆေးထိုးထားရပါမည်။ အသည်းရောင် ဘီပိုးနှင့် စီပိုးရှိပါက တတ်ကျွမ်းနားလည်သော အသည်းအထူးကုဆရာဝန်ကြီးများနှင့် ကုသထားရပါမည်။ ယမ်းစိမ်း(ပိုတက်စီယမ်နိုက်ထရိတ်)ပါသည့် ဝက်အူချောင်း၊ ကြက်ဥချောင်း စသည့်အစားအစာများ၊ ကျပ်တင်ထားသောအစားအစာများ၊ ဓာတုပစ္စည်းပါသော အစားအစာများကို ရှောင်ကြဉ်ရပါမည်။ မှိုတက်နေသော ငရုတ်သီး၊ မြေပဲ၊ ကြက်သွန်နီများကို မစားရပါ။ အရက်သောက်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ရပါမည်။

(၆) ဆီးကျိတ်ကင်ဆာ

ဆီးကျိတ်သည် အမျိုးသားမျိုးပွားမှုစနစ်အတွင်းရှိ ဂလင်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဆီးအိမ်၏ အောက်ဘက်နှင့် စအိုအရှေ့တွင်ရှိသော ဂလင်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် သစ်ကြားသီးအရွယ်အစားခန့်ရှိပြီး ဆီးလမ်းကြောင်း၏အစိတ်အပိုင်းကို ဝန်းရံထားပါသည်။ ဆီးကျိတ်ဂလင်းသည် သုက်ရည်၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့် အရည်များကိုထုတ်လုပ်ပါသည်။

ဆီးကျိတ်ကင်ဆာကို အသက်ကြီးသော အမျိုးသားများတွင် အဓိကတွေ့ရပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသားရုတ်ဦးလျှင် တစ်ဦးခန့်သည် ဆီးကျိတ်ကင်ဆာဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အသက်ကြီးလေ၊ ဆီးကျိတ်ကင်ဆာ ဖြစ်ပွားနှုန်းမြင့်မားလေ ဖြစ်ပါသည်။

ဆီးကျိတ်ကင်ဆာဖြစ်ပွားရသည့်အကြောင်းအရင်းကို သေချာစွာမသိရှိသော်လည်း အမျိုးသားဟော်မုန်း(Androgen)သည် ဆီးကျိတ်ကင်ဆာကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ မိသားစုတွင် ဆီးကျိတ်ကင်ဆာဖြစ်ဖူးသူရှိပါက အခွင့်အရေးများနိုင်ပါသည်။ အဆီများသော အစားအသောက်များကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ပါသည်။

ဆီးကျိတ်ကင်ဆာလက္ခဏာများမှာ ဆီးမကြာခဏသွားခြင်း၊ ဆီးသွားရာတွင် ဆီးလုံးသေးခြင်း၊ ဆီကျဉ်နေသကဲ့သို့ခံစားရခြင်း၊ ရုတ်တရက်ဆီးသွား၍ မရခြင်း၊ ဆီးသွားရခက်လာခြင်း၊ ဆီးတစ်စက် တစ်စက်သာသွားခြင်း၊ ဆီးသွားလျှင်နာကျင်ခြင်း၊ ဆီးတွင်သွေးပါခြင်း၊ သက်ရည်တွင်သွေးပါခြင်းနှင့် ခါးနာခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မောပန်းခြင်း၊ အားအင်ကုန်ခန်းခြင်း၊ အစားအသောက်ပျက်ခြင်း၊ ကိုယ်အလေးချိန်လျော့ကျခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဆီးကျိတ် ရှိ၊ မရှိ စအိုမှလက်ထည့်၍ စမ်းသပ်ခြင်းပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ကင်ဆာသံသယရှိပါက အပ်သွင်း၍ ဆီးကျိတ်မှ အသားစနမူနာယူ၍ စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ သွေးထဲရှိ (Prostate Specific Antigen-PSA) ပစ္စည်းတစ်မျိုးကို တိုင်းကြည့်နိုင်ပါသည်။ PSA တက်ပါက ဆီးကျိတ်မှအသားစ နမူနာကိုယူပြီး စစ်ဆေးရပါသည်။ အာထရာဆောင်းရိုက်ခြင်းဖြင့်လည်း ကင်ဆာ ရှိ၊ မရှိ သိနိုင်ပါသည်။

ဆီးကျိတ်ကင်ဆာသည် ခွဲစိတ်ကုသမှု၊ ဓာတ်ရောင်ခြည်ဖြင့်ကုသမှုတို့ဖြင့် ကုသနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသားဟော်မုန်း ဖယ်ရှားသည့်ဆေးများဖြင့် ကုသနိုင်ပါသည်။ ဆီးကျိတ် ရှိ၊ မရှိ သိရှိရန် PSA တိုင်းတာရပါမည်။

(၇) အခြားကင်ဆာများ

သွေးကင်ဆာ (Leukaemia) သည် ကလေးရော လူကြီးတွင်ပါဖြစ်သည့် ရောဂါဖြစ်ပါသည်။ ကလေးများတွင်ဖြစ်ပွားသည့် ကင်ဆာရောဂါများအနက် အဖြစ်အများဆုံးဖြစ်သည့် သွေးကင်ဆာသည် ၅၅ နှစ်အထက် လူကြီးများတွင် အဖြစ်များသော်လည်း အသက် ၁၅ နှစ်အောက် ကလေးများတွင် အဖြစ်အများဆုံးကင်ဆာလည်း ဖြစ်ပါသည်။ သွေးကင်ဆာ ဖြစ်ပွားရသည့်အကြောင်းအရင်းကို သွေးအားနည်းရောဂါလက္ခဏာ၊ သွေးယိုထွက်လွယ်ခြင်း၊ ရောဂါပိုးမကြာခဏကူးစက်ခံရခြင်းတို့ရှိလျှင် ဆရာဝန်ထံပြသ၍ စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။

ကျောက်ကပ်ကင်ဆာသည် ကျောက်ကပ်အတွင်းရှိ အလွန်သေးငယ်သောပြွန်များအတွင်း၌ စတင်ဖြစ်ပွားသောကင်ဆာ ဖြစ်ပါသည်။ ခါးအထက် ကျောရိုးတစ်ဖက်စီတွင် ကျောက်ကပ်နှစ်ခု ရှိပါသည်။ ကျောက်ကပ်ပြွန်များသည် စစ်ထုတ်ပြီးသွေးကို သန့်စင်စေပါသည်။ ကျောက်ကပ်သည် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကိုထုတ်ယူပြီး ဆီးကိုပြုလုပ်ကြပါသည်။ ဆီးသည် ကျောက်ကပ်တစ်ခုစီမှ ဆီးထွက်ပြွန်ဟုခေါ်သော ရှည်လျားသောပြွန်မှတစ်ဆင့်

ဆီးအိတ်အတွင်းသို့ ဖြတ်သန်းပါသည်။ ဆီးအိတ်သည် ဆီးလမ်းကြောင်းကိုဖြတ်သန်းပြီး ခန္ဓာကိုယ်မှထွက်သွားသည်အထိ ဆီးကိုထိန်းထားပါသည်။ ကျောက်ကပ်ကင်ဆာ ရှိ၊ မရှိ အာထရာဆောင်း၊ CT Scan နှင့် MRI ရိုက်ကြည့်နိုင်ပါသည်။ သွေးဖောက်စစ်ဆေးမှုများ လည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

သားအိမ်ခေါင်းကင်ဆာကို သားအိမ်လည်တံကင်ဆာဟုလည်းခေါ်ဆိုပါသည်။ အမျိုးသမီးများတွင် တတိယအဖြစ်အများဆုံးကင်ဆာ ဖြစ်ပါသည်။ သားအိမ်ခေါင်းကင်ဆာ ဖြစ်နိုင်ခြေများသူတို့မှာ အသက် ၅၀ မှ ၅၉ နှစ်အတွင်းရှိသူ၊ အသက်ငယ်စဉ် အိမ်ထောင်ကျ သူ၊ ကလေးငါးယောက် အထက် မွေးသူ၊ အိမ်ထောင်ဆက်များသူ၊ လိင်ဆက်ဆံဖော် တစ်ယောက်ထက်ပိုများသူနှင့် ပြည့်တန်ဆာတို့ ဖြစ်ပါသည်။ သားအိမ်ခေါင်းကင်ဆာကို ခွဲစိတ်ကုသခြင်း၊ ဓာတ်ရောင်ခြည်ဖြင့်ကုသခြင်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အကျိတ်ကင်ဆာနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ Hodgkin's Lymphoma နှင့် Non-Hodgkin's Lymphoma ဟူ၍ ခေါ်ပါသည်။ အကျိတ်ကင်ဆာ (Lymphoma) ဖြစ်ပါက ဖျားခြင်း၊ လည်ပင်း၊ ချိုင်းနှင့်ပေါင်ခြံရှိ အကျိတ်များရောင်ပြီး နာကျင်မှုမရှိခြင်း၊ ညအချိန်ချွေးထွက် ခြင်း၊ အရေပြားယားယံခြင်း၊ အရေပြားပေါ်တွင် အနီကွက်များပေါ်ခြင်း၊ ကိုယ်အလေးချိန် ကျဆင်းခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဓာတ်ရောင်ခြည်ဖြင့်ကုသခြင်း၊ ဆေးဝါးဖြင့်ကုသခြင်း၊ ရိုးတွင်းခြင်ဆီအစားထိုးခြင်းတို့ဖြင့် ကုသနိုင်ပါသည်။

အကြံပြုချက်

ကင်ဆာရောဂါများသည် ကုသရန်ခက်ခဲပါသည်။ လူ့အသက်ကို အန္တရာယ်အပေး နိုင်ဆုံး ရောဂါများဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံအပါအဝင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံး၌ နှစ်စဉ် ကင်ဆာရောဂါ ဖြစ်ပွားမှု၊ သေဆုံးမှုများရှိနေပါသည်။ ကင်ဆာရောဂါများဖြစ်ပွားနိုင်ခြေရှိ သော အကြောင်းအရင်းများကို ကြိုတင်ကာကွယ်ရပါမည်။ ရောဂါဖြစ်ပွားပါကလည်း တတ်ကျွမ်းနားလည်သော အထူးကုဆရာဝန်ကြီးများနှင့်တိုင်ပင်၍ ကုသရပါမည်။ ကင်ဆာ ရောဂါများကိုကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း၊ ရောဂါ ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးခြင်း၊ ထိရောက်စွာကုသခြင်း များ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း အကြံပြုအပ်ပါသည်။

ဒေါက်တာမြင့်သန်းထွန်း (ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး)

Ref: Siegel RL, Miller KD, Wagle NS, Jemal A. Cancer statistics, 2023. CA: A Cancer Journal for Clinicians 2023; 73(1):17-48. Last accessed February 21, 2023. [PubMed Abstract]

တစ်သက်တာအတွက် အိန္ဒိယ၏ ကံကြမ္မာသည်
 အိမ်နီးချင်းတရုတ်နှင့်အတူဖြစ်စေ၊ တရုတ်မပါသည်ဖြစ်စေ
 အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေးမှာမူ ခွဲ၍မရနိုင်ဟု
 အိန္ဒိယတို့က နားလည်ထားသည်။”

“ လာမည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း အိန္ဒိယ၏ ကံကြမ္မာသည်
 အိမ်နီးချင်းတရုတ်နှင့်အတူဖြစ်စေ၊ တရုတ်မပါသည်ဖြစ်စေ
 အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေးမှာမူ ခွဲ၍မရနိုင်ဟု
 အိန္ဒိယတို့က နားလည်ထားသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်မှာ မကြာခဏဆိုသကဲ့သို့ ကြားလာရသည်မှာ Multipolar World ဆိုသည့်အသုံးအနှုန်းပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာမူပြုရာတွင် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာဟု လည်းကောင်း၊ ဗဟုဝင်ရိုးကမ္ဘာဟုလည်းကောင်း ပြန်ဆိုလေ့ရှိကြသည်ကို မှတ်သားရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကမ္ဘာဇာတ်ခုံတွင် တစ်ခုတည်းသော အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းက လွှမ်းမိုးထားခြင်းထက် အင်အားကြီးသော၊ အရေးပါသောနိုင်ငံများကြား ပါဝါနှင့်ဩဇာ ဖြန့်ကြက်ထားသော ပထဝီနိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းတစ်ခုကို ပုံဖော်ခြင်းဟု နားလည်ရသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတည်း၏လက်ထဲတွင် အခွင့်အာဏာများစုပုံထားခြင်းကိုတားဆီးရန်နှင့် တစ်ဖက်သတ်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း နှင့် လက်ဝါးကြီးအုပ်ခြင်းအား လျှော့ချနိုင်ရန်အတွက် Multipolar World ခေါ် ဝင်ရိုးစုံ ကမ္ဘာကို တည်ဆောက်နိုင်ရန် ကြိုးစားလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့တည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံများကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းမှုနှင့် သံခင်းတမန်ခင်း နည်းတို့ဖြင့် ပိုမိုတည်ငြိမ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းသော နိုင်ငံတကာအခင်းအကျင်းတစ်ခု ရရှိနိုင်လိမ့်မည် ဟု မျှော်လင့်ထားကြသည်။

အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ် မိုဒီနှင့် တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်တို့သည် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာကို လိုလား ကြောင်း အခါအခွင့်သင့်တိုင်း ထုတ်ဖော် ပြောကြားလေ့ရှိကြသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ စတင်တည်ထောင်ချိန်ကတည်းက အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ဖိအားကို ထိန်းကျောင်းနိုင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ စစ်အေးခေတ် ဒွိစုံကမ္ဘာကာလအတွင်းတွင် ဘက်မလိုက်လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့မျိုးကိုလည်း ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းကာလတွင် ဟန်ချက်ညီမှုသည် ကစားပွဲ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ် ကြောင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့နားလည်ခဲ့သည်။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာကိုသွားရမည်ဟု နားလည်ခဲ့သော် လည်း လက်တွေ့တွင် အကောင်အထည်မဖော်နိုင်ခဲ့ပါ။ အိန္ဒိယတို့သည် ထိုအချိန်က ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စုဘက်သို့ ဦးတည်ရွှေ့လျားခဲ့သည်။ အမေရိကန်တို့သည် ၁၉၇၁ ခုနှစ် အိန္ဒိယ-ပါကစ္စတန်စစ်ပွဲတွင် ပါကစ္စတန်တို့ကို ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ကမ္ဘာ့ဝင်ရိုး အထိုင်သည် ဝင်ရိုးတစ်ခုကမ္ဘာသို့ ဦးတည်ရွှေ့လျားနေချိန်လည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်

ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုကြီးပြိုကွဲသွားချိန်တွင် အိန္ဒိယတို့ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ စွဲကိုင်လာခဲ့သည့် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ ယူဆချက်များမှာလည်း ပျက်ပြယ်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ပြည်တွင်း၌စီးပွားရေးအခက်အခဲများကြုံတွေ့ခဲ့ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ပြုလုပ်ရန် တွန်းအားတစ်ရပ် ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အိန္ဒိယအနေဖြင့် ပြည်တွင်းပြိုင်ဆိုင်မှု မတည်ဆောက်မီ ကုန်သွယ်ရေးဖြေလျှော့မှုများ အရှိန်မြှင့်ခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၌လည်း ပြည်တွင်းဈေးကွက်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ တရုတ်တို့၏ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် အိန္ဒိယတို့ထက် ၁၂ နှစ်စောခဲ့သည်။

စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်အပြီးတွင် စီးပွားရေးအရ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရန် အမေရိကန်တို့အတွက် တွန်းအားတစ်ရပ် ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထို့နောက် အိန္ဒိယတို့အနေဖြင့် ဆွေးနွေးမှုများစတင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် အဟန့်အတားတစ်ခုအနေဖြင့် အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် နျူကလီးယားလက်နက်ပိုင်ဆိုင်သည့်နိုင်ငံအဖြစ် သူ့ကိုယ်သူ ကြေညာနိုင်ရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သံတမန်ရေးအရ အကျေအလည်ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ပြီးနောက် ဆက်ဆံရေးပုံမှန်ပြန်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အမေရိကန်နှင့်အိန္ဒိယတို့သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် သမိုင်းဝင်အရပ်ဘက်သုံး နျူကလီးယားသဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ နှစ်ဖက်သဘောတူညီချက်တွင် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရသည့်အပိုင်းမှာ ပမာဏအားဖြင့် သေးငယ်လှသော်လည်း အမေရိကန်တို့သည် အာရှအင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်လိုသည့် အိန္ဒိယတို့၏ဆန္ဒကို လက်ခံခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း အာရှတွင် တရုတ်တို့ စီးပွားရေး တရိပ်ရိပ်တက်လာနေခြင်းက အမေရိကန်တို့အတွက် နေမထိထိုင်မသာ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အမေရိကန်တို့သည် တရုတ်ကို ဟန်ချက်ညီရန်အတွက် အိန္ဒိယကို အကူအညီပေးရန် လိုအပ်နေသည်။

အိန္ဒိယတို့သည် ရုရှား-အိန္ဒိယ-တရုတ် ဖိုရမ်၊ ဘရာဇီး-အိန္ဒိယ-တရုတ်-တောင်အာဖရိကတို့ပါသည် BRICS အဖွဲ့တို့တွင်ပါဝင်ပြီး ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာအဖြစ် Power Play ပြုလုပ်နေကြသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအတွင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းမှာ ထင်ရှားလာပါသည်။ အိန္ဒိယသည် နယ်စပ်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး တရုတ်နှင့်ထိတွေ့မှု တချို့ရှိခဲ့သည်။ တောင်အာရှဒေသတွင် တရုတ်တို့ အင်အားကြီးမားလာခြင်းကို စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုအဖြစ် အိန္ဒိယအစိုးရက ယူဆထားပုံရသည်။ တရုတ်အစိုးရသည် ပါကစ္စတန်အစိုးရနှင့်လည်း ပလဲနံပသင့်ရာ အိန္ဒိယအတွက် စိုးရိမ်မှုများ ပိုဖြစ်လာခဲ့သည်။ အိန္ဒိယအနေဖြင့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာဖြစ်ရေး ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဝင်ရိုးစုံအာရှကို ကနဦးဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ယုံကြည်ထားသည်။ အထူးသဖြင့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာအထိုင်ကို မတည်ဆောက်မီ ဝင်ရိုးစုံအာရှအထိုင်ကို တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆထားခြင်းဖြစ်သည်။ အာရှဒေသရှိ အင်အားကြီးနိုင်ငံများကြား၊ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကြား သဘောထားကွဲလွဲစရာများက ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နှင့်အိန္ဒိယတို့သည် တည်ငြိမ်ရေးအတွက် လက်တွေ့အတူတူ၍ လုပ်လိုရသည်များကို လက်တွဲဆောင်ရွက်နေကြသည်များလည်း ရှိသည်။ အမေရိကန်သည် အိန္ဒိယ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်အတွက် အရေးကြီးသည်ဟု အိန္ဒိယတို့က နားလည်ထားသည်။ အမေရိကန်အရင်းအနှီးနှင့် နည်းပညာသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အသွင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ လာမည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း

အိန္ဒိယ၏ကြံ့ခိုင်မှုသည် အိမ်နီးချင်းတရုတ်နှင့်အတူ ဖြစ်စေ၊ တရုတ်မပါသည်ဖြစ်စေ အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေးမှာ ခွဲ၍မရနိုင်ဟု အိန္ဒိယတို့က နား လည်ထားသည်။ လက်ရှိကမ္ဘာ့အထိုင်က ခွဲစုံဝင်ရိုး လည်း မဟုတ်သေးသလို ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာလည်း မဟုတ်သေးပါ။ အင်အားကြီး သုံးနိုင်အနေဖြင့် အမှီအခိုကင်းကင်း ရပ်တည်နိုင်ခြင်းမရှိသေးဘဲ တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး တစ်နည်းနည်းဖြင့် မှီခိုရပ်တည် နေရဆဲ ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံအနေဖြင့် တစ်ဖက် တွင် Quad G-7၊ အမေရိကန်၊ အနောက်နိုင်ငံများ နှင့်ဆက်ဆံရေးတွင် အရှိန်မြှင့်နေသကဲ့သို့ အခြား တစ်ဖက်တွင်လည်း BRICS၊ SCO၊ G-20 နိုင်ငံများ နှင့် ဆက်ဆံရေးကိုလည်း အရှိန်မြှင့်ဆောင်ရွက် နေသည်။

ရုရှားအနေဖြင့် ယူကရိန်းကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ ခြင်းသည် ၎င်းအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာရေးရာတွင် တတိယဝင်ရိုးအဖြစ် အမြဲရပ်တည်နိုင်ကြောင်းကို ပြသလိုက်ခြင်းဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ရုရှားသည် ပို့ကုန်အပေါ် အလွန်အကျွံ အခြေပြုသည့်နိုင်ငံဖြစ် ပြီး နိုင်ငံတကာတွင်လည်း အထီးကျန်ဆန်သည့် နိုင်ငံအဖြစ် လေ့လာသူတချို့က အကဲဖြတ်မှားနေ ကြသည်။ ရုရှားနှင့်ပတ်သက်ပြီး လုံးဝမေ့နေသည့် အချက်မှာ ရုရှားသည် ယနေ့အထိ စစ်ရေးအရ အားကောင်းနေဆဲဖြစ်ပြီး သမ္မတပူတင်သည်လည်း ဖြစ်ချင်သည်ကို ဖြစ်အောင်လုပ်တတ်သူ ဖြစ်သည်။ ရုရှားအနေဖြင့် ရေရှည်တွင် နာကျင်မှုများ ခံစားရ ကောင်း ခံစားရနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ရုရှားသည် ယင်းနာကျင်မှုဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ်ကနေ ကွယ်ပျောက်မသွား နိုင်လောက်အောင်လည်း အရွယ်အစားကြီးမား လွန်းသည်။ အနောက်နိုင်ငံများသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အား ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရုရှား အပေါ် ဆန့်ကျင်ရှုတ်ချစေလိုသည်။ သို့သော် အိန္ဒိယ က ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ ရုရှားနှင့် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံ ရေးကို ဆက်ပြီးထိန်းထားခဲ့သည်။

အနာဂတ်ကို လှမ်း၍ကြည့်မည်ဆိုပါက ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အချက်များ

“ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အခြေခံအားဖြင့် အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံအရွယ်အစား၊ လူဦးရေ၊ နိုင်ငံရေးစနစ်၊ ပညာရေးအခြေခံ အဆောက်အအုံ၊ စီးပွားရေး၊ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာအခြေခံ၊ ဈေးကွက်၊ စစ်အင်အား၊ နျူကလီးယားပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ဆိုက်ဘာစွမ်းဆောင်ရည် စသည့်ဂုဏ်ခြပ်များ ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ ”

နှင့် အင်အားများပါဝင်သည့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာသည် အနာဂတ်ကမ္ဘာအထိုင်ကို ပုံဖော်သွားမည် ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အခြေခံအားဖြင့် အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံအရွယ်အစား၊ လူဦးရေ နိုင်ငံရေးစနစ်၊ ပညာရေးအခြေခံအဆောက်အအုံ၊ စီးပွားရေး၊ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ သိပ္ပံနှင့် နည်း ပညာအခြေခံ၊ ဈေးကွက်၊ စစ်အင်အား၊ နျူကလီးယားပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ဆိုက်ဘာစွမ်းဆောင် ရည် စသည့် ဂုဏ်ဒြပ်များ ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ ယင်းတို့သည် နိုင်ငံတကာရေးရာတွင် ဝင်ရိုး တစ်ခုအဖြစ် အမှီအခိုကင်းစွာ ရပ်တည်နိုင်သည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယ၏ ပါဝါနှင့်ဩဇာသည် လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်သုံးစုကျော်ကာလအတွင်း သိသိသာသာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ သို့သော် အိန္ဒိယသည် အင်အားကြီးနိုင်ငံအဆင့်ကို မရသေးပါ။ နျူကလီးယားလက်နက်နှင့် တာလတ်ပစ်မစ်ဆိုင်ဒုံးကျည်များ ပိုင်ဆိုင်ထား သော်လည်း ကမ္ဘာ့အဆင့် တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းမျိုးကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ အင်အားကြီး နိုင်ငံဆိုသည်မှာ ဒေသတွင်းကိုကျော်၍ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနှင့် တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းရှိရန် လိုအပ် သည်။ အိန္ဒိယသည် ကိုယ့်ဒေသကိုပင် လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းမရှိသေးပါ။ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် စစ် ရေးတစ်ခုခုကိုမျှ ဟန်ချက်ညီအောင် ပုံဖော်နိုင်သည့်စနစ် မရှိသေးပါ။ အင်အားကြီးနိုင်ငံ မဟုတ်သည့်တိုင် အင်အားသေးသည့်နိုင်ငံဟုလည်း မဆိုနိုင်ပြန်ပါ။ အိန္ဒိယသည် အင်အား ကြီးထွားလာနေသည့်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့ပါဝါတွင် အလယ်အလတ်အဆင့်ဆီသို့ ရွေ့လျား လာနေသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယကို သူ၏အရွယ်အစား၊ ဧရိယာအကျယ်အဝန်း၊ လူဦးရေ ပြည်တွင်းအသားတင်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်ပြိုင်ပြီး လက်နက် တပ်ဆင်နိုင်မှုတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက တောင်အာရှဒေသတွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

ပညာရှင်တချို့ကမူ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ ပုံပေါ်လာပြီဟု ဆိုနေကြသည်။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ ရုပ်လုံးပေါ်လာပါက စိန်ခေါ်မှုများရှိလာမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ အခွင့်အလမ်းများလည်းပေါ်လာ မည် ဖြစ်သည်။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာကို လက်တစ်ဆုပ်စာ အင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် ၎င်းတို့၏ မဟာမိတ်များဖြင့်သာ ပုံဖော်သည်မဟုတ်ဘဲ အသစ်ပေါ်ပေါက်လာသည့် အင်အားကြီးနိုင်ငံ များ၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကော်ပိုရေးရှင်းများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာလှုပ်ရှားမှုများ နှင့် အကြမ်းဖက်ကွန်ရက်များကလည်း ပုံဖော်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာတွင် စီးပွားရေး အရ အပြန်အလှန်မှီခိုမှုမှာ မျက်နှာစာကျယ်ပြန့်ပြီး ရှုပ်ထွေးပါသည်။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာတွင် ဒွိစုံကမ္ဘာ သို့မဟုတ် ဧကဝင်ရိုးကမ္ဘာထက် များစွာကြီးမားသော စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ ဒေသတွင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ စသည့် အလွှာများရှိသည်။

ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာသည် အိန္ဒိယအတွက် အခွင့်အလမ်းများစွာကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ ဒွိစုံစစ်အေးခေတ်နှင့် ဧကဝင်ရိုးလှုပ်ရှားမှု သို့မဟုတ် အမေရိကန်ဦးဆောင်သည့် ကမ္ဘာ့ အထိုင်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာ့အထိုင်ပုံဖော်နိုင်စွမ်းအားကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေနိုင် သည်။ အနောက်နိုင်ငံများ၏ လွှမ်းမိုးမှုအားနည်းလာခြင်းသည် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော ထွန်း သစ်စနိုင်ငံများအတွက် ကမ္ဘာ့ရေးရာတွင် တက်ကြွသည့်အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်ရန် လမ်းဖွင့် ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်စေပါသည်။ ပထဝီနိုင်ငံရေးဖြင့်သတ်မှတ်သည့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာသည် အိန္ဒိယ အတွက် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားနောက်လိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ

အပြန်အလှန်မှီခိုမှုပေးခြင်းဖြင့် ဦးဆောင်မှုရည်မှန်းချက်နောက် လိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း ပိုမိုများပြားသော အခွင့်အလမ်းများ ရရှိလာပါသည်။ အိန္ဒိယ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည် သူ့အရင်က ခေါင်းဆောင်များချမှတ်ထားသည့် အခြေခံပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း အတယ်ဘီဟာရီဘတ်ပါရီနှင့် မက်မိုဟန်ဆင်းတို့သည် အိန္ဒိယအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဟန်ဖြင့် နိုင်ငံတကာရည်မှန်းချက်များကို ချမှတ်အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့ကြသည်။

ဝန်ကြီးချုပ် မိုဒီအစိုးရသည် စီးပွားရေးနှင့်လုံခြုံရေး အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ဒေသတွင်းအဖွဲ့များ အပါအဝင် နိုင်ငံစုံဖိုရမ်များတွင်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပါဝင်မှုအခန်း ကဏ္ဍအား မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် မဟာဗျူဟာချဉ်းကပ်မှုတစ်ရပ်ကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော် နေသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံအနေဖြင့် တရုတ်၊ ရုရှားနှင့် ဗဟိုအာရှနိုင်ငံများ ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်း ထားသည့် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) တွင်လည်း အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့ပြင် တရုတ်နိုင်ငံက ကမကထပြု ဦးစီးတည်ထောင်ထားသည့် ရှန်ဟိုင်းအခြေစိုက် အာရှအခြေခံအဆောက်အအုံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘဏ် (AIIB) နှင့် BRICS အဖွဲ့က ဦးဆောင် တည်ထောင်ထားသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်သစ် (NDB) တို့တွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး တောင်အာရှအသင်း (SAARC) ၊ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation-BIMSTEC) ၊ အရှေ့အာရှ ထိပ်သီးအစည်းအဝေးနှင့် အာဆီယံဗဟိုပြုအခြားအဖွဲ့များတွင်လည်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ဝန်ကြီးချုပ်မိုဒီ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို ခြုံငုံကြည့်မည်ဆိုပါက ပျော့ပျောင်းသည့် အမျိုးသားရေးဝါဒ၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကျင့်သုံးမှုနှင့် အာရှဝါဒသစ်ကို အကောင် အထည်ဖော်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဝန်ကြီးချုပ် မိုဒီသည် ယခင်အဆက်ဆက် ဝန်ကြီးချုပ်များ၏မူဝါဒများနှင့် အခြေခံအားဖြင့် ဖယ်ခွာခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ နည်းနာပိုင်း ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံအနေဖြင့် ဒေသ တွင်း အဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံတွင် ပါဝင်နိုင်သမျှ ပါဝင်ပြီး အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့်ကိုက်ညီသည့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ (Multipolar World) ပီပီပြင်ပြင် ဖြစ်လာစေရေးကို ကြိုးပမ်းနေခြင်းဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်ရသည်။

မောင်သုတ (အညာမြေ)

Ref: - <https://www.geopoliticalmonitor.com/what-does-india-mean-by-a-multipolar-world/>
- <https://thewire.in/diplomacy/divided-india-cannot-emerge-multipolar-world>
- <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0974928419901187>
- Economic, politics and public policy in East Asia and Pacific Quartely, Vol.15, No, January-March 2023

'pʰspw, ftiyg, mrsn;
 (enfynmpnfrs0rsm; tay: w^{1/2}kwftD ʰtar&dief
 ʰdɔkɔ)

atmijrwpnɔl

“အမေရိကန်နည်းပညာကုမ္ပဏီအတော်များများဟာ
 လွတ်လပ်မှုအတွက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရဲ့
 တောင်းဆိုမှုတွေနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ
 တောင်းဆိုမှုတွေအကြားမှာ ရုန်းကန်နေကြရပါတယ်။”

ဇာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သံတမန်စာရေးဆရာ Mercy A. Kuo သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ မူဝါဒရေးရာများကို လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နေသူများနှင့် မဟာဗျူဟာ ဆိုင်ရာ တွေးခေါ်ရှင်များကို အမေရိကန်၊ အာရှမူဝါဒဆိုင်ရာ ၎င်းတို့၏ ကွဲပြားသော ထိုးထွင်း သိမြင်မှုများအတွက် ပုံမှန်တွေ့ဆုံမှုများ ပြုလုပ်သည်။ ယခု အင်တာဗျူးပြောဆိုမှုသည် Mercy A. Kuo နှင့် Anu Bradford-Henry L. Moses တို့၏ စကားပိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ Anu Bradford သည် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း၏ ပါမောက္ခဖြစ်သည်။ ကိုလံဘီယာ Law School ရှိ ဥပဒေပညာပညာရှင်တစ်ဦးအဖြစ် အင်တာနက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သူ သည် Oxford University Press မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေသော “Digital Empires: The Global Battle to Regulate Technology” စာအုပ်ကို ရေးသားသော စာရေးဆရာလည်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းစာအုပ်သည် “The Trans-Pacific View Insight Series” တွင် (၃၈၆)ခု မြောက်ဖြစ်သည်။

စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း မော်ဒယ်ပုံစံများ ယှဉ်ပြိုင်မှုကို လမ်းကြောင်းရှာရာတွင် လွတ်လပ်မှု နဲ့ ထိန်းချုပ်မှုအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှုကို ရှင်းပြပေးပါ။

အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတို့ဟာ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို ထိန်းညှိဖို့အတွက် မတူညီကွဲပြားတဲ့ပုံစံတွေကို လိုက်နာကြပါတယ်။ အမေရိကန်အစိုးရကတော့ လွတ်လပ် စွာပြောဆိုခွင့်နဲ့ လွတ်လပ်တဲ့အင်တာနက်ကို ဦးစားပေးတဲ့ ဈေးကွက်ကို မောင်းနှင်တဲ့ပုံစံ ကို လက်ခံကျင့်သုံးပေးမယ့် တရုတ်အစိုးရကတော့ လူမှုရေးတည်ငြိမ်မှုကို တိုးတက်စေပြီး

တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီရဲ့ နိုင်ငံရေးထိန်းချုပ်မှုကို ထိန်းသိမ်းထားတဲ့ နိုင်ငံတော်မှ မောင်းနှင်တဲ့ မော်ဒယ်ပုံစံကို အသုံးပြုပါတယ်။ ဒီပန်းတိုင်ဟာ တရုတ်အစိုးရအနေနဲ့ တင်းကျပ်တဲ့ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။

အမေရိကန်နည်းပညာကုမ္ပဏီအတော်များများဟာ လွတ်လပ်မှုအတွက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရဲ့ တောင်းဆိုမှုတွေနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုတွေအကြားမှာ ရုန်းကန်နေကြရပါတယ်။ တရုတ်ဈေးကွက်ထဲဝင်ဖို့ ၎င်းကုမ္ပဏီတွေဟာ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုစည်းမျဉ်းတွေကို လိုက်နာဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုတရုတ်အစိုးရရဲ့ တောင်းဆိုမှုတွေကို လိုက်လျောခြင်းဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှာ တုံ့ပြန်မှုကို အစပျိုးဖြစ်ပေါ်စေတဲ့ စွန့်စားရမှုတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဥပမာအနေနဲ့ ပြောရရင် Google ဟာ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ၎င်းရဲ့ ရှာဖွေရေးအင်ဂျင် (Search Engine) ကို လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုစည်းမျဉ်းတွေကိုလိုက်နာဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တဲ့အခါ ၎င်းကိုတွေ့ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒီအငြင်းပွားဖွယ် ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလိုက်နာပြီး Google ရဲ့ အမေရိကန်အခြေစိုက်ဖောက်သည်များ၊ ဝန်ထမ်းများနဲ့ အစုရှယ်ယာရှင်များဟာ Google ရဲ့ လစ်ဘရယ်တန်ဖိုးများကို အပေးအယူလုပ်ပြီး တရုတ်အစိုးရရဲ့တောင်းဆိုမှုတွေကိုတင်ပြမယ့် အိုင်ဒီယာကို တော်လှန်ခဲ့ကြပါတယ်။ နောက်ဆုံးမှာတော့ ကုမ္ပဏီဟာ ၎င်းရဲ့ Search Engine လုပ်ငန်းကို တရုတ်နိုင်ငံမှ လုံးဝ နုတ်ထွက်စေခဲ့ပါတယ်။ ဒီအဖြစ်အပျက်က တန်ဖိုးများထိပ်တိုက်တွေ့မှုဟာ လက်ရှိစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတိုက်ပွဲတွေကို ဘယ်လိုချဲ့ထွင်တယ်ဆိုတာကို ဖော်ပြနေပါတယ်။ ဒီတိုက်ပွဲတွေမှာပါဝင်တဲ့ နည်းပညာကုမ္ပဏီတွေအတွက် မဟာဗျူဟာတွေကို ရှုပ်ထွေးစေပါတယ်။

အမေရိကန်နည်းပညာ-လစ်ဘရယ်ဝါဒရဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှုကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ သုံးသပ်ပေးပါ။

အမေရိကန်ဟာ ၎င်းရဲ့ ဈေးကွက်မှ မောင်းနှင်တဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းပုံစံကို အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းရင်းနဲ့ နိုင်ငံရပ်ခြားမှာ ၎င်းရဲ့ အင်တာနက်လွတ်လပ်ခွင့်အစီအစဉ်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ တက်တက်ကြွကြွ မြှင့်တင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီ လွတ်လပ်မှုအစီအစဉ်က နည်းပညာကုမ္ပဏီတွေကို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ခြင်း ဒါမှမဟုတ် အင်တာနက်ကို ဆင်ဆာဖြတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ဖို့ အစိုးရတွေကို တောင်းဆိုခဲ့တယ်။ ဒီအစီအစဉ်ဟာ အစကနဦးမှာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာ ဆွဲဆောင်မှုများစွာရရှိခဲ့ပေမယ့် လွန်ခဲ့တဲ့ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ကမ္ဘာအနှံ့အပြားမှာ ဒစ်ဂျစ်တယ်စည်းမျဉ်းများ တိုးမြှင့်လာမှုတွေနဲ့ အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုများ တိုးပွားလာမှုနဲ့အတူ ဒီအစီအစဉ်ဟာ အကြီးအကျယ်ဆုံးရှုံးခဲ့ပါတယ်။ ယနေ့ခေတ်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရဲ့ဈေးကွက်ကို မောင်းနှင်တဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းပုံစံဟာ ၎င်းရဲ့ အစောပိုင်းအောင်မြင်မှုရဲ့သားကောင် ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ၎င်းတို့ရဲ့ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ယဉ်ကျေးမှုပါဝါအရ အစိုးရတွေအပေါ်လွှမ်းမိုးမှုစတင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီပါဝါဟာ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေအကြား သိသာထင်ရှားတဲ့ စိုးရိမ်ပူပန်မှုတွေ ဖြစ်စေခဲ့ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ အဲဒီပလက်ဖောင်းတွေဟာ ၎င်းတို့ရဲ့ ဈေးကွက်ပါဝါကို အလွဲသုံးစားလုပ်ဖို့၊ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာလျှို့ဝှက်ချက်ကို ချိုးဖောက်ဖို့နဲ့

အမုန်းစကားဖြန့်ဝေခြင်း၊ မဟုတ်မမှန်သတင်းထုတ်လွှင့်ခြင်းနဲ့ အခြားအန္တရာယ်ရှိတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကိုဖြန့်ဝေဖို့ ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့လို့ ဖြစ်ပါတယ်။

တုံ့ပြန်တဲ့အနေနဲ့ အဲဒီကုမ္ပဏီတွေကို ချုပ်ကိုင်ဖို့ တန်ပြန်လှုပ်ရှားမှုတစ်ခု ထွက်ပေါ် လာခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံခြားအစိုးရတွေဟာ အမေရိကန်အစိုးရရဲ့ အင်တာနက်လွတ်လပ်မှု အစီအစဉ်ရဲ့ အကာအကွယ် အရိပ်အောက်မှာ နည်းပညာကုမ္ပဏီကြီးတွေ ဖန်တီးထားတဲ့ သီးသန့်မှာယူမှုကို ဖျက်သိမ်းဖို့ ကြိုးပမ်းမှုတွေကို စတင်လုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြတယ်။ အီးယူ ရဲ့ တုံ့ပြန်မှုကတော့ ၎င်းရဲ့ အခွင့်အရေးများ မောင်းနှင်တဲ့ ပန်းတိုင်တွေကို ပိုမိုရောက်ရှိစေ ဖို့ စည်းမျဉ်းလှိုင်းတွေကို ထုတ်လွှတ်ရန် ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအစီအစဉ်ဟာ ယခုအခါ ကမ္ဘာ့ နေရာအနှံ့အပြားမှာ ရေပန်းစားနေပြီ ဖြစ်ပါတယ်။

အခြေခံအဆောက်အအုံမှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ်အရ ဩဇာအာဏာ လွှမ်းမိုး မှုကို ဆန်းစစ်ပေးပါ။

ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားမှာ ဒစ်ဂျစ်တယ်အခြေခံအဆောက်အအုံတွေကို တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ပြတ်ပြတ်သားသား တည်ဆောက်ခြင်းနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဩဇာလွှမ်းမိုး မှုကို ရရှိနေပါတယ်။ နိုင်ငံအလိုက် တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီကြီးတွေဟာ ဒစ်ဂျစ်တယ် အခြေခံအဆောက်အအုံတွေရဲ့ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းတွေကို တည်ဆောက်ထားပြီး ဖြစ်ပါတယ်။ အရေးကြီးတဲ့ တယ်လီကွန်မြူနီကေးရှင်းတွေနဲ့ e-commerce ဝန်ဆောင်မှု များကို ပံ့ပိုးကူညီခဲ့ပါတယ်။ အာရှ၊ အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိကနဲ့ ဥရောပရဲ့ အစိတ်အပိုင်း တွေကို ဖြတ်ကျော်ရောက်ရှိတဲ့ “ဒစ်ဂျစ်တယ် ပိုးလမ်းမကြီး”နဲ့အတူ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေး ကြည့်ရှုတဲ့ နည်းပညာတွေကို ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါတယ်။ လက်ခံတဲ့နိုင်ငံများစွာဟာ တရုတ် နည်းပညာတွေကိုကြိုဆိုခဲ့ကြပြီး ဒစ်ဂျစ်တယ်အချုပ်အခြာအာဏာနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆီသို့ လမ်းကြောင်းတစ်ခုအဖြစ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း စံနှုန်းတွေအတိုင်း လိုက်ပါဆောင်ရွက် လာကြပါတယ်။ ဩဇာအာဏာသုံးအစိုးရတွေအတွက် စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးကြည့်ရှုတဲ့ နည်းပညာတွေကို လက်လှမ်းမီဖို့ နောက်ထပ်စေ့ဆော်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။

အမေရိကန်နဲ့ ၎င်းရဲ့ ဒီမိုကရက်တစ် မဟာမိတ်တွေက တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ဩဇာလွှမ်းမိုး မှုနယ်ပယ် ကြီးထွားလာခြင်းနဲ့ပတ်သက်လို့ အလေးအနက်စိုးရိမ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြပါ တယ်။ ဒါပေမဲ့ ၎င်းတို့ဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို တန်ပြန်ဖို့ အခက် အခဲတွေနဲ့ ရင်ဆိုင်နေရပါတယ်။ ဒီအချက်က ၎င်းတို့အား အာဏာရှင်အတွေးအခေါ်တွေ ကို ပိုမိုလက်ခံလာဖို့ ပြောင်းလဲပေးနေပါတယ်။

ဘရုပ်ဆဲလ်ဟာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဖြင့် ထိန်းချုပ်မှုပါဝါမှတစ်ဆင့် ဥရောပဒစ်ဂျစ်တယ် အခွင့်အရေးတွေကို မည်သို့သော ဂလိုဘယ်နည်းဖြင့် လွှမ်းခြုံထားပါသလဲ။

အီးယူဟာ ထိပ်တန်းဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာတွေကို တီထွင်ထုတ်လုပ်ဖို့အတွက် လူသိများခြင်းမရှိပေမယ့် အဲဒီနည်းပညာတွေကို အုပ်ချုပ်တဲ့စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ထုတ် ပေးခြင်းအတွက် လူသိများပါတယ်။ ယနေ့အချိန်မှာ အီးယူဟာ ကမ္ဘာ့အနှံ့မှာ ပျံ့နှံ့သွားခဲ့ တဲ့ ၎င်းရဲ့ဒစ်ဂျစ်တယ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှတစ်ဆင့် အရေးပါတဲ့ နိုင်ငံတကာလွှမ်းမိုး မှုကို လက်ကိုင်ထားပါတယ်။

“ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ
 အစိုးရတွေဟာ
 လာမယ့်နှစ်တွေမှာ
 ၎င်းတို့ရဲ့
 ဒစ်ဂျစ်တယ်
 စီးပွားရေးစနစ်ကို
 အုပ်ချုပ်ပုံနဲ့
 ပတ်သက်ပြီး
 အရေးကြီးတဲ့
 ရွေးချယ်မှုတွေ
 ပြုလုပ်နေကြပါတယ်။ ”

General Data Protection Regulation

(GDPR) ကဲ့သို့သော ဥပဒေတွေမှတစ်ဆင့် အီးယူ ဟာ ထိပ်တန်းနည်းပညာ ကုမ္ပဏီတွေရဲ့ ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးအလေ့အကျင့်တွေကို ပုံဖော်ပေး ပါတယ်။ ဒါဟာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းတွေနဲ့ ဝန်ဆောင်မှုတွေကို စံချိန် စံညွှန်းသတ်မှတ်ဖို့ ကြိုးပမ်းမှုဖြင့် ၎င်းတို့ရဲ့ ကမ္ဘာ လုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများ အပေါ် အီးယူစည်းမျဉ်းတွေကို မကြာခဏတိုးချဲ့ ပေးပါတယ်။ ဒါဟာ ဘရပ်ဆဲလ် အကျိုးသက်ရောက် မှု (Brussels Effect) လို့ လူသိများတဲ့ ဖြစ်စဉ်ပါပဲ။ GDPR ဟာ အီးယူရဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းလွှမ်းမိုးမှုရဲ့ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အီးယူရဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းလွှမ်းမိုးမှုဟာ ယုံကြည်မှုဆန့်ကျင်ရေး ဥပဒေ (Antitrust Law) ရဲ့ ဒိုမိန်းတွေနဲ့ အွန်လိုင်း အကြောင်းအရာတွေရဲ့ စည်းမျဉ်းတွေမှာလည်း သတိပြုခံစားမိလာပါတယ်။

ယခုနှစ်အတွင်း အပြီးသတ် လုပ်ဆောင်နေ ဆဲဖြစ်တဲ့ ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံပြီး စည်းနှောင်ထားတဲ့ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာအက်ဥပဒေ (AI Act) နဲ့ အတူ အီးယူဟာ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာကို စည်းမျဉ်းနဲ့အညီဖြစ်ဖို့ ထိန်းညှိရာမှာ ရှေ့ပြေးအဖွဲ့ တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကို Brussels Effect မှတစ်ဆင့် အလားတူ တင်ပို့နိုင်ပါ တယ်။

ဥရောပဒစ်ဂျစ်တယ် စည်းမျဉ်းတွေကို နည်း ပညာကုမ္ပဏီတွေရဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသာမက နိုင်ငံခြားအစိုးရတွေ ရဲ့ ဥပဒေတွေမှာပါ မကြာခဏဆိုသလို ထည့်သွင်း ထားလေ့ ရှိပါတယ်။ အစိုးရတွေဟာ အမေရိကန်ရဲ့ ဈေးကွက်မောင်းနှင်တဲ့ မော်ဒယ်ပုံစံမှ လှည့်ထွက် လာနေစဉ်မှာ ၎င်းတို့ရဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို စီမံအုပ်ချုပ်ဖို့ အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုအနေနဲ့ ဥရောပအခွင့်အရေးများ မောင်းနှင်တဲ့ မော်ဒယ်ပုံစံ ကို လက်ခံယုံကြည်မှု ပိုများလာခဲ့ပါတယ်။ ပြည်ပ

နိုင်ငံများမှ သက်ဆိုင်သူအချို့က စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း နယ်ချဲ့စနစ်မှာ ပါဝင်နေခြင်းအတွက် အီးယူကို ဝေဖန်ကြပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားများနဲ့ ဒီမိုကရေစီ လိုလားချက်များနဲ့အညီ ၎င်းတို့ရဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးတွေကို စည်းမျဉ်းတကျဖြစ်ဖို့ အစိုးရတွေရဲ့ အခွင့်အာဏာကို အားနည်းစေပါတယ်။ အခြားသူတွေကတော့ အီးယူရဲ့ ကမ္ဘာ လုံးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအာဏာကို ကြိုဆိုကြပြီး ဒါဟာ အမေရိကန်နည်းပညာ ကုမ္ပဏီတွေရဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာလွှမ်းမိုးနိုင်မှုကို တန်ပြန်သက်ရောက်မှု ရှိပါတယ်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဒစ်ဂျစ်တယ်အုပ်ချုပ်မှုရဲ့ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်နေကြတဲ့ အမေရိကန်၊ တရုတ် နဲ့ ဥရောပနိုင်ငံတို့၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပါဝါအရ အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှုကို အကဲဖြတ်ပေးပါ။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ အစိုးရတွေဟာ လာမယ့်နှစ်တွေမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေး စနစ်ကို အုပ်ချုပ်ပုံနဲ့ပတ်သက်ပြီး အရေးကြီးတဲ့ရွေးချယ်မှုတွေ ပြုလုပ်နေကြပါတယ်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်အင်ပါယာသုံးခုဖြစ်တဲ့ အမေရိကန်၊ တရုတ်နဲ့ အီးယူတို့ဟာ တစ်ဦးစီအနေနဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဈေးကွက်ကို ဖြတ်ကျော်ရောက်ရှိပြီး ၎င်းတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု နယ်ပယ်ကို ချဲ့ထွင်လျက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဒစ်ဂျစ်တယ်အုပ်ချုပ်ရေးရဲ့အနာဂတ်ကို ပုံဖော် နေကြပါတယ်။

အစိုးရတွေဟာ တရုတ်ရဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံကို ကြိုဆိုရမလား ဒါမှမဟုတ် ၎င်းတို့ရဲ့ ဈေးကွက်များသို့ Huawei ကဲ့သို့သောကုမ္ပဏီများ ဝင်ရောက်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ဖို့ အမေရိကန်ဦးဆောင်တဲ့ ကြိုးပမ်းမှုမှာ ပူးပေါင်းရမလားဆိုတဲ့ ရွေးချယ်မှုတစ်ခုနဲ့ ရင်ဆိုင် နေရပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် အမေရိကန်ဈေးကွက်မောင်းနှင်တဲ့ မော်ဒယ်ပုံစံနဲ့ တရုတ်အစိုးရ မောင်းနှင်တဲ့ မော်ဒယ်ပုံစံအကြား တိုက်ပွဲက လွှမ်းမိုးလို့နေပါတယ်။ အဲဒီအစိုးရတွေဟာ အမေရိကန်နည်းပညာကုမ္ပဏီတွေကို ချုပ်ကိုင်ထိန်းထားနိုင်ဖို့ ၎င်းရဲ့ကြိုးပမ်းမှုမှာ အီးယူ နဲ့ ပူးပေါင်းရမလားဆိုတာလည်း ဆုံးဖြတ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုဆိုရင် အမေရိကန် ဒါမှ မဟုတ် အီးယူမော်ဒယ်နဲ့ လက်တွဲမဖြုတ် ဘေးချင်းယှဉ်ထားလို့ ရပါတယ်။

ပြီးတော့ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်နိုင်ငံအကြား နည်းပညာစစ်ပွဲ ပြင်းထန်လာခြင်း ကြောင့် နိုင်ငံအားလုံး၊ နည်းပညာကုမ္ပဏီများနဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ်အသုံးပြုသူ နိုင်ငံသားများ ထိခိုက်မှု ရှိလာပါတယ်။ ဒီလို ပိုမိုပြင်းထန်လာတဲ့ ပဋိပက္ခတွေမှာ သိသာထင်ရှားတဲ့ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ပထဝီနိုင်ငံရေးနဲ့ အတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များ ရှိလာပါ တယ်။

အောင်မြင်စည်သူ

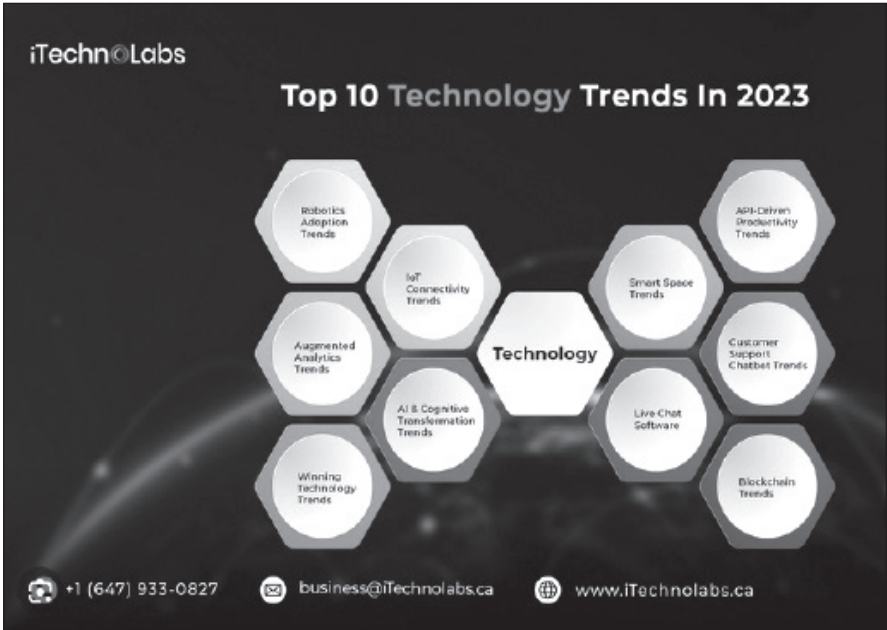
Ref: Digital Empires: The China EU-US Competition Over Tech Regulations by Mercy A. Kuo

2023 ခုနှစ်တွင် မှတ်သားဖွယ်ရာ နည်းပညာ ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ AI သည်လည်း

ရန်ကင်းစာအုပ်

“ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် မှတ်သားဖွယ်ရာ နည်းပညာ
ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ AI သည်လည်း
စာရင်းဝင်နေသည်မှာ သေချာပါသည်။
၎င်း၏ လျင်မြန်သော တိုးတက်လာမှုသည်
ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများစွာကို
ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နည်းပညာများသည် လျင်မြန်စွာတိုးတက်ပြောင်းလဲလာသည်နှင့်အမျှ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ပေးနေသည့် နောက်ဆုံးပေါ်ခေတ်ရေစီးကြောင်းများနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများတွင် ခေတ်မီနေရန် အရေးကြီးပေသည်။ ဤဆောင်းပါးတွင် လူတိုင်းအဆင်သင့်ဖြစ်ရမည့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ ထိပ်တန်းနည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်း ၁၀ ခုကို လေ့လာပြီး နည်းပညာတိုးတက်မှုများနှင့် အောင်မြင်မှုများ၏ အရှိန်အဟုန်ကို မြင်တွေ့နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ထိပ်တန်းကျွမ်းကျင်သူများနှင့် လုပ်ငန်းခေါင်းဆောင်များ၏ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုများအပေါ်အခြေခံ၍ လူတိုင်းအဆင်သင့်ဖြစ်ရမည့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ ထိပ်တန်းနည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်း ၁၀ ခု၏အကြောင်းကို လေ့လာကြည့်ပါက နည်းပညာ၏ လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲနေသောအခင်းအကျင်းသည် တိုးတက်မှုကို မှန်းဆနိုင်စွမ်းထက် သာလွန်နေပေသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ နည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်းစာရင်းကို တိကျစွာစုစည်းရန် ကြိုးစားခြင်းသည် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်က McKinsey ၏ သုတေသနပြုမှုတစ်ခုအရ ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ IT ပိုင်ဆိုင်မှု ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် Cloud ထဲသို့ ရွှေ့ပြောင်းရန် ရည်ရွယ်ထားကြပေသည်။

နည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်းများသည် စဉ်ဆက်မပြတ် ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည်ကို သိထားရန် အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း နည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်းဟူသော စကားစုအရ နည်းပညာ၏ အမြဲတစေပြောင်းလဲနေသော သဘောသဘာဝကို သိထားရပါမည်။ ဤအခြေအနေတွင် အနာဂတ်ကို ကြိုတင်ဟောကိန်းထုတ်ခြင်းသည် သိမ်မွေ့ပြီး ရှုထောင့်စုံနှင့် မျှော်မှန်းချက်တို့၏ ချိန်ခွင်လျှာဖြစ်လာပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ နှစ်လယ်ပိုင်း

“ ယနေ့ခေတ်
 ကျောင်းသားများသည်
 ချက်ချင်းပင်
 ရှင်းလင်းချက်နှင့်
 အံဝင်ခွင်ကျ
 လမ်းညွှန်မှုပေးသည့်
 Virtual
 ကျူရှင်ဆရာအဖြစ်
 ChatGPT မှ
 အကျိုးခံစားခွင့်
 ရရှိခဲ့သည်။ ”

သို့ဝင်ရောက်လာမှုနှင့်အတူ နည်းပညာ၏ နောက်ဆုံး
 ပေါ်ခေတ်ရေစီးကြောင်းများကို မီးမောင်းထိုးပြရန်
 ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၂၃ ခုနှစ်ကိုကျော်
 လွန်၍ ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည့် အမျိုးမျိုးသော
 နည်းပညာရပ် နယ်ပယ်များကို ဆက်လက်၍
 ထိုးထွင်းသိမြင်လာစေပါသည်။

**၁။ Low-Code သို့မဟုတ် No-Code AI အသုံးပြု
 လာခြင်း**

ကျွန်ုပ်တို့သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ အလယ်သို့
 ချဉ်းကပ်ရောက်ရှိလာသည်နှင့်အမျှ Low-code
 သို့မဟုတ် No-code Artificial Intelligence (AI)
 ကို လက်ခံကျင့်သုံးမှုတွင် သိသာထင်ရှားစွာ တိုး
 လာပါသည်။ AI သည် နည်းပညာဆိုင်ရာဗန်းစကား
 များနှင့် ဝေးကွာပြီး အသုံးပြုရလွယ်ကူသော ဆွဲယူ
 လိုက်သည့် အင်တာဖေ့စ်များဆီသို့ ရွေ့သွားခဲ့သည်။
 ရလဒ်အနေဖြင့် No-code AI ဖြေရှင်းချက်များသည်
 သိသာထင်ရှားစွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့သည်။ ထို့
 အပြင် AI လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဖြေရှင်းချက်များ
 သည် Coding ကျွမ်းကျင်မှုမလိုအပ်ဘဲ ပိုမိုလုပ်
 ဆောင်နိုင်လာသည်။ အလားတူပင် ယခုအခါလူများ
 သည် လည်ပတ်မှုစနစ် ပရိုဂရမ်သမားများ၏ ရှုပ်
 ထွေးမှုများကို နားလည်ရန်မလိုအပ်ဘဲ ကွန်ပျူတာ
 များကို အသုံးပြုကြသည်။ နည်းပညာမဟုတ်သော
 အသုံးပြုသူများကြားတွင် No-code AI ကို လက်ခံ
 မှု တိုးလာခြင်းကြောင့် လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးအတွက်
 အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ မှတ်သားစရာ
 မှာ No-code AI သည် လက်လီရောင်းချခြင်းနှင့်
 ဝက်ဘ်ဆိုက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကဲ့သို့သော နယ်ပယ်
 များတွင် နာမည်တစ်ခုပေးထားပြီးဖြစ်သည်။

၂။ ChatGPT အသုံးပြုလာခြင်း

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် နည်းပညာခေတ်ရေစီး
 ကြောင်းစာရင်းကိုပြုစုရန် အရေးကြီးသော တီထွင်
 ဆန်းသစ်မှုများထဲမှ တစ်ခုသည် ChatGPT ဖြစ်သည်။

၃။ Metaverse များ ကျဆုံးခြင်း

ဒစ်ဂျစ်တယ်ပတ်ဝန်းကျင်တွင် လူအချင်းချင်း အပြန်အလှန်ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်သည့် Virtual World ဖြစ်သည့် Metaverse ၏ သဘောတရားသည် အချိန်အတော်ကြာခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ နည်းပညာများ တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ Metaverse သည် ပိုမိုဖြစ်နိုင်ခြေရှိပြီး သုံးစွဲနိုင်လာကာ ဤနေရာ၌ စိတ်ဝင်စားမှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တိုးလာစေသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း Facebook ၊ Google နှင့် Microsoft ကဲ့သို့သော ကုမ္ပဏီများသည် Metaverse နည်းပညာများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် အကြီးအကျယ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခဲ့ကြသည်။ ၎င်းသည် Metaverse ကို ဝင်ရောက်ရန်အသုံးပြုနိုင်သည့် Oculus Quest နှင့် HoloLens ကဲ့သို့သော Virtual Reality နှင့် Augmented Reality ကိရိယာများဖန်တီးမှုဆီသို့ ဦးတည်သွားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာများနှင့် အဝေးမှအလုပ်လုပ်ဆောင်ခြင်းကို အရှိန်မြှင့်ပေးကာ Virtual အတွေ့အကြုံများနှင့် အွန်လိုင်းအသိုင်းအဝိုင်းများကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာစေသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ၎င်းသည် ဒေါ်လာဘီလီယံပေါင်းများစွာတန်ဖိုးသော စက်မှုလုပ်ငန်းဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူအချို့က ခန့်မှန်းထားသဖြင့် လာမည့်နှစ်များအတွင်း အသွင်အပြင်သည် လျင်မြန်စွာကြီးထွားလာရန် အလားအလာရှိသည်။ Disney နှင့် Microsoft ကဲ့သို့သောကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ Metaverse များကိုရပ်တန့်ရန် တက်ကြွစွာလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ Disney သည် ၎င်း၏ဌာနခွဲကို လုံးလုံးလျားလျား ဖျက်သိမ်းခဲ့သော်လည်း Microsoft သည် ၎င်းဝယ်ယူထားသော Virtual Reality (VR) အဖွဲ့အစည်းကို ပိတ်ပစ်ခဲ့ရသည်။ ဤလုပ်ငန်းအပြောင်းအရွှေ့သည် အကျိုးအမြတ်ပိုရနိုင်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတစ်ခုအဖြစ် AI အတွက် ဦးစားပေးမှုကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း Metaverse ကို ရေတိုတွင် အလားအလာနည်းပါးသည်ဟု ရှုမြင်ပါသည်။ စိတ်ဝင်စားစရာမှာ Meta's Connect 2022 သည် ပြီးခဲ့သော အောက်တိုဘာလတွင် လူသိများသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပြသခဲ့သည်။

ထို့အပြင် Mark Zuckerberg သည် Metaverse ကို အလုပ်၏အနာဂတ်အဖြစ် သတ်မှတ် ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သိသာထင်ရှားသော လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တစ်ဦးအနေဖြင့် Microsoft ထွက်ခွာသွားခြင်းသည် စက်မှုလုပ်ငန်းကို အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှ ဝေးကွာသွားစေသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။

၄။ AI အတွက် ကျင့်ဝတ်များ

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် မှတ်သားဖွယ်ရာ နည်းပညာခေတ် ရေစီးကြောင်းများနှင့် ပတ်သက်၍ AI သည်လည်း စာရင်းဝင်နေသည်မှာ သေချာပါသည်။ ၎င်း၏ လျင်မြန်သော တိုးတက်လာ မှုသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအခွင့်အလမ်းများစွာကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ ရောဂါရှာဖွေစစ်ဆေးခြင်းကိုတိုးမြှင့်ခြင်း၊ လူမှုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ် ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် အလိုအလျောက်စနစ်ဖြင့် လုပ်သားစွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင် ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ Emeritus ၏ အွန်လိုင်းအိုင်တီသင်တန်းများတွင် စာရင်းသွင်းခြင်း သည် ခေတ်မီအလိုအလျောက်စနစ်နှင့် AI နည်းပညာ၏ နောက်ဆုံးပေါ် တိုးတက်မှုများ အကြောင်း အသိပေးနေပေသည်။ သို့သော်လည်း ဤတိုးတက်မှုများသည် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာများကို ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။ AI စနစ်များသည် ဘက်လိုက်မှု များ ဆက်လက်တည်မြဲနေစေရန်၊ ရာသီဥတုယိုယွင်းပျက်စီးမှုကို အထောက်အကူပြုစေ ရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ထိပါးလာစေရန်တို့ကို ဖြစ်လာစေနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဖြစ်လာ နိုင်သည့် ဆိုးကျိုးအန္တရာယ်များသည် ဘေးတိုက်အနေဖြင့်ရပ်တည်သည့် ပုံစံအမျိုးမျိုးသော အုပ်စုများကို အကျိုးသက်ရောက်စေပြီး လက်ရှိမညီမျှမှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေနိုင်ပါသည်။ ဤပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရန်အတွက် ယူနက်စကိုသည် ပထမဆုံးသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မူဘောင်ဖြစ်သည့် ဉာဏ်ရည်တုဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များအကြံပြုချက်ကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့ ပါသည်။ ထိုအကြံပြုလမ်းညွှန်ချက်များသည် ပြည့်စုံပြီး ဆက်စပ်ဖြစ်ပွားနိုင်သည့် အန္တရာယ် များကိုလျော့ပါးစေနိုင်ပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာပင် AI ၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို အမြင့်ဆုံးသို့ ရရှိစေရန်အတွက် နိုင်ငံများစွာအား အကူအညီပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

၅။ ဒစ်ဂျစ်တယ်ကိုယ်ခံအားစနစ်များ

ကျွန်ုပ်တို့သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ နှစ်ဝက်ကာလကို ဖြတ်သန်းနေပြီဖြစ်သောကြောင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ် နည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်းစာရင်းတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ်ကိုယ်ခံအားစနစ် (Digitally Immune Systems-DIS) ကိုဖော်ပြခြင်းမရှိဘဲ ပြီးပြည့်စုံလိမ့်မည် မဟုတ်ချေ။ အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် အတွေ့အကြုံများကိုမြှင့်တင်ရန်၊ တည်ဆောက်မှု၏ ချို့ယွင်းချက် များ၊ ဒြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် အားနည်းချက်များကို ဖယ်ရှားပစ်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒစ်ဂျစ်တယ်ကိုယ်ခံအားစနစ်သည် ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲလ်ဒီဇိုင်း၊ အလိုအလျောက် လုပ်ဆောင်မှုစနစ်၊ နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် အချက် အလက်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်များတွင် အသုံးပြုပါသည်။ Gartner သည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် DIS ကို အကောင်အထည်ဖော်သည့်ကုမ္ပဏီများသည် သုံးစွဲသူများ၏ လုပ်ဆောင်သည့်အချိန်ကို ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ချနိုင်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။

၆။ ကွန်ပျူတာအသုံးပြု၍ နေရာအနှံ့ တွက်ချက်ပေးခြင်း

ကွန်ပျူတာအသုံးပြု၍ နေရာအနှံ့အပြား၌ နေ့စဉ်သုံးအရာဝတ္ထုများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်များတွင် တွက်ချက်မှုစွမ်းရည်များကို ချောမွေ့စွာပေါင်းစပ်ပေးထားပါသည်။ တွက်ချက်ပေးသည့်စနစ်သည် စက်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတွင်ပါရှိပြီး စဉ်ဆက်မပြတ်ချိတ်ဆက်မှုနှင့်အတူ သတင်းအချက်အလက်များကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခွင့်ပေးထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းပညာသည် စမတ်ကျသည့်အိမ်များနှင့် တပ်ဆင်ထားသည့်ကိရိယာများမှ ချိတ်ဆက်ထားသော ကားများနှင့် နည်းပညာမြင့်မားသောမြို့များအထိ လူနေမှုဘဝ၏ ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးကို လွှမ်းခြုံထားရှိပါသည်။ နေရာအနှံ့အပြားတွင် ကွန်ပျူတာစနစ်ဖြင့်အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ပတ်ဝန်းကျင်ကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်ပြီး နစ်မြေ့၍နေပါသည်။ ထို့အပြင် Internet of Things (IoT) စက်ပစ္စည်းများ သုံးစွဲမှုတိုးပွားလာခြင်းနှင့် ကြိုးမဲ့ဆက်သွယ်ရေးများတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများမှာ ကွန်ပျူတာစနစ်ကို နေရာအနှံ့ လက်ခံကျင့်သုံးလာမှုကို အရှိန်မြှင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ကွန်ပျူတာစနစ်သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ခေတ်သစ်လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ပိုမိုပျံ့နှံ့လာပြီး ကျွန်ုပ်တို့၏ နေထိုင်ပုံ၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကမ္ဘာတို့၏ ဆက်ဆံသည့်ပုံစံကို ပြောင်းလဲစေပါသည်။

၇။ စိမ်းလန်းသောနည်းပညာများ တိုးတက်မှု

Gartner ကုမ္ပဏီ၏ အဆိုအရ ၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် နည်းပညာအရင်းအမြစ် ခေါင်းဆောင်များ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသော စွမ်းဆောင်ရည်ရှိရေး ရည်မှန်းချက်များ ထားရှိလာလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ရေရှည်တည်တံ့မှုသည် ဗျူဟာမြောက် နည်းပညာလမ်းကြောင်းများအားလုံးအပေါ်တွင် အဓိကအာရုံစိုက်လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အမှုဆောင်များသည် ရေရှည်တည်တံ့မှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များနှင့်ကိုက်ညီသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှု (Environmental, Social and Governance-ESG) ဆိုင်ရာတောင်းဆိုချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည့် ဆန်းသစ်သောဖြေရှင်းသည့်နည်းလမ်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အစိမ်းရောင်နည်းပညာများသည် စက်မှုလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးတွင် ပိုမိုပျံ့နှံ့လာပါသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် အစိမ်းရောင်ဟိုက်ဒရိုဂျင်ကဲ့သို့သော ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်ရင်းမြစ်များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကဲ့သို့သော သန့်ရှင်းသော အခြားရွေးချယ်စရာများလည်း ပါဝင်လာပါသည်။ အနှစ်ချုပ်ပြောရလျှင် စိမ်းလန်းသော နည်းပညာလွှမ်းမိုးမှုသည် စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ချိတ်ဆက်ပေးပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။

၈။ Edge နှင့် Quantum Computing ၏ လွှမ်းမိုးမှု

၂၀၂၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၂ ရက်စွဲပါ Google ဘလော့ဂ်ပို့စ်တစ်ခုတွင် Google နှင့် Alphabet ၏ CEO ဖြစ်သူ Sundar Pichai က ကွမ်တမ် AI သုတေသနလုပ်ငန်းတွင် ထူးထူးခြားခြား အောင်မြင်မှုတစ်ခုကို ကြေညာခဲ့သည်။ ပထမဦးဆုံးအကြိမ်အနေဖြင့် qubit

နံပါတ်များတိုးလာခြင်းသည် အမှားများကိုလျှော့ချနိုင်သည်ဟု သုတေသီများက သရုပ်ပြခဲ့သည်။ ကွမ်တမ်ကွန်ပျူတာသည် စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနေပြီဖြစ်ပြီး ၎င်းသည် ဆက်လက်ကြီးထွားနေဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြနေပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ကွမ်တမ်ကွန်ပျူတာ၏တန်ဖိုးသည် ဒေါ်လာ ၁၀ ဒသမ ၁၃ ဘီလီယံအထိ ရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၁၂၅ ဘီလီယံအထိ တိုးလာမည်ဟု ခန့်မှန်းကြောင်း ညွှန်ပြနေပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မြင့်မားသော စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားသည့် ကွန်ပျူတာများ၏ဝယ်လိုအားသည် ကွမ်တမ်ကွန်ပျူတာတွင် အရှိန်အဟုန်မြင့်လာစေရန် ကူညီပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် သိသာထင်ရှားသော နည်းပညာလမ်းကြောင်း အသစ်တစ်ခု၏ ခန့်မှန်းချက်သည် ဒေတာခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုနယ်ပယ်တစ်လျှောက်တွင် အစွမ်းကုန်အကောင်အထည်ဖော်မှုဖြစ်နိုင်ပေသည်။

၉။ Multi-Cloud နည်းပညာများကို အသုံးပြုခြင်း

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ၎င်းတို့၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို Cloud ဝန်ဆောင်မှုပေးသူအများအပြားတွင် မတူကွဲပြားစေခြင်း၏ အားသာချက်များကို အသိအမှတ်ပြုကြပြီး Multi-Cloud ချဉ်းကပ်မှုဆီသို့ ကူးပြောင်းသွားပါသည်။ ဤနည်းပညာသည် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်နှင့် လုံခြုံမှုကိုပေးစွမ်းစေပြီး ဂေဟစနစ်တစ်ခုတည်းအပေါ် မှီခိုအားထားမှုကို တားဆီးပေးပါသည်။ Cloud ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် ကုမ္ပဏီများမှ ပံ့ပိုးပေးထားသော အပလီကေးရှင်းများတွင် ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖယ်ရှားပေးပြီး အရေးကြီးသော ကျရှုံးမှုအန္တရာယ်ကို လျှော့ချပေးပါသည်။ ထို့အပြင် Multi-Cloud အခြေခံအဆောက်အအုံကိုအသုံးပြုခြင်းသည် Containerized Applications များ၏ လျင်မြန်စွာသယ်ဆောင်ရလွယ်ကူမှုကို ဖြစ်စေပါသည်။ Multi-Cloud သည် ပိုမိုကုန်ကျစရိတ်သက်သာသော ဖြေရှင်းချက်များသို့ ကူးပြောင်းရာတွင်လည်း လွယ်ကူချောမွေ့စေပါသည်။ Forbes လုပ်ငန်း၏ အစီရင်ခံစာတစ်ခုအရ အလယ်အလတ်မှ အကြီးစားကုမ္ပဏီများ၏ ၈၄ ရာခိုင်နှုန်းသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် Multi-Cloud မဟာဗျူဟာကို လက်ခံယုံကြည်ခဲ့ပြီး ၎င်းသည် တစ်နှစ်တာအတွက် Cloud Computing အတွက် တိကျသော လမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်လာစေသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

၁၀။ သတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ဖြူးခြင်း

သတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ဖြူးခြင်း (Datafication) သည် လူသားများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းတွင် ပါဝင်ပြီး ပြည့်စုံသောသတင်းအချက်အလက် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းဆီသို့ ပထမဆုံးခြေလှမ်းကို အမှတ်အသားပြုနေပါသည်။ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် အမျိုးမျိုးသော အကိုင်အခက်များသည် အသုံးပြုသူကိုဗဟိုပြု၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်မှ ပေါက်ဖွားလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ဖြူးခြင်းတွင် လုပ်သားအင်အားခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု၊

ထုတ်ကုန်အပြုအမူများခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ကိစ္စရပ်များခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုနှင့် ကျန်းမာရေးကိစ္စရပ်များခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် ချိတ်ဆက်ထားသော Internet of Things (IoT) ကိရိယာများ၏ များပြားခြင်းသည် ဒေတာအချက်များစွာကို ထုတ်ပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ကုမ္ပဏီ၏အားသာချက်၊ အားနည်းချက်များ၊ ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် အောင်မြင်မှုအခွင့်အလမ်းများကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုများ ရရှိစေပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွက် နည်းပညာအပိုဆုအနေဖြင့် Modular Platform-Based Technology သည် လျင်မြန်စွာပေါ်ထွက်လာပါသည်။ မော်ဂျူလာပလက်ဖောင်းအခြေခံနည်းပညာများသည် သွက်လက်မြန်ဆန်ပါသည်။ အဆိုပါ နည်းပညာဆိုင်ရာတိုးတက်မှုများသည် အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းလိုအပ်ချက်များကို ပြောင်းလဲစေရန်အတွက် လျင်မြန်ထိရောက်စွာ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်စေပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများသည် လုပ်ဆောင်ချက်အသစ်များကို အလွယ်တကူပေါင်းစပ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ချောမွေ့စေနိုင်ပါသည်။ အနှစ်သာရအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် မော်ဂျူလာအစိတ်အပိုင်းများနှင့် ပလက်ဖောင်းများကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ကြပါသည်။ လုပ်ငန်းသွက်လက်မှုသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲနေသောဈေးကွက်တွင် အပြိုင်အဆိုင်ရှိနေစေပါသည်။ ၎င်းသည် အသုံးပြုသူများ၏ တောင်းဆိုချက်များကို ထိထိရောက်ရောက်တုံ့ပြန်နိုင်ပြီး အခွင့်အလမ်းသစ်များကို ရရှိစေနိုင်ပါသည်။ မော်ဂျူလာအခြေခံ ပလက်ဖောင်းနည်းပညာများကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းသည် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အရေးကြီးသောဗျူဟာတစ်ခု ဖြစ်လာစေပါသည်။ ၎င်းသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ နည်းပညာအခင်းအကျင်းတွင် ပြိုင်ဆိုင်မှုအသာစီးရရှိရန် အရေးကြီးပါသည်။

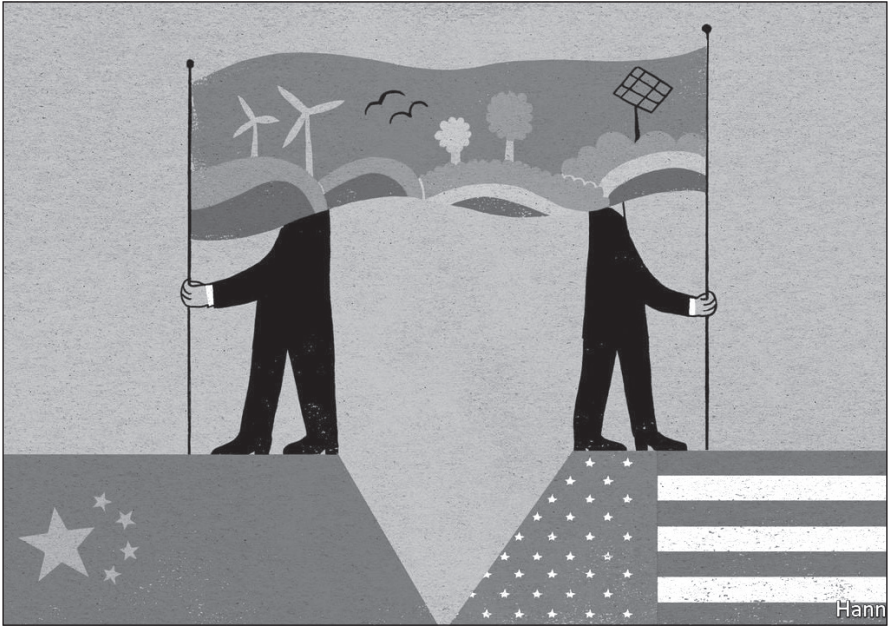
နိဂုံးချုပ်အားဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၏ ထိပ်တန်းနည်းပညာခေတ်ရေစီးကြောင်း ၁၀ ခုသည် လူတို့၏ ဘဝတွင်နေထိုင်ပုံ၊ အလုပ်လုပ်ကိုင်ပုံနှင့် ကျွန်ုပ်တို့ပတ်ဝန်းကျင်ကမ္ဘာနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံပုံတို့ကို ပြောင်းလဲရန်သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဉာဏ်ရည်တုနှင့် ကွမ်တမ်ကွန်ပျူတာမှသည် ကျယ်ပြန့်သောသရုပ်မှန်နှင့် စက်ရုပ်များအထိ ခေတ်ရေစီးကြောင်းများသည် အမျိုးမျိုးသော စက်မှုလုပ်ငန်းခွင်များတွင် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် တိုးတက်မှုအတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေအသစ်များကို ဖွင့်ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းပညာများသည် နေရာအနှံ့ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာပြီး သုံးစွဲနိုင်လာသည်နှင့်အမျှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီကလည်း ၎င်းတို့အား လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြင်ဆင်ထားရမည်ဖြစ်ပေသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် နည်းပညာဆိုင်ရာ ခေတ်ရေစီးကြောင်းများစာရင်းသည် ဆန်းသစ်တီထွင်မှု၊ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ပြောင်းလဲရန်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ရန်အတွက် ကြီးမားသောအလားအလာ ရှိနေပါသည်။ လူမှုဘဝတွင် နေထိုင်ပုံ၊ အလုပ်လုပ်ပုံနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံသည့်ပုံစံများ ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲတိုးတက်နေသော ဒစ်ဂျစ်တယ်အခင်းအကျင်းတွင် ရှင်သန်ကြီးထွားရန် မိမိတို့၏ အရည်

အချင်းများကို မြှင့်တင်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ မှန်ကန်သော အတွေးအခေါ်နှင့် နည်းဗျူဟာ များဖြင့် စီးပွားရေးသည့် ခေတ်ရေစီးကြောင်းများသည် တန်ဖိုးမြင့်ဖန်တီးခြင်း၊ ပြဿနာ များကို ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အားလုံးအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သောအနာဂတ်ကို ပုံဖော်ခြင်းများ အတွက် အခွင့်အလမ်းများစွာကို ပေးဆောင်နေမည်သာ ဖြစ်ပါတော့သည်။

မျိုးမြင့်မြတ်

Ref: - <https://emeritus.org/blog/technology-tech-trends-2023/>
- <https://www.linkedin.com/pulse/unveiling-future-top-10-tech-trends-2023-maham-shafiq>

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

စက်မှုလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ရှင်သန်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဆောင်ရွက်မှုတွင် ကမ္ဘာကြီးသည် မဟာဗျူဟာမြောက် ပြောင်းလဲမှုအဖြစ်ရှိ နေသည်။ ယခင်က တွေးဆ၍မရနိုင်ခဲ့သော နည်းပညာဆိုင်ရာ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများ ရှိလာသည့် စက်မှုခေတ်သို့ရောက်ရှိလာခဲ့ရာ စက်မှုခေတ်လွန် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုမှာ လည်း ကြီးမားသောကိစ္စရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ မဟာဗျူဟာမြောက် လုပ်ဆောင်နိုင်မှုအပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိနေသည်ဟု ယူဆရသည်။ မိတ်ဖက်နိုင်ငံများ နှင့် မဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ တည်နေရာနယ်နိမိတ်ကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းမှသည် လေယာဉ် ဆင်းသက်နိုင်မှု၊ အခြေစိုက်စခန်းများနှင့် စစ်သင်္ဘောများထောက်ပံ့ပေးနိုင်မှုအထိ မေးခွန်းထုတ်စရာများဖြစ်လာရာ အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် ဒေသတွင်း အင်အားပြိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပဋိပက္ခအပေါ် အမှန်တကယ် သက်ရောက်မှုရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံငယ်များအနေဖြင့်လည်း ၎င်းတို့၏အနာဂတ်အတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလာနိုင်သည်။ ရေရှည်ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိမှုအပေါ် အလေးထားဆောင်ရွက်မှုသည် ဒေသတွင်းလွှမ်းမိုးမှုပြိုင်ဆိုင်နေသော အင်အားကြီးနှစ်နိုင်ငံ၏ ရေရှည်မဟာဗျူဟာအတွက် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းလည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိမှုသည် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဒေသတွင်းပဋိပက္ခ အောင်မြင်မှုဗျူဟာတစ်ရပ်ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း စစ်ပွဲအနိုင်ရမှုနှင့် စစ်ပွဲဖြစ်စေသည့် အကြောင်းအရင်း နှစ်ရပ်စလုံးတွင် ကြီးမားသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။ ပင်လယ်

ရေမျက်နှာပြင် ရုတ်တရက် မြင့်တက်လာမှုကြောင့် ပစ်ဖိတ်ကျွန်းတွင်နေထိုင်သူ သန်းပေါင်း များစွာ တုန်လှုပ်ချောက်ချားခဲ့သော်လည်း မဟာအင်အားကြီးနိုင်ငံများအပေါ် ဆင့်ပွား သက်ရောက်မှုမှာ ဗျူဟာမြောက်တာဝန်ယူမှုတစ်ခုသာလျှင် ဖြစ်သည်။

သို့ဆိုလျှင် အင်ဒို-ပစ်ဖိတ်ဒေသ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် ဒေသတွင်း အင်အား ပြိုင်ဆိုင်မှုအပေါ် အမှန်တကယ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်းရှိ ကျွန်းနိုင်ငံများသည် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်လာမှုနှင့် ပိုမို ပြင်းထန်သော မုန်တိုင်းဒဏ်ကို ခံစားရသည်ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့၏ အသက်ရှင်သန်ရပ်တည်ရေး မှာ ခြိမ်းခြောက်ခံနေကြောင်း အိန္ဒိယကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Rajnath Singh ကထုတ်ဖော် ပြောကြားထားသည်။

ခန့်မှန်းလူဦးရေ ၂၆၇ သန်းသည် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အထက် ပျမ်းမျှအမြင့် နှစ် မီတာနှင့် ထိုထက်နိမ့်သောနေရာတွင် နေထိုင်သည်ဟု ၂၀၂၁ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေခဲ့သော Nature Communications ဂျာနယ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် (Light Detection and Ranging -LIDAR) လေ့လာမှုအရ သိရသည်။ အမေရိကန်အမျိုးသားလေကြောင်းနှင့် အာကာသအဖွဲ့ က ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်သည် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ၆ ဒသမ ၆ ပေ (နှစ် မီတာ) အထိ မြင့်တက်လာနိုင်ခြေရှိသည်ဟု ယူဆထားရာ ကမ္ဘာ့အပူချိန်မြင့်တက်မှုကို နှစ် ဒီဂရီလျှော့ချ ရန် မျှော်လင့်ကြောင်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု (၂၀၂၃) အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုသို့ဆိုလျှင် နစ်မြုပ်သွားသည့် လူဦးရေသန်းပေါင်းများစွာ၏ အိုးအိမ်များကို ပြန်လည်နေရာချထားရန် အသင့်ဖြစ်ပြီလားဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်နေသည်။ လက်ရှိတွင် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့မှာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ လက်ခံခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နာမည်ကောင်းမရှိသေးကြောင်း သုံးသပ်တွေ့ရှိရသည်။

ပထဝီဝင်နယ်မြေဆုံးရှုံးမှုသည် စစ်ရေးစီမံမှုတွင် တိုက်ရိုက်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာ မည် ဖြစ်သည်။ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် နှစ်မီတာမြင့်တက်လာခြင်းသည် မဟာဗျူဟာကျ သော နေရာအချို့ကို သိသိသာသာ ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း (National Oceanic and Atmospheric Association-NOAA)၏လေ့လာမှုတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Waikiki ကမ်းခြေသည် အားလပ်ရက်အပန်းဖြေခရီးထွက်ရန်နေရာ မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ဟိုနို လူလူအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်နှင့် ပုလဲဆိပ်ကမ်းရှိ အမေရိကန်ရေတပ်အခြေစိုက်စခန်း တို့တွင် ကန့်သတ်မှုများရှိနေနိုင်သည်။ အမေရိကန်ရေတပ်အခြေစိုက် ဆန်ဒီဂို၏ လက်ရှိ သင်္ဘောဆိုက်ကပ်မှုများသည် ရေအောက်တွင် အပြည့်ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

ရာသီအလိုက် ရေလွှမ်းမိုးမှုဖြစ်နိုင်သည့် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်မှုပမာဏ ကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်ရန် မေ့လျော့နေခဲ့ရာ နေရာသစ်ရှာဖွေမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပဋိပက္ခ ဖြစ်နိုင်ခြေ တိုးလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကမ်းရိုးတန်းတွင် နေထိုင်သူများအနေဖြင့် ပင်လယ် ကို ဖြတ်ကျော်ပြီး နေရာအသစ်ကိုရှာတွေ့နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံငယ်လေးများအနေဖြင့်မူ နေရာသစ်ရှာတွေ့နိုင်မည်လားဆိုသည်မှာ တွေးဆစရာပင် ဖြစ်သည်။

ပြောင်းလဲလာသောရာသီဥတုကြောင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စားနပ်ရိက္ခာထောက်ပံ့ရေး ကွင်းဆက်များအပေါ် စိုးရိမ်မှုများရှိလာရာ ဒေသတွင်းတင်းမာမှုများ ပိုမိုတိုးလာနိုင်သည်။

“ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ
 ၄၅ နှစ်တာ
 ကာလအတွင်း
 ရေရှည်တည်တံ့သော
 ငါးမျိုးစိတ်
 လက်ကျန်ရာခိုင်နှုန်းမှာ
 ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ
 ၃၅ ဒသမ ၄
 ရာခိုင်နှုန်းအထိ
 မြင့်တက်လာနိုင်သည်ဟု
 ကုလသမဂ္ဂ
 စားနပ်ရိက္ခာနှင့်
 စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့က
 ဖော်ပြထားသည်။ ”

ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် တရုတ်သမ္မတ
 ရှိကျင့်ဖျင်သည် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးအတွက် စားနပ်
 ရိက္ခာဖူလုံမှုအကြောင်း ဟောပြောခဲ့သည်။

ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်လာခြင်း
 နှင့် သမုဒ္ဒရာအပူချိန်များ တိုးလာခြင်းသည် ငါး
 သားပေါက် ပေါက်ဖွားနှုန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိ
 နေသည်။ လူဦးရေ ၃ ဒသမ ၁ ဘီလီယံခန့်သည်
 လိုအပ်သောပရိုတင်းကို သမုဒ္ဒရာထဲရှိငါးနှင့် နို့တိုက်
 သတ္တဝါများမှ ရရှိနေသည်ဖြစ်ရာ ယင်းရေနေသတ္တဝါ
 များ ဆုံးရှုံးမှုတိုးပွားလာခြင်းမှာ လူသားများ
 ကြောင့်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာကိုပျက်စီးစေနိုင်သည်မှာလည်း
 လူသားများပင်ဖြစ်သည်။

လိုအပ်သော စုစုပေါင်း ငါးပမာဏသည်
 လာမည့်နှစ် ၃၀ မှ ၈၀ အတွင်း တိုးလာနိုင်ပြီး
 တရုတ်သည် ငါးပစ္စုန်စက်ရုံတည်ဆောက်ရန် ခွင့်
 ပြုထားသောမြေပမာဏကို ကန့်သတ်ထားသည်။
 မြောက်ကိုရီးယားရေပိုင်နက်တွင် တိုတိုဘာငါးမျိုး
 စိတ်နှင့် ပြည်ကြီးငါးများ ပျောက်ကွယ်လုနီးပါး
 ဖြစ်လာကြောင်းနှင့် ကင်းမွန်ဈေးကွက် ၇၀ ရာခိုင်
 နှုန်းအထိ ကျဆင်းသွားကြောင်း ထုတ်ဖော်မပြောဆို
 မိ တရုတ်စီးပွားရေးငါးဖမ်းရေယာဉ်အဖွဲ့သည် ၎င်း
 တို့၏ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးဇုန် (EEZ) တွင် လည်ပတ်
 လုပ်ကိုင်နေဆဲဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီက တရုတ်
 ငါး ဖမ်းသမားများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်
 စီးပွားရေးဇုန်(EEZ)အတွင်း ဒေသတွင်းဂေဟစနစ်
 ကို ပျက်စီးစေနိုင်သည့် သန္တာကျောက်တန်းများကို
 ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း ဖိလစ်ပိုင်ကစွပ်စွဲထားသည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ ၄၅ နှစ်တာ ကာလအတွင်း
 ရေရှည်တည်တံ့သော ငါးမျိုးစိတ်လက်ကျန်ရာခိုင်
 နှုန်းမှာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃၅ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်း
 အထိ မြင့်တက်လာနိုင်သည်ဟု ကုလသမဂ္ဂစားနပ်
 ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့က ဖော်ပြထားသည်။
 ပစ်ဖိတ်ဒေသတွင် တင်းမာမှုများ မြင့်တက်လာနေ
 ပြီး တံငါငါးဖမ်းလုပ်ကိုင်မှုတိုးလာခြင်းကို သမိုင်း
 တစ်လျှောက် အန္တရာယ်အရှိဆုံး အခြေအနေများ
 ထဲမှတစ်ခုအဖြစ် တွေ့မြင်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်အနေဖြင့် ပစ်ဖိတ်ဒေသရှိ ၎င်း၏မိတ်ဖက်များနှင့် မဟာမိတ်များကို အကာအကွယ်ပေးရန်အတွက် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကာကွယ်ရေးကို လုပ်ဆောင်ရတော့မည် ဖြစ်သော်လည်း စင်စစ်တွင်မူ ၎င်း၏ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်သည် Blue Pacific Act ပါ အဆိုပြုထားသော ဥပဒေများနှင့်အညီ ဒေသတွင်းလိုအပ်ချက်များကို သိမြင်လာသည့်အတွက် ရန်ပုံငွေများ ထပ်မံရရှိရေး သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ကတိပြုထားသော်လည်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် အမေရိကန်တွင် ထိလွယ်ရလွယ် နိုင်ငံရေးအကြောင်းအရာအဖြစ် ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စိမ်းလန်းစိုပြည်ရေး ပဏာမခြေလှမ်းများကို မြှင့်တင်ရန် နိုင်ငံရေးအရင်းအနှီးမလုံလောက်ပါက ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုလျော့ချရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွင် အခက်အခဲရှိလာနိုင်သည်။ အခြားသဘာဝဘေးအန္တရာယ်များမှ အညစ်အကြေးများနှင့် သန့်စင်ထားသော ဆောက်လုပ်ရေးအပျက်အစီးများကိုအသုံးပြု၍ မြေခုံမိုသောကျွန်းများပေါ်တွင် အခြေခံအလွှာတစ်ခု တည်ဆောက်နိုင်သည်။ ယင်းအခြေခံအလွှာကို လေးမီတာအမြင့်အထိတည်ဆောက်ပြီး ၇၅ နှစ်အတွင်း သစ်ပင်များနှင့်မြက်ပင်များ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ပစ်ဖိတ်ကျွန်းသားများသည် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်လာခြင်းကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းရမည့်အချိန်တွင် လှပသောနေရာတစ်ခု ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်သော အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းသည် ပစ်ဖိတ်ဒေသ ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံအချက်များဖြစ်ပြီး ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်မှုကို ကာကွယ်ရန် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့် နောက်ကျကောင်း နောက်ကျနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးအရမူ လက်တွေ့ကျကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသေးကြောင်း သုံးသပ်တွေ့ရှိရသည်။ ပစ်ဖိတ်ဒေသရှိ ကျွန်းများနှင့် ကျွန်းပေါ်နေထိုင်သည့် သက်ရှိသတ္တဝါများ ရှင်သန်မှုအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအနေအထားတွင် ၎င်း၏ကိုယ်ပိုင် ဗျူဟာမြောက် အထိရောက်ဆုံးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

စုစုပေါင်း

Ref: <https://thediplomat.com/2023/10/centering-climate-change-in-the-china-us-competition/>

၁၆-၊ ပထမပုဒ်အားဖြင့်

အောက်တိုဘာ ၃၀ ရက်နေ့အတွင်း

“ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၁ ရက်နေ့မှ
အောက်တိုဘာ ၃၀ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စွဲအလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁

ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ Pskov မြို့ပေါ်သို့ ပျံသန်းလာသည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် သုံးစင်းကို ရုရှားလေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်က ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှား ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂

ခရိုင်းမီးယားတံတားကို တိုက်ခိုက်ရန် ကြိုးစားသည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်သုံးစင်း ကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့ သည်။

ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ Zaporizhzhia Oblast ရှိ ရုရှားတို့၏ ရှေ့တန်း ခံစစ်စည်းကို ချိုးဖျက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်း ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၃

ယူကရိန်းတောင်ပိုင်းရှိ Reni မြို့အား ရုရှားတပ်ဖွဲ့များက ညလုံးပေါက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ ကြောင်းနှင့် ရုရှားတို့ ပစ်လွှတ်သည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၂၅ စင်းအနက် ၂၃ စင်း ကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အခိုင်အမာပြောဆို ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၄

ပင်လယ်နက်နှင့် Kursk Oblast ဒေသပေါ်တွင် ပျံသန်းလာသည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်း ယာဉ်နှစ်စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ခရိုင်းမီးယားဒေသသို့ ဦးတည်ခတ်မောင်း လာသည့် ယူကရိန်းစက်လှေလေးစင်းကိုလည်း ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားအစိုးရ ပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်က အခိုင်အမာပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၅

ဂျာမနီနိုင်ငံသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား လေယာဉ်ပစ်လက်နက်များ၊ တင့်ကားများ အပါအဝင် စစ်ရေးအကူအညီများ ဆက်လက်ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၆

အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကင်သည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကီးယက်ဗ်မြို့သို့ ထပ်မံသွားရောက်ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာ တစ်ဘီလီယံကျော် တန်ဖိုးရှိ အကူအညီများ ထပ်မံပေးအပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၇

Danube မြစ်ဆိပ်ကမ်းများတွင် ရုရှားတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်တစ်စင်း၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဂျူတန်ချိန် ၂၇ သိန်းကျော် ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း သတင်းများထွက် ပေါ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၈

Zaporizhzhia နှင့် Sumy မြို့များအပါအဝင် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ မြို့များအား ရုရှားတို့က မစ်ဆိုင်ခုံးကျည်အများအပြားဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ လစ်သူ ရေးနီးယားနိုင်ငံသည် ၁ ဒသမ ၅ သန်း တန်ဖိုးရှိ လက်နက်များ ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ ပေးပို့ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၉

အိန္ဒိယနိုင်ငံ နယူးဒေလီမြို့တွင်ကျင်းပသည့် စက်မှုထိပ်သီးနိုင်ငံများ G-20 ထိပ်သီး အစည်းအဝေး၌ ကြေညာချက်တစ်စောင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါထုတ်ပြန် ချက်၌ ပဋိပက္ခတွင် ရုရှား၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို ရှောင်ရှားဖော်ပြခဲ့ပြီး အင်ဒိုနီး ရားနိုင်ငံဘာလီတွင်ကျင်းပသည့်ထိပ်သီးအစည်းအဝေးနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ပျော့ပျောင်း သည့် သဘောထားကို ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၀

ယူကရိန်းနိုင်ငံအား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် စစ်ပွဲလွန်ကာလ ပြန်လည် ထူထောင်ရေးတွင် အသုံးပြုရန်အတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဒသမ ၃ ဘီလီယံ

တန်ဖိုးရှိ အကူအညီများ ပေးအပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း တောင်ကိုရီးယားသမ္မတ Yoon Suk-yeol က ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၁

Donetsk ဒေသ အနောက်မြောက်ပိုင်း သုံး ကီလိုမီတာအကွာရှိ Opytne ကျေးရွာ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့ကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနက သတင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၂

ယူကရိန်းနိုင်ငံအား တင့်ကားများ၊ တိုက်ခိုက်ရေးယာဉ်များ အပါအဝင် အမေရိကန် ဒေါ်လာ သန်း ၈၃၀ တန်ဖိုးရှိ အကူအညီများ ပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဒိန်းမတ် အစိုးရက ကတိပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၃

ယူကရိန်းဘက်မှ ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် ခရုမစ်ဆိုင်ခုံးကျည် ၁၀ ခုအနက် ခုနစ်ခုကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၄

ယူကရိန်းစစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည်ဟုဆိုကာ လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အဖွဲ့အစည်း ၁၀၀ ကျော်ကို ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများချမှတ်ကြောင်း အမေရိကန်အစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၅

ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ၂၀၂၃ ခုနှစ် မေလကတည်းက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ပိုလန်၊ ဘူဂေးရီးယား၊ ဟန်ဂေရီ၊ ရိုမေးနီးယားနှင့် ဆလိုဗက်ကီးယား နိုင်ငံများသို့ ယူကရိန်းဂျီများ တင်သွင်းမှုအပေါ် တားမြစ်ချက်အား ဥရောပကော်မရှင်က ရုပ်သိမ်းကြောင်း ကြေညာခဲ့သော်လည်း ပိုလန်၊ ဟန်ဂေရီ နှင့် ဆလိုဗက်ကီးယား နိုင်ငံတို့ကမူ ယူကရိန်းဂျီများ တင်သွင်းမှုကို ဆက်လက်ကန့်သတ်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များအနေဖြင့် ဆောင်းရာသီတွင် ယူကရိန်းရှိ စွမ်းအင်အခြေခံအဆောက်အအုံများအား ပိုမိုတိုက်ခိုက်လာနိုင်ကြောင်း ဗြိတိန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၇

ယူကရိန်း၏ လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည် တိုးတက်လာစေရန်အတွက် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ယူကရိန်း နိုင်ငံအား စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအကူအညီအဖြစ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၄ ဒသမငှ သန်း ထောက်ပံ့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ကနေဒါအစိုးရက ကတိပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၈

ယူကရိန်းအစိုးရသည် ယခုလအစောပိုင်းက ကာကွယ်ရေးဒုတိယဝန်ကြီးအသစ် တစ်ဦးခန့်အပ်ပြီးနောက် ဒုတိယကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ခြောက်ဦးအား ရာထူးမှထုတ် ပယ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၉

ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ 15 T-72EA တင့်ကားများနှင့် 30 Leopard 1 တင့်ကားများ ပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဒိန်းမတ်အစိုးရက ကတိပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၀

နှစ်နိုင်ငံကြား စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ စီးဝင်မှုအပေါ် အငြင်းပွားမှုအား တုံ့ပြန် သည့်အနေဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား လက်နက်များ ဆက်လက်ထောက်ပံ့တော့မည် မဟုတ်ကြောင်း ပိုလန်ဝန်ကြီးချုပ် Mateusz Morawiecki က ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၁

ခရိုင်းမီးယားဒေသပေါ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့် ယူကရိန်းမောင်းသူမဲ့ယာဉ် ၁၉ စင်း ကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနဘက်မှ သတင်းထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။

ဆွီဒင်နိုင်ငံအနေဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား Stridsvagn 122 တင့်ကားများ ပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၂

ယူကရိန်းနိုင်ငံတွင် လေကြောင်းရန် ကာကွယ်ရေးစနစ်များ ထုတ်လုပ်မည့် အစီအစဉ် အား အမေရိကန်နှင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံတို့က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၃

ခရိုင်းမီးယားဒေသတွင် ယူကရိန်းတို့က မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်တစ်စင်းဖြင့် ပစ်ခတ်ခဲ့ ကြောင်း ခရိုင်းမီးယားဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူး Mikhail Razvozhayev က ပြောကြား ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၄

Kursk Oblast ဒေသ Kursk မြို့တွင် ယူကရိန်းတို့၏ ဒရုန်းတစ်စင်းဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အစိုးရအဆောက်အအုံတစ်လုံးပျက်စီးခဲ့ကြောင်း Kursk Oblast ဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၅

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ထောက်ပံ့ပေးမည်ဟု ကတိပြုထားသည့် M1 Abrams တင့်ကား ၃၁ စီးအနက် ပထမအသုတ် ရောက်ရှိလာပြီ ဖြစ်ကြောင်း သမ္မတ ဇေလန်းစကီးက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၆

ရုရှားအစိုးရသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ထုတ်ပယ်ခံခဲ့ရပြီးနောက် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပြန်လည်ဝင်ရောက်ရန် လျှောက်ထားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၇

တပ်ဆင်ရခြင်းမရှိသေးသည့် S-300 မစ်ဆိုင်ခုံးကျည်များ ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ ပေးပို့ရန် ဘူဂေးရီးယားလွှတ်တော်က သဘောတူညီခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၈

ယူကရိန်းဒုက္ခသည်များကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်အထိ ထပ်မံနေထိုင်ခွင့်ပြုမည့် ယာယီသဘောတူညီချက် သက်တမ်းတိုးခြင်းအား ဥရောပသမဂ္ဂက သဘောတူခွင့်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၂၉

ဗြိတိန်အစိုးရသည် ရုရှားဗဟိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ ကော်မရှင်အတွင်းရေးမှူး Natalya Budarina နှင့် Kherson ဒေသ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ Marina Zakharova တို့အား ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၃၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် မောင်းသူမဲ့ယာဉ်အစင်း ၄၀ အနက် အစင်း၃၀ ကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရအရာရှိများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁

ယူကရိန်းတို့ ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် မစ်ဆိုင်ခုံးကျည်များအား ကြားဖြတ်ပစ်ချရာမှ ကုန်တိုက်နှစ်လုံး ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း ခရိုင်းမီးယားဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Sergei Aksyonov က ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂

ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် ၂၇ နိုင်ငံမှ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကီးယက်ဗ်မြို့တွင် တွေ့ဆုံခဲ့ကြပြီး ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမဟုတ်သည့် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် ပထမဆုံး တွေ့ဆုံခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၃

သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန် သဘောတူထားသည့်အတိုင်း ယူကရိန်းနိုင်ငံအား အတွဲလိုက် ပေါက်ကွဲစေတတ်သည့် လက်နက်များပေးပို့ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန် ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၄

ယူကရိန်းစစ်တပ်အတွင်း သူလျှိုလုပ်သည်ဟူသော သံသယဖြင့် ရုရှားနိုင်ငံသား တစ်ဦးအပါအဝင် လူသုံးဦးကို ယူကရိန်းထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့က (SBU) က ဖမ်းဆီး ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၅

ဂျာမန်အဓိပတိ Olaf Scholz က ယူကရိန်းနိုင်ငံအား Patriot လေကြောင်းရန် ကာကွယ်ရေးစနစ်ပေးပို့မည်ဟု ကတိပြုပြောကြားခဲ့ချိန်တွင် စပိန်နိုင်ငံကလည်း ယူကရိန်းနိုင်ငံအား Hawk လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ် ခြောက်ခု ပေးအပ် သွားမည်ဟု စပိန်သမ္မတ Pedro Sanchez ကလည်း ကတိပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၆

ဆွီဒင်နိုင်ငံအနေဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား စစ်ရေးအကူအညီအဖြစ် အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁၉၉ ဒသမ ၈ သန်းနှင့်ညီမျှသည့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာပစ္စည်းများ ပေးပို့သွား မည်ဖြစ်ကြောင်း ဆွီဒင်ဝန်ကြီးချုပ် Ulf Kristersson က ကတိပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၇

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် Tochka-U မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်သုံးစင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၈

ဖင်လန်နိုင်ငံနှင့် အက်စတိုးနီးယားနိုင်ငံတို့အား ဆက်သွယ်ထားသည့် ဆက်သွယ် ရေး ကေဘယ်ကြိုးနှင့် ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းတို့အား နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေးအကျိုးအမြတ် အတွက် ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရခြင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖင်လန်သမ္မတ Sauli Niinisto နှင့် ဝန်ကြီးချုပ် Petteri Orpo တို့က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၉

ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးသည် ယူကရိန်း မြေပြင်ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ တပ်မှူးဗိုလ်ချုပ် Ihor Tantsyura ကို ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခဲ့ပြီး ၎င်း၏နေရာတွင် ဗိုလ်ချုပ် Anatoliy Barhylevych အား အစားထိုးခန့်အပ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၀

ရုရှားနိုင်ငံက ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီသို့ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပြန်လည် လျှောက်ထားမှုကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် ၁၉၃ နိုင်ငံက မဲခွဲဆုံးဖြတ်ပြီး ပယ်ချခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၁

ယူကရိန်းအား MSI-DS Terrahawk Paladin လေကြောင်းကာကွယ်ရေးစနစ် အပါအဝင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂၂ သန်း တန်ဖိုးရှိ စစ်ရေးအကူအညီများ ပေးပို့ သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဗြိတိန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၂

ချက်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတို့သည် ယူကရိန်းသို့ မြေပြင်တိုက်ခိုက် ရေးယာဉ်နှင့် တင့်ကားအစီး ၅၀၊ ပစ္စတိုအလက် ၂,၅၀၀၊ ရိုင်ဖယ် ၇,၀၀၀၊ အပေါ့စား စက်သေနတ် ၅၀၀၊ စနိုက်ပါ ရိုင်ဖယ် ၅၀၀ အပါအဝင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအကူအညီ များ ထောက်ပံ့ပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ကတိပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၃

ကိုရီးယားဒီမိုကရက်တစ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအနေဖြင့် ရုရှားသို့ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်း ၁,၀၀၀ ကျော် ပေးပို့ခဲ့ကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ အိမ်ဖြူတော်က ကြေညာ ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၄

The Boeing Company ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ လာမည့်ဆောင်းရာသီတွင် ယူကရိန်း အား The Ground Launched Small Diameter Bomb (GLSDB) များ ပေးပို့သွား မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၅

ယူကရိန်းရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာရှိ ရုရှားတပ်ဖွဲ့များအနေဖြင့် အခြေအနေကောင်းများ တိုးတက်ရရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း သမ္မတ ပူတင်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၆

ယူကရိန်းသို့ ပေးပို့မည်ဟု ကတိပြုထားသည့် 31 Abrams တင့်ကားများအားလုံး ယူကရိန်းသို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်အစိုးရက အတည်ပြုပြောကြား ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၇

Verbove ကျေးရွာ၏ အနောက်ဘက် တစ် ကီလိုမီတာအထိ ချဉ်းကပ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၈

Kursk နှင့် Belgorod Oblasts ဒေသများပေါ်သို့လည်းကောင်း၊ ပင်လယ်နက်ပေါ် သို့လည်းကောင်း ပျံသန်းလာသည့် ယူကရိန်းမောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၂၈ စင်းကို ပစ် ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၉

Radio Free Europe/Radio Liberty မှ အမေရိကန်သတင်းထောက် Alsu Kurm- asheva မှာ ရုရှားနိုင်ငံတွင် ထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရပြီး နိုင်ငံခြားသတင်းထောက်အဖြစ် မှတ်ပုံတင်ရန်ပျက်ကွက်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခံခဲ့ရသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၀

အမေရိကန်သမ္မတအိမ်ဖြူတော်သည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ကူညီရန်အတွက် လွှတ်တော် ၌ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၁ ဘီလီယံတောင်းခံထားကြောင်း သိရသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၁

ရုရှားတို့၏ မစ်ဆိုင်ခုံးကျည်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုများအတွင်း စာတိုက်ဝန်ထမ်း ရှစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး အခြား ၁၇ ဦးတို့ သေဆုံးခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၂

Donetsk Oblast ဒေသတွင် ပျံသန်းနေသည့် ရုရှား Su-25s ငါးစင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၃

ယူကရိန်းလုံခြုံရေးအဖွဲ့ (SBU) သည် ရုရှားတို့ ယူကရိန်းအားတိုက်ခိုက်ချိန်ကတည်းက ရုရှားနိုင်ငံအတွင်း လုပ်ကြံတိုက်ခိုက်မှု ဒါဇင်နှင့်ချီ၍ လုပ်ခဲ့ကြောင်း ဝါရှင်တန် ပို့စ်သတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၄

ယူကရိန်းလုံခြုံရေးအဖွဲ့ (SBU)သည် ရုရှားလေယာဉ်မှူး ၇၇ ဦး၏ ပြန်လည်တွေ့ဆုံပွဲ အခမ်းအနားသို့ အဆိပ်ခတ်ထားသည့် ကိတ်မုန့်နှင့်ဝီစကီများ ပေးပို့ခြင်းဖြင့် လုပ်ကြံရန် ကြိုးစားခဲ့သည်ဟု Russian Federal Security Service က ယူကရိန်းလုံခြုံရေးအဖွဲ့ (SBU)အား စွပ်စွဲပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၅

ဩစတြေးလျအစိုးရအနေဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား 3D ပရင်တာများ၊ မိုင်းရှင်းလင်းရေးကိရိယာများ၊ x-ray စက်များ၊ ဒရုန်းဖျက်စနစ်များ အပါအဝင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အကူအညီအဖြစ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၂၀ ထောက်ပံ့ပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၆

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များအနေဖြင့် Kursk နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံအား တိုက်ခိုက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်ဟု ရုရှားအစိုးရ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၇

ရုရှားလိုလားသူ ယူကရိန်းလွှတ်တော် အမတ်ဟောင်း Oleg Tsaryov မှာ ခရိုင်းမီးယားရှိ ၎င်း၏ နေအိမ်အနီးတွင် ပစ်ခတ်ခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းမှာ အထူးကြပ်မတ်ကုသဆောင်တွင် ဆေးကုသမှုခံယူနေရကြောင်း ရုရှားအစိုးရအရာရှိများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၈

ပင်လယ်နက်ဒေသနှင့် ခရိုင်းမီးယားဒေသသို့ ပျံသန်းရောက်ရှိလာသည့် ယူကရိန်းတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၃၆ စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၉

Kherson ဒေသရှိ ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ၏ တပ်မှူးဖြစ်သည့် အကြီးတန်းဗိုလ်ချုပ်ကြီး Colonel General Oleg Makarevich နေရာတွင် အကြီးတန်းဗိုလ်ချုပ်ကြီး Colonel General Mikhail Teplinsky ဖြင့် အစားထိုးခဲ့ကြောင်း ရုရှားစစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဘလော့ဂါများအား ကိုးကား၍ Institute for the Study of War တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ရုရှားလုံခြုံရေးအေဂျင်စီ(FSB)သည် ထိလွယ်ရှလွယ်ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်

များအား ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ ပေးပို့နေသည်ဆိုသည့် သံသယဖြင့် Sevastopol ဒေသ
ရှိ ရုရှားနိုင်ငံသားတစ်ဦးအား ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: en.wikipedia.org, reuters.com, cnbc.com

တပည့်- [မိသားစုမှ အထူးထူးချွန်သူများကို
အားပေးစွာ မြှောက်ပေးရမည်။]

“ အစွဲအမူး-ဟားမားစ် ပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ ၇ ရက်နေ့မှ
နိုဝင်ဘာ ၁၅ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စွဲအလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၇

အစ္စရေးနှင့် ဟားမားစ်ဦးဆောင်သော ပါလက်စတိုင်း စစ်သွေးကြွအဖွဲ့များကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် နံနက်ပိုင်းတွင် ဟားမားစ်အဖွဲ့က ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဂါဇာကမ်းမြောင်မှ အစ္စရေးအား ဒုံးကျည် အစင်းရေ ၅,၀၀၀ ထက်မနည်း ပစ်လွှတ်ခြင်းဖြင့် စတင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၈

အစ္စရေးသည် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများဖြင့် ထိုးစစ် ဆင်နေပြီး ဟားမားစ်တို့အား တရားဝင်စစ်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၉

ဟားမားစ်၏တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း အနည်းဆုံး အမေရိကန် ၁ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး အခြား သူများကို ဓားစာခံအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန် က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၀

ဟားမားစ်ကို တိုက်ခိုက်ရာတွင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များအပေါ် ကန့်သတ်ချက်ထားရှိခြင်း မရှိကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Yoav Gallant က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၁

ဂါဇာဒေသတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းဖြစ်ပွားနေပြီး လူပေါင်း ၁,၁၀၀ ထက်မနည်းသေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာဒေသ ကျန်းမာရေးဌာနမှ တာဝန်ရှိသူများက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၂

ဟားမားစ်အဖွဲ့ကို ချေမှုန်း၍ လူမျိုးပေါင်းစုံကနေ ပယ်ထုတ်သင့်ကြောင်း သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၃

အစ္စရေးတွင် ပျောက်ဆုံးနေသော အမေရိကန်နိုင်ငံသားများကို အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ရန် ဆောင်ရွက်နေကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၄

အစ္စရေး၏ ဘေးလွတ်ရာသို့ရွှေ့ပြောင်းကြရန် အမိန့်ကြောင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ရှိ ပြည်သူထောင်ပေါင်းများစွာကို နေအိမ်များမှထွက်ခွာရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေးရုံးမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၅

ဂါဇာမြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သူတစ်သန်းခွဲခန့်သည် တောင်ဘက်အရပ်သို့ ထွက်ခွာသွားပြီဖြစ်၍ ဟားမားစ်နှင့် နောက်ထပ်စစ်ပွဲများအတွက် အဆင်သင့်ဖြစ်နေကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၆

အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်သည် အစ္စရေးနိုင်ငံသို့ သွားရောက်မည်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကင်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၇

ဗုံးပေါက်ကွဲမှုကြောင့် အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်နှင့် ဂျော်ဒန်၊ အီဂျစ်နှင့် ပါလက်စတိုင်းခေါင်းဆောင်များအကြား စီစဉ်ထားသည့် ထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲကို ဂျော်ဒန်နိုင်ငံက ဖျက်သိမ်းကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၈

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီများကို အီဂျစ်မှတစ်ဆင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်သို့ ဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်မည့်အစီအစဉ်အား အစ္စရေးက သဘောတူကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၉

ဟားမားစ်တို့က ဓားစာခံအားလုံးကို မလွတ်ပေးမချင်း ထောက်ပံ့ရေးပစ္စည်းများကို ၎င်းတို့ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ပြုမည်မဟုတ်ကြောင်း အစွရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၀

အမေရိကန်နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် အစွရေးစစ်အခြေစိုက်စခန်းတွင် ၎င်းတို့မိသားစုများနှင့် ပြန်လည်ဆုံတွေ့ကြမည်ဖြစ်ကြောင်း တာဝန်ရှိသူများက ထုတ်ပြန်ထားကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၁

အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း ဟားမားစ်က ဖမ်းဆီးထားသော အမေရိကန်ဓားစာခံ နှစ်ဦးလွတ်မြောက်လာမှုကို အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအန်တိုနီဘလင်ကင်က ချီးကျူးပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၂

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသသို့ လေကြောင်းမှ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုများကို အရှိန်မြှင့်လုပ်ဆောင်နေသည်ဟု အစွရေးစစ်တပ်က ပြောကြားပြီး အရပ်သားများကို မြောက်ပိုင်းဒေသများမှထွက်ခွာရန် ထပ်မံတောင်းဆိုခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများ၌ ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၃

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင်ရှိနေသည့် ဓားစာခံများအား ထပ်မံလွတ်မြောက်ရေးနှင့် အကူအညီများရရှိရေး မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် အစွရေးမြေပြင်ထိုးစစ်ကို ခေတ္တရွှေ့ဆိုင်းရန် အမေရိကန်က ကြိုးပမ်းနေကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၄

ဟားမားစ်စစ်သွေးကြွများကို ဘက်ပေါင်းစုံက စစ်ဆင်ရေးပြုလုပ်ရန် ပြင်ဆင်နေကြောင်း အစွရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Yoav Gallant က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၅

လောင်စာဆီရှားပါးမှုကြောင့် ဂါဇာတွင်လုပ်ဆောင်နေသည့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများကို နာရီပိုင်းအတွင်း ရပ်ဆိုင်းထားရမည်ဖြစ်ပြီး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာအကျပ်အတည်းကို အဓိကအားဖြင့် ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၆

အစ္စရေးက ဂါဇာမြောက်ပိုင်းတွင် တင့်ကားများအသုံးပြုကာ ဟားမားစ်အား ပစ်မှတ် ထား၍ စီးနင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ်က မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၇

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသခံများက ပြင်းထန်သော လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် မိုဘိုင်းလ်ဖုန်းဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှု လုံးဝကျဆင်းသွားကြောင်း တယ်လီ ကွန်းကုမ္ပဏီကြီးက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၈

ဂါဇာမြောက်ပိုင်းရှိ ပြည်သူများနှင့် ဂါဇာစီးတီးရှိ ပြည်သူများအနေဖြင့် Wadi Gaza ၏ တောင်ဘက်ရှိ လုံခြုံသည့်နေရာသို့ ခေတ္တပြောင်းရွှေ့သင့်ကြောင်း အစ္စရေး ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ (IDF)၏ ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ် Daniel Hagari က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၉

အစ္စရေး၏ ထိုးစစ်သည် အနီရောင်မျဉ်းများကို ဖြတ်ကျော်သွားခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း အီရန်သမ္မတ Ebrahim Raisi က ပြောကြားခဲ့သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းပဋိပက္ခ တွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စစ်ပွဲအဖြစ်သို့ ချဲ့ထွင်နေသော စစ်ပွဲအတွက် အန္တရာယ် မြင့်မားကြောင်း အမေရိကန်အမျိုးသားလုံခြုံရေးအကြံပေး Jake Sullivan က သတိပေး ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၃၀

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို အစ္စရေးက သဘောမတူကြောင်းနှင့် စစ်ပွဲဆင်နွှဲရမည့် အချိန်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့ သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၃၁

စစ်ပွဲကိုရပ်တန့်ရန်နှင့် နိုင်ငံရေးအရညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးကို ဦးတည်လုပ်ဆောင် ရန် ဂျော်ဒန်ဘုရင် အဗ္ဗဒူလာက တိုက်တွန်းပြောကြားခဲ့သည်။ ပါလက်စတိုင်း(ဟား မားစ်)-အစ္စရေး ပဋိပက္ခအတွက် တစ်ခုတည်းသောအဖြေမှာ နှစ်နိုင်ငံဖြေရှင်းချက် ဖြစ်ကြောင်း တော်ဝင် Hashemite တရားရုံးက လူမှုမီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁

အစ္စရေး-ဟားမားစ်စစ်ပွဲ စတင်ခဲ့သည့် အောက်တိုဘာလဆန်းပိုင်းမှစ၍ ပထမဆုံး အကြိမ်အဖြစ် ရာဇာနယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်၍ ဂါဇာမှ ဒဏ်ရာရရှိသည့် ပါလက်စ

တိုင်းများနှင့် နိုင်ငံခြားသားများအနေဖြင့် အီဂျစ်သို့ စတင်ရောက်ရှိလာကြောင်း တာဝန်ရှိသူများနှင့် အီဂျစ်မီဒီယာများက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၂

ဂါဇာကမ်းခြေအတွင်းတွင် စစ်ရေးရည်မှန်းချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပိုမို ခက်ခဲလာမှုအား အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်နှင့် ၎င်း၏ ထိပ်တန်းအကြံပေးများ က အစွဲအား သတိပေးပြောကြားကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၃

ဟားမားစ်က ဓားစာခံအားလုံးကို မလွှတ်ပေးပါက ဂါဇာတွင် ယာယီအပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးကို လက်မခံကြောင်း အစွဲအားဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြော ကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၄

ဂျော်ဒန်တွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များနှင့်ပြုလုပ်သည့် ထိပ်သီးအစည်း အဝေးတွင် အစွဲအားနှင့်ဟားမားစ်စစ်ပွဲ၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး တောင်းဆိုမှုများ ကို ပယ်ချခဲ့ပြီး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုများ ခေတ္တရပ်ဆိုင်းရန် အမေရိကန် က ထောက်ခံကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကင်က ထပ်လောင်းပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၅

အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကင်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်း သံတမန်ရေးခရီးစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အီရတ်နိုင်ငံသို့ မကြေညာဘဲ သွား ရောက်ခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၆

စစ်ပွဲပြီးဆုံးပြီးနောက် အစွဲအားသည် ဂါဇာတွင် လုံခြုံရေးတာဝန်အားလုံးကို အချိန် ကာလ အကန့်အသတ်မရှိဘဲ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင် နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၇

အရပ်သားများ သေဆုံးဒဏ်ရာရမှုများ တိုးလာသည်နှင့်အမျှ ဂါဇာရှိ ဟားမားစ်များ အပေါ် အစွဲအား၏ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် နိုင်ငံတကာ၏ ဖိအားများတိုးမြှင့် လာမှုကို ရင်ဆိုင်နေရကြောင်း မီဒီယာများတွင် ရေးသားဖော်ပြကြသည်ကို တွေ့ရှိ ရသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၈

အစွရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ဂါဇာမြို့တော်၏ဗဟိုတွင်ရောက်ရှိနေပြီး ဟားမားစ်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် ဦးဆောင်သူများကို ပစ်မှတ်ထား၍ တိုက်ခိုက်နေကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၉

အစွရေးသည် ဂါဇာမြောက်ပိုင်းရှိ ဒေသများတွင် စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို နေ့စဉ် လေးနာရီကြာ ရပ်နားထားမည်ဖြစ်ကြောင်း အိမ်ဖြူတော်အရာရှိ Kirby က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၀

ဂါဇာဒေသတွင် ပါလက်စတိုင်း၌ အများအပြား သတ်ဖြတ်ခံရမှုအပေါ် အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကင်က ပြစ်တင်ရှုတ်ချကြောင်း တုံ့ပြန်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၁

အီရန်သမ္မတ Ebrahim Raisi သည် အဓိကဖြစ်ပွားနေသည့် အစွရေး-ဟားမားစ် စစ်ပွဲအတွင်း ထိပ်သီးအစည်းအဝေးတစ်ခုပြုလုပ်ရန် ဆယ်စုနှစ်ကာလကျော်အတွင်း ပထမဦးဆုံးခရီးစဉ်အဖြစ် ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၂

ဂါဇာရှိ အကြီးဆုံးဖြစ်သော Al-Shifa ဆေးရုံကို ဟားမားစ်ကွပ်ကဲမှုဗဟိုအဖြစ် အသုံးပြုနေပြီး အရပ်သားများအား ဘေးလွတ်ရာသို့ပြောင်းရွှေ့သင့်ကြောင်း အစွရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၃

ဂါဇာမြောက်ပိုင်းရှိ Rantisi နှင့် Al-Nasr ဆေးရုံများမှ လူအားလုံးနီးပါးကို ဘေးလွတ်ရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းထားကြောင်း ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ Richard Hecht က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၄

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ Al-Shifa ဆေးရုံသည် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အကျပ်အတည်းဖြစ်လျက်ရှိပြီး ဒုတိယအကြီးဆုံး Al-Quds ဆေးရုံသည်လည်း ဝန်ဆောင်မှုပြတ်တောက်သွားကြောင်း တာဝန်ရှိသူများကပြောကြားခဲ့သည်။ ဂါဇာ

ကမ်းမြောင်ဒေသတွင်ရှိသောဆေးရုံများအတွက်စိုးရိမ်နေကြောင်းနှင့်အကာအကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၅

ဂါဇာမြို့တော်ရှိ Al-Shifa ဆေးရုံ၏ အခြေအနေသည် ပိုမိုဆိုးရွားလာရာ အရပ်သားများ၏ အသက်ဘေးအန္တရာယ်ဆုံးရှုံးစေမှုကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်ရေးအတွက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန်လိုအပ်ကြောင်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: edition.cnn.com, cnbc.com, en.wikipedia.org, thehindu.com